

Reke Balázs

Túl közel

REKE BALÁZS

T.ÚL
KÖZEL

REGÉNY

Napkút Kiadó
Budapest, 2022

A kiadvány megjelenését támogatta:

Feleségemnek, Tündének, örökké tartó szerelemmel

© Reke Balázs, 2022
© Napkút Kiadó, 2022

„Anasazinak hívták a népet mely valaha ehelyt lakott. Réges-régen. De elvándoroltak innen mert elűzte őket az aszály vagy a kórság vagy menekülniük kellett a kóborló martalócok bandái elől. Olyan régen történt hogy az emléküik sem maradt fenn a vidéken. Rebesgetik hogy szellemek lakoznak errefelé és a maiak nagy tiszteletben tartják őket. A szerszámaik a csinálmányaik az épületeik – mind fölötte állnak az utánuk következő dolgainak. Mégsincsén semmi amibe ezek a nyomorultak belekapaszkodhatnának. A régiek eltávoztak és köddé váltak s a kanyont járó mai vademberek csak a kacagásukat hallják visszhangozni a régmúltból. Összekuporodnak silány kis viskóik sötétjében és füelve lesik a kövekből szivárgó rettenet hangjait. Mindig rom és titok s valami nevenincs harag üledéke marad utána ha valami magasabb rendű alacsonyabb rendűvé válik. Ez így is van. Mégis itt van még az apák szelleme. A kövekbe zárva. Ma is ugyanolyan súllyal nehezedik a világra s éppúgy mindenütt jelenvaló mint azelőtt. Mert aki csak nádból és állatok irhájából készíthajlékot magának az a maga szellemét a minden teremtmények közös végzetéhez kötözi és hangtalan vissza fog süppedni az ősidők sarába. De aki kőből építkezik a világmindenség szerkezetét akarja megváltoztatni amiként ezek a régi kőművesek is ha mégoly kezdetlegesnek látjuk ma a művüket.”

Cormac McCarthy

*Véres délkörök, avagy vörös alkony a nyugati égen
(Bart István fordítása)*

1884 áprilisa

Hajnalodott.

Párás, szürke fellegek keveredtek a mindent elborító, holdtalan feketeségbe. Az ég kormos, lerongyolódott ponyvának látszott. A ház mellett elterülő fenyvesből nyikorgó hangok szűrődtek ki – a fák mintha a fogukat csikorgatták volna.

Harsányi Nándor furcsa, gondterhelt álomból ébredt fel. Megtapogatta a lepedőt. Átizzadta. Veritékező, nyirkos alakja beleivódott a hófehérre keményített szövetbe. Mellette felesége halkan neszezett álmában. Valami távoli világban járt még.

A szürkület kezdte lassan feltölteni a szobát, kirajzolódtak a körvonalak, a bútorok sziluettei. Harsányi a feleségére nézett. Egy percre beleveszett a vonásaiba. Gyönyörű nő volt – szalmaszőke haj, mélyen ülő kék szemek, csodás ajkak, páratlan alkat. A nő imádta a férjét. Talán az imádat még nem is elég erős szó arra, hogy mit is érzett iránta, sokkal inkább bálványozta. Pedig a templomban az atya sokszor elharsogta, hogy a bálványimádás az egyik legsúlyosabb az elkövethető vétkek közül. Az asszony ezt tartotta is. Titkon mégis sokszor súgta bele a sötétbe – amikor csak ketten voltak, Isten és ő –, hogy ha lehetett volna választani Isten után még egy istent, akkor neki bizony a férje lenne az.

A férfi tudta ezt, úgy is, hogy az asszony sosem osztotta meg vele. Egyszerűen érezte.

Odakint, az erdő peremének tájékán, felüvöltött egy farkas. Keserű csaholása akár a visszhang remegett végig a völgyön, ahogy a falka többi tagja is rázendített a vonyításra.

Nem volt semmi különös benne, errefelé nem hatotta meg az ilyen a népeket.

A férfi óvatosan kibújt a paplan alól, a szobából szinte nesztelenül surrant ki, betéve maga után az ajtót. A kályhában még parázlott a tűz, a vörösen csillogó zsarátnokból felcsapott egy-egy apró lángocska. Megfogott két gyertyánfanyalábot, és a parázsra dobta őket. Nézte, ahogy először elkezdi nyalogatni a hasábokat a tűz, majd feltámadtak a lángnyelvek, és beborították a száraz fákat.

Becsukta a kályha ajtaját.

Gyorsan mozgott a sötét házbelsőben is, magára vette a kabátját, csizmába bújt, és kilépett az udvarra.

Csípős hajnal volt, a felforgatott föld több helyütt párállott, és úgy tűnt, a hegyoldal felől lomhán ereszkedik le a köd, hogy reggelre tejfelsűrűségű fehérségbe burkolja az egész fennsíkot.

A kitéglázott ösvényen lépdelt a csűr felé, de nem nyitott be, az ajtóban megállt, és visszanézett a házára. A kémény bágyadtan pöfékelt, a zindelyek hódfarkain meg-megcsurgott már az ezüstös hajnalpára. Az újabb vonyításokból arra következtetett, hogy a farkasfalka vonul tovább – tudta, ilyenkor lassan haladnak, sokszor megállnak és felordítanak, hogy kijelöljék helyüket a hullámzó sötétségben.

A férfi érezte, ahogy a hideg végigfut a testén, legjobban a lábai fáztak. Ettől hirtelen jött vizelési inger tört rá. Odébb ment pár métert, és felesége rögsre ásott konyhakertjének földjére engedte vizét. A gőzölgő sugár pengéként hasította ketté a fekete földlabdákat, és árkot vágva sodorta a saras levet a mélyedések felé.

Miután végzett, a csűrbe ment.

Odabent sötét volt még, csupán az oldalfalak deszkázatán ütött be egy kevés szürkeség. Az ajtó melletti kampóról leakasztotta az olajlámpát. Kabátja zsebéből előkotort egy

gyufát, fejével végigszántotta a deszkafalat, fellobbant a láng. Meggyújtotta a lámpás kanócat, rácsukta az üvegburát. Jellegzetes, égett olajszag töltötte be a csűr. Hátrament, és az egyik tartógerenda nagyobb repedéséből görbített vasszöggel kihalászott egy rozsdás, apró fiókkulcsot. A szerszamos szekrény legfelső vasfiókját nyitotta. Bedugta a zárba, elforgatta. A zár nehézkesen, darabosan nyílt. A fiókból kivett egy ütött-kopott fémdobozt, amire a Monarchia címerét nyomták, kinyitotta, és a tartalmát a pultra öntötte. Hosszú, rezes, ezüstös fejű vadásztöltények hullottak a pultra, szabályosan csilingeltek. A puskát két ácskapoccsal erősítette fel magasra, nehogy a kölykök hozzáférjenek. A fegyver ugyan töltetlen volt, de így érezte biztonságosnak. A karabély megszolgált az árát már régen, sok sikeres vadászatot megélt, hátultöltős, dupla billenős csövű, sörétes volt. Tusának fája csillogott, vas alkatrészei a rendszeres olajozástól épek maradtak, a cső és a két ravasz meg a két kakas is meghazudtolták volna korukat.

Zsebre vágott négy töltényt, elfújta a lámpást, és kilopózott a csűrből. Úgy látta, sokáig időzött bent, mert már mindent kezdett beborítani a szürkület. A farkasok is elhallgattak, elkotródtak valahova, egy távoli, sűrű erdőségbe, ahol békében átvészeltetik a következő nappal.

Harsányi szaporázta lépteit, tudta, hogy nem késlekedhet sokáig – bármelyik pillanatban örült lármába kezdhetnek a kakasok. Előtte végeznie kellett.

A bejárati ajtóban megállt, lebillentette a fegyver csövét, egy-egy 12-es sörétet csúztatott a töltényürbe, visszacsukta, és felhúzta mindkét kakast.

Gyorsan lépett be a házba, árnyékként mozgott, másodpercek alatt a hálószobában volt.

Felesége ugyanúgy aludt az ágyban, ahogy otthagytá fél órával korábban – ajkai résnyire nyitva, halkan szuszogott, mélyen nyomta az álom.

Közel lépett az ágy széléhez, megemelte a puskát, csövét tíz centire az asszony arcához közelítette. A célgömbön keresztül az angyali arcot figyelte, az alvó szépséget. A halántékára célzott, ujjja az első ravaszon csúszott végig, marka a mordály fájára tapadt, szíve alig vert, szeme hunyorított, fókuszált a szürkületben egyre tisztábban kivehető célra.

Így állt percekgig, talán három is eltelt. Érezte, hogy ujjja a ravaszra izzadt, tenyere is nyirkosan csúszott a fegyver markolatán.

Leemelte válláról a puskát, ujjja a ravasz mögé siklott. Megfordult, és kiment a szobából.

Megállt a kályha előtt. Az ontotta magából a meleget, ha közel húzódott hozzá az ember. Megvakarta a homlokát, kezei büzlöttek a fegyverolaj fémes szagától.

Oldalra fordította a fejét, a kisebbik szoba felé. Ott aludtak a fiai. Az egyik hatéves volt, a másik pár nap múlva töltötte az ötöt. Kabátja zsebébe túrt, megmarkolta az ott maradt két töltenyt. Olyan erősen szorította meg őket, hogy a tenyere szinte görcsbe rándult. A puska kakasai még mindig fel voltak húzva, tüzelésre készen állt a fegyver. Egy ilyen szerszám tíz centis lőtávból bármiből darált húst csinál. Még a lövések dörrenéseit sem kell nagyon lepleznie, mivel vasárnap lévén a környéken már valószínűleg elindultak a vadászok fácánt vagy foglyot lőni a leveshez. Senki sem figyel, hányszor durrannak a puskák.

Elindult a fiúk szobája felé.

Keze már a kilincsen pihent, de mégis meggondolta magát. A vályogfalnak vetette a hátát, mély levegőt vett, és a puska csövét a szájába vette. A hideg vascső a fogai alatt csikorgott, nyála gyorsan körbefolyt a fémen, és lecsorgott az állára. Egyik kezével alul támasztotta a tust, másik keze hüvelykjét pedig rászorította az első ravaszra.

„Egy marék sörét is bőven elég lesz – gondolta –, eltűnök, szétszóródom.”

Állt így, akár egy görcsbe merevedett öreg ló, aztán kirántotta a fegyvercsövet a szájából, és kisetett a bejárati ajtón.

A csűr felé lépkedve nagyokat köpött, hogy a fém-olajos ízt kiürítse a szájából. A fegyverből kivette a golyókat, majd visszarakta őket a dobozba, és bezárta a fiókba, a kulcsot elrejtette a gerenda repedésébe. A puskát visszaakasztotta az ácskapcsokra, bezárta a csűr, és visszasietett a házba.

Lerúgta a csizmáit, kabátját a fogasra akasztotta, leguggolt a kályha elé, a piszkárával felkavarta a paraszt, és még pár hasábot dobott rá. Ahogy becsukta a kályha ajtaját hallotta, hogy a kakas elkezd kukorékolni.

A felesége aludt.

Megemelte a dunyhát, és visszabújt az asszony mellé. Lehunyta a szemeit. A nő átfordult és ránézett.

– Hideg a lába. Merre járt még ilyen korán? – kérdezte az asszony.

– Csak rám tört a szükség – mondta a férfi, majd megköszörülte a torkát, s folytatta. – Odakint már virrad. Szép ködös napunk lesz megint – tette hozzá Harsányi, még mindig csukott szemmel.

– Ma vasárnap van, nem kell dolgoznia. Hamarosan kelek, és nekilátok az ételnek, vágok tyúkot, majd a fiúk segítenek pucolni. Ha gondolja, járjon egyet az erdőben. Tudna egy kicsit elmélkedni.

– Rendben – nyugtázta a férfi, és föntebb húzta a takarót, egészen a nyakáig.

Az asszony mocorgott, a lábait odanyomta a férfiéhez.

– Elvisz minket a templomba a misére? – kérdezte a nő.

– Igen, természetesen, ha kívánja – felelte unottan Harsányi, és kinyitotta a szemeit.

– Köszönöm – mondta az asszony, megdörgölte a szemét, lehajtogatta magáról a dunyhát, belélepett a papucsába.

A férfi nézte, ahogy a nő kikel az ágyból, megigazítja magán az éjszakától szétzilált hálóruhát. Pucér vállának gömbjei fehéren világítottak. A nő gyorsan mozgott már ilyenkor is. A férfi a plafont bámulta, és hallgatta, ahogy a felesége vizet tölt a mosdótálba, és megmosakszik, majd elkezd sertepertélni a konyhában.

A távolból elhaló lövések hangja vert visszhangot a fennsíkon át. A vadászok javában dolgoztak, hullottak a fagyok és fácánok. A feleségek otthon forralták a vizet a kaspasztáshoz, és elővették a vérestálakat.

Kisvártatva a fiúk is felébredtek. Harsányi hallotta, ahogy a gyerekei kicsattognak a konyhába, és szóba elegyednek az anyjukkal. A fiúk éhesek voltak.

A ház megtelt hangokkal.

ELSŐ RÉSZ

ÉRKEZÉS

1878 augusztusa

A szerelvény nagyon lassan, szinte dőcögve gurult ki a pályaudvarról. A sínek még vadonatújak voltak, a fényes vasnyalábokon táncoltak a napsugarak. Rendkívül forró augusztus volt. A koppanásig nyitott vonatablakokon is csak meleg, száraz levegő vágott be a fülkébe.

Harsányi Nándor kihajolt az ablakon, miközben eldöcögtek az állatkert mellett. Kalapját az ülésre dobta. Nyugodtan szétpakolhatott, egyedül volt a fülkében. Igényesen nyírt, egyenes haját lágyan emelgette a menetszél, homlokán kiütöttek az első izzadsággyöngyök, és elkezdtek leperegni a bajusza felé. Elővett egy zsebkendőt, megtörölgette az arcát, majd visszagyúrta a zsebébe. Nagyot fújta, és meglazította a nyakkendőjét. Most kissé szorosnak érezte.

Harmincadik évét taposta, nőtlen volt, a Magyar Tudományos Akadémia egyik igen ifjú tagja, mondhatni, nagy reménység, aki egy külföldi úton szerzett súlyos betegség után lábadozott. Még érezte, hogy nincs teljesen túl a betegségen, és lehet, hogy felelőtlenül kelt ilyen hamar útra.

Legalább háromszázötven kilométer állt előtte – háromszáz vonattal, átszállással, ötven pedig lovas kocsival. Előhúzta zsebóráját. Már alapból egy óra késéssel indult el a vonat, valamint összekülönbözött a kalauz a szerelőkkel, hosszasan veszekedtek, míg végül nagyot pöffentett a mozdony, hosszú fekete koromcsóvát hagyva maga után, és megindultak.

Poggyásza nem volt. Egy kisebb utazótáskát hozott magával, amibe a könyveit, jegyzeteit, ruháit csomagolta, valamint egy kulacs vizet, amiről már biztosan tudta, hogy

teljesen felmelegedett. Egy flaskát még egy kávézóban megtöltetett szilvapálinkával, ezt a zakója belső zsebében tartotta. Mielőtt útra kelt, bőségesen bereggelizett, így ételt nem igazán hozott az útra, úgy gondolta, hogy majd átszálláskor vacsorázik valahol, de arra is rádöbben, ha így haladnak, az messzebb van, mint gondolná, és áldotta a csaposlányt, aki rábeszélte, hogy legalább három tepertős pogácsát vigyen magával.

Leült, kortyolt a vízből, és egy ideig nézte a tájat. Kigurultak már Pestről, a zölden bólogató platánokat felváltották oldalt a cserjések. A mozdony felett szinte összeért a fák koronája, mintha a két oldal kéz a kézben akart volna pihegni, amíg csak engedi nyújtózni őket a nyár. Csupán a levelek közötti pillanatnyi réseken ütöttek át a napsugarak. Ahogy Harsányi arca az ablaküveghez nyomódott, félálomban annyit észlelt, hogy néha minden sárgának, néha minden feketésnek tűnt lehunyt szemhéjai mögött.

Az álom peremén üldögélt, szemei ólmosan húzódtak össze, s közben a vonat indulása előtti negyedóra eseményei peregtek le újra előtte. Az orrában még őrzött szagokat, amik akkor rohanták meg, amikor megérkezett az állomásra, és mindennek olyan kellemes, új-illata volt. Egy ismeretlen és névtelen érzés fogta el, ahogy a csarnok lépcsőin felkapattott. Elment egy amputált lábú, szakállas katona mellett, akinek a nyakában egyszerű zsinigre fűzött táblán az lógott: „A császárért és a hazáért harcoltam.” A kapkodó kézírással felvésett feliratot három nyelven körmölték oda a biztonság kedvéért, hogy ne csak a magyarokban, de az arra járó osztrákokban és az angolszász ajkúakban is szánalmat tudjon ébreszteni. Harsányi, akit a Monarchia kormánya nyilvánvalóan bőségesen támogatott pénzzel, hogy kutatómunkáját minden körülmények között folytatni tudja, hazafias kötelességet érzett, hogy ezt a szerencsétlent legalább pénzügyi

pártfogásába vegye – dobott is neki egy marék aprót a perse-lyébe. A katona felnézett. Sapkájának rongyos, lelógó simlije a fél arcát eltakarta, de így is kivillant a narancssárga, csillag alakú forradás a jobb járomcsontja alatt. A szeme viszont árulkodó volt, még ötven is alig múlt. Ízületes kezeit összefonta a mellkasa előtt. Harsányit furcsa érzés kerítette hatalmába, ahogy végignézett a szerencsétlen figurán.

Megtorpant, és lehajolt a katona mellé.

– Hol sérült meg, bátya? – kérdezte a férfitől.

A férfi felnézett.

– Mire kíváncsi, kigyelmös uram? – kérdezett vissza a katona. Hangja karcos volt, arca elé tartotta a kezét, hogy kitakarja a napot, s így lássa az előtte álló férfi arcát.

– Csak hogy merre járt, hol harcolt? – puhatolózott Harsányi, de már megbánta, hogy kérdezősködött, félt, hogy megbántja a katonát.

– Hajuljon csak közelébb – intett neki –, egy részit nem tanácsos hangosan emlígetni, kigyelmös uram!

Harsányi körbepillantott, de nem gondolta, hogy bárki is figyelné őket. Az utcát ugyanúgy ellepték a népek, mint bármikor máskor, a jegesember kocsija éppen átkocogott a körúton a pályaudvar előtt, húzta maga után a vizes csíkot, akár az éticsiga eső után.

A katona is körbepillantott. Talán azt ellenőrizte, nincs-e zsandár a környéken.

– Először Szőregnél – mondta, és megvonta a vállát.

– Ott volt a szőregi csatában? – derült fel Harsányi arca meglepetésében.

– Né ordítson az úr! Errül nem beszélünk hangosan. Nem akarok én a kóterba' éccakázni. A zsandár botjánál az utca hideg küve is jobb – súgta Harsányinak.

Az megint körbepillantott, és vörösbe váltott arccal halk sugdosásba kezdett.

– Ne haragudjon, bátyám! – mondta. – Szóval Szőreg... meséljen még, kérem!

– Ott lútt pofán égy tetű dragonyos. Napokig kötésbe' vót az egész fejem. Ültem a sötétbe', vakon, oszt csak annak a szemétnek az a rohadt orozslányos sisakverete leböggött előttem. Tudja, amin szorongatja az orozslány a kígyót. Akkó' gyüttem rá, hogy soha nem is löhettem más abba' az istenverte összevisszaságba', mint a kígyó, amit agyonszorítanak. A kórházba' hallottam égy héttel később, hogy vége mindönnek, létöttük a fegyvert. Ámomba' sé gondótam vóna, hogy így lösz vége – itt elhallgatott, megszívta az orrát, és hunyorogva felnézett Harsányira.

– És utána mi történt magával? – faggatta tovább Harsányi.

– Ami mindönkivel – vetette oda érdektelenül a katoná. – Besoroztak a császári hadserögbe, kaptam égy szép fehér égyenruhát. Kis híjján lésereltek oszt mögúsztam vóna az egésztest, de érdekös módon, hála az Úrnak, a pofázmányom teljesen bégyógyúlt. Az orvos összerakott, oszt aszonta, csak égy kis hús fog hiányozni onnét, oszt né aggódjak, sosé lösz pufók, gyerökös pofám, mint égy hájas nagyúrnak. Így löttem dicsőségös császári gyalogos. Ólomkatona, ahogy gúnyóttak minket. Sokfelé jártam, sokfelé harcótam. Osztán gyütt az átkozott Königgratz. Esélyünk sé vót. A harmadik gyalogoszászlóaljba' vótam. Öreg bakaként a harmadik sorba'. Néztem azt a sok tejfölösszájú kölköt előttem, mög ódalvást. Sok ezör rösztetó kölök, olyanok, mint a kicsikók vihar idejin. Kocogott a lábszárukon a szurony úgy rösztettek. Mindönhun hűgyszag vót. Behűgyoztak. Nem is csodáttam, hogy félnek, láttam szömbe', ahogy hullámzik léfelé ölibünk a porosz gyalogság. Hiba vót az egész. Harapófogóba' vótunk. Oszt akkó' osztán nem vót mese, mikó' mögkezdődtek a sortüzek. Lúttünk, osztán, mint a barmok tunkó-

tuk a lúport a puskákba, úk mög szömbe', három sorozatot lútték, mire mink égyet. Végünk vót. Szétlútték minket égy pillanat alatt. Halmokba' vótak a hullák, tócsákba' állt a vér, oszt láttam, hogy a mundérokön sötét fótok éktelenkődtek. Összevisszaságba' magukat, oszt úgy heverték összevissza. Vörösen, szarosan. A zászlóaljunk gyorsan hátrálni kezdött, nem vót időnk mögállni, hogy mögtunkójjuk a puskákat. Közbe' mög próbátuk huzigáni vissza a sebesüteket is. Oszt égyszörre csak ott vótak. Rohanva gyühettek, hogy ilyen gyorsak vótak. Tüllünk harminc méterre kilútték még égy sorozatot, oszt gyüttek a bajonétok, mög a kaszabolás. Mikó' összegabalyodtak az első sorok, akkó' vöttem észre, hogy égy golyó sűröta valamikó a vállamat, oszt a kabátom tetejét cibálta a szél, mintha valami vörös rongydarab lött vóna. Utána mán csak a puskákat láttam, mög a kiabálás hallatszott messzirű'. Vót égy koma, régúta ismertem, mindég égy más mellett álltunk a harmadik sorba'. Pont tötötte a fegyverit, mikó' kifordút a puska a kezibül, oszt elhasalt. Mögfordítottam, oszt pont a homloka közepin tátongott a luk. Neköm szöröncsém vót, amikó pofán lútték, de az ilyen seböt a jóisten sé rakja össze. Oszt utána teljesen körülvöttek minket. Oszt akkó sebösültem mög a lábomon – égy rohadt prusi neköm gyütt a bajonéttal, oszt átsúrta vele a térgyem fölött, oszt fölrántotta. A combom szétnyílt, mint a szajhák ülepe. Oszt mindjár' föl is borultam, mer' elvesztöttem az eszömet. Oszt arra eszméltem, hogy égy porosz szanitéc csapat visz be a táborukba. Oszt nem is löhetött mit csináni a lábommal, mög nem is foglalkoztak azok az ellenség katonáival. Osztán mire eszömhöz gyüttem, mán lé vót vágva. A hadifogságot jól túrtam, sokat zsugáztam, mög beszélgettem, mer' munkára láb nélkül nem osztottak be. Utána hazagyüttem. Ez a hazám, mindégy, milyen országnak is nevezik mostan, vagy minek híjják hónap. Mindig kigyüvök ide, ha jó az idő, mer' itt lég-

alább vannak embörök, lehet néha beszélgetni, oszt adnak is néha valamit. Tizennyóc éves korom óta vótam katona, vagy harcoltam, vagy fogságba' vótam, vagy kórházba' feküdtem. Még nőt se ismertem sosé. Így mög mán nem kötöm én magam sönki nyakába se. Szöröncsétlen vén nyomorék. Tudom, hogy így is halok mög, oszt nem is lösz mire emléköznöm. De amikó' süt a nap, azt nagyon szeretöm. Osz az ingyé' van. Mög az mindig az enyim lösz, mán amíg az Isten el nem vözi túllem.

A katona ismét vállat vont, és elhallgatott.

– Így is bízik még Istenben? – kérdezte Harsányi.

– Minek kérdöz ilyen, fiatalembör? – horkant fel a katona. – Hát má', hogy né bíznák benne. Mikó ű az Isten. Űbenne lehet csak mögbízni. Mára még elbicögök a nővé-rökhöz is. Mer' mindig adnak egy kis önnivalót, mer' csak mögsajnálnak. Áldja mög űket a jó Isten!

A pályaudvar órája egészet kongatott. Harsányi vonata egy fertályórán belül indult. Igyekeznie kellett tovább. Beletúrt a zsebébe, és elővett egy forintot. A katona perselyé-be ejtette.

– Köszönöm a történetet, bátyám! Az Isten áldja magát – mondta neki, s gyengéden megveregette a férfi vállát, ahogy az ember egy régi barátnak teszi.

– Köszönöm, kigyelmös uram! – súgta a katona. – Oszt magát is áldja mög az Úristen!

Otthagya a katonát, aki fejét az épület falának borította, és békésen napozott tovább. Harsányi besietett a csarnokba, majd a forgalmi irodában megtudakolta, melyik vágányról indul a vonata.

Viszonylag könnyű utazótaskájával gyorsan haladt, el-sietett egy csapat nő mellett, akik az „Irgalmas Nővérek a Budapestre Érkező Dolgozó Leányokért” plakát alatt vára-koztak a vidékről jövő lányokra. Mindenki tudta, hogy az

ilyen lányok a legkönnyebb prédák a pályaudvari striciknek és leánykereskedőknek. Az apácák is jó, ha tizből hármat meg tudtak menteni. Harsányi érezte a kosaraikból kiáramló friss kenyérillatot.

Aztán már hallotta a vonat füttyszavát.

Végig lepörgött előtte mindez, ahogy szemeit pihentette a döcögő vonaton. Orrát ingerelte a mozdonyból ömlő füstszag, de az ablakot nem akarta felhúzni, mert nagyon forró volt még a levegő. Az évnek ebben a szakaszában csak a napnyugta hozhatott enyhülést.

A katona járt a fejében. Az az arc, ami olyan volt, mint-ha szétszedték és újra összerakták volna, csak éppen rossz helyre kerültek a csontok és a porcok. Harsányi Nándor árva gyerek volt, így minden kedves idősebb idegenben egy apát vizionált. Ugyanígy minden jó szándékú kocsmárosnéban vagy pincérnőben egy anyát látott, sokkal inkább, mint feleséget. Gondolatban lejátszotta maga előtt a katonától hallott csatajelenetet, majd a férfi életét.

Aztán eszébe jutottak az irgalmas nővérek az állomás-ról, és elképzelte egy falusi lányka sorsát is, aki megszökik otthonról a szülők meg a nehéz munka elől. A jobb sors re-ményében vonatozik Pestre, a vonat bedöcög vele az új ál-lomásra. Álmaiban báltermek és operák királynője, Budán ringó négylovas kocsi úrnője, aki aztán a valóságban köny-nyek királynője lesz egy patkányjárta sikátorban, és öle pár pengőt ér egy mocskos pesti bordély sötét padlásszobájában. Ott végzi, ahol csótányok és kupecsek a hercegek, a váglyott baldachinos ágyak poloska lakta matracok.

A mozdony hirtelen kürtölt. Csikorogtak a fékek. A sze-relvény állomáshoz közeledett.

Mikor megállt a vonat, Harsányi felkelt az ülésből, és ki-nézett az ablakon. Hat embert számolt a peronon. Közülük néhányan csak elkísértek valakit, így nem is tudta, végül há-

nyan szálltak fel. Vaskos hőség vert be az ablakon. Harsányi homloka ismét gyöngyözni kezdett, úgy érezte, valami légszomszerű állapot kezd megint rátörni, ugyanúgy, ahogy a betegsége alatt. Érezte azt is, hogy határozottan nem heverte még ki a kórságot, és szidta is magát, amiért nem hallgatott az orvosra, és annak intése ellenére ilyen hamar útra kelt.

A kalauz végigsétált a peronon, és közben azt kiáltotta: „Kőbánya-alsó, Kőbánya-alsó állomás. Igyekezzenek a felszállással, mindjárt indulunk tovább”.

Egy korosabb hölgynek segített a táskáját feladni a vonatra, majd végigment, és dühösen becsapkodta a kocsiajtókat, amiket az utasok nyitva felejtettek. Még egyszer ellenőrzött mindent, beszélt valamit a helyi vasutassal, majd a sípjába fúj, fellépett az utolsó kocsi ajtaján, és a szerelvény nagy rándulással kicammogott az állomásról.

Harsányi letörölte homlokáról a verítéket, és leült. Az utazótáskájából elővette Schopenhauer *A világ mint akarat és képzet* című művének eredeti, német nyelvű kiadását. Az ő pozíciójában a kifogástalan nyelvtudás elengedhetetlen volt. Tökéletesre csiszoltan beszélt a németet, az angolt, egy kutatás miatt megtanult valamennyire spanyolul, és a szakmai nyelv miatt a latinnal, ógöröggel is elboldogult.

Schopenhauer passzolt a személyiségéhez. Főleg a szerző pesszimizmusa. Sokszor viccelődött azzal értő körökben, hogy Schopenhauer az árvák filozófusa. Ezen általában magában is elgondolkozott, és érezte, hogy a vicce nem is annyira vicc, hanem a szikár, kilúgozatlan valóság. Árva volt. Sosem ismert szülei valószínűleg már meghaltak, esetleg eltűntek a forradalmi időkben, vagy egyszerűen sosem gondolnak rá, és valami lokálban vagy kurvatanyán vedelik át magukat a másvilágra. Nevelőszülei szintén halottak. Hónapok óta nem cserélt virágot a sírjukon. Először azt mondta magában, hogy a munka miatt, aztán hogy a betegsége miatt nem tud elutazni Pestről. Most ismét úton van. És éppen ellenkező irányba megy. És újraolvassa Schopenhauert. „Képzetem a világ – olyan igazság ez, amely minden élő és megismerő lényre érvényesen vonatkozik...” Ezt mormolta a bajsza alatt, de nem tudott a szavakra koncentrálni, csupán a hirtelen feltámadt büntudatra, ami csapkodott benne.

Egyre csak tépelődött magában, és arra jutott, hogy végső soron akár azt is megtehetné, hogy leszáll, mondjuk, a következő állomáson, ahol van távirda. Vagy egyszerűen csak levelet ír vendéglátóinak, bízva abban, hogy pár nap múlva

megkapják, és visszautazik Pestre, onnan fog egy vonatot, amivel eljuthat Karcagra, kimegy a temetőbe egy csokor virággal, belerakja a tartóba, kikapálja a gatz a sír körül, aztán valahogy újra útra kel.

„Igen, ez akár még működhetne is – gondolta magában –, nem is vesztenék vele csupán néhány napot. Az akkor is eltelhet, ha valami hiba van a mozdonnyal ezen az úton, vagy sztrájkba lépnek a vasutasok, bármi lehet, nem lenne nagyon hihetetlen. Egy frappáns levél indokul szolgálna. Engem is megnyugtatna, és nem sérteném meg vele fogadóimat se. Igen, ez lesz a megoldás. Megnyugszik a lelkem. Minden rendben lesz” – mormolta szinte csukott szájjal.

Kész volt a terve. És egy pillanatra úgy is tűnt, hogy ettől nem lehet eltántorítani. Becsukta Schopenhauert, felkelt, és kinézett az ablakon. Vad tájon hasítottak át, végtelen zöldön, benn az erdők gyomrában. Bármilyen megálló még biztosan messze volt.

Ahogy az egyre langyosodó menetszél végigsimogatta az arcát, úgy fogyatkozott benne a kezdeti hév. Elcsendesedett, mint a hirtelen fellángoló tűz, ami nem talál tápra a továbbégéshez. Az ígéretére gondolt, amit utolsó levelének végére utóiratként biggyesztett:

„Pár nap, és követem leveletem magam is. Várom a személyes találkozást, Tisztelt Uram!”

Rájött, hogy ha valamit nagyon megtanult a nevelőszüleitől – akik kimentették az árvasorsból, és velük egyenrangúként, szeretve nevelték –, az az, hogy ha az ember megígér valamit, azt tartsa is be, mert ebben a furcsa világban az adott szó maradt az egyik utolsó érték.

Mindig úgy érezte, agyonnyomja ez a teher, amit akaratlanul, a jólneveltség jegyében raktak a fejére. Sosem tudott hazudni vagy ferdíteni, még az írásban való csúsztatást is mélységesen elítélte. Ennyi volt, véget ért a forradalma.

Folytatja útját, ahogy az ígérete megszabta számára. Mindazonáltal nem feledkezik el semmiről – még az adott esetben felszaporodott teendői ellenére sem –, és minél hamarabb ellátogat majd a nevelőszülei sírjához.

A kabinajtó hirtelen vágódott ki.

Harsányi meg is ijedt, és reflexszerűen kapott a mellkasához, akár egy régi szívbeteg. Szemeibe pillanatnyi rémület költözött.

– Üdvözlöm, uram, beülhetek ide? – kérdezte a hang az ajtóban.

Harsányi arcába lassan visszaszivárgott a vér, nyelt egy nagyot.

– Hogyne, uram, jöjjön, foglaljon helyet – válaszolta.

A férfi belépett, behúzta maga mögött az ajtót, és helyet foglalt az ablak mellett, éppen szemközt Harsányival.

Harsányi udvariasan biccentett.

A férfi kicsivel fiatalabbnak látszott nála. Harsányi úgy sejtette, hogy a húszas éveiben járhat, jól fésült volt, megnyerő külsejű, szép öltönyben, de látszott, hogy jó pár napja hanyagolta a borotvát. Valami különleges, és mégis kellemes illat lengte körül. „Drága külföldi kölni” – gondolta Harsányi. Magasságra magához hasonszőrűnek saccolta, viszont vele ellentétben – a cingár tudósalkathoz mérten – igencsak izmosnak, sportosnak tűnt az alakja. Úgy nézett ki, mint valami nemesi ruhába bújtatott bokszoló. Sötétbarna szemei, finom metszésű orra, vékony szája kimondottan kellemes külsőt kölcsönöztek neki.

A férfi sovány arcán mosoly terült el, és váratlanul kezét nyújtott Harsányi felé.

– Üdvözlöm, el is felejtettem hirtelen bemutatkozni. Acélos Gábor vagyok – közölte a férfi olyan könnyedén, mint aki egy régi cimborájával ül egy kávéval egy szalon teraszán.

– Üdvözlöm, uram, én Harsányi Nándor vagyok. – A tudós fogadta a kézfogást. Meg is érezte rögtön a másik erejét, a férfinak mintha vasból lett volna a marka.

– Ó, ne haragudjon, sosem bírok az erőmmel. Néha akaratlanul is durván megszorítom mások kezét. Kérem, ne haragudjon, kedves uram! – szabadkozott Acélos Gábor, és nagy lapátkezeivel a levegőben hadonászott maga előtt.

– Szóra sem érdemes – hártott rutinosan Harsányi, és kinézett az ablakon.

– De megkövetem, uram. Tudja, az ükapám volt az első ezen a néven, az erős kézfogásáról kapta a családnevet. Már mint ha hihetünk a legendának. Mind az erős kezét örököltük tőle. Az összes férfi a családban. Meg némelyik asszony is, bár ennek a férjeik kevésbé örülnek. Ki kell, hogy engeszteljem Önt valamivel – erősködött Acélos Gábor.

– Igazán nem szükséges, minden rendben, uram, köszönöm.

– Kérem, ne sértsen meg – vágta rá rögtön a férfi, majd hozzátette: – Legalább egy szivarral hadd kínáljam meg! – mondta, és elkezdett a zakója belső zsebében kotorászni.

Harsányi habozott, idegességében végigfuttatta hüvelyk- és mutatóujját a bajszán.

– Nem is tudom. Igazából egy szivar jólesne. Nincs is jobb egy ilyen hosszú úton... de a betegségem miatt egy időre eltiltott tőle az orvosom – felelte, nagy szüneteket tartva.

– Ugyan, mit tudnak azok a kuruzslók! Amúgy is, nem láttam még olyan orvost, amelyik ne füstölt volna állandóan úgy, mint egy kémény télvíz idején – nevetett fel Acélos Gábor.

Harsányi elmosolyodott.

Eszébe jutott az a kisvárosi orvos, aki végigkísérte gyermekkorát. A vén, cserzett arcú Bánhídy doktor. Már akkor, amikor ő kisgyermek volt, lehetett vagy nyolcvanéves,

de szívós öreg volt, és még a szülei utolsó betegségeit is ő igyekezett kikúrálni. Amikor utoljára látta Bánhídyt, már olyan volt az arca, mint a rongyos kartonpapír, egészen sárga, a szája mintha hullámozott volna, fogai is sárgák, akár egy ponty méregfoga. Vonult az öreg pipafüstbe burkolózva, vonult krákogva, köhécselve, pár centivel mindig a halál előtt csoszogva. A nevelőszülei után három hónappal költözött ő is a karcagi temetőbe.

– Kérem, vegyen egyet, ez egy kiváló minőségű szivar, a szívemre venném, ha egyedül pőfékelnék itt – nyújtotta felé Acélos.

Harsányi felhúzta a száját.

– Rendben, végül is egy szivar nem árthat meg – nyugtázta Harsányi.

A pakli felé nyúlt, kivett egy szálat, alaposan megszimolta, hagyta, hogy orrában lassan végigrobbogjon a száraz dohányillat, majd leharapta a végét, a darabokat a zsebkendőjébe köpte, és a szájába tette a szivart.

Acélos Gábor ugyanígy tett, majd meggyújtott egy gyufát, és Harsányi felé nyújtotta. Az nagyokat szívott, amíg a szivarja fel nem parázlott, majd Acélos Gábor felizzította a sajátját is, lerázta a gyufát, és a padlóra hajította.

A kabin hamar megtelt füsttel, a lassú menetszél nem tudta már mindet kiszippantani. A csend a füsttel együtt ült rájuk, élvezték a jó szivart. Tényleg rendkívüli volt. Nem kapart, nem morzsálódott, kellemes aromája körbetáncolta a száj boltozatát, füstje lassú volt, és nehéz, ahogy kifújta az ember, úgy tűnt, mintha pásztázná a teret, elindult egy pillanatra a föld felé, aztán elengedte magát, és a kabin plafonjára tapadt.

Acélos Gábor mélyen beleszívott a szivarba, és három kéletes füstkarikát fújt ki, amik egyre szélesedtek, majd formájukat veszelve megemelkedtek, és kirepültek az ablakon.

Harsányi maga sem tudta, miért, de egy idő után rászánta magát, hogy szóljon. A férfi vele szemben keresztbe tette a lábait, hátradőlt, és időnként lehamuzta a szivart. Harsányi a zakója zsebében őrizgetett flaska-szilvapálinkára gondolt. „Valamit valamiért – gondolta. – Végül is a cserekereskedelem a világ egyik alapvetése.”

Benyúlt a zakózsebbe, és előhúzta a flaskát. Lecsavarta a kupakját, és a férfi felé nyújtotta.

– Iszik egyet velem? – kérdezte Acélostól.

– Miért is ne... – bökte ki az rögtön –, úgy tanítottak, hogy a szíves invitálást ne utasítsam vissza.

Harsányi bólintott, és átnyújtotta a flaskát útitársának. Közben a férfi utolsó szavain járt az agya. Azon, amit a „szíves invitálásról” mondott. Kísérteties volt számára – a nevelőapja ugyanezt mondogatta sokszor. Megvolt ez a szavajárása.

Acélos Gábor meghúzta jó alaposan a flaskát, hallatszott, ahogy a buborékok megfordulnak a laposüvegben, és lökik a szájába az italt. Nyelt két nagyot, majd elvette a szájától. Bal szemével hunyorított, a pálinka rángatta az idegeket a szemében, arca is furcsa torzóvá változott néhány másodpercre.

– Ez aztán erőse lett hagyva – nyögte, és megköszörülte a torkát.

– Ez szatmári szilva. Egy kedves hölgy ajánlotta egy pesti kávézóban, hogy ezt vigyem. Azt mondta, hogy akár a leghidegebb éjszakán is felmelegíti az embert – mondta Harsányi, majd elnevette magát.

– Az Isten áldja azt a menyecskét. Biztosan ő is felmelegítene bárkit egy hideg éjszakán – vetette oda Acélos Gábor.

Ezen Harsányi egy kicsit megbotránkozott, de nem mondott semmit. Alig váltott három szót azzal a pesti csaposlánnyal, mégis úgy érezte, hogy meg kellene védenie a szemérmét az ilyen megjegyzésekkel szemben. Aztán felidézte

magában a leány alakját, és rájött, hogy Acélosnak igaza van, bármelyik éjszakán szívesen magához ölelné azt az édes teremtet.

Acélos Gábor észrevette, hogy a férfi arcáról hirtelen leolvadt a mosoly.

– Elnézést, én nem akartam megbántani. Sokszor gondolkodás nélkül jár a szám. Nem is gondoltam bele, hogy lehet, hogy kedves ismerősről van szó, én pedig illet mondtam róla ismeretlenben – szabadkozott a férfi. – Engedje meg, hogy ismét megkövessem az ízléstelen tréfám miatt. – Hogy megerősítse megbánását, szivart tartó jobb kezét a mellkasához emelte.

– Ne bánja, jó uram! – kezdte Harsányi. – Az említett hölgy nem a kedvesem, sem rokonom, nem is ismerem, csupán néhány szót váltottunk. Viszont magam is arra jutottam, hogy a hölgy kedvessége páratlan.

– Ön nem iszik, Harsányi? – kérdezte Acélos Gábor.

– Nem vagyok nagy ivó, nem is igazán bírom az italt, de ha Ön azt állítja, hogy jót vettem, akkor mindenképpen meg kell, hogy kóstoljam – mondta, és visszavette az italt Acélostól.

Meghúzta a flaskát. Gyorsan könnyek szöktek a szeméibe, köhintett is néhányat. A pesti társasági élet boraihoz, pezsgőihez és a tudósszobák likőrjeihez képest a hatvan fokosra hagyott pálinka olyan volt neki, mintha tüzet raktak volna a gyomrában. Érezte, ahogy a veríték ismét kiütözik az arcán.

– Jó erős ital – hörögte Harsányi, és közben zsebkendőjével megint felitatta a homlokát –, nem vagyok én ilyenhez szokva, úgy szokták mondani, asszonyi gyomrom van – szabadkozott, miközben a flaskát megint Acélos Gábor felé nyújtotta. – Igyon még egyet, ha kér, legalább gyorsabban telik az utazás.

– Köszönöm, uram, elfogadom – mondta Acélos, és elvette a flaskát, nagyot kortyolt belőle, majd visszaadta.

Harsányinak addigra már vörös árnyalatban úszott az arca, a szemei könnyesen fénylettek. Elvette a flaskát, és hogy ne maradjon szégyenben, még egyszer meghúzta. Ezúttal nem köhögött, csak fintorgott egyet. Már részeg volt. Ezért mondták rá, hogy asszonygyomra van. Akár egy kupicától is be tudott rúgni.

Egy percig csendben emésztették az italt, szívták a szivart. Már egészen olyan hangulat lett úrrá a kabinon, mint ha nem is utaznának, hanem valami jó nevű szalonban ejtőznének, és a kiadós birkavacsora után szivarozgatnának.

– Megkérdezhetem, hogy miért tiltotta el az orvos az élvezetektől? – törte meg a hallgatást Acélos Gábor.

Harsányi lepöccintette a hamut a szivarjáról, majd a férfi felé fordította a fejét.

– Volt egy utam tavaly Amerikába, ami megviselt kissé. Összeszedtem egy csúnya betegséget dél-amerikai tartózkodásom alatt, és pár héttel ezelőttig nyomtam az ágyat. Ráment a tüdőmre is, ezért nem mehetek még jó ideig külföldi útra, persze az orvos szerint. Pár évig hanyagolnom kell a kiküldetéseket. A városi levegő sem tesz túl jót nekem, így kigyeyztünk az orvossal egy vidéki útban, a hegyekbe. Jó levegő, sok séta, friss patakvíz, et cetera. Nem olyan rossz vásár ez. Bár sok helyre eljutnék még. Vonzanak a Csendes-óceán szigetei meg Afrika és India is. Bejárnám Új-Zélandot, Ausztráliát, tanulnék nyelveket – áradozott Harsányi.

– Mivel foglalkozik? Üzleteket köt külföldön? Már ha nem zavarja, hogy faggatózom – csevegett Acélos Gábor.

– Nem, uram. A Tudományos Akadémia kutatója vagyok. Mirmekológus vagyok – jelentette ki büszkén a férfi, és reflexszerűen végigsimított a bajszán.

Acélos Gábor felhúzta a száját.

– Bocsássa meg tudatlanságomat az úr – mondta Acélos, és közben megemelte izmos vállait –, de ez pontosan mit jelent? – kérdezte.

– Ne szabadkozzon, csupán néhányan foglalkozunk ezzel, és összesen pár éve, így nem is ment nagyon híre ennek a tudományágnak. Hangyákat tanulmányozunk. Az életüket, fajokat, kolóniákat, itthon és különböző földrészeken. Szerencsére szinte mindenhol számos faj él, így gyakorlatilag bárhol talállok magamnak érdekes kutatási terepet – darrálta Harsányi.

– Így jutott el Amerikába is? – Acélos Gábor egészen felkelkesült az utazás hallatán.

– Igen, először Észak-Amerikában voltam, és főleg enyhén sivatagos vidékeken tanulmányoztam a hangyafajokat. Utána Mexikóba mentem, és az ottani különleges mézgyűjtő hangyák szokásait és társadalmi szerkezetét vizsgáltam. Vagyis inkább csak próbáltam, mert nem voltak túl kedvezőek a körülmények. Nézzük csak – színlelte Harsányi, hogy elgondolkozott –, azután Mexikóból mentem volna tovább más dél-amerikai országokba, de útközben maláriát kaptam. Egy hónapig nyomtam az ágyat, negyvenfokos lázzal. Mikor valamennyire felépültem, hazahajóztam. Még félig-meddig lábadoztam, amikor elért a tüdőgyulladás. Az orvos szerint a malária miatt legyengültem teljesen, és könnyen elkapott a következő betegség. Kész csoda, hogy élek, de légkörváltás és nyugodt élet vár most rám, néhány évre. Lassan kiheverem majd mindezt. Aztán talán újra utazhatok. Talán el is jutok mindenhova, ha sokáig élek... – itt elharapta a mondatot –, majd elválik – fűzte hozzá, és elmosolyodott.

– A családjá nem bánja, hogy ily sok időre távol van? – faggatózott tovább Acélos.

– A szüleimet nem ismertem, a nevelőszüleim már meghaltak. Még nőtlen vagyok, más rokonomat pedig nem is-

merem. Kissé remeteélet ez, tudja. Néha elszomorít, ha rá-gondolok, hogy nincs igazán hova hazamenni, vagy kihez. Mindig magamnál hordani az útlevelem meg az anyakönyvi kivonatom, mert nem tudom, merre indulok a következő hónapban – vallotta meg Harsányi, és ráfújta a szivarjára, ami időközben kicsit megpihent.

– Nem lehet az olyan rossz élet. Én legtöbbször addig jutok, ameddig a lábam elvisz, vagy a lovam, ha éppen van. Ritkán járok be nagyobb utakat. Ez a mostani különleges alkalom. Anyámat látogatom meg.

– Jó magának. Bárcsak én is többször meglátogattam volna a szüleimet. A leveleikből úgy érzem, hogy biztos büszkék voltak rám. Mégis a közelség hiányzik. A közelségük hiányzik. – Benyúlt a zakója zsebébe, elővette a flaskát. – Igyunk még egyet a megboldogultakra – mondta, és színpadiasan a magasba emelte a flaskát, meghúzta, majd átnyújtotta útitársának.

Ő is nagyot húzott belőle. Visszaadta.

– Merre viszi most a vonat? Milyen tudományos útra? Ha nem tart tolakodónak, hogy megkérdezem... – élesztette újra a beszélgetést Acélos Gábor.

– Semmi gond. Nem zavar – Harsányi még legyintett is nevetve. – Szóval úgy volt, hogy amikor kiderült, hogy nem utazhatom vissza, hogy folytassam a dél-amerikai kutatásom, elgondolkoztam, hogy mitévő legyek. Sok minden szóba került, aztán jött egy váratlan esemény. Kaptam egy levelet egy zempléni falu polgármesterétől, aki egy tudományos lapban olvasta legutóbbi írásom, és mivel a téma iránt lelkesedett, meghívott, hogy kutassak a környékbéli erdőségekben, mert ahogy írta, „számomra érdekesítő hangyaélet nyomaira bukkanhatok a vidéken” – idézte fejből a levél részletét a férfi. – És mivel az orvos pont hegyi levegőt, pihenést írt elő nekem, gondoltam, miért is ne. Elfogadtam lá-

atlanul a szállást, és helyesen éreztem, hogy meg akar fűzni, hogy tanítónak is elszegődjek a helybeli iskolába.

– Nem találkoztak soha? – értetlenkedett Acélos Gábor.

– Nem, soha. Csupán néhány levelet váltottunk. Az Akadémiánál szabadon dolgozom, bármerre kutathatok a témámban.

– Szinte mesébe illő történet ez. És meddig szándékszik ott maradni az úr? – kérdezte nevetve Acélos Gábor.

– Pontosan még nem tudom. Egy évig biztosan. Addigra rendbe jön az egészségem. Ha találok valami érdekeset, akkor esetleg tovább is maradok. Szeretném befejezni a könyvem. – Az utolsó szót megnyomta, és akaratlanul is kissé kihúzta magát.

– Miről szól a könyv?

– A hangyák világáról szóló képzetek bemutatása, az ókortól napjainkig. Azon belül is az érdekel főleg, hogy milyen hasonlóságokat mutat az emberi társadalom és a hangyavilág. Az lesz a címe, hogy *Emberboly – Hangyaállam*.

Acélos Gábor ismét felvonta a száját, majd elmosolyodott.

– Izgalmasnak hangzik. Mit gondol, mikorra lesz készen vele? – kérdezte.

– Ha jól haladok a kutatásokkal, és elég anyagot tudok gyűjteni a könyvtárakban, akkor talán két-három év.

– Nincs sok holmija egy ekkora vállalkozáshoz – váltott témát Acélos.

– Ez csak az, amivel eljutok oda. A többit előreküldetem már. Remélem, azóta bepakolták a jövődöbéli házamba. Azt írták, egy szép erdőszéli házat kapok, ahol nyugodtan lehetek a gondolataimmal. Szerintem, ha nem vesz el túl sok időt, akkor az iskolában is besegítek. Az igazat megvallva, a tanítás mindig is vonzott.

– Uram, meg kell, hogy mondjam, ez egy igazán szép és nemes vállalkozásnak látszik. Ön olyan ember, aki igyekszik

jobbá tenni a világot. Ezt nagyra becsülöm. Örülök, hogy Ön lehet az útitársam – mondta Acélos Gábor, és szivart szorító kezét a szíve elé emelte.

– Köszönöm, kedves Öntől – hajtott szolidan fejet Harsányi.

– Ha a Zemplénbe tart, akkor sokáig utazunk együtt. Miskolcon száll át, ha nem tévedek?

– Így van. Lesz ott majd egy pár órám.

– Járatos vagyon a városban, ha megengedi, szívesen elkalauzolom egy kellemes kocsmába, ahol tud egy jót enni, mielőtt folytatja az utat. Biztosan éhes és kimerült lesz. Van egy kedvenc helyem, ahol olyan tyúkpörköltet eszik, amit egész életére megemleget az úr.

Harsányi megadóan bólintott.

A mozdonyból fülsiketítő füttyszó tört elő, és a fékek ráfogtak a kerekre. Fémes csikorgás hallatszott. Harsányi előrebukott az asztalkára, Acélos Gábor felborult ültében. Egy tompa ütődést éreztek a mozdony felől.

A vonat állt. A mozdony ütemesen fújtatott, köhögte ki a kormot. Egy pusztai közepén voltak. Kilométerekre nem lehetett látni semmit sem. Csak a gaz lengedezett sárgán a sínek oldalában.

Acélos Gábor feltápáskodott, kicsit szédelegve az italtól. Kinézett az ablakon, de a mozdony füstjétől nem látott túl sokat. Annyi bizonyos volt, hogy előttük van valami a sínen, és a mozdonyvezető, a kalauz és még néhány ember gyülekezik körülötte.

Kíváncsiak voltak, így kiléptek a kabinból, leugrottak a vonat lépcsőjén, és sietve előrementek, hogy megnézzék, mi történt. Acélos Gábor addigra kitisztult fejjel nyomult előre, kabintársa viszont szédelegve, botladozva követte, és a pusztában kavargó forrás még jobban fejbe vágta.

A mozdony előtt, a sínen, egy óriási szürkemarha bika feküdt keresztben. Legalább kilencszáz kilós, szarvai majd'

méteresek. Félig be volt szorulva a mozdony alá. Még élt, de a testét iszonyúan összeroncsolta a mozdony ék alakú feje. Rettenetesen bőgött fájdalomában, jobb oldali szarva lyukat vágott a földbe. Valahol egy artériája is átszakadt, mert ütemesen spriccelt a vére a porba, a törött bordák által összevagosott belek egy helyen kilógtak belőle.

Harsányi odébb ment, és elhányta magát. A száraz ugarra öklendezte a pálinkát. Mikor végzett, megtörölte a száját, és odalépett Acélos Gábor mellé, aki mereven nézte a lassan kiszenvető állatot.

A mozdonyvezető felmászott a fülkéjébe, káromkodva dobálta szét a holmikat, majd leugrott a mozdonyról, kezében egy puskával. A marha mellé lépett, a puska csövét a fejének szegezte, felhúzta a kakast, és elsütötte a fegyvert. Az állat nem adott több hangot, agyveleje beterítette a sárgás földet. A puska golyó vérvörös, csillag alakú sebet vágott a fejébe. Az előtte tehetetlenül dühöngő bikaszemek a másodperc törtrésze alatt élettelen üvegszemekké váltak. A lövés hangját gyorsan szertevitte a szél, a kékes lőporfüsttel együtt.

A kalauz levette sapkáját, és megvakarta kopasz fejét. Körbepillantott, de csak a messze nyúló semmit látta. A mozdonyvezető a föld felé engedte a puska csövét, köpött egyet. Olyan forrás volt, hogy nyála szinte földet sem ért, máris elnyelte a pusztát.

– Nem az én hibám! – kezdte a mozdonyvezető. – Bassza meg ez a dög... – ujjával a holtan fekvő marhára bökött –, csak ott legelegszett oldalt, ahogy mindig szoktak az ilyenek a sínek mentén, aztán megindult, mintha direkt neki akart volna szaladni a mozdonyomnak, nem tudtam mit csinálni – mondta, és belerúgott az állat fejébe.

– Most mi legyen? – kérdezte a kalauz. Látszott rajta, fogalma sincs, mitévő legyen.

– El kell tüntetni ezt a dögöt innen, mert nem tudunk továbbmenni. Lehet vagy kilenc mázsa. Ezt ugyan el nem vonszolja még minden férfi sem a vonatról. Meg ugyan ki fogja összevérezni a drága ruháját vele? – dörmögte a mozdonyvezető, szikár arca rázkódott az idegtől.

– Akkor mi legyen? – kérdezte a kalauz.

– Megkeressük a marhapásztort, mert biztos alszik valahol az árnyékban, és hazaszalasztjuk, hogy hozasson ökröszszekeret vagy lovas kocsit, jó erős ígáslovakkal, azok majd elvonszolják a dögöt a sínről, aztán továbbmegyünk – javasolta a mozdonyvezető. – Felmegyek a mozdonyba, és fújom a kürtöt, hogy felébredjen, és keresse a marháit az az Isten barma, látja, ott kószálnak bentebb a mezőn a jószágok. De esküszöm az Úristenre, ha nem kerül elő a pásztor egy fertályórán belül, én kibelezem azt a csibész! – károgott tovább a férfi.

A kalauz ismét megvakarta tar fejét.

– Jól van – mondta a vonatról leszállt emberekhez fordulva. – Hölgyeim, uraim, megkérek mindenkit, hogy szálljanak vissza a vonatra, ott kevésbé kapnak hőségutát, mint itt kint a pusztában. Osszák meg egymással a vizet, figyeljenek azokra, akik rosszul vannak. Amint lehet, indulunk tovább. Én is körbejárok, addig is tájékoztassák a többieket – mondta, és elindult a szerelvény vége felé.

Az emberek zúgolódva visszaindultak a kabinjaikba. Mikor mindenki felkászálódott a vonatra, a mozdonyvezető felment a fülkébe, és húzni kezdte a kürtöt.

Alig telt bele pár percbe, és egy ötszáz méterre álló magányos kőrísfa alól felugrott a pásztorfiú álmából, és végigpásztázta a terepet, majd örült iramban rohant a fűjtató szerelvény felé. A nagy rohanásban egyszer a kalapját is elhagyta útközben, úgy szaladt vissza érte. Lihegve ért a vonathoz, és napégette, nyári szeplős arcához kapta a kezét.

– Jaj, édes Istenem, a gazda bottal fog végigkergetni a falun. Soha nem tudom megfizetni neki a bika árát! – könnyek szöktek a fiú szemébe.

A mozdonyvezető odalépett hozzá, és elkapta az ingjének gallérját.

– Te lusta kis ördögfióka! Nézd meg, mit tettél! Eredj, és hozz egy szekeret, amivel elvontatjuk ezt a dögöt. Aztán azt csinálsz vele, amit akarsz, megfőzheted gulyásnak, vagy bánom is én. A vonat miattad késik. Dologra, te istencsapása! – lódította meg a fiút.

A fiú megfordult, és futásnak eredt. Akár egy felzavart vadnyúl, úgy rajtolt, csupasz talpa felkavarta a port.

– Egy óra múlva itt legyen a kocsi a hajtóval, vagy kicsipkézem a képedet! – kiáltott utána a mozdonyvezető, hogy bebiztosítsa, hogy a fiú minél gyorsabban fusson. Dolga nem lévén felment a fülkébe, lehozta a pipáját, megtömte és rágyújtott. A mozdony árnyékába húzódva pöfékelt és izzadt a hőségben.

Közben megérkeztek az első legyek, hogy lakmározzanak a tetemből.

Három órával később négyökrös szekér tűnt fel a remegő horizonton. A jószágoknak nagyon melegük volt, lassan vonszolták magukat a tűző napon. A felbukkanásuktól számított háromnegyed órán belül érték be a vonatot. A hajtó egy megtermett, zsíros paraszt volt, nagy harcsabajusszal, kerek kalapban, fekete mellényben. A pásztorfiú mellette kuporgott a bakon, bal orcáján jókora vörös tenyérynym lüktegett. A kölyök fel sem mert nézni.

A paraszt kurjantott az ökröknek, azok megálltak, farkukkal megállás nélkül hajtották a legyeket. A döglött marha körül addigra már akkora légyraj zsongott, hogy méterekre elhallatszott a szárnyaik muzsikálása. A harcsabajszos paraszt megemelte a kalapját, köpött egyet oldalra.

– Tyű, az öreganyját, ez jó' bekapta! – mondta.

Nehézkesen lekecmergett a bakról, megpaskolta az egyik ökör fejét, és közelebb ment a döghez, hogy szemügyre vegye. Fél térdre ereszkedett a mozdony orrába kapaszkodva, és elhessegette a legyeket a marháról, aztán megrázta a fejét, és fújtatott egyet.

A válla felett hátrakiabált a pásztorfiúnak:

– No, lódulj, legény, hozd azt a nyamvadt kötelet!

Már leszállt az este, mire a szerelvény befutott Miskolcra. Telihold volt, és izzottak a csillagok. A vasútállomás gázlámpái lagymatagon, kékesen égtek, és mindent beborított a forró sínek markáns, fémes szaga.

Harsányi és Acélos Gábor utolsóként szálltak le a vonatról. Addigra már elfüstölték a szivarokat, és Harsányi ajándékpálinkája is elpárolgott a gyomrukba. Részegek voltak, és farkaséhesek.

Harsányi elment megérdeklődni a csatlakozását. Az utolsó dolgozó, aki még ott volt, azt mondta, hogy leghamarabb másnap reggel van vonata, addig már nem indul semmi, ezért jobban teszi, ha kivesz valahol egy szobát, és kipiheni a nap fáradalmait. Ez a hír minden más esetben igencsak gondterhelte tette volna Harsányit, mivelhogy azt jelentette, hogy nincs az az isten, hogy odaérjen időben, amikorra ígérte. Legalább egy nap késést számolt rá. De a szatmári megtette a hatását, és arra futotta csak az erejéből, hogy az egyik gázlámpa reszkető fénye alatt lekörmölt egy rövid, merőben tájékoztató jellegű táviratot arról, hogy késve fog megérkezni. Viszont már a vasúti távírda is zárva volt. Nem volt mit tenni. A megfogalmazott levelet a zakója zsebébe sülyesztette.

– Barátom – kezdte Acélos Gábor személyeskedve –, most már igencsak késő van, és mivel megittuk minden pálinkáját, nem szívesen bíznam idegen fogadósok kényére-kedvére. Az ilyennek mindig az a vége, hogy reggelre, mire felkel, meglovasítják a tárcáját, aztán megnézheti magát az ember. Ragaszkodom hozzá, hogy tartson velem. Édesanyám vacsorát főz az érkezésemre. Van egy kis háza az Avas alja tájékán. Nem palota, de lakájos. Jut egy ágy Önnek is. Messze sincsen, reggel kipihenve, megreggelizve száll majd fel arra a vonatra. Ezért kezeskedem – ajánlkozott nyájasan a férfi.

– Ez túl nagy szívesség lenne, barátom. Nem fogadhatom el. Nem lehetek az édesanyja terhére, nem is beszélve arról, hogy... – kezdett tiltakozni, de Acélos szinte azonnal félbeszakította.

– Ugyan, uram, az édesanyám számára megtiszteltetés lenne egy ilyen nagy embert fogadnia az ő szerény otthonában. Ilyenkor mindig friss, ropogós az ágynemű, illatosak a tollpárnák, az ember belezuhan a dunyhába, nyúlraguval és kaláccsal bélelve a gyomra. – Beleszipantott a levegőbe. – Szinte az illatát is érzem. Levágott egy nyulat, ő sem örülne, ha rásavanyodna a ragu. Jöjjön, ne keresse magát. Anyám el lesz ragadtatva. Mindig rajongott a finom, úri társaságért. – Intett is neki, hogy ne kelljen tovább győzködni.

Harsányi ismét végigsimított a bajuszán, megvakarta állán a serkenő borostát, és Acélos Gáborra nézett, akinek arcán ismét széles mosoly futott végig.

Harsányi bólintott.

– Jól van, nem bánom. Ha az édesanyjának nem jelent gondot, szívesen fogadom a vendéglátást. De reggel útba kell, hogy igazítson, barátom, mert most, ebben a sötétségben úgylis utamat veszttem – tette hozzá a már kissé üveges tekintetű Harsányi Nándor.

– Ez csak természetes, uram. Ki is kísérem az állomásra. Ez a legkevesebb, amit egy újdonsült barátért megtehet az ember. Indulhatunk? – kérdezte Acélos Gábor.

– Igen, vezessen, kérem, én követem – felelte Harsányi.

Felkapta az utazótáskáját, és elindult a férfi után, aki gyors léptekkel vonult ki a pályaudvarról.

– Mondtam már, hogy anyám a pincészetek közelében lakik? Említette, barátom, hogy Ön szereti a jó borokat. Na, ott aztán van jó borászat tucatszámra. Találunk kedvére valót, ne aggódjon! – lelkendezett Acélos, és a lépteit még gyorsabbra fogva vágta át magukat a városon.

Igazi augusztusi éjszaka volt. Csak valami gyöngye, langy szelőlő bolyongta be a feketéllő fülledtséget. A városban alig kóvályogtak emberek. Néhány kocsmából még kihallatszott a hegedűszó és a részeg ordítózás.

Az egyik helynél megálltak, hogy Acélos Gábor pálinkát vételezzon a vacsorához. Harsányi kint várta a hely előtt. Egy lámpaoszlopnak támaszkodott, és próbálta kiszellőztetni a fejében zsongó részegséget.

Valaki kirúgta a kocsmajátót.

Harsányi felnézett a kábulatából, és meglátta az ajtóban álló alak sziluettjét. Nagydarab, szakállas férfi volt, vagy hatvanéves, pókhasú, sárgás szemű. Még az ajtóban állva meghúzta az üveg bort, amit a kezében szorongatott, csorgott az olcsó kocsisbor hullámos szakállán. Amikor végzett, az üveg alján alig maradt egy kevés lőre. Nagyot bőfögött. Alig kivehetően motyogott a bajsza alatt valami olyasmit, hogy „vitézeknek való”, majd kilépett a kocsmá lépcsőjére, de egyből az alsó fokra tévedtek a lábai, megbillent, és mint egy sebesült, kiterült a macskakövön. A palack, amit a kezében fogott, eltört – az alja szilánkokra zúzódva szóródott szét a kövezeten, a nyakát kényszeresen szorította a férfi, csak az maradt a kezében. „A részeg ember örök szerencséje – gondolta Harsányi –, ugyan ki más nem vágná el az ütőreit, miközben elzuhan egy palackkal.” Lenézett a macskakőre. A szétszóródott szilánkok úgy csillogtak, mint egy tó víztük-rén a holdfény. A kocsmából az utcára ömlött a bazseválás.

Ketten léptek ki az ajtón. Egy fiatalabb meg egy idősebb. Arcukon a koromfoltok között kibukkant a fehéres bőr, kör-mük fekete, tenyerük tele bőrkeményedéssel és vérhólyaggal.

Szénrakodók. A műszak után az első kocsmában borozgattak. A ricsaj hívta ki őket, hogy megnézzék, mi történik. Az ilyenek nem mentek a szomszédba, ha egy jó kis balhé volt láthatáron. Mikor meglátták a földön fekvő férfit, elnevelték magukat.

– Az öreg huszár megint lebukott a lováról – mondta kacagva az egyikük.

– Gyere, rakjuk fel a padra legalább, majd kialussza magát, és hazavágtat – felelte a másik munkás, és lenyúlt, hogy megfogja a férfi lábait.

Az öreg volt vagy százhusz kiló, ha nem több, és nem volt éppen segítőkész a munkásokkal szemben. A kezeivel csapkodott, és óbégatott, hogy nincs szüksége segítségre.

– Hé, te, gyere, segíts már! – kiáltott oda Harsányinak az egyik munkás.

Harsányi lerakta utazótáskáját a lámpaoszlop mellé, és odalépett hozzájuk.

– Hol fogjam? – kérdezte zavartan.

– Bánja a rossznyavalya. Mondjuk a lábait, mi meg a testét. Odatesszük, ni, a padra! – A néhány méterre álló, sötétbe vesző padra bökött a fejével.

Megemelték hárman, és nehézkesen odébb vonszolták a padhoz. Ráfektették. Az öreg még mindig szorongatta a palack törött nyakát, és valami régi katonanóta sorait nyöszörögte.

– Itt majd kipihen magát a vén huszár – mondta az idősebbik munkás, és elnevelte magát.

A munkás elővette zsebéből kopott, zsíros pipáját, kikocgatta belőle a hamut, belefújt egy nagyot, és nekiállt megtömni dohánnyal, majd rágyújtott. Szabályos, vaskos füst borította be az arcát, ahogy felizzott a dohány a pipában. Tekintete egészen ördögivé vált az égő pipadohány formálta vörös gömbben. Közben Harsányira nézett.

– Miért hívja vén huszárnak? – kérdezte Harsányi.

A munkás beleszívott a pipába, szétfújta a füstöt, majd kiköpött oldalra.

– Áh, ez a bugris azt állítja, hogy huszár volt a forradalomkor, a honvédseregben – mondta a munkás, és megvonta a vállát.

– És az volt? – faggatózott tovább Harsányi.

– Tudja a kaporszakállú jóisten. Lehet, hogy az volt. De az is lehet, hogy csak egy részeges bolond, aki ezzel szórakoztatja a kocsmát. Ezeknél nem lehet biztos az ember. Mindegy is, a vén lóköttőt úgyis holtan találják egyszer az utcakövön, a saját húgyába fagyva. Ez e – bökött fejével az alvó részegre – nem érhet más véget. Ne foglalkozzon vele! No, minden jót, uram – mondta, és a szótlan másik munkással együtt visszaballagtak a kocsmába.

Harsányi ismét egyedül maradt az utcán. A zenész közben lerakta a cinigét, és vele a kocsmáé népe is elcsendesedett kissé. A kocsmazaj szokványos morajlássá szelídült. Harsányi nézte a padon hortyogó részeg alakot, aki talán Kossuth katonája volt azokban a dicső napokban. Harsányi Nándor szívében még valamennyire pislákol az a gyermeki rész, aki azon nyomban lóra szállt volna az öreggel, hogy csatába vágasson. Az, aki nem is gondolt bele, hogy egy csata milyen is a valóságban, a maga véres valójában – a halottakkal, az ordító sebesültekkel, a golyó ütötte sebekkel, kiszenvendő lovakkal, a visszavonulással, a bordákon csikorgó bajonett pengékkel. Harsányi romantikus volt, és bizonyos részben gyerekesen idealista. Úgy vágyott a mocskos katonaélet után, ahogy csak egy sokat olvasott könyvmoly teszi, aki vért akkor lát, mikor a papírlap elvágja az ujjait. Néha azt is gondolta, hogy azért nem ismeri az igazi szüleit, mert azok valamilyen formában kivették részüket a forradalomból. Ilyenkor úgy képzelte, hogy apja valamelyik huszárszázadban szolgált,

és bátorságával kitüntette magát, mikor kalapot lengetve, aranszegélyes mentében berontott az ellenség soraiba. Anyjáról a gondoskodás jutott eszébe. Biztos várta haza apját – a forradalom katonáját – hűségesen, házában ápolva és bújtatva az arra vetődött sebesülteket. De voltak olyan napok is, amikor úgy képzelte el anyját, hogy az egyenesen jelentkezik szolgálatra, hogy a tábori kórházakban dolgozzon a sebészfűrészek alá. Szülei ilyen képzelgések után valósággal szentté váltak a szemében. Hősök, akik segítettek, hogy a kismember esélytelen harca feltöltődjön reménnyel. S noha egyetlen emléke sem volt róluk, ezekben a percekben mégis a szívének egy zugában fellángolt irántuk a szeretet. Mert a hősokeket csak szeretni és tisztelni lehet – csókkal illetni az emléküket.

Acélos Gábor hangja mélyen dördült fel a háta mögött. Harsányi még mindig a padon hortyogó részegét kémlelte.

– Drága barátom! Jöjjön sietve! – kiáltotta Acélos.

Harsányi hátranézett, majd vissza az öregre. Az horkantott egyet, és szájából vékony csík nyál szivárgott elő. Harsányi megfordult, és odament Acélos Gáborhoz, aki a lámpavas mellett állt a táskával a kezében.

– Ne hagyja sose így a táskáját szerteszét – hadarta tovább Acélos Gábor. – Még szerencse, hogy én találtam meg. Ha más jár erre, akkor már bottal üthetné a nyomát. Higgye el nekem, barátom! Hagyja azt a nyomorultat, induljunk! Fogja a táskáját! – biztatta Acélos Gábor.

Harsányi átvette tőle a táskáját, magához szorította, és némán követte vezetőjét. A férfi továbbra is igen gyors tempót diktált, valósággal suhant a sötét utcákon, látszott, hogy otthon érzi magát a környéken. A biztonság kedvéért azért negyedóránként megállt, és megkóstoltatta Harsányival a kocsmában beszerzett pálinkáját. Valami friss főzet lehetett, amihez sok cukrot adtak, hogy elnyomják a hitvány vegyes cefrét. Harsányi még életében nem ivott ilyet, csupán legen-

dákat hallott arról, hogy főzik a „keritésszagatónak” csúfolt fürmedvényt, amivel az egyszerű népek butítják magukat, meg amitől a kocsisok olyan szépen borulnak le a bakról, akár egy jól megrakott zsák rózsaburgonya.

– Már nincs messze, félóra és ott vagyunk – mondta Acélos Gábor.

De Harsányinak úgy tűnt, hogy ezt a mondatot már legalább háromszor hallotta, mióta elindultak az állomástól nem messze lévő lebujból. Lábai egyre nehezebben vitték, elméjét agyonnyomta a rossz pálinka.

Megrázta fejét, és nagyokat slukkolt a friss levegőből, hogy tisztuljon a feje. Szégyellte már magát előre, hogy ilyen állapotban kell mutatkoznia újdonsült cimborájának édesanyja előtt, aki csak a kedvükért rottyogatja a nyúlragut délután óta. Meg is fogadta, hogy mostantól ellenáll, nem kér többet az italból, aminek így a harmadik kör után már egészen megszokta az ízét.

Egy kis kőhídhöz értek, ami egy patak felett vezetett át. Acélos Gábor ismét megállt, mert adandó alkalom volt, és előhúzta a pálinkásüveget. A patak megnyugtatóan csobogott, fehér fodrai lyukakat vertek a sötétségbe.

Acélos a híd korlátjának támaszkodott, és lebámult a vízre. Most először fordult elő, hogy nem indult meg belőle azonnal a szavak áradata. Némán hallgatta a csobogó vizet, a bogarak esti morajlását. Nagyon lassan lecsavarta a kupakot az üvegről, ivott egy kis kortyot, majd a korlátra rakta a palackot, az üveg alja sercegett a kövön.

– Gyerekkoromban sokat jártam ide. Szerettem a patakot nézni. Olyan szépek benne a pisztrángok. Állnak a sodrásban, tartják magukat, és várnak, hogy lecsaphassanak. Rendkívül gyorsak és minden más számára láthatatlanok, csak mi látjuk őket fentről. Az egész patak a vadászterületük. Ott semmi sem menekülhet előlük. Bármilyen, ami a sodrásba

keveredik, halott. Látott már pisztrángot? – kérdezte Harsányi felé fordulva.

– Igen, gyerekkoromban voltunk a hegyekben. A legszebb halak azokban a hegyi patakokban vannak, azt mondják. A nevelőszüleim sokfelé elvittek. Hiányoznak nagyon – bukott ki belőle.

– Derék emberek lehettek – nyugtázta Acélos Gábor.

– Azok voltak. Bízom benne, hogy jó helyen vannak. Tudja, ők nagyon hittek – mondta Harsányi, és lehorgasztotta a fejét a csobogó patakra.

– Maga hívó ember, Harsányi? – faggatózott Acélos Gábor.

– Van hitem. De mint tudós ember, inkább Darwinban hiszek – mondta gúnyosan a férfi. – Viszont egyszer, amikor még Amerikában voltam, valahol a sivatag szélén, ahogy kelt fel a nap, úgy éreztem, mintha az ég a lábam elé térdepelne, és akkor bevallom, azt gondoltam, hogy ezt a világot csakis egy isten teremthette. Mindig vonzott az ismeretlen. Úgy mondják latinul, hogy a *terra incognita*, a felfedezetlen föld. Azóta is megyek előre, hogy még többet és többet tudjak magamévá tenni belőle. Érti, hogy mondom? – dűnnyögte maga elé. – Azt hiszem, hogy ezért vagyok megint úton, még így betegen is hajt valami az ismeretlen dolgok felé. – A híd kávájára könyökölt. – Menni, és felfedezni azt, ami más számára érdektelen vagy láthatatlan. Ha úgy tetszik, az ember talán térképet fest a lelkében Isten világához.

– Ez szép gondolat – morfondírozott Acélos Gábor. – Jó, hogy éppen találkoztunk. Szeretek bölcs emberekkel beszélgetni. De azt hiszem, jobb, ha indulunk tovább, ne várassuk édesanyámat. Már biztos nem tudja, merre kószálok.

A férfi hirtelen felkapta az üveget a híd kávájáról, kabátja zsebébe csúsztatta, és elindult a túloldalra. Harsányi felnézett a hídnál álló utcalámpára. Kövér molyok raja gyűlt össze a lágyan pislákoló fény körül, és dühödten verték testüket az

üvegburához. Egy jó tenyérynyi éjjeli pillangó hangosat kopant az üvegen, majd megszédülve a kábán nézelődő férfi lába elé hullott. Eltartott pár pillanatig, amíg elrendezte szárnyait, és kiheverte az ütés és zuhanás okozta sokkot, aztán mint akit kilőttek, felröppent, és csatlakozott a csődülethez, ami a lámpa fényéért marakodott egymással.

– Jön, barátom? – visszhangzott a túloldalról Acélos Gábor mély, rekedtes hangja.

– Igen – hebegte Harsányi, és elindult a túloldalra.

A macskaköves utcán halványan pislákolnak a gázlámpák, körülöttük hidegen szitált a fény, de két lámpa között és a mellékutcákban vaskos sötétség honolt. Acélos Gábor magabiztos léptekkel döngetett előre az ismerős kövezeten, egyáltalán nem zavarta, hogy nem lehet látni szinte semmit. A házak nagy részében sötétség volt, néhány függöny mögött még sárgállt a gyertyalángok fakó köríve. Harsányi szedte a lábait, ahogy csak tudta, de egyre kevésbé tudta tartani Acélos Gábor hosszú lépteinek tempóját.

– Itt levágjuk az utat jobbra – adta ki az utasítást Acélos, és befordult egy sötét sikátorba. – Innen már pár perc, és ott-hon vagyunk – mondta hátrafordulva a férfi, hogy Harsányi is kövesse minél hamarabb.

Ebben az utcában már semmi fény nem volt. A házak falai présként zárultak rájuk, vaskos salétromszag áradt belőlük, és Harsányi azt is sejtette, hogy a hazafelé tartó részek is meg-megállhatnak erre, mert a föld csípős vizeletszagot árasztott. Botladozva követte Acélos Gábort, aki rutinosan ugrálta át az utcán heverő kőtörmelék szétgurult darabjait.

Egy helyen a hold fénye beütött, és ezüstös, fátyszerű sávot permetezett a sikátorra. Régi, kiégett ház volt, csak a falak maradtak meg belőle, a többi a lakókkal együtt felfalta egy téli kályhatűz. Üszkös szelemenfák csüngtek a magasból, a törmelékdombba borulva, az ablakok lyukai kopaszon és

tompán bámultak a sötétségbe, az elhamvadt tetőszerkezet hűlt helyén hasalt át a holdvilág. A bejárati ajtó tokját fenyőből rakták, áthidalója akác volt. Már csak a megperzselődött téglarés jelezte a helyét. Harsányi megállt egy pillanatra, és bepillantott a házbelsőbe. Áradt kifelé a kaparó hamuszag.

– Ismertem az egyik családot, akik itt laktak – kezdte visszalépve mellé Acélos Gábor. – Az apa hivatalnok volt. Feleség, két gyerek. Sok könyv meg papír volt otthon náluk, azt mondták. Éjszaka valaki nyitva hagyta a kályha ajtaját, és egy kipattanó zsarátnok meggyújtotta a szőnyeget. – A férfi szenvtelenül nekidőlt a szemközti ház falának. – Aztán fellobbant a tűz, elkapta a könyveket, a sok összehordott holmit a szobában, majd a padlót. Hiába riadtak fel, addigra már nem lehetett mit tenni. A lángok pillanatok alatt csaptak fel, bekerítették őket. Azt mondják, hogy az előszobában egy petróleumos üveg szétrobbant a hőtől. Gondolhatja, még nagyobb tűz lett, elzárta a kijáratot. Látja fönt a jobb oldali ablakot? – Harsányi némán bólintott. – Azt mondják, az aszszony a kisebbik gyerekkel a karjában ott ugrott ki, amikor a férjét meg a fiát elragadta a tűz, és nem volt már hova bújni. Túl magas volt, rosszul estek. A vérük lefolyt egészen a patakig. Napokig sikálták az utcát a környékbeli asszonyok, mire lejött a macskakőről. – Itt elhallgatott. – Borzalmas sors. Néha elgondolkozom, ilyenkor hol van az Isten? – súgta merengően maga elé Acélos.

Mély, tompa csend ült közékük. A házfalak réseibe fészkelte tücskök lagymatag ciripelésén kívül egy hangot sem lehetett hallani a közelben.

Harsányit furcsa érzés fogta el. Szomorúság telepedett rá a számára ismeretlen család sorsa miatt. Észre sem vette, de szó nélkül elindult a kiégett ház belsejébe, lábai nem kérdeztek, maguktól mozogtak. Cipője elmerültek a nyirkos hamuban. Arra gondolt, ahogy lepillantott, hogy a talpai alatt

halmokban álló hamu, ami családok porhüvelyé lett, milyen hétköznapi látvány. Szürke, lisztszerű anyag, ami halvány réteget húz fényesre pucolt cipője oldalára.

– Sokszor arra gondolok, hogy milyen értelmetlen a halál – motyogta maga elé Harsányi. – Annyit beszélünk róla, pedig tudjuk, hogy jön, hogy mindig ott leselkedik mögöttünk. Mégis minden halál elborzaszt minket. Furcsa az Isten lelkülete, amit nekünk is kölcsönzött.

– Akkor mégis hisz benne? – kérdezte Acélos Gábor, aki utána szintén belépett az ajtónyíláson.

– Az egyik felem hisz, a másik nagyon akar hinni.

– Azt hiszem, én is így vagyok vele – mondta Acélos.

Harsányi a zakója zsebébe túrt, és elővette a zsebkendőjét, leitatta homlokáról az izzadság gyöngyeit. Nagyon gondolni akart valamire, nagyon érezni akart valamit ezen a helyen, mégsem érzett.

Acélos Gábor olyan hirtelen kapta el a nyakát, hogy a lélegzet a tüdeje és a nyelőcsője közé szorult. Bivalyerős bal karja mint egy vaspánt szorult a férfi nyaka köré, jobb kezével rátartott a másik karjára, hogy a nyomást erősítse. Harsányi nyaka satuba szorult. Az ijedség és a meglepettség az utolsó erejét is felmorzsolta, csupán annyira futotta neki, hogy egyik kezével Acélos Gábor alkarjába csimpaszkodott, másikkal erőtlően csapkodta a férfi robosztus vállát, amit az meg sem érzett igazán. Acélos még egy fokkal szorosabbra húzta karját a nyakon. Harsányi nem tudott szólni vagy egyáltalán kiáltani, csak fröcsögő „k”-k és „h”-k szakadtak fel belőle.

– Semmi baj – súgta fülébe Acélos Gábor. – Semmi baj. Mindjárt vége. Hamarosan elmúlik – folytatta egész szelíd hangon, miközben egy lagymatag ütés csattant a vállán. Érezte, ahogy a férfi teste kezd elernyedni a szorítása alatt. – Maga biztosan olvasta Marcus Aureliust, akkor emlékezzen,

mit mond. – Harsányi kicsit megugrott, erre a férfi jobban rászorított. – Ssss – sziszegte rá. – Azt mondja: „nem vagyok más, mint test, pára és vezérlő értelem.” A test és a pára most távozik. Az értelem még marad egy kicsit. Vezeklő értelem lesz. Érzy? – kérdezte a lassan kiszenvedőtől. – Már mindjárt ott áll az Úr előtt. Üdvösség – súgta a fülébe, és egy erős rántással kitörte a nyakát.

A csigolyák tompa, csontos reccsenése után csend lett. Harsányi teste ernyedte rongybábuként zuhant össze, ahogy Acélos Gábor elengedte. Arccal borult bele a hamuba. Daggat, lilás nyelve a porba lógott, a férfi fiatal arca sok évvel öregebbnek tűnt, vérágas szemei szinte kibuktak gödrükből. Halott volt.

Acélos Gábor a holdra nézett. A viaszos fényben arca egészen sápatagnak tűnt, mint amiből egy időre kiszökött az összes vér. Várt, amíg a görcs elengedte karját, majd elővett egy szivart, rágyújtott, és leült az egyik gerendára, szemben a holttesttel.

Valahol a közelben kutyák csaholtak, hallatszódot, ahogy a körmeik karcolják a macskakövet, miközben rohannak egymás után. Az egyik ház ablakán kihajítottak egy üveget, amire egy férfi felbőgött, mint egy öszvér, és nyomorult strapakancának nevezte asszonyát, aki sikított, és az utcára rohant, nyomában a dülöngélő férfival.

Acélos Gábor félig szívta el a kis szivart, majd a hamu közé dobta a parázsló csikket, és a tetem mellé guggolt. Háttára fordította Harsányit. Zsebeiből kivette pénztárcáját és iratait, lerángatta a zakóját, nagyjából leporolta, és egy falból kitüremkedő szögre akasztotta. A férfi táskáját is maga mellé vette. Körülnézett a sötétben a romok között. Talált egy maroknyi, hegyesre szakadt követ, leguggolt, és mint egy szakóccával, négy erős sújtással véres masszává változtatta Harsányi arcát. A vér feketén csörgedezett a behorpadt fejből,

majd beitta a hamu. Acélos Gábor felkelt mellőle, és elhajította saját vérpettyes zakóját, miután beletörölte kezét, és magára öltötte Harsányiét. Finom darab volt, de a megtermett, izmos testű férfinak kissé szűkösnek érződött, a szövet préselte a vállait hátrafelé. Addig igazgatta benne magát, amíg elviselhető nem lett a ruhadarab.

Mielőtt kilépett volna az utca sötétjébe, az ajtónyílásból még visszanézett a házbelsőre. Harsányi teste két megfeleltetett gerenda és jó adag kőtörmelék alatt feküdt, zsebében Acélos Gábor születési anyakönyvi kivonata, arca akár a pépesre darált sertésdió. Hogyha csak simán belesett valaki a házba, nem lehetett észrevenni. Az ilyen hőségben viszont a szag hamar le fogja leplezni, legkésőbb holnap délutánra – gondolkodott a férfi, a kiégett ajtótokba kapaszkodva. De tudta, hogy addigra már úgysem lesz a városban. A halott táskájával, pénzével és irataival kisurrant az utcára, és amikor megbizonyosodott róla, hogy közel s távol senki sincsen, gyors léptekkel elindult a vasútállomás irányába.

A fogadóban hozzászoktak az éjszakai vendégek érkezéséhez, így nem is nagyon firtattak semmit, amikor tíz óra után nem sokkal Bogdán Arisztid szobát, vacsorát és forró fürdőt kért. Nadrágja poros volt, drága zakója kissé feszült rajta, de pontosan tudta, hogy melyik az a hely, ahol ha fizet, és beír egy nevet egy könyvbe, akkor máris álomra hajthatja fejét.

Egy apró tetőtéri szobát kapott, bár éppen nem volt sok vendége a helynek. A kis helyiségben gyertyák égtek, oldalukon csökevényesen kötött meg a lecsöpögő, olvadt viasz. A körvonalak tompák voltak, kivéve az íróasztal előtt, amit bevilágítottak a gyertyák. A deszkapadlót ugyan felseperték, de a szekrényeken megállt a por, a sarkokban szürke pókhálók csüngtek, az egyikben a férfi kövér, fekete potrohú pókot pillantott meg, körülvéve több száz körömpiszok méretű kicsinyével. Arra gondolt, hogy jó, hogy nem egy év múlva jár itt, amikor ezek mind kirajzanak, és saját kolóniákat létesítenek a szoba különböző pontjain. Az ablak nyitva volt, kellemes, hűs szellő vágott be rajta, megremegtette a gyertyák lángjait, és ettől furcsa árnyak lengtek körbe a helyiségben. A molyok is ki-be szálldostak az ablakon, az asztali gyertyák körül félig elhamvadt tetemeik feküdtek, szárnyaik feketén felpöndörödtek, mint az égett papír széle.

A férfi lerakta a táskát az ágy mellé, és leült. A falábrán álló, ósdi tákolmány nyögött egyet a súlya alatt, az ágytakaróról por ugrott fel. Odakint az utcán felvonyított egy macska, majd még egy fújás hallatszott, és apró, gyors lábak surranása, ahogy az állatok üldözőbe vették egymást. A férfi megdörzsölte szeméit, hogy elűzze belőlük a fáradtságot, elővette az üvegét, ivott néhány kortyot a pálinkából.

Az íróasztalon szépen kiművelt, magas karimájú porcelán hamutál feküdt. Magához húzta, és rágyújtott egy szivarra. Nem kapkodott, hagyta, hogy a szivar vége alaposan begyulladjon, lassan szívta, és ráérvén fújta ki a füstöt.

A résnyire nyitva hagyott szobaajtó döcögösen kitérult, és alul egy kölyökmacska dugta be a fejét. A teste és képe cirmos volt, a lába fehér kapcsás. Amikor meglátta a férfit, nyávogott egyet, és elindult hozzá, a lábainak dörgölözve hízelgett. A férfi szívott még egy mélyet a szivarból, kifújta a füstöt, és elnyomta a csikket a hamutálban.

Könnyű léptek hallatszottak a folyosóról, és egy női hang szinte suttogva ismételtetett egy szót: *Folti*. Amikor a férfi szobája elé ért, megtorpant, majd bátortalanul kopogott az ajtón.

– Szabad – mondta a férfi.

Húszéves forma, szeplős, rőt hajú lányka lépett be a szobába. Mélyen ülő, kék szemei megszeppenten meredtek a férfira. Amikor észrevette a macskát, kezét a szájához kapta.

– Bocsásson meg az úr! – szabadkozott. – Ez a haszontalan folyton kujtorog mindenfelé. Gyere ide, Folti, de azonnal! – ripakodott a macskára, de az ügyet sem vetett rá.

A férfi megfogta a macskát, óvatosan elemelte a földtől, felkelt, és nagyon lassan odalépett a lányhoz, közben megcírógatta a kisállat feje búbját. Mélyen a lány szemébe nézett, odaadta neki a macskát, és elmosolyodott.

– Kérem, ne mondja el az asszonyomnak! Elverne érte – kérte a lány.

– Nem fogom. Hogy hívod a macskát? – kérdezte.

– Folti. Foltos igazából. Látja? – A férfi felé fordította a macska fejét. – A nyaka alatt van ez a szép fehér folt. Ezért neveztem el. A fatárolóba fialta őket az anyjuk, de aztán megdöglött. Megmérgezte valaki. Ez az egy kölyök maradt meg – mondta a lány, és magához ölelte a macskát.

– Szereted?

– Igen, a barátom – mondta a lány.

A lány arcába vér tódult, olyan szemérmetlenül mustrálta a férfi. Zavarában néhány másodperc erejéig el is felejtette, hogy miért jött valójában.

– Kész az úrnak a fürdője – bökte ki végül. – Jó forróra csináltam. Úgy szokják kérni az emberek. De ha nem jó, öntök az úrnak hozzá hideget.

– Köszönöm – mosolygott a férfi. – Mindjárt megyek – tette hozzá.

A lány bólintott, és kilépett az ajtón.

Régi fenyődeszkából összeeskábált fadézsza állt a helyiség közepén. Az odavezető utat végigpettyezte a víz; a bádogvödör, amivel a lányka hordta bele a forró vizet, lyukas volt. A dézsából gomolygott a plafon felé a gőz, és a tetőgerendákra csapódott ki. A cseppek csillogva gubbasztottak a szelemenfán, és néha egy-egy alázuhan a dézsába, vagy szétloccsant a padlón.

A férfi homlokán rögtön kiütött a veríték, ahogy belépett a szobába, olyan párás és forró volt a levegő odabent. Sötétbarnás haja izzadt tincsekben tapadt a tarkójára. Gyorsan lerúgta cipőit, nadrágját, és kigombolta és ledobta ingét. A hátán, a jobb lapockája alatt lilás, csillag alakú, rég beforrt sebhely tátongott, ujjbegynyi gödröt rajzolva fakó bőrébe.

A cselédlány az ajtó résén keresztül figyelte, ahogy a mézítelen test beleereszkedik a dézsába, majd egyet hátralépett, és bezörgetett az ajtón.

– Elég forró-e a víz az úrnak? – kérdezte, s a nehéz tölgyfaajtóra tapadt, hogy tisztán halljon minden szót.

– Kicsit talán túl forró is – válaszolta felszisszenve a férfi.

– Kell hozzá rakni egy kis hideget, és jó lesz. Hozok egy kondérral – mondta a lány, szinte dalolva, és elindult a vödörért.

– Hallod, te leány! – kiáltott utána a férfi.

– Mondja csak az úr! – biztatta a lány az ajtón keresztül.

– Akad egy jó borotva a háznál, meg szappan?

– Kell, hogy legyen itthon – tanakodott a leány.

– Hozd akkor! Meg egy tükröt, hogy lássam, hol húzom a kést – mondta, és a tenyerével végigsimította az állát. A sűrű fekete borosta kaparósan sercegett száraz bőrén.

Mire a lány visszaért, a hideg vízre már nem is volt szükség, a tűzforró kádvíz elviselhetően megre hűlt. A kis kezek ismét kopácsoltak az ajtón.

– Gyere! – kiáltott ki neki a férfi.

A lány belépett az ajtón, egyik kezében a vödör hideg víz, a másikban egy fodros szegéllyel készített, kerek tükör.

– Gyere, hozd csak ide! – intett neki a férfi. – Borotvát hoztál-e? – kérdezte.

– Igen, találtam. Jó éles. A vizet öntsem most? – kérdezte a dézsához lépve, és próbált úgy tenni, mintha nem keresné a férfi pucérságát a portól megbarnult vízben.

– Nem kell, már pont jó. Inkább add azt a borotvát meg a szappant! – sürgette a férfi.

A lány a ruhája zsebéből elővette a borotvakést, és a szappant a férfi kezébe adta. A férfi végignézett rajta. Fiatal lány volt, és közelről megszemlélve is nagyon vonzó. Szep-lőktől pettyezett arca ártatlannak látszott, amire csak ráerősítettek acélkék szemei. Halvány, száraz ajkait cakkosra harapdálta. Agyonmosott, kirottosodott ruhája öbléből ki-villantak bő kebleinek vonalai.

A férfi kinyitotta a borotvakést. A pengéje fényes volt, látszott, hogy nem nagyon használta még senki. Végighúzta hüvelykjét az élén. A penge árkot vájt a bőrébe, de a vért nem serkentette ki.

– Jó lesz – nyugtázta a férfi.

A szappant jól megdörzsölte a vízben, majd elkezdte felkenni az arcára.

– Van dolgod? – kérdezte a lánytól, miközben az állát szappanozta.

– Már csak az úr vacsorája. A többiek kaptak. Mikor akarja az úr? Mert lehet bármikor.

– Mit főztél?

– Nyúlhús van krumplival.

– Az jó lesz, szeretem a nyulat – mondta a férfi. – Nosza, tartsd azt a tükröt nekem – integetett kezével felfelé.

A késsel nagyon lassan elkezdte húzni az arcát, a penge él hangosan sercegett, ahogy elvágta a drótszerű borostákat. Minden húzás után a vízbe mosta a borotváról a szappanos szakállmaradványokat.

– Mi van a macskáddal? – kérdezte váratlanul a férfi.

– Áh, az a tesznye! – nevetett fel a lány. – Odafönn sír a padláson. Kapott egyet a fakanállal, mert ott játszódtott a konyhában, az étel körül. Azt meg nem szabad neki. Ha megtudja az asszonyom, kikapok ám én is. Az én hibám; egyszer letörtem a kenyérvéget, és odaadtam neki, oda is szokott miatta. Azt hiszi, hogy jár neki. Oktondi egy jószág.

– Hm... – nyögte a férfi, mert éppen a bajuszrészt borotválta.

A lány továbbra is próbált nem ránézni. Tartotta a tükröt, és közben hol a falat bámulta, hol a dézsa oldalán legördülő vízcseppeket.

– A sebhelyet nézed? – kérdezte a férfi, rá sem pillantva a lányra.

Az megrázta a fejét, és lesütötte szemeit.

– Jó pár éves már. – A borotvakés fejével a mellkasán éktelenkedő, rózsaszín, kerek forradásra bökött. – De sosem felejthetem el. Ha a tükörbe nézek, mindig emlékeztet rá. Pisztolygolyó. Itt elől bement, hátul kijött, ott kicsit nagyobb a heg. Akarod tudni, hogy szereztem? – kérdezte.

A lány bólintott.

– Párbajoztam. Egy nemes úrral. Huszonöt lépésről lőtünk, mindketten találtunk. Én az orvoshoz kerültem, ő a temetőbe. Bár nem én provokáltam ki a párbajt, de azóta is sokszor eszembe jut. Talán megsértettem tényleg. De valamiért úgy döntöttek odafent – a borotvával a plafon felé bökött –, hogy az ő golyója pár centivel arrébb fúródjon be, mint az enyém. Így én élek, ő meg nem. A halál néha embe-ribbé tesz minket, tudod? Megerősíti az ember hitét – mondta, és a borotvakés végigszántott a nyakán.

Amikor végzett, lemosta az arcát bő vízzel, és megszemlélte ábrázatát a tükörben. Egészen megváltozott az arca; évekkal fiatalodott meg.

A lány mosolygott, és elindult kifelé.

– Hé, te leány! – szólt utána a férfi. – Gyere vissza! – intette magához.

Az visszafordult az ajtóból, bólintott, és odalépett a dézsa mellé. A férfi a szemeit nézte. Ismét ugyanolyan mélyen nézett, egyetlen pislogás nélkül.

Közben kezében kinyílt a borotvakés.

Kiemelte a vízből a pengét, majd a dézsa szélére terített törölköző anyagával szárazra dörzsölte, összezsattintotta, és a lány felé nyújtotta.

– Ezt majdnem itt hagytad – mondta szelíden. – Nem akarnám, hogy elpáholjanak miatta. Mi lenne a szép kis arcoddal?

A férfi kiemelkedett a vízből, nem takarta magát semmivel. A leány hátat fordított, de egy tapodtat sem mozdult. Szemeit összeszorította. Ujjak simították vállait, leoldva ruhájának pántját. A régi, elnehezedett posztó egy szempillantás alatt a bokáira zuhant.

Az éjjél szivarfüstben talált a férfit, aki a szobája íróasztalánál ült, és maga köré gyűjtve minden gyertyát, fáradhatatlanul olvasott. Egy kancsó hús fehérborból töltögetett magának, és egész este szívta a szivart, a szobát kibélelte a békésen gomolygó füsttel.

Elsőként az iratokat fésülte át. Harsányi Nándor útlevele, születési anyakönyvi kivonata, Magyar Tudományos Akadémia levelezői tagság. Ezekben nem volt semmi rendkívüli a számára, unottan lapozta őket, pillanatok alatt memorizálva a fontos évszámokat, napokat.

Amikor ezekkel végzett, ivott egy pohárral, és kiült az ablakpárkányra. Langy, sötét éjszaka ölelte körül a várost, a távoli házak feketén aludtak, kivéve néhányat, ahol gyertyák kerek fénye sárgázta be az ablakok négyszögeit. Az utca néma volt, csak a patakra épített vízimalmok kerekeinek ritmusos kattogása hallatszott, ahogy a lapátok megemelték a tarajos vizet, s aztán visszacsapták a patak arcába. Az utcakövön egy nyest rohant végig lélekszakadva, kifarolt a simára koptatott kövezeten, majd a legelső síkátorban eltűnt. Majd öt órát váratott még magára a kikelet.

A férfi visszaült az asztalhoz, és ölébe vette Harsányi táskáját, a tartalmát az asztalra rakta ki. Egy kis üveg tinta, egy köteg jó minőségű papiros, aranyhegyű mártogatós toll, belevésvé az amerikai gyártó neve, egy bőrkötéses napló, levelek borítékban, szalaggal összecsomózva, és pipere holmik. Kibontotta a leveleket. Mind egy helyről jöttek. A feladójuk, Lipót András, aláírása szerint Háromkupacs polgármestere. Erről eszébe jutott a sebtében lekörmölt távirat, amit Harsányi a zakója zsebébe rakott az állomáson. Felkelt, és előtúrta

a papírdarabot. Elolvasta, de rájött, hogy pusztán papíralapú parolázás az egész, így összetépte, és a hamusban elégette. Felnyitotta az első borítékot a halomból. Cikornyás betűk halmaza hevert a papíron, a szavak kissé jobbra dőltek.

„*Drága Barátom*” – indult a levél, és a két nagybetűnek akkora öblöt rajzolt a gazdája, hogy abban egy aprópénz elfért volna. Majd így folytatta:

„*Így, látatlanban is úgy érzem, hogy már ezer éve ismerjük egymást. Nem győzöm várni a napját, hogy megérkezzen. Az előkészületek jól haladnak. A háza készül, s ha az idő is úgy akarja, a birtok is rendben várja majd magát. Az iskola épületét is helyrehozták már nagyjából, hamarosan el tudjuk indítani az osztályokat, a téli és a nyári időszakban is. Az iskolaszék látatlanban is maga mögött áll. Végre beavathatom terveimbe, alig várom, hogy lássa, mit hoztunk létre. A helyiek már készülnek az ősze, hiába tombol még itt a nyár. A parasztnak mindig előrelátóbbak nálunk, nekik köszönhetjük, hogy csodálatos falunk sosincs szűkén semminek. Mielőtt elfeledném; érkezése napjára, a sárospataki állomásra küldetek egy lovasszekelet egy megbízható lovással, ha addig nem tájékoztat új dátumról. A Béla bácsi majd elfuvarozza ide a faluba.*”

Hosszú és ömlengő elköszönés következett ezután, amin a férfi jót mulatott magában, és egy hatalmas, túlgondolt aláírás Lipót András részéről.

Háromkupacs polgármestere – ismételte magában a férfi, s felnyitotta a soron következő levelet.

Elolvasta mindet, majd Harsányi Nándor naplója következett, mely gazdájához hűen, tudóshoz illő precizitással és részletességgel írta le életének minden egyes momentumát, álmait, vágyait, kétségeit, leggyarlóbb gondolatait is.

Egy teljes emberi élet feküdt kiterítve a lapokon. Nem kellett továbbgondolni, kiszínezni, átformálni, üres bőr volt, amibe csak bele kellett bújni. Egy lehetőségekkel teli élet,

amit csak élni kell a gazdájának. A férfi mindig erre várt, valami ehhez hasonló kész dologra.

Hajnali négy után nem sokkal derengeni kezdett a horizont, a feketeségben sűrke sávok nyíltak meg, amik néhány perccel később vörös hasadékokként nyúltak el az ég alhasán, mint holmi fénylő sebhelyek egy éjkék posztószerrű anyagban. Az egyik ház belső udvarán egy fekete képű, vörös testű öreg kakas felkaptatott a tyúktól tetejére, és rezes kiáltását beleeresztette a hajnal csípős levegőjébe. Foltos, a cselédlány kölyökmacsskája, az utcakövön játszott egy egérrel. Elengedte, elkapta, szájába vette, pofozgatta. Az egér tehetetlenül ugrált a kelepében, minden megiramodás után csak egyre szorosabb fogásba került a kismacska karmai vagy fogai közé.

A cselédlány az arcán furcsa mosollyal nyitotta ki a szálló kapuját, és az utcai csatornába lötytyintett egy nagy vödörnyi szürkés felmosóvizet, és visszament a konyhába. A sparhelten vizet melegített a mosdótálakba, és közben a reggelivel bajlódott.

Három órával később jól borotvált, szép zakós, magas férfi lépett ki a szálló ajtaján az utcára. Születési anyakönyvi kivonata szerint Harsányi Nándor, az MTA levelező tagja, aki tudós ember, és éppen a Zemplénbe költözik, hogy a helyi élővilágot kutassa. A hangyák csodálatos és érdekes világát, amiből annyit tanulhatunk mi magunk, emberek is, hogy megtapasztaljuk az élet szervezetségének ezen magas fokát – dűnnyögte maga elé a férfi, Harsányi egyik írásából idézgetve.

Ahogy vonult végig az étellel lassan megtelő utcákon, nem is gondolt a valódi Harsányi Nándorra, aki most Acélos Gáborként, arc nélkül fekszik egy kiegészített miskolci bérház romjai közt. És nem gondolt Acélos Gáborra sem, akit a csepegi Duna fogadott magába, és a víz lengeti tetemét Bogdán

Arisztidként, arc nélkül. S természetesen nem gondolt Bogdán Arisztidre sem, aki névtelenül, arc nélkül oszlott Szolnokon, a Tisza partján, egy névtelen bokor alatt.

Ez a férfi, aki most már Harsányi Nándor volt, a reggeli friss levegőt és az utcai zsvajt élvezve ballagott ki az állomásra, és az Úr 1878. évének nyarán, annak is egész pontosan az augusztus 30. napján felszállt a Sárospatakra tartó vonatra.

A vonat nehézkesen indult útnak, megtett kilométer nélkül magára szedett száz perc késést. Közben a kezdetben fényes égbolt szürkésre váltott, és a szél hevesen imbolygatta a platánok lombzatát.

Harsányi Nándor útközben egy könyvet bújít, amelyet egy jeles kutató írt a Monarchiabéli rovarfajokról, azon belül is különös figyelmet fordítva a hangyafélékre. A vasútállomáson bőségesen ellátta magát szivarokkal, és egyiket szívta a másik után, mivel tudta, hogy érkezését követően csak egymagában, titokban füstölöghet, mivel levelei tanúsága szerint tüdőgyulladásból lábadozik éppen, és mint ilyennek, nem volna tanácsos nagy dohányosnak látszani. Úgyhogy szívta a szivart, és közben a rovarok világának számára távoli problémáival birkózott.

Az idő folyton váltakozott, hol verőfényes nap bukott be a vonat ablakain, hol esőpettyek ragadtak a poros üvegre. A sínek oldalán mohától zöld kövek emelkedtek ki az avarból. Időnként Harsányi felnézett a könyv lapjairól, és éppen még megpillantott egy szarvasünet a süldő gidáival, ahogy átvágnak a cserjésen.

Kissé borongós délre futott be a vonat a sárospataki állomásra. Harsányi lelépett a szerelvényről, és körülnézett. Senki sem várta az állomáson, bár ez nem lepte meg, ugyanis majdnem egy nap késésben volt már ekkor. Egy terebélyes fa árnyékában meglátott egy szekeret, ami elé egy barna pej volt befogva. A ló a sárgászöld gypet tépkedte, és közben farkával csapkodta magáról a zengő legyek hadát. A bakon a hajtóülés alá gyönyörűen kivert pálcás ostort tűztek be. A lószerszám is ki volt fényesítve, a hajtó melletti ülésre vörös bársonyposztót terítettek.

Úgy sejtette, hogy a kocsija megvan, éppen csak a hajtó hiányzik. Elindult az állomás melletti úton. A levegőn vasos pára ült, az ég kékjét eltorlaszolták a gomolygó hamuszürke felhők. Ahogy lépkedett felrúgta a port az útról, ami rögtön cipője orrára ragadt. Néhol pocsoltyák jelezték az esti könnyű záport, és a pocsoltyák felfordult, nyálkás vizében tarka varangyok hűsöltek, és ha ember ment el mellettük, nagyot fordulva lemerültek a sártócsa aljára. Jó százméternyire meglátott egy cégért. Oda igyekezett.

A cégéren az állt kacifántos betűkkel: *Winkler kocsmája*. Az ivó maszatos ablaküvegén alig lehetett belátni, csupán elmosódott, halovány árnyaknak tűntek a bent ülő, borba görnyedt férfiak.

Harsányi benyitott.

Az a néhány szempár, ami előtte a borospohárból lakmározó muslicákat figyelte, most mind az ajtóra meredt, ahogy mindig lenni szokott, minden ivóban, amikor valaki belép. Viszont ezek a vérágas, sárgás szempárok most bajban voltak, mivel nem tudták beazonosítani, hogy ki az úri gúnyába bújtatott, kinyalt jövevény.

Harsányi elővette zsebkendőjét, és letörölte a verítéket, ami a hűvös helyiségben rögtön kicsattant a homlokán.

A pultnál fehér borostás, vékony, gesztenyeszemű férfi állt, átizzadt ingben, zsíros kalapban. Pár pillanatig méregette Harsányit, aztán nagyot nyelt, és odasétált hozzá. Egyik csizmája ki volt taposva oldalra, ettől a járása furcsán billegett, olyannak látszott, mint egy vén, sánta veréb.

– Kend a Harsányi úr? – kérdezte a férfi, és gyors mozdulattal lekapta fejéről a kalapját.

– Én volnék Harsányi Nándor. Maga a kocsisom, nemdebár? – pörgette vissza a kérdést szórakozottan.

– Én volnék. Hidegkúti Béla, szolgálatára az úrnak.

– Örvendek – mondta Harsányi, és nyújtotta a kezét.

Kezet ráztak.

– Bocsásson meg az úr! Tegnap óta várok itt. Sötétedés-kor visszamentem a faluba, és jöttem hajnalban megint. Azt mondták, hogy délelőtt jön a vonat, de nem jött. Ne haragudjon, elkujtorogtam a kocsitól. Egész végig néztem innen, a firhang mögül, de pont most nem figyeltem. Rösteltem a dolgot – sütötte le a szemét Béla.

– Oda se neki. Ne bánkódjon egy pillanatig se, megtaláltuk egymást. Viszont igencsak kiszomjaztam az úton. Mit adnak errefelé? – érdeklődött Harsányi, és intett a férfinak, hogy menjenek a söntéspulthoz.

A bádognyban néhány kancsó bor pihent, hímzett ruhákkal letakarva, hogy a muslicák ne dögöljenek bele. Harmincas, bronzosra barnult arcú, fekete hajú nő állt a pult mögött, hajában úgy kanyarogtak a hullámok, mint a fák égvýrúí. Sötét szemei láthatóan felvidultak, hogy új arcot láthat a környéken. Ahogy mosolygott, szemei körül széttérültek a ráncok.

– Jöjjon az úr! – invitálta Béla a lassan mozgó férfit. – Amálka, gyorsan adjon valamit az úrnak! A Lipót úr vendége – sügta oda a nőnek.

Harsányi észrevette, hogy a Lipót név hallatán az aszszony mosolya kicsit lentebb fagyott, és mozdulatai ideges kapkodásra váltottak. Úgy tüsténkedett a pult mögött, hogy ne legyen semmi hiba a kiszolgálásban. A legjobb fehér borból töltött a férfinak, mellé kirakott néhány formás, ám kissé szikkadt tepertős pogácsát. Harsányinak kedvére való volt ez a fogadtatás, szemével pislantva megköszönte az italt, megemelte a poharat, lehajtotta.

– Megvallom – sóhajtott Harsányi –, ez igencsak jólesett!

– Kér még egy pohárral az úr? – kérdezte a nő. – A ház vendége – biztatta, bár ezt az előbbi jelenetből sejtette is a férfi.

– Miért is ne! – vont vállat Harsányi.

Az öreg kocsis közben gyorsan felhajtotta a fröccsét, és újragýjtotta kialudt pipáját. A füst nehézkesen, tömötten emelkedett a magasba, és mint egy frissen mosott lepedő, hullámozva elterült a plafonon.

– Mondja, Béla, mennyi az út a faluig? – fordult Harsányi a kocsishoz, miután kiürítette a második poharat is.

– Ó, alkonyat előtt ott leszünk, ha meghajtom a lovat. Esett ugyan az este, de nem vészes az út a hegyek között, a susnyás részeket kitisztította a polgármester úr, meg szórattott követ a nehezen járhatókra. De jobb, ha mielőbb indulunk, így is kell vagy hat óra, mire odaérünk, mert hegyibe megyünk. Aztán furcsa is a lég ma odakint. Meg vannak bolondulva a muslicák is, lehet itt még vihar is. Húz ilyenkor az ember feje – tanakodott a férfi, és aggodalma átvonult a többiekre is a kocsmában.

– Ha nekem volnának, indulnának az urak! – mondta egy szakállas férfi a sarokból. – Nem akarok hepciáskodni, de nagy ramazúri lesz az égben. Nekem elhihetik. A lovak meg a csikók izgágáskodtak otthon. Az idő abajgatja őket. Meg a lábamban is érzem, egészen be van dagadva.

– Jól van, Ferkó! Ne rémítsd meg a vendéget! Indulunk már – nyugtatta magát is Béla. – Kész van az úr? – fordult Harsányihoz.

– Mehetünk – felelte, és megemelte a kalapját. – Kézcsókom, Amálka, viszlát, urak, további szép napot! – köszönt körbe, és kiléptek az ajtón.

A kocsi ugyanúgy állt, ahogy hagyták az állomás előtt. A kanca viszont rémült volt. Béla végigsimított az orrán, a szügyén, és miután az állat megnyugodott kissé, igazított egyet a hámon, és helytel kínálta Harsányit. Béla helytel foglalt a bakon, fészkelődött kicsit, kézbe vette a hajtószárat, baljába szorította az ostort, és kiadta a parancsot az indulásra.

– Gyíte! – kiáltotta, csapott egyet az ostorral, és a ló engedelmesen megindult.

A belvároson viszonylag gyorsan keresztülugáltak, a kocsi csak akkor lassult kissé, amikor emelkedni kezdett az út. Harsányi a távolba nézett, ahol a Bodrog kígyózott a fák kerítése mögött, mint valami ezüstös szalag. Megbámulta a régi vár tornyait is, amik szürkén olvadtak bele a borongós délután tompa színeibe.

Majd maguk mögött hagyták a várost, előttük az út kanyargó sárga homokja, elterülve, akár egy jóllakott vadmacska az erdő egy felbolydítatlan szegletében. Béla érezhetően lassított a tempón, mihelyst kiértek a városból, kissé fogta a lovat, hogy az ne merüljön ki teljesen, szükség volt az erejére a hegyek közt.

Az öreg elővette zsebéből a pipáját. Régi darab volt, díszítés nélküli, durvára faragott, dohánygyödrében vaskos lerakodott korommal. Béla belefűjt egyet, majd odakoppantotta kétszer a kocsi oldalához, belenézett, és mikor megállapította, hogy a korábbi hamu kihullott belőle, a térdére rakta a kantárt, és komótosan megtömte és meggyújtotta a pipáját, nagyokat füstölt, és közben lábát felpolcolta a kocsi elülső lapjára. Némán pőfékelt, és kaparós, szürkéskék füstöt eregetett a légbe, aminek olyan szaga volt, mint az odakozmált kukoricahéjnak. Harsányi úgy érezte útközben, hogy egy halom kukoricacsuhé-baba hamvad el mellette az öreg pipájának árkában.

Nyugat felől idegen szagot hozott a szél, és vele egy elszabadult fuvalom maroknyi homokot csapott át felettük. A ló fűjtatott, és megrázta a fejét és szuokfekete sörényét, és hangosan nyerített egyet. Harsányi igyekezett kisöpörni a szemébe szorult homokot, de a szűrős szemcsék már befészkeltek magukat a szemhéja alá, és csak percek múlva tudta a végét is kipislogni. Béla prüszkölt, szája és szeme tele lett porral, pipája

némán kialudt. Lesöpörte ingét és kalapját, megnézte a pipát, majd odacsapta erélyesen a kocsi oldalához, és zsebre vágta.

– Jobb, ha rágyorsítunk! – mondta Béla, és kiköpött oldalra egy marék sercegős nyálat.

– Baj van? – kérdezte Harsányi.

– Furcsa az idő. Érzem a csontjaimban, hogy vihar lesz, egészen sajoj a rossz lábam – mondta, és tenyerével rácsapott egyet a bal térdére. – Ez az átkozott mindig jelzi, ha baj van. Pár éve elkapott a köszvény – tette hozzá. – Meg a jószág is érzi. Nézze! Csupa ideg a ló. Igaza volt annak a gazembernek a kocsmában, lesz itt valami.

Az ostorral odasuhintott egyet a lónak, az meg úgy megindult, hogy alig lehetett fékezni. Zörgött, remegett a vén szekér a homoksárga kocsiúton, és az öreg addig hajszolta a lovat, amíg közel nem értek a hegyekhez. Messzebről olybá tűnt, hogy a dombok körül afféle tarajként vagy zöld szakállként ülnek a sudár bükkök. Ahogy Harsányi végigfutatta szemét a vidéken, nem látott csapást, ahol a lovas kocsi át tudna haladni. Hátrapillantott, és nem látott már mást, csak az út felkevert, ködszerű porát, ami valósággal hullámzott mögöttük. Mikor közelebb értek az erdősávhoz, Harsányi egy vékony, kitaposott csíkot vett észre a sárgás fűben, ami egyenesen a fák közé vezetett.

– Ott lesz a bejárat – mondta Béla. – Szerencsére innentől sokáig megvédnek minket a fák lombjai, hogyha elkapna a vihar. Jó sűrű az erdő.

A kocsi nagyot huppanva befordult a fák közé. Vékony, szekérszerű utacska rajzolódott ki a fák között, aminek bizonyos mélyebb részeit homokkal szórták fel.

– Visszafogom egy kicsit a lovat, hogy ne dögöljön ki annyira a kaptató előtt. Ez az erdei ösvény kicsit girbegurba, de ez visz leghamarabb Kupacsba. Van egy másik út is, de az nem járható kocsival, az a hátsó út. Gyalog, esetleg lóval, de

utána egy napig használhatatlan a jószág, és vannak szakaszok, ahol tanácsosabb száron vinni, mert meredek a sziklafal, jobb nem játszani az ördöggel. Hallottam már olyanról, aki odaveszett, mert hajtotta a lovat, annak megbicsaklott a lába, és kikötöttek a szakadékban. Onnan már csak a dögevők hordják fel őket, az egyszer biztos. Átkozott hegyek – dörmögte az öreg, és kiköpött oldalra. – Hamarosan ott leszünk a pataknál, onnantól kezd emelkedni az út az erődig.

– Erőd? – kérdezte Harsányi, az öreg felé fordítva fejét, mandulavágású szeme sebesen járt a férfi és a környék szépsége közt.

– Az – bökte ki Béla. – Vár volt az régen. A környékbeliek hívják erődnek. Majd meglátja az úr. Romok, kövek. A sógorok felrobbantották. Lakatlan, nem jár arra senki. Voltak ugyan betyárok, zsványok, akik időnként tanyáztak ott, de már mindet kifüstölték a környékről. Agyonlőtték meg felakasztották őket, azóta néha egy-egy vándor, ha megszik ott, de többnyire a madár sem jár arra. Nemsokára elkanyarodunk mellette.

Harsányi némán bólintott.

Az erdei út bal oldalán sziklás rész következett, a sűrű, zöldes avarból fehérlő, csupasz kövek emelkedtek ki, repedésektől csíkozva. Harsányinak egy rakás halott arc jutott róla eszébe, amik már kezdenek belerohadni az erdei humuszba. Közben Béla újfent meggyújtotta a pipáját, és jókat füstölgött Harsányi orra alá, aki ettől csak még jobban kívánt volna rágyújtani egy szivarra.

Hirtelen az öreg megrántotta a kantárt.

– Hó! – kiáltotta. – Állj! – erősített rá, és berántotta a szekér fékezőrúdját, majd lerakta a pipát, és leugrott a bakról.

A ló idegesen dobogott, patáival apró gödröket vágott a porhanyós földbe, s közben, amennyire a szekérrúd engedte, egyik oldalról a másikra vonszolta magát. A kocsi ide-oda mocorgott,

olyan erősen cibálta a ló a rudat. Harsányi a nyakát nyújtogatta, de nem látott még semmit a dühöngő ló hátán kívül.

Béla, rossz lábát meglehetősen gyors tempóban szedve, előreszaladt pár métert. Harsányi leugrott a bakról. Akkor vette észre, hogy az öreg felkap a földről egy nagyobb, száraz ágat meg egy jókora követ. Először a követ csapta földhöz, majd a bottal ötször akkorát vágott az avarra, hogy a vaskos husángból levált egy darab. Az öreg feltápáskodott hajlott testtartásából, a bot maradványára nehezedve, majd vaskos köpetet engedett a földre.

– Jöjjön, nézze! – kiáltotta hátra Harsányinak.

A férfi ellépett a szekértől, megsimogatta a még mindig idegesen toporgó ló horpaszát, és odament Bélához. Az öreg a földre mutatott. Jó nyolcvan centis, gyönyörű színezetű vipera nyúlt el a földön, körülötte élénkpiros vérpacák csapódtak a levelekre. Fejét laposra csapkodta az öreg, néhol szétnyílt az oldalán a pikkelyezés.

– Kurta farkú kígyó – jegyezte meg Béla. – Mérges a rohadék. Jobb minél gyorsabban így elintézni, mert a lovak megvadulnak tőle. Van belőle bőven errefelé. Vigyázzon mindig. Hallottam már, hogy valakit halálra mart.

A bottal odébb piszkálta.

– Na, ez kinyúlt. Inkább ellenőriztem, nehogy a kezem után kapjon. – Az ujjai közé csipentette a kígyó farkát, és egy gyors mozdulattal behajította a fák közé. – Majd a vad-disznók eltakarítják.

– Eszik? – kérdezte szárazan Harsányi.

– Hogyne. Meg a sün is elintézi. Ha erdőben jár, mindig hordjon magas szárú csizmát. Ne adjon esélyt, hogy bokán marja.

Visszamentek a kocsihoz. Béla a ló fejét simogatta, nyugtatta az állatot, és a tenyeréből megabrakoltatta, hogy addig is legyen ideje pihenni.

Közben észrevehetően sötétebb lett. Harsányi felnézett. A korábban halványkék ég most hamuszürkére váltott, a párák levegőt valamilyen messziről érkező, hűvös szél tompította. Harsányi valami mást is érzett a hirtelen érkező szélben; olyan volt mintha a lég egy sebesen csörgedező patak nyirkos levegőjét vágta volna az arcába.

– Víz van a közelben? – kérdezte az öregtől, aki közben megigazította a lószerszámot, és visszatelepedett a bakra.

– Az. Nem messze keresztezi az utat a Hársfa-patak. Pazar kis forrás, mondhatom. Finomabb vizet nem talál száz kilométerre se. Nosza, induljunk! Itt vihar lesz. Olyan már az ég, mint öreganyám lábasának az alja; lassan feketedik. Alighanem jeget is kapunk a nyakunkba.

Negyedóra múlva érték el a patakot. Ezen a részen olyan aprócska volt, hogy a szekér kerekei alig merültek bele, amikor az öreg áthajtotta rajta a kocsit.

– Itt egy híd lesz hamarosan. A polgármester úr intézi. Most kicsi a víz, de ha nagyobb eső van, nem lehet eljutni szekérral sehova se. Nincs rendes átkelő. Gyí! – kiáltotta, és odasuhintott egyet a lónak, hogy az lendületesen induljon neki az emelkedőnek.

– Mondja, öreg, maga itt született a környéken? – kezdte udvariaskodva Harsányi, majd hozzátette: – Mármint Háromkupacson?

– Igen, uram. Bár akkoriban még nem volt olyan, hogy Háromkupacs. Magam kupacsbércesi gyerek volnék.

– Nem értem akkor – rázta a fejét Harsányi.

– Valójában három falu van egymás mellett; Kupacsbérces, Kupacsvölgyhát, Kupacsgerinc. De olyan közel voltak mindig is egymáshoz, hogy nem is tudtuk, miért nem egyesültek már hamarabb. Miután Lipót úr megérkezett és polgármesterré választották... igen, úgy emlékszem, azután nem sokkal kezdődött a terv a falvak egyesítésére. De én

egyszerű ember vagyok, nem is értem teljesen, hogy mik történnek. Azt mondják, Béla, menj, fogass be, indulj ide vagy oda, hozz ezt meg azt. Én meg megyek, intézem a dolgokat, nem kérdezgetek. A polgármester úr biztosan sok mindent el fog mesélni a terveiről meg a falvakról, amikor megérkezünk.

– Igen, a leveleiben nem sokat említett az itteni tevékenységekről, még azt sem tudtam biztosan, hogy hova jövök, amint látja – nevetett Harsányi.

– Ha meg nem sértem, akkor hogyhogy így belevágott a dologba? Így látatlanul, ismeretlenül? – kérdezte Béla, és megszívta az orrát.

– Azt hiszem, kalandvágyból – dűnnyögte maga elé Harsányi. – Még én sem tudom, hogy mi lesz.

– Biztosan megtalálja majd a számításait az úr. Egy ilyen fiatalembernek az egész világ nyitva áll.

Tisztásra értek. Jobbjukon továbbra is sűrű erdő, a bal oldalon kicsivel magasabb domb tűnt fel. Oldala zöldessárgán virított a félszáraz vadfűtől, amiből kopasz, fehér sziklák buktak elő.

– Az ott az erdő – mutatott balra az öreg, a dombtető felé.

Néhány nagyobb rakás kő jelezte a falak valamikori helyét, két roskatag emelvény a tornyokat, az egyikken még egy ablak vagy lörés maradványa is látszott. A maradék kő gyűrűben ölelte körbe a csonka tornyot, sok mázsás sziklák a domboldalon szétgurulva, félig már bekebelezte őket a fű. Szánalmas látványt nyújtott az egykori építmény, már inkább csak egy emlék volt arról, hogy valaha ilyet is tudtak építeni a környék szikláiból, hegyeiből. Harsányi nézte a romokat, amíg el nem hajtott mellettük teljesen a kocsit, és az út egy jobbos kanyarulatával el nem tűntek megint az összezáró fák között.

Már magasan voltak, és a sötétség egyre vészesebben tárta szét karjait, hogy körbefonja a vidék fölött. Egy órán

át zötyögött alattuk a kocsi az erdő mélyén, majd Harsányi egy kis kapuszerű rést fedezett fel a lombok között, ahonnan fakó fény tódult be az amúgy már farkasszürke erdőbe. Béla még egyszer meglódtotta a kantárszárat, hogy noszogassa a kifáradt, lelassult lovat. A kocsi megugrott és hirtelen kiszaladt az erdőből egy tisztásra.

MÁSODIK RÉSZ

A FALU AZ ERDŐ MÉLYÉN

Az első, amit Harsányi megpillantott, egy nagy kereszt volt, ami szinte olyan magasra emelkedett, mint az erdő fái, amik az egész rétet szegélyezték körben. A kereszt egy felállványozott tetőszerkezet közepén állt, szép famunkának látszott, tökéletesre gyalulták, végigkenték lenolajjal, így még a szitáló, borongós alkonyatban is csillogónak tűnt, mint valami, ami összegyűjti a napsugarakat, hogy elraktározza éjszakára. Hideg fuvallat érkezett, végigvágott a réten, földig hajlította a magasba nyúló füveket, az óriási nyílt téren akadálytalanul vágatott át, és a kereszt körüli állványokról lezavarta az embereket. Kapkodva dobálták a vödörbe a felszereléseket; kopogtak egymáson az ácsalapácsok és a szekercék. Harsányinak a helyről egy felzavart hangyaboly jutott az eszébe. Ezen el is mosolyodott.

A fenyősor mögött, a hegy csúcsának környékén egy göcsörtös villámág vágott le, a fénye egész fehér volt, majd néhány másodperc múlva követte a dörgés. Olyan robajló hang borult a vidék fölé, mintha az ég is kettérepedt volna. A vihar megérkezett. Az első esőcseppek sötét foltokat hagytak a szekér megszürkült deszkáin.

Béla felkiáltott, csapott a gyepelővel, és még egyszer meghajszolta a lovat. A jószág hátracsapta a fejét, mikor a következő dörgés végigzengett a tájon, és úgy megindult a szekérral az úton, hogy a kerekek néha-néha elemelkedtek a földről.

Átvágtak az utcákon. Nem olyan széles utcák voltak, amilyeneket a nagyvárosokban látni, inkább csak olyan kis közöknék lehetett nevezni a nagyját. A házak aprók voltak, fehérre meszelték le mindet, nem volt egyiken sem díszítés. Harsányi azt vette észre, hogy a zsúptetőik egyre fényesednek. Az ablakokra sárgás gyertyafény tapadt.

Maguk mögött hagyták a házakat és az esőverte utcákat, a szekér konokul kaptatott fölfelé a hegyoldalon. Jól kijárt úton mentek, a földet szekérkerék taposta le két sávban, oldalt ke-
rek lópatkók elszórt nyomai. Az eső lassan kezdte sárrá oldani körülöttük a földet. A fák illata megváltozott, a száraz gyantás levegő nyirkos lett, felfrisült és pillanatok alatt kihűlt. Közben beértek az erdős részre. Béla vissza is fogta egy kicsit a lovat, mert az már nagyon kimerült volt. A ló lassított, de lépteiben megmaradt az erő, patái lyukakat vágta a sárba, orrán vékony érként csorgott le a víz, kioldotta szőreből a port, és az így ke-
letkezett sárgás lé bejárta az orrlyukait, a száját, majd a zablán megállt egy pillanatra, és végül a sárba csöpögött. Közben az állat nagyokat prűszkölt, szétpermetezve a szájába jutott vizet.

Harsányi érezte, hogy a zakója már átázott, kalapja sú-
lyossá vált. Türelmetlenség lett úrrá rajta, és fázott is. Kalap-
jának karimája már ereszként funkcionált, főként a hátára vezette az esőt.

Béla némán tűrte az időt. Pipája kialudt, a dohány ázott halmából még ugyan szivárgott a füst, de szívni már nem le-
hetett. Az öreg köpött egy nagyot oldalra, és újra lendület-
be hozta a közben igen kényelmes tempóra kapcsolt lovat. A szekér megiramodott, és gyorsan átszelte a fás részt, majd egy tisztásra ért.

Tornyos, díszes épület állt egy gyönyörű park közepén. A főkapuhoz vezető utat kővel szórták fel, a szekér átvágta-
tott rajta, és Béla hangos parancsszóval lefékezte a lovat a bejárat előtt.

Hatalmas tölgyfaajtó nyílt, és kilépett rajta egy férfi. Harsányi végigmérte. Negyvenes éveiben járó, erősen öszü-
lő, köpcös alak volt, mélyen ülő barna szemekkel, vékony szájjal, az arca tükörsimára borotválva.

Közelebb lépett a kocsihoz, de nem állt ki az esővédett féltető alól.

– Jöjjön, barátom – intett Harsányinak –, mielőtt rongy-
gyá ázik ebben az ádáz időben!

Harsányi leugrott a bakról, levette kalapját, lerázta róla a vizet, és odasietett a férfi elé. Pár másodpercig nézték egy-
mást, mint két farkas, mikor felméri, hogy kinek hol is van a helye a falkában, nem is pislogtak.

– Végre! – mondta a férfi, és kezet nyújtott Harsányi felé.

– Igen, végre – ismételte az, és megszorította a feléje nyújtott kezet.

– Lipót András – mondta a férfi.

– Harsányi Nándor – mondta Harsányi.

– Jól van – bólogatott Lipót András. – Kerüljünk bel-
jebb, mielőtt megfázik itt nekem már az első napon.

Kezét Harsányi vállára tette, és az ajtó felé irányította lépteiket.

– Béla bátya! – szólt hátra a férfinak, aki még mindig a bakon ült, és a pipájából próbálta kikaparászni a beledagadt, vizes dohányt. – Gyorsan fogasson ki maga is, aztán jöjjön be a tűz mellé, majd a Marika ad magának forró levest meg egy korty italt.

– Köszönöm, Kegyelmes Uram – emelt kalapot Béla, és megindította a lovat a kocsiszínbe. – No, gyíte, menjünk, lovacska... jól van... nagy út volt ez neked is... gyerünk, kicsikém... – dünnögte nyugtató hangon a lónak.

Az öreg aztán még motyogott valamit, de Harsányi azt már nem hallotta tisztán, a nagy ajtó gyorsan bezárult mögöttük.

Odabent kellemes idő volt. Fátyolos, füstös szag járt kör-
be, nemrég gyújtottak be a kályhába. A konyha felől leves és ragu illata terjengett. Kellemesen fűszeres illat volt, amilyenek a vadételek szoktak lenni. Harsányi érezte, hogy gyomra csavarodik egyet, majd alaposan megmordult.

– Biztosan éhes – kezdte Lipót –, de előtte vegyen fel száraz ruhát, mielőtt megfázik. Marika megmutatja a szobá-

ját, készített elő forró vizet, hogy mosakodjon, aztán ülünk is asztalhoz, azt javaslom. Rengeteg megbeszélőnivalónk van. Marika! – kiáltott nagyot a férfi.

A hátsó helyiségből apró, hatvan körüli asszony bújt elő. Kendő alá rejtette hamuszürke haját, az arcán olyan sok volt a ránc, mint egy fa kérgén, látszott, hogy a bőre vékonyabb egy használt rongynál. Arca sűrű rovátkái mögött mégis kedves, odaadó mosoly lapult, ahogy Harsányira nézett.

– Jól van, Marika, kísérje fel az urat a szobájába, aztán kezdhethük az előkészületet a vacsorához – utasította Lipót András az asszonyt.

Marika illedelmesen bólintott.

– Erre lesz a szobája az úrfinak – mondta, és elindult a folyosón.

Az öregasszony meglepően gyorsan szedte a lábait, a tágas terek visszhangozták a lépteit. Először egy lépcsőn vezetette fel Harsányit, majd egy újabb folyosó következett. Innen szobák nyíltak mindkét oldalon. Az asszony belökte a jobb oldali harmadik szoba ajtaját, és intett a férfinak, hogy lépjen be. Pazar lak volt. Ágy, vaskos tejfehér dunyhákkal és párnákkal felpakolva, mellette a padlón óriási medve kiterített szőre. A falak is tele voltak kitömött trófeákkal; őzek, szarvasok, rókák, fácánok bámultak csillogó, üveges szemmel az emberre. Középen dohányzóasztal kapott helyet, oldalt hatalmas cserépkályha, amit díszes, mélyzöld csempékkel raktak ki, hallatszott, ahogy a száraz bükkfa ropogva ég benne. Az ablak a hegyre nézett, és az erdőkre, amik úgy tűntek, a végtelenségig nyúlnak, talán fel az égig is. Az egész világ mocskos grafitzürkébe borult odakint, galambtojás nagyságú jégdarabok verték a tetőt, pattogtak le az udvar kövére. Az ablak előtt, zománcozott fehér tálban, forró víz gőzölgött. Marika gondosan odahajtogatott mellé egy törölközőt is.

– Elég meleg a szoba? – kérdezte az asszony, akinek a hangja olyan nyugodt volt, amelyet a férfi még életében nem hallott.

– Igen, köszönöm – válaszolta.

– Hozok majd még fel fát, amíg vacsoráznak az úrral, hogy estére is jó meleg legyen. Drága Teremtőm, ez a vihar szétver mindent! – csóválta fejét a nő. – Ha elkészül az úrfi, jöjjön nyugodtan le, addigra előkészítem a vacsorát.

– Mit főzött, kedves?

– Fácánleves lesz, meg ősült krumplival, káposztával. Remélem, kedvére valónak találja.

– Abban biztos lehet, kedves – mondta a férfi, és biztaton hunyorított egyet a szemével.

Az asszony meghajolt kissé, majd becsukta maga mögött az ajtót. Harsányi hallotta, ahogy gyors lépteit visszaverik a jó négyméteres belmagasságok.

Lerakta táskáját az ágy mellé, majd az ablakhoz ment. Legalább öt percig nézte, ahogy a jégdarabok zuhognak a kíméletlen égből a földre, felpattannak, kacsáznak néhányat, és megállnak a kövön, vagy beülnek a zöld fűcsomók közé. Aztán hirtelen váltott az idő, a jég elmaradozott, helyét hosszú szálú, bőséges eső vette át. Mire Harsányi végzett a mosdással, és tiszta inget, száraz zakót húzott, már nagy tócsákban állt az udvaron a víz.

Harsányi Nándor alaposan végignézte a folyosókat, miközben ment lefelé, a nyitva lévő szobákba bekukkantott, kinézett az ablakokon, hogy hová nyílnak, szemügyre vette a folyosókon kiállított és a falra szögezett puskákat, pisztolyokat, a kitömött vadakat. Mindenhol fegyverek és állatok voltak. A tompa szürkületben a preparált vadak groteszk árnyéka hosszan, formátlanul nyúlt el a padlón.

Lipót András a bejárati ajtóban állt. Szivarfüst ködében nézte az ázó udvart. Csupán az eső csapódó hangja, az ereszek-

ből patakokban omló víz csobogása és a sercegve felizzó szivar neszezett körülötte. A szivart a szájában tartotta, végét kicsit össze is rágta, kezeit a háta mögött kulcsolta. Bal kezének kisujján nagy, aranyból készült pecsétgyűrűt viselt. Harsányi úgy gondolta, hogy ez lehetett az egyetlen olyan ujj, amiben nem szorította lilára a vért a gyűrű, de így is feltűnő volt, ahogy a súlyos aranydarab járatot vágott a húsos ujjpercek közé.

Béla oldalról futott be a bejárati ajtó elé. Ruhája csuromvíz volt, kalapja karimáján egyenletesen csöpögött le a porral kevert barna esővíz.

– Jöjjön, Bélám, gyorsan! – mondta Lipót, és barátságosan megveregette az öreg vállát. – Szépen elázott.

– Régóta nem volt ilyen eső. A jég biztos jól szétvert mindent, az anyja keservit! Lerántotta nekünk ide a hegy. De nézze, kegyelmes uram... ott már tisztulni látszik.

Lipót kissé kihajolt a tető alatt, hogy szemügyre vegye az oszladozó felhőket. Az öregnek igaza volt, néhány helyen már tényleg lyukakat vert a napsugár a feketeségbe.

Béla megrázta magát, majd elővette zsebéből a dohányzacskót meg a pipát, és elkezdte tömni.

– Hagyja már azt a bagót! – szólt rá erélyesen Lipót. – Itt fog megfázni nekem. Menjen a konyhába, a kemence mellett majd felmelegszik. Pipázni ott is lehet. Kóstolja meg a Marika főztjét. Jó erős levest adtak a fácánkakasok. Meghagytam az öreglánynak, hogy adjon magának egy icce finom bort is. Köszönettel tartozom, ügyesen intézte ezt a dolgot.

– Szóra sem érdemes, kegyelmes uram! Köszönöm a bort! – Hálálkodott az öreg, még a kalapját is levette közben, bólintott fejével, és elindult a konyha felé. Csizmái minden lépésre fújtattak egyet, és sáros, elnyúlt nyomokat hagytak az előtér kövezetén.

Harsányi halkán lépdelt oda Lipót András mögé, aki ismét a kinti esőt nézte. Amikor érzékelte, hogy valaki van

mögötte, hátrakapta a fejét, kivette szájából a szivart. Kevés, kékes füst párolgott ki orrlyukain, végigcirógatta nyakát és füleit, majd hajáról leválva a szél után kapott és eltűnt.

– Hát, nem a legszebb arcát mutatja most ez a hely – mondta nevetve Lipót.

– Nem bánom, lesz időm megismerni.

– Én is úgy hiszem, barátom! – mondta, és elmosolyodott. Fogai sárgásak voltak, de meglepően egyenesek, szabályosak.

A szivarjának csonkját kidobta az esőbe, majd becsukta az ajtót.

Az étkező egy külön terem volt. Legalább hatszor akkora, mint a vendégszoba, amit Harsányi kapott. A sarokban itt is nagy cserépkályha állt. Hasított fát pakoltak mellé. Minden ugyanaz volt, mint az összes többi helyen, amit eddig látott a házból; kitömött trófeák és fegyverek. Látszott, hogy a kiállított fegyverek is szépen karban vannak tartva – valaki foglalkozott velük, kenegette, ápolta a fa markolatokat.

A terem közepén hosszú asztal állt, legalább húszszemélyes. A két terítéket az ablakhoz közel eső részen helyezték el, nem messze egymástól. Drága porcelán, fényesre pucolt ezüst evőeszköz és kristálypohár. Pohár a víznek, a bornak és a röviditalnak. A polgármester megadta a módját. Fel akart vágni Harsányi előtt. Még a gyertyatartó is aranyozott volt, benne nyúlánk, fehér gyertyák égtek, oldalukon fűzészerű gumókba fagyott a lecsorgott viasz.

– Üljünk asztalhoz – mutatott a székre Lipót.

Helyet foglaltak. A polgármester bort töltött a poharaikba.

– Igyunk arra, hogy elvállalja a szolgálatot, és megtalálja a számításait nálunk. Mást most nem is mondok, mert lehet, hogy már Marika főztje is meggyőzi, hogy nálunk maradjon.

Koccintottak. Ittak.

Közben az asszony megérkezett a levessel. Öblös, fehér tálban rakta az asztalra. Aranysárga volt, a tetején apró zsírtallé-

rok kergetőztek, tele volt kézzel sodort tésztával. A nő a szedőkanalat illedelmesen a vendég felé fordította, hogy nyugodtan lásson neki elsőként a szedésnek. Mire Harsányi megszédte a tányérját, az asszony fordult, és főtt hússal és zöldségekkel megpakolt tányérokkal jött vissza. Mindent lepakolt az asztalra melléjük, kéztávolságra. A tálakból gőzfüggöny csapott fel.

– Jó étvágyat! – intett Lipót a kezével, hogy fogjanak neki az evésnek.

– Önnek is, uram.

Harsányi megmerítette a kanalát a levesben, a szájába ürítette a levest, és azt érezte, hogy legszívesebben örökre itt maradna ezen az isten háta mögötti helyen. Úgy evett, mint aki először eszik életében. Még kétszer szedett a levesből, és bőségesen fogasztotta a főtt húst is.

– Úgy látom, hogy kedvére való Marika kosztja – nevetett Lipót.

– Ha a második fogás is ilyen pazar lesz, esküszöm, feleségül veszem már holnap.

Lipót arca először megdermedt, pár másodpercig komolyan nézte Harsányit, aztán nevetésben tört ki.

– Ennek biztosan örülni fog az öreglány! – mondta. – Mít szól, ha megnézzük a második fogást?

– Alig várom – mosolygott Harsányi.

– Ez még különlegesebb. Az őzet magam lőttem hozzá, szalonnával lett megtűzdelve és vajpuhára sütve. Mellé tejszínes csirkegombargarut kértem. Egyszerűen mennyei lesz.

Miután végeztek a vacsorával, és magára hagyták az üres tányérokot és az őzcomb lecsupasított romjait, átültek a karosszékekbe. Marika közben leszedte az asztalt, és forró meggyes-túrós rétest hozott be nekik. Az eső közben szakadatlanul püfölte a tetőket és az egész vidéket.

– Mintha tényleg sosem akarná már ráhagyni – dünnyögte a polgármester. Ujjai közt egy vékonyka szivart sodorgatott.

– Évek óta nem láttam ilyen vihart – helyeselt Harsányi.

Lipót András a cipője talpán meggyújtott egy gyufát, szájába tette a szivart, odatartotta a lángot, majd bőséges, lassan párálló füstöt fújt fel a plafon felé. Odakint a fekete alkonyatot még feketébb est váltotta. Se hold, se csillagok, csak a kérlelhetetlen idő zúgolódása. Villámok már régen nem voltak, a dörgés is átvonult felettük, csupán a hegyek búbjai mögül visszhangzott némi morajlás, ami olyannak tűnt, mintha valami rég elmúlt korból osont volna vissza. A cserépkályhában ropogva égtek a fahasábok, Marika néha belépett, hogy elvigyen vagy hozzon valamit, de ők maguk elpilledve süppedtek a karosszékekbe. Kezdte őket álomba ringatni az étel.

– Kár, hogy így alakult – mondta Lipót, és beleszívott a szivarba –, szerettem volna megmutatni a környéket még ma. Most pár napig óriási sár lesz, nem nagyon érdemes nekivágni, de aztán nyergeltetek két lovat, és szétnézünk. Ilyen helyet még garantálom, hogy sose látott, barátom. Ez maga a csoda. Meglátja majd, hogy min dolgozok itt – ennél a pontnál kihúzta magát, és elmosolyodott.

– Min dolgozik? A leveleiből nem tudtam semmi konkrétumra következtetni.

– Mindent a maga idejében, ifjú barátom! Most hiába mondanám, látni is kell. Előljáróban csak annyit, hogy pár éve, mielőtt ide vetett a sors, ez három apró, hegyi falvacskas volt, amik csak keresték az összefogás lehetőségét, de nem volt senki, aki megmutassa nekik az utat. Most az összefogás erős – hogy nyomatékosítsa a mondanóját, ökölbe szorította a kezét maga előtt –, az emberek boldogok, és jól élnek itt. És ez csak a kezdet. Hamarosan a saját szemével is látni fogja.

Lipót feltápászkodott a székből, odament a komódhoz. Volt rajta egy ezüst tálca lefelé fordított poharakkal és egy üveggel, amiben aranyszínű folyadék volt. A férfi megfogott

két poharat és az üveget, az ebédlőasztalhoz ment, töltött mindkét pohárba egy jó ujjnyi italt, és az egyiket Harsányinak nyújtotta.

– Ez whisky – kezdte Lipót színtelen hangon –, az utolsó utamon hoztam magammal. Egész pontosan egy ládával, nemcsak ezzel az üveggel. Persze magát ezzel nem tudom lenyűgözni, nyilván ezerfélét ivott, amikor Amerikában volt, de azért ez nem egy rossz ital. Bátran, kóstolja csak meg – intett Harsányinak, majd visszaült a karosszékebe.

Harsányi ivott egy kortyot, az ital végigperzselte a torkát és a gyomrát. Az orrában csípős érzet kúszott végig.

– Milyennek találja? – kérdezte a polgármester.

– Egészen remek. Milyen márka?

– *Old Henry*. Nem hiszem, hogy ismeri, egy kis családi vállalkozás.

– Jó választás volt.

A szivarfüst lassan feltöltötte a helyiséget. Ittak csöndben. Mire a következő pohár végére értek, az eső elállt.

– Miért pont én? – kérdezte váratlanul Harsányi. – Ezt az állást sokan be tudták volna tölteni, maga mégis ragaszkodott szerény személyemhez.

– „*A teremtett világunk olyan, mint egy nagy hangyaboly – itt egy pillanatig felfelé nézett, szemei ideges mocorgásából Harsányi azonnal látta, hogy nagyon keresi a pontos szavakat az idézethez –; anyag és forma végtelen forgásában léteznek.*” – Az utolsó szavakat a férfi valósággal elhadarta. – Ezt maga írta. Amikor olvastam az írást, utánajártam, hogy ki maga, és mivel foglalkozik. Nem volt könnyű, de megtudtam, hogy éppen visszatért Magyarhonba, másnap megírtam magának az első levelemet. És most itt vagyunk.

– Tudja, mi a furcsa? – Harsányi maga elé révedt, a poharában lötykölte az italt. – Már nem is nagyon emlékszem arra az írásra. Ilyen az ember, ami ma lételem, holnap már

csak egy emlék – tette hozzá, és elmosolyodott, majd kiitta a poharát.

A polgármester felkelt a székből, töltött mindkettőjüknek. Egyre nagyobb adagokat lötytintett a pohárba. A kályhában leégett a fa, Marika rég aludni tért, ők ketten pedig egyre fátyolosabb tekintettel néztek egymásra.

– Nem bánja, ha kérdezek valami személyeset? – nézett fel poharából a polgármester.

– Kérdezzen egész nyugodtan – mondta színtelen hangon Harsányi.

– Hisz maga Istenben, Harsányi? – kérdezte Lipót Andrást.

– Mint tudós ember, azt kell mondjam, hogy inkább Darwinban hiszek.

Lipót elnevette magát.

– Maga hívő ember? – kérdezett vissza Harsányi.

– Ha bárki más kérdezi, azt felelem, hogy természetesen, de így magunk között inkább azt mondanám, hogy nem vagyok benne teljesen biztos, hogy nem léteznek.

Beleivott a poharába, majd folytatta:

– Gondoljon csak bele; ha az idő és a tér Isten műve, akkor hol volt, mielőtt ezek létrejöttek? Az időtlenségben és végtelenségben bolyongott?

– Nem tudnám megmondani. De talán azért gondolunk arra, hogy ez problémát jelentett neki, mert úgy képzeljük el, hogy a maga képmására teremtett minket, így szüksége van az időre például.

A polgármester felállt, poharát Harsányi felé nyújtotta, koccintottak.

– Jó, hogy itt van, barátom! Végre valakivel tudok beszélgetni. Itt egyszerű emberek élnek, akik félnek mindentől.

Az asztalhoz ment, és újra töltött a poharakba, visszagaszolta az üveget, ivott egy kortyot, és folytatta:

– Mindenkiel beszéltem... az összes itt lakóval, és azokkal is, akik azóta költöztek ide, hogy én lettem a polgármester. Csupán egy kikötésem volt; hitben senki se vitatkozzon, mert a hit nem politika, és fordítva, nekem itt Isten országából senki ne csináljon vitatémát. Elfogadták, úgy veszem észre. Itt reformátusok éltek, van templomuk régóta. Viszont az elmúlt két évben sok katolikus család jött ide, főleg Kupacsvölgyhátra. Azért építjük a templomot nekik. Háromkupa-cson mindenki megtalálja a számításait. Ez lesz az ígéret földje, Harsányi. Higgye el, ha mondom magának – felhajtotta az italát, majd újra eldünnyögte: –, az ígéret földje.

Lipót a poharát lerakta az étkezőasztalra. Kicsit bizonytalan volt minden mozdulata.

– Nyugovóra térek, barátom – mondta Harsányinak, és megveregette a vállát, mindig mindenkinek veregette a vállát, ez volt a szokása. – Egyen, igyon, ha még jólesik, aztán aludjon. Holnap sok mindent kell megbeszelnünk. Nagy nap lesz – mondta, és elindult a lépcső felé.

Harsányi hallotta, ahogy csoszogó léptekkel, köhécselve vonul végig a folyosókon, majd nyílt egy ajtó, becsapódott, és az egész házban néma csend lett.

Negyedórát üldögélt még a teremben, töltött még egy nagy pohár italt magának, megitta, és az ablakon bámult ki felé a mérhetetlen sötétségbe. Még mindig fekete felhők torlaszolták el a holdat és a csillagok fényét, de a szél enyhült, és a fenyvesek már nem bólogattak, mint réten a katángkóró, hanem békés ringatózásra váltottak, a fák lombkoronája belesimult a szellő karjaiba.

Harsányi fogott egy gyertyatartót, a többiben kioltotta a kanócot. Az apró lángocska nagy gömb alakú fénycsóvát rajzolt a férfi köré, ahogy átvágott a folyosókon, felment a lépcsőn. A gyér fényben élőknek tűntek a preparált vadak, ahogy sárgás szemfogaikat meresztgetik, és üvegszemükben

ádáz harckedv lobban fel. Harsányi nehezen találta meg a szobáját, kissé imbolygott a whiskeytől, és a házban minden olyan egyformának látszott.

A neki előkészített mosdótálban friss vizet talált. Megmosta az arcát és a nyakát a hűs vízzel, hogy kissé magához térjen, majd levette a zakóját, és ledobta az ágyra. Kigombolta az ingujjait, és az ablakhoz ment. A kilátás itt is hasonló volt, mint a lenti étkezőből; néma sötétség és égig érő fák, amiknek a lombját lágyan noszogatja a szél. Valahol a távolban, a hegyek erdeiben felüvöltött egy farkas. Vonyítását falkányi kísérte kórusban, majd valahonnan a polgármester háza körülről is felszólt egy farkasüvöltés. Ezek voltak az első hangok, amiket a vidék Harsányi, az új jövevény előtt hallatott. Szinte fel lehetett volna térképezni a vonulásukat, olyan szépen terjedt a hang végig mindenben. Harsányi el is képzelte, ahogy egy esőtől csapzott, csatakos bundájú sereglet caplat át a vidéken, telekiabálva az éjszakát, folyton zsákmányra éhesen.

A férfi kinyitotta az ablakot. Táskájából elővette a dohányzacskót, és sodort egy cigarettát. Lábaik átvette az ablak fa keretén, kilógatta a ház falára. Mikor elszívta a cigarettát, kipöckölte a parazsat a megmaradt papírdarabból. A kis, felvörösödött dohánydarab emeletet zuhant, majd egy pocsolyába hullott, és szisszenve elhamvadt a fénye. Harsányi becsukta az ablakot, a táskájából elővett egy rövid csővű revolvert, kibillentette a tárat, és ellenőrizte a golyókat. Tele volt töltve. Egy széket rakott az ablak és a cserépkályha közé, úgy, hogy rálásson az ajtóra. Ölébe vette a pisztolyt, és elfújta a gyertyát.

Az átázott földből vaskos páraötegek gomolyogtak fel, a napsugarak forrón perzseltek fel mindent már reggel nyolc órakor. Az ablakon friss levegő bukott be, amikor Harsányi kinyitotta. Hullámzó madárraj körözött az égen, és eszeveszettül mondták a magukét, hömpölyögve vágtak utat maguknak a nagy kékségben.

A férfi nézte őket és a hegyek mögül előbújó napot, ami mint egy hatalmas, izzó korong borította be karjaival az erdők csúcsait, majd ráfolyt a lankákra, a hegyoldalakra, és végül mézként pergett a völgy ölébe, szikrázóvá változtatva, majd elpárologtatva a tócsákat. Harsányi sodort egy cigarettát, elszívta, és közben a revolverét gondosan elrejtette utazótáskájában. A csikket a cserépkályha hamujába dobta. A kancsóból tiszta vizet öntött a mosdótálba, megmosta az arcát, a nyakát, a hónalját, és megtörölközött. A tükörben szemügyre vette magát. Félmegtelen volt, és a lőtt seb régi, fakó lilás nyoma a reggeli fényben egészen elhalványult a mellkasán. Arcát másnapos, kékes borosta borította el. Az asszony egy borotvakést, szappant és egy borzszőr pamacsot rakott a pipereasztalkára. Sodort még egy cigarettát, rágyújtott, majd az égő blázt a hamutálcára rakta, és elkezdte a pamaccsal szappanozni az arcát. Először vékony réteget kent fel, gyors, gyakorlott mozdulatokkal lehúzta a késsel, majd szívott néhányat, és nagyobb, vizebb habot vitt fel. Ezt már komótosan, lassú vonásokkal borotválta le. Amikor az egyik oldallal végzett, kicsit szívta a cigarettát, aztán előblítette a kést, és lehúzta a másik orcáját is. Nem ejtett sebet, kése elakadás, kilengés nélkül siklott az arcbőrén. Beleszívott még kettőt a cigarettába, majd elnyomta, és felvitte a harmadik

réteg habot. Most a szőrrel ellenkező irányban is leborotválta az arcát. Ujjjaival végighúzott a bőrön. Tökéletes volt, sehol egy lemaradt borosta, sehol egy vérző seb. Készítettek neki timsót is. Kis papírdobozban volt a borotválkozókészlet mellé rakva. Minőségi áru volt, a dobozra rá is nyomtatták, hogy Orczy-féle timsókő. Kibontotta, belemártotta a vízbe, és végigdörzsölte vele az arcát.

A táskájából tiszta inget vett elő, felöltözött, a cipőjét fényesre suvickolta, felvette a zakóját. Belefele küdt az ágyba, néhányszor megfordult, belepréselte a fejét a párnába, lábaival összerugdosta a takaró alját, majd kikelt, és felrázta a dunyhát. A táskáját gondosan elrakta, nehogy Marika a kíváncsiságán ne tudjon úrrá lenni, kiürítette a kályhába a hamutálat, még egyszer belenézett a tükörbe, és kilépett a szobából.

Így nappal a folyosók egészen másnak tündek. Az állatkerti hangulat ugyan megmaradt, de az árnyékuktól megfosztott medvék, farkasok, rókák, hiúzok, szarvasok már nem tündek olyan támadónak, inkább szenvtelenül maguk elé bámuló, elsilányult emlékei voltak önmaguknak. Amikor most Harsányi rájuk nézett, már nem a végtelen és háborítatlan erdőt látta körülöttük, ahol élet és halál urai, hanem élettelen, bútorok közé szorított díszleteket, akiket a falra szögelt puskák ebbe a névtelen és pózokba sűrített panoptikumba repítettek. A férfinak csak ekkor tűnt fel, hogy a falakra kifüggesztett fegyverek valamiféle fejlődési utat is bemutatnak. Volt köztük régi, elöltöltős puska, nagy kaliberű vadászfegyver, mesterlövészpuska, aztán jöttek olyan ismétlőfegyverek, amiket Harsányi még soha életében nem látott, és pisztolyok minden mennyiségben. Üvegezett vitrinek tele pisztolyokkal. Pisztolyok famarkolattal, fényes csővel és dobbal, pisztolyok csontmarkolattal, hosszú csövűek, rövid csövűek, egylövetűek és hatlövetűek. Fegyverek, amik egy egész hadseregnek is elégnék látszottak.

Ahogy lépdelt le a vaskos falépcsőkön, érezte a kintről beáramló friss, meleg levegőt. A huzat átjárta a ház zugait, az ablakokon betűző napfényben tömött porcsík táncolt.

Lipót András a bejárati ajtón kívül sétált, lassú léptekkel, mint aki minden kavicsot, minden vízcseppet érezni akar a talpa alatt, kezei a háta mögött összekulcsolva, szájából kicsapott oldalra a szivarfüst.

Harsányi kisétált az ajtón, és csatlakozott a polgármesterhez, aki már a zöld fűvön tapodott. A férfi oldalra fordította a fejét, kivette a szájából a gyéren pöcörgő szivaracsonkot.

– Áh, barátom! Jó reggelt! Hogy aludt nálunk? – érdeklődött Lipót.

– Remekül – mondta Harsányi. – Jó mélyen – fűzte hozzá.

– A hegyi levegő teszi. De magának most pont erre van szüksége. Az orvos pont erre intette. Semmi bagó, csak friss hegyi levegő, és a tüdeje rendbe jön hamar.

– Igen, én is ebben bízom – helyeselt Harsányi. Kezeit a nadrágja zsebébe mélyesztette.

– Éhes?

– Nem vagyok nagy reggeliző, általában csak át szoktam rohanni a napon, és valahol megvacsorázom.

– Épp ez a gond. Nem egészséges. De majd itt rendbe hozzuk. Marika csinál reggelit. Egyen, aztán befejezzük a tegnapi beszélgetést – noszogatta a polgármester.

Harsányi bólintott. Valamiért úgy érezte, hogy a polgármester nem ajánlatokat tesz neki, hanem kijelenti, hogy mit kell csinálnia.

– Elküldtem Bélát, hogy nézzen utána az utaknak, járhatók-e. Meg beugrik a faluba, lehet, a jég okozott károkat. Délutánra kértem, hogy nyergeljen nekünk, addigra úgy nézem, megköti a nap a sarat, és körbe tudjuk lovagolni a helyet.

– Rendben – mondta Harsányi, és visszaindult a házba.

Marika a konyhában volt. A sparheltnél dolgozott valamin, amikor Harsányi belépett az ajtón. Nem szólt, így az asszony a szívéhez kapott, mikor hátrafordult.

– Ne haragudjon, kedves! Azt mondta Lipót úr, hogy tud nekem adni valamit reggelire.

– Természetesen, kegyelmes uram. Foglaljon helyet az ebédlőben.

– Maradnék inkább itt, ha nem gond magának, leülök ehhez az asztalhoz, eszem egy keveset, aztán megyek is a dolgozóra – mondta Harsányi határozottan, és helyet is foglalt az asztalnál.

– Ugyan, úrfi, itt a Béla szokott üldögélni, nem finom embernek való a konyhában étkezni – szabadkozott az asszony.

– Nem vagyok én finom úr, jó nekem is, ami a Bélának jó. Az asszony elnémult, rázta a fejét.

– Ki fogok kapni a Lipót úrtól – dűnnyögte Marika.

– Hagyja rá, majd én megbeszélem vele. Na, de most már mondja, mit haraphatok? Éhes vagyok, mint egy farkas – mondta Harsányi, és összecsapta a tenyereit.

Marika megtörölte a kezeit egy ruhában.

– Sütöttem kenyeret hajnalban, az még meleg. A tegnapi húsból tudok adni hidegen, zsír is van, zöldségek, főtt tojás. Vagy van sonka, kolbász a kamrából.

– Jól hangzik. Hozza csak a tojást meg a húst. Hagymát is nyugodtan, meg abból a friss kenyérből egy nagy karéjjal. Meg egy pohár fehérbort, kevés vízzel, hogy ne feküdj meg a gyomromat az étel – hadarta el Harsányi, és a falnak támasztotta a hátát.

Az asszony bólintott, és telepakolta az asztalt Harsányi előtt. A férfi letépett egy jókora darabot az ősültből, három tojást vett a tányérjára, és felvágott egy fej hagymát. A kenyér tényleg langyos volt, a héja ropogós, a bele lyukacsos és

lány, foszlott, akár a vatta. Harsányinak kissé égett a gyomra az előző esti italtól, ezért lassan evett, először egy kis húst és kenyeret, majd bekapott egy tojást, és ivott rá a borból. Ahogy leért a bor, a gyomra elkezdett bizseregni.

Fél órával később felkelt az asztaltól, odament az aszszonyhoz, aki éppen egy karalábét pucolt, megfogta a kezét, és megcsókolta.

– Isten áldja magát, Marika! – súgta. – Évek óta nem ettem ilyen finom reggelit.

Lehelete savanyú volt a bortól és a hagymától.

– Ha nem vigyázok, itt hamar olyan pocakot ereszték, mint Lipót uram – mondta Harsányi, és elengedte a nő kezét.

Marika kuncogott.

– Örülök, hogy jót evett az úrfi – hajtott fejet illedelmesen az asszony.

Harsányi kifordult a konyhából.

Az udvarra ment. Látta, hogy a polgármester Bélával beszélget, aki egy lovon ült. Nemrég érkezett vissza a kiküldetéséből, a ló még fáradtan lihegett, Béla levette a kalapját, és letörölte a verítéket homlokáról. A nap igen forrón tűzött, a földből már sok helyen kezdte kihúzni a tegnapi esőt.

Harsányi odament hozzájuk. Tele volt a gyomra, és egy cigarettára vágott, de sajnos nem volt egyedül, hogy rágyújthasson. Amikor Béla meglátta őt, levette a kalapját és biccentett. Harsányi visszaintett neki.

– Jól van, Bélám – kezdte a polgármester –, menjen, pihenjen egyet, aztán ebéd után nyergeljen nekünk. A többit majd meglátjuk. Adjunk neki egy vagy két napot, hadd száradjanak az utak. Ha így tűz egész nap, akkor holnap már jó is lesz. Bemegy Patakra a hírekért. Ezt az esőt biztos sokan megkapták.

– Igen, kegyelmes uram – mondta Béla a szokásos engedelmes hangján, elfordította a lovát, és megindította az istálló felé.

Nézték, ahogy Béla ellovagol az udvaron.

– Jót evett, barátom? – fordult hozzá Lipót.

– Igen, remek volt. Ha így haladok, rá fogok szokni a napi három étkezésre.

– Úgy legyen – nevetett Lipót András. Harsányinak csak most, az erős fényben tűnt fel, hogy a férfinak milyen pirosposzsgás az arca, az orrán apró lilás hajszálerek szaladtak szét. – Mehetünk? – kérdezte hirtelen.

– Persze – nyögte Harsányi, és próbált visszatartani egy bőfögést. – Merre megyünk? – kérdezett vissza, hangja elcsuklott kissé, ahogy lenyelt egy nagy adag levegőt.

– Most csak a dolgozószobámba – felelte színtelen hangon a polgármester. A kezében még ott volt egy rég leégett szivar csonkja, próbált beleszívni, de az már elapadt, megnezte, majd beledobta egy lassan kiszáradó tócsába, és megfogta Harsányi vállát. – Azt hiszem, eljött az ideje, hogy megismerje az elképzeléseimet.

– Rendben – nyugtázta Harsányi.

Elindultak a bejárat felé, de alig tettek meg néhány lépést, és a polgármester a fejéhez kapott.

– Majd' elfelejtettem – kezdte –, mutatok előtte még valamit. Egy igazi szépség! – lelkendezett, és intett Harsányinak, hogy kövesse.

Átvágtak a parkon, hátramentek az épület mellett oda, ahol az istállók is voltak. A melléképület oldalában parasztház méretű ketrec állt, ujjnyi vastag vasrácsokkal körülvéve. Lipót gyors léptekkel törtetett előre. Harsányi komótosan követte.

Amikor közel értek, Harsányi megpillantott egy állatot, ami a ketrec egyik sarkában feküdt, körülötte mindenhol alkarméretű csontok heverték, amiken megbarnultak a húscsafatok, és fölöttük valóságos felhőben dongtak a fekete legyek. A polgármester odakiáltott neki:

– Ébredj, szépségem! Gyere, kislány, látogató van itt –
gügyögött, majd cuppogó hangot adott ki.

A lyukakkal teletűzdelt földről hatalmas, sűrűke állat kelt fel a porból. A fülei előre meredtek, orra szimatolt. A pofája fehér volt és a hasa is, a háta és a füle egérszürke, a szeme víztiszta. Orrát kidugta a rácsok közti résen, és vadul szimatolt.

– Hát nem gyönyörű? – kiáltotta Lipót, és integetett Harsányinak, hogy menjen közelebb. – Amerikából hoztam magammal pár éve. Félig farkas. Bár a kinézete alapján inkább több a farkas benne.

Harsányi közelebb lépett a ketrechez, mire az állat hátrahőkölt, és megfeszültek a fülei, orrán felgyűrődött a bőr, ahogy vicsorgott. Szájában ujjbegyméretű fogak ültek, a végük fehér volt, a fognyakak sárgák. Az állat pedig hörgött és támadott, annál hevesebben, minél közelebb ért Harsányi a ketrechez. Végül már hisztérikusan verte magát a rácsokhoz.

– Azt hiszem, nem kedvel a jószág – jegyezte meg Harsányi, és egyet hátrálépett.

– Igen, úgy tűnik. Nem értem – vakarta meg a fejét Lipót. – Pedig sosincs baja senkivel. No, jól van már, farkas – teremtette le a polgármester –, fejezd be az őrzöngést!

Az állat viszont egyre hangosabban csaholt, és úgy vicsorgott, hogy a pofájából apró nyálcsóvák repültek ki a két férfi felé.

– Menjünk – próbálta túlkibálni Lipót az állat acsarkodását –, azt hiszem, hogy ma nincs barátkozás kedvében.

Visszaindultak a házba.

Lipót András irodája kellemes hely volt, és minden porci-kájában tükrözte gazdáját. Itt is volt jó néhány fegyver a falra szerelve, voltak trófeák, de itt már festmények is helyet kaptak. Nagy tájképek, amiket díszes keretbe raktak; göcsörtös törzsű fákat ábrázoltak, ladikot egy magányos vízen, egy földbe vert karóhoz kötve, házat, ami a pusztában magányosan áll, s fölötte, akár távoli mezőben a tábortüzek, égnek a csillagok. És rengeteg újságkivágás, megsárgult papírdarabok, amiket üveg mögé raktak. Többek között híradás a Monarchia 1872/74-es északi sarki expedíciójáról, egy nagyobb cikk a Little Bighorn-i csatáról. Egy megemlékezés I. Miksa mexikói császárról, akit 1867-ben végeztek ki. Ez a cikk volt a legdíszesebb keretben. Mellette, az egyik oldalon, kisebb keretben egy hír Chappon Lajos bajvívómester haláláról, a másik oldalon valamivel nagyobb cikk Alamo elestéről és Davy Crockett haláláról. A legfrissebb hír nemrég kerülhetett a falra. Az újság arról adott hírt, hogy a Monarchia dicső egységei elindultak, hogy megszállják Boszniát.

Középen gyönyörű asztal állt, amit diófából faragtak ki, és Harsányi arra gondolt, hogy többbe kerülhetett, mint amit a falu teljes lakossága egy évben megkeres. Lipót az asztal mögött ült, elővett egy szivart, és rágyújtott, majd felkelt, és az egyik szekrényhez ment, kivett két poharat és egy üveget. Az üveg ismerős volt Harsányinak, ugyanaz a whisky volt benne, amit előző este is ittak. Úgy tűnt, minden helyiségben van belőle egy palackkal a biztonság kedvéért. A polgármester kihúzta a dugót, töltött kétujjnyit mindkét pohárba, majd az egyiket Harsányi kezébe nyomta. A férfi nem tilta

kozott. Lipót visszaült az asztal mögé, és nagyot szívott a szivarjába. Harsányi ivott egy kis kortyot, közben szeme sarkából a hamutálban füstölgő szivart fixírozta. Eltelhetett vagy fél perc, amíg nem szólaltak meg, csupán nézték egymást. A szoba kisebb volt, mint a többi a házban, a levegő átítatózott a szivar és az alkohol szagától.

Harsányi elfordította az arcát, amikor már zavarta, hogy ennyire fürkészi a tekintetét a férfi. Végigfutott a könyveken, amiktől roskadoztak a polcok. Híres regények, tudományos értekezések sorakoztak egymás mellett.

– Hogy került maga éppen ebbe a faluba? – kérdezte Harsányi, megtörve a csendet.

– Hosszú úton, barátom – dűnnyögte Lipót.

– Azt hiszem, van időnk.

Lipót András bólintott, kiitta a poharát, kézbe vette a szivart.

– Olyan idős lehettem, mint maga, amikor adódott egy lehetőség. Önkénteseket kerestek. Fiatal voltam, egyszerű hivatalnok, és úgy gondoltam, hogy miért is ne.

– Hova mentek? – kérdezte Harsányi.

– Mexikóba. – Lipót a falon lógó nagy újságkivágásra mutatott, és közben újragyújtotta a szivarját, elfújta a gyufát, és bedobta a hamutálba. – Persze nem értettem semmit az egészből, fiatal voltam, és kaland volt az egész – megvonta a vállát. – Kellettek a hivatalnokok a katonaság mellé. Ferenc Jóska testvérét valahogy odarakták császárnak. Micsoda ötlet volt – elnevette magát –, nem tudom, kinek a fejéből pattant ki. „Nagy, dicső hadjárat”, ezt gondoltam magamban, és mentem. Miksa is fiatal volt. Mind azok voltunk. A császárságon dolgoztam, így szert tettem jó kapcsolatokra. Csak sajnos azt senki sem kalkulálta bele, hogy nem mindenki akarja, hogy ott legyünk. Többek közt Mexikó szabad népe sem.

– Fellázadtak? – vetette közbe Harsányi.

– Fel. Sokan ki akarták menteni Miksát, de hajthatatlan volt. Ilyen az ifjak bátorsága. Mindig bízott valamiben, talán, hogy jobbra fordulnak a dolgok, mert vele törődnek, és majdcsak a segítségére sietnek. Aztán fogságba esett. A hivatalnokokat szélnek eresztették. Utána már csak azt hallottam, hogy főbe lőtték. Pedig állítólag Victor Hugo – a polcon a Hugo-gyűjteményre mutatott – meg Garibaldi is írt levelet, hogy adjanak neki kegyelmet. A mexikóiak hajthatatlanok voltak, Juarez halálra ítélte. Üzenet volt, tudja, hogy többé európai ember ne szóljon bele a mexikóiak dolgába.

– És mi történt aztán? – kérdezte Harsányi.

Lipót elnyomta a szivart, újratöltötte a poharakat. Harsányi ismét a hamutálra nézett, amiben az oldalra borult, rongyos szivarvég füstje éppen kihunyott.

– Ez az utolsó mostanra, aztán nehogy kiforduljunk a nyeregből – mondta nevetve. – Hogy mi volt utána? – Összeráncolta a homlokát, és maga elé révedt, mint aki nagyon gondolkodik valami fontos régi emléken. – Ugye, említettem, hogy addigra már jó kapcsolatokat szereztem?

– Igen – bólintott Harsányi.

– Hiába lett vége a dolognak, azért a mexikói szabadcsapatok még vadásztak az európaiakra, nem voltunk biztonságban még mi, hivatali patkányok sem. Engem egy szekéren kivittek Mexikóvárosból. Valami helyi parasztember volt a megmentőm. Egy szót sem beszélt semmilyen nyelven, amit én tudtam. Napokig mentünk, minden szó nélkül, át a sivatagokon, hegyeken, egy nyomorult kordén, amit egy vén öszvér húzott. Kirakott egy kikötőben, és visszafordult az úton. Furcsa, de nem is emlékszem a nevére már. Ilyen az ember.

Kényszeredetten elmosolyodott, és kiürítette a poharát.

– Ott hajóra szálltam, ami elvitt az első amerikai kikötőbe. Végigbarangoltam a nagyvárosokat, amolyan csavargó voltam. De hirtelen megváltozott minden. Egy helyen, már

nem is emlékszem a nevére, azt mondták a kocsmában, hogy Oregonba kell menni. Nem tudtam, mi legyen velem, szóval, ahogy a sok többi szerencsétlen is, beleöttem minden maradék pénzem, és felszerelést vettem. Aranyásó lettem. Persze ezerből talán egy talált valamit, sokan meghaltak közben, a maradék hazakullogott üres kézzel, remény nélkül.

– De maga nem, igaz? – kérdezte cinkos hangon Harsányi.

– Nem... én nem. Megtaláltam az aranyamat. Nem mérhetetlen mennyiséget, de bőven gazdag lettem. Két életre is. Szóval egy ismerősöm révén az aranyam egyik részét befektettem, a másikat megtartottam. A befektetésem szépen termel azóta is. Néhány évente kimegyek, hogy ellenőrizzem, minden rendben van-e vele.

– És a pénz másik fele itt van, ugye? Van itt valami, amit meg akar mutatni nekem – szögezte le Harsányi előrehajolva a székében.

A polgármester felkelt, és járkálni kezdett a szobában, a falakon lévő képeket nézegette.

– Igen. Tudja, haza akartam jönni. Ide tartozom, ehhez a királysághoz – dűnnyögte Lipót, s közben ujjával letörölt egy kis port a könyvespolcra. – Szóval hazahoztam a pénzem – kezdte újra Harsányi felé fordulva. – Akkoriban azt beszélték, hogy errefelé rengeteg arany lehet a hegyekben. Adtam a szóbeszédre. Miért is ne tettem volna, amikor engem is egy szóbeszéd tett gazdaggá. Ide jöttem – a férfi diadalittasan kihúzta magát –, és elkezdtük a bányászatot.

– Gondolom, hogy találtak valamit, mert különben nem lenne itt még mindig.

– Találtunk – kezdte Lipót, és odalépett az egyik zárt szekrényhez. – De nem azt, amire számítottam.

Kinyitotta a szekrényt, elővett egy barna fából készült dobozt, és az asztalra rakta Harsányi elé. A zsebéből kul-

csot vett elő, felnyitotta a doboz fedelét, majd odafordította a férfi felé. Finom ruhaanyagba pólyált fehér ásvány feküdt a doboz alján.

– Mi ez? – kérdezte Harsányi.

– Ez illit.

– Nem hallottam még róla – ismerte be Harsányi. – Mi-re jó?

– Először én sem tudtam. Amikor idejöttem, és megvettem ezt a régi vadászkastélyt, az első dolgom az volt, hogy egy alkalmas helyen bányát nyitottam, és átmostuk az embereimmel az egész patakot. Semmit sem találtunk, ahogy a hegy gyomrába vajt bányában sem. Nem volt arany. De nem törődtem bele, hívtam egy geológust, és megfizettem, hogy keressen valami használhatót. Ezt találta. A válasz a kérdésére, barátom, a porcelán. Ebből a jelentéktelennek tűnő kis kőzetből lehet, hogy több millió tonna is van errefelé, és senki sem tud róla.

– Szabad? – kérdezte Harsányi a kőre mutatva.

– Csak tessék.

Harsányi kézbe vette az ásványt. Selymes volt, szép, és a férfi nem tudta elképzelni, hogy ez a kőzet világmegváltó vállalkozásra ad lehetőséget, itt a világ végén.

– A termelés már zajlik – kezdte Lipót –, persze nem olyan régóta, és teljes titokban. Nem akarom, hogy mindenki idejöjjön, és elkezdjék rajtunk kívül kiaknázni a vidéket.

– Rajtunk kívül? Kik érdekeltek még az ügyben? Gondolom, azért beszélt végig többes számban, mert vannak társai.

– Mindent a maga idejében, ifjú barátom! – csitította Lipót. – Ha úgy dönt, hogy marad, egy születő új világ polgára lehet. Ennyit mondanék előljáróban. A társaim, akik révén az illetet külföldre is ki tudjuk szállítani, néhány hónap múlva ismét eljönnek, hogy szemügyre vegyék az alakuló helyzetet. Akkor találkozhat velük.

– Rendben.

– Tudja, nagy terveim vannak. Mielőtt idejöttem, ez a hely csupán három egymáshoz nagyon közel fekvő falu volt. Én egyesítettem a falvakat. Most már Háromkupacs a környék legjobban fejlődő települése. Amikor elutazom, embereket toborzok, hogy költözzenek ide a jobb élet reményében, és meg kell, hogy mondjam, jó vagyok benne. Sosem tértem még egyedül haza. Közel kétszáz család él most itt. Mielőtt én lettem a polgármester, jó, ha ötven családot számlált a környék. A bányám munkát ad a legtöbb férfinak. Akiknek szakmájuk van, azok abban dolgoznak a falu körül. Ácsok, kovácsok, kőművesek, bognárok, méhészek, vadászok. Van a faluban borbély, fogadó, kocsmá, most épül a második templom, hogy ki-ki a saját templomában mondhassa el az imát. A völgy termékeny talaját felszántottuk, elindult a termelés, gyümölcsösöket telepítettünk. Építőanyagunk sem vagyunk híján. Az erdőben hemzseg a vad, a patakban a hal. Háromkupacs most egy település, de ha egyenként nézzük, akkor Kupacsgerinc zsákfalui rész, elzárják a hegyek, Kupacsvölgyhátra van út, azon jött föl maga is tegnap, Kupacsbércest megint csak elzárják a hegyek, csak egy út van arról, ami a bányá mellett vezet be, de azt csak a helyiek tudják. Gondoljon bele, barátom, még ha kitör egy háború, itt akkor is védve vagyunk, megtermeljük magunknak, amit kell. Ez egy külön kis ország, ha úgy gondolunk rá. És a barátainak hála, itt még rengeteg dolog fog történni. Most van itt a lehetőség, hogy teremtsünk egy jobb világot. Az emberek jól élhetnek, és Háromkupacs talán majd sok év múlva, 1900-ra, teszem azt, a környék legfontosabb városa lesz. Nem mellesleg üzleti lehetőségnek is remek, aki társul hozzám, gazdag és befolyásos ember lesz néhány éven belül.

A férfi úgy hadarta el a szónoklatát, hogy közben homlokán kiütött a veríték, szemei is kifátyolosodtak.

– És mit vár tőlem? – kérdezte Harsányi szenvtelenül.

– Maga tudós ember, és éppen egy ilyen helyet kerestem, hogy felgyógyuljon. Úgy hozta a sors, hogy a hely talált magára, és nem fordítva. Háromkupacs várja magát mint tudóst. Kutathat a hegyekben, az erdőben. Arra kérem, hogy tanítson az iskolában, csak napi egy-két órát, egyszerű dolgokat, és ha marad ideje, beletanul az üzletbe. A világunk tényleg olyan, mint egy hangyaboly. Ezért hívtam ide, mert maga pontosan érti, hogy működik a világ, tanítsa meg nekünk, és közben legyen gazdag, éljen szenvedéllyel, szívből, tudom, hogy ide köti a sorsa. Éreztem, amikor megírta a választ az első levelemre, és még jobban éreztem, amikor tegnap megláttam. – A kezét kinyújtotta Harsányi felé. – Váltsa valóra az álmait!

Harsányi pislogott párat, majd megszorította a férfi kezét, mélyen a szeméibe nézett.

– Jól van – mondta Harsányi. – Azt hiszem, a legjobban akkor döntök, ha itt maradok. Látom a lehetőséget ebben a helyben. Kutatni végül is bárhol tudok.

– Örülök, barátom! – mondta a polgármester, és másik kezével beborította a szentesítő kézfogást. – Bíztam benne, hogy így dönt. Induljunk is, körbevezetem a faluban és a környéken. Béla már biztosan felnyergelt nekünk.

Harsányi bólintott, elengedte a polgármester kezét, és felkelt a székből.

– Tegnap nem is tűnt fel, hogy ilyen erős a kézfogása. Egészen megfájdult a kezem. – Lipót nevetve ökölbe szorította, majd kifeszítette ujjait.

– Szokták mondani. Túl sokat jártam el az egyetemi atlétikai klubba – mondta Harsányi nyugodt hangon.

– Ó, majdnem elfelejtettem! – kapott a fejéhez Lipót. – Van egy ajándékom a maga számára.

Kihúzta az asztal egyik fiókját, kis bársonydobozt vett elő, és Harsányi kezébe adta.

– Nyissa csak ki bátran! – sürgette Lipót.

Harsányi felnyitotta a dobozát. A belseje is ki volt bélelve bársonnyal. Ezüstlánc feküdt az alján, rajta fehér medál. Kiemelte a láncot, a függő pördült egyet, majd szembefordult vele. Egy szépen kimunkált madár volt rajta.

– Ez porcelán. Abból az illitből készült, amit itt bányászunk. Egy tengelic van rajta, a falu madara. Errefelé sokan stiglicnek is hívják. Gyönyörű állat, azt tartják róla a helyiek, hogy aki meglátja, boldog lesz.

Béla ellenőrizte a barna pej lónak és a gyönyörű almásderesnek a patkóit, végigsimogatta az állatokat, majd finom bőrből készült nyeret rakott rájuk, a tenyeréből megetette őket zabbal, és kantárszáron kivezette a két lovat az udvarra. A föld még süppedős volt néhány helyen, a paták egyenletes, kerek nyomokat tapostak bele. Szikrázó napsütés borított be mindent, és Béla kipányvázta a lovakat az udvaron, egy eperfa árnyékában, majd elővette zsebéből a pipáját, amit gondosan kiszárított, megtömte dohánnyal, és rágyújtott. Nem ült le, a két ló között álldogált, és mustrálta a jószágokat. Észrevette, hogy a pej csüdjén apró vágás szalad végig. Nem volt súlyos, pár csepp vér feketére száradt rajta, a ló valószínűleg észre sem vette. Az öreg lerakta a pipáját a földre, kinyitotta a táskáját. Kis üvegcsék koccantak egymáshoz, mindben szárított növényeket tartott, amiket a mezőkön összeszedett. Az egyikből egy kevés körömvirágot, a másik üvegcséből árnikát szórt a tenyerébe. Megdörzsölte a száraz virágdarabokat, majd a szájába vette, és kicsit átrágta. Simogatta a ló lábát, és belenyomta a sebébe az összerágott masszát. A ló kicsit emelte volna a patáját, de az öreg leszorította a földre. Közben folyamatosan beszélt az állathoz, próbálta nyugtatni. Amikor végzett, egy kendővel bekötötte a sebet, szájába vette a pipát, felkelt a földről és megsimogatta a ló szügyét és homlokát. A ló halkán nyihogott, orrlyukai kitágultak. A férfi most már beült az árnyékba, párat pöfékelt a csutorával. Az újra felizzott. Jól érezte magát, a délutáni forróságot néha felkavarta egy-egy fuvallat, ami belebújt az ingének réseibe is. Úgy nyúlt ki fölötte az ég, mintha egy végtelen, néma tó lenne, felhő sem volt sehol, a távoli hegyek csúcsai tisztán nőttek bele a horizont-

ba. A lovaknak is melege volt, csak úgy tessék-lássék módon szemeztették az esőtől megdagadt tarackot. A bükkösök nyikorogtak, mikor a szél megtáncoltatta lombkoronájuk tetejét. A kastélyparkon egy mókus szaladt keresztül. Béla levette a kalapját, és azzal legyezte az arcát, verítéke egyenes patakokban csorgott le a tarkóján. A lovak fölött már vagy negyed-órája egy halványkék szitakötő dagasztotta a levegőt, tartotta magát, ameddig csak bírta, aztán hátrapördült, visszafordult, és kezdte az egészet előlről. Az öreg elövelt a táskájából egy almát, kinyitotta a bicskáját, és nekiállt megpucolni. Lassan, vékonyan hántotta le a héjat, úgy, hogy a végén az egész egyben maradjon, majd szeletet vágott le, és beleharapott. Jó pár foga hiányzott már, a maradék közül is volt, ami lötyögött, így óvatosan rágcsált, a roppanós almahúst a hátsó fogai felé terelte, a jobb oldalra, ott szétörölte, gyümölcslé fénylett a cserepesre száradt, cakkos ajkain. Közben a lovak felfigyeltek rá, hogy a férfi eszik, tekintetüket elemelték a fűről, és Bélára néztek. Az öreg észrevette, hogy az állatok őt figyelik.

– Na, mi kéne, ha volna? – kérdezte a lovaktól, a jobb orcája ki volt tömve almával. – Kéne az almám, mi? Fene a fajtátok! – nevetett az öreg. – Hát kinézik a számból a falatot.

Felkelt a fa alól. Levágott két szeletet az almából, egyiket az egyik lónak, másikat a másiknak nyújtotta. A lovak közelebb léptek, és a tenyeréből kiették az almát.

– Jó' van, lovacskaím! Jó' van! Egyetek csak. Ahogy mondjátok, vénembert minek már hizlalni.

Nyílt a kastély bejárati ajtaja, és becsapódott.

A polgármester és Harsányi léptek ki rajta. Mindkettőn hosszú, fényes lovaglósizma volt, könnyű ing és világos zakó. Lipót András nagyon mondta a magát Harsányinak, valami fontos dologról lehetett szó, legalábbis Béla erre gondolt a polgármester heves beszédtempója miatt. Jókedvűek voltak, és spiccesek.

– Jól van, Bélám! Gyönyörűek a lovak! – lelkesedett már messziről a polgármester. – Szép munkát végzett.

– Köszönöm, kegyelmes uram – udvariaskodott Béla, és a kantárszárnál fogva a közeledő férfiakhoz vezette a két lovat.

Lipót átvette tőle a két kantárszárát. Az almásderes lóét Harsányinak nyújtotta.

– Köszönjük, menjen be a hűvösre, Marika majd ad magának egy kupica papramorgót – mondta Bélának a polgármester.

– Ilyen hőségben? Isten ments! Fejre állok tőle – nevetett Béla.

Lipót András addigra már a nyeregben volt, lábait beigazította a kengyelbe, a kalapját felemelte a fejről, megtörölte a homlokát. Közben Harsányi is nyeregbe pattant, elegáns fürgesége meglepte Lipótot. Egyáltalán nem ilyennek képzelte a férfit.

– Indulhatunk? – kiáltott hátra a polgármester Harsányinak.

– Hogyne, uram! – hangjába most először látszólagos jókedv keveredett.

– Ó, én ostoba! – csapott a homlokára Lipót. – Látszik, hogy agyamra ment a hőség. Errefelé nem tanácsos fegyver nélkül kódorogni. Előfordul néha a medve. Az ellen meg nem véd meg más.

A férfi leszállt a lóról. Látszott, hogy a művelet kicsit megviselte, a mellénye szorította kerek hasát, megigazgatta magán, aztán kihúzta a hátát, és besétált a házba.

Harsányi érezte, hogy a tarkóját vadul perzseli a nap. Bőre ugyan nem volt tejfehér, hogy gyorsan odakapjon, de ahogy megérintette az izzadságtól csatakos nyakszirtet, már érezte rajta a forróságot. Kalapját hátrtolta, hogy a karima jobban védje a tarkóját. Kissé előredőlt, kezével a nyeregkápára támaszkodott. Lová megrázta a fejét, és nyihogott

egyed, amikor meglátta, hogy a polgármester vigyorogva jön ki a bejárati ajtón. Jókedvűnek is tűnt csakugyan, felszívta magát, melle kidülledt, a hóna alatt hosszú csövű puskát hozott. A fegyveracél csillogott a napsütésben.

– Na, hogy tetszik? – kérdezte Lipót, amikor Harsányi mellé ért, a puskát a levegőbe emelte. – Gyönyörű, igaz!

Harsányi feltápáskodott a nyeregkápáról.

– 1873-as gyártású Winchester, alsókulcsos ismétlőpuska, nyolcszögletű csővel, ahogy illik. – Felnyújtotta a fegyvert Harsányinak.

Harsányi kézbe vette a puskát.

– Elegáns oldalsó töltőkapu, 44-40-es kaliber. Egyszerre több mint tíz töltényt betárazhat az ember. Ötven méterről leterít egy megtermett barna medvét is, a szarvason valószínűleg átszáguld, és mögötte még kivág egy fát, ahogy becsapódik – elnevette magát. – Bélám, most ne figyeljen egy pillanatra! – vetette hátra az öregnek, majd odasúgta Harsányinak. – Ez a fegyver a jó Isten keze!

Harsányi végigsimított a puska acélcsővé, majd a finom, mézbarna fáberakásokon, a tust a vállához nyomta, lehunyta fél szemét, és a célgömbön keresztül kinézett egy távoli fát. Közben Lipót egy nagy papírdobozból a tenyerébe borított vagy egy tucat ólomfejű lövedéket, és beleszórta a zakója zsebébe, majd visszazárta a dobozt.

– Béla, ezt vigye már be a házba – mondta, és odadobta a férfi kezébe a löszeres dobozt. – Köszönöm, csak tegye le az előszobában, majd megtalálom.

A polgármester is nyeregbe szállt. Megfordították a lovakat, és átügettek a parkon. Hamar elnyelték őket a köréjük forduló lombos bükkfák.

Harsányinak az út sokkal rövidebbnek és lankásabbnak tűnt ezúttal. A lovak engedelmesen ereszkedtek alá a völgybe, sokkal könnyebben, mint ahogy az esőben Béla és a ló és a kordé felcaplatott vele. Az erdő talaja még nyirkos volt, és sötétbarna, az úton átfutottak néhol a fák erezei. Lipót lovagolt elől, fél kézzel fogta a kantárt, másik kezében szivar füstölgött. Harsányi úgy hallotta, mintha magában dudorászna, ahogy ereszkednek lefele. Nem tudott másra gondolni, mint hogy a férfinak a puska elővétele lett ilyen jó a kedve.

Az erdei út közben kiszélesedett, Harsányi belovagolt a polgármester mellé. Lipót lazán ült a nyeregben, combjain átvetette a puskát, és odatámasztotta a nyeregkápának. A kantárszárat átvette a szivart tartó kezébe, másikkal a zakója zsebében kotorászott, az egymáshoz ütődő töltények kellemes, csilingelő hangot adtak ki. Az erdőből zakatoló, szaggatott madárhang szűrődött ki. Harsányi oldalra fordította a fejét, kicsit elemelkedett a nyeregből, de nem látott semmit.

– Fenyőrigó – mondta a polgármester. – Nem túl gyakori madár, de a dala nagyon jellegzetes. Városokban nincsen.

– Nem láttam még.

– Errefelé majd megszokja. Ezerféle madár hangoskodik egész nap. Van, akinek megnyugtató a hangjuk. – Beleszívott a szivarjába, majd hüvelykujjával felhúzta a puska kaskását. A kakas kattant, amikor pozícióba került. – Tudja, volt egy férfi, aki sok száz éve élt Rómában. – A puskatust a vállához nyomta, majd a célgömbön keresztül becélzott egy távoli pontot, meghúzta a ravaszt, a fegyver üresen kattant el. – Ez az Apicius írt egy könyvet, igazából egy szakácsköny-

vet, amiben összegezte korának minden főzési tudományát. – A puskát elterítette a combjain, elővett egy töltényt, és becsúszta oldalt, a töltőkapun. – Egyszer végigolvastam, csak úgy érdekelt a dolog. Sok recepthez használták a fenyőrigót. Főleg a fenyőrigó főtt melle húsát szerették, de akadt olyan recept is, amelyben egész fenyőrigót kellett beleforgatni a rántottába.

– Érdekes gondolat. Kifinomult ízlést igényel – dünnyögte Harsányi.

A férfi szeme a polgármester puskájára szegeződött. Nézte, ahogy a töltények egymás után eltűnnek a töltőkapun át a fegyver gyomrában. Harsányi arca rezenéstelen volt, keze a zakója jobb zsebébe mélyedt, ahol apró revolverét tartotta, ujjai izzadtan szorultak a markolatra.

Lipót András megállította a lovát. Tekintete mélyen Harsányi arcára tapadt. Harsányi ujjai a revolver kakasán állt, érezte ujjbegye alatt a rovátkákat az acélon. Az erdei madárhad zaja egy pillanatig elviselhetetlenül hangosnak tűnt.

– Igen – mondta összeráncolt szemöldökkel Lipót András. – Én is pont erre gondoltam, amikor a szakácskönyv végére értem. Egy mai ember mai szemmel, mai ízléssel hogyan is érthetné meg? Majd' kétezer év kultúrája választ el minket tőlük. Sosem leszünk olyanok már, mint ők. – Megindította a lovát. – Bevallom, ez a gondolat néha megrémít. Azok az emberek olyan dolgokat hoztak létre, amiről mi csak álmodunk. Hogyan is mérhetnénk magunkat a Colosseum építőihez? Vagy a piramisok építőihez? A görögökhöz, akik annyi mindent megértettek a világból?

– Talán sehogy – morogta Harsányi, közben kivette kezét a zsebéből.

– Sok klasszikust olvasok mostanában, talán azért jutnak eszembe ezek a dolgok. Ahogy haladok előre a korban, úgy értem, egyre jobban a reneszánszt és a humanizmust.

Azt hiszem, amit itt csinálok, az is mélyen az emberekről szól. Nemcsak egy emberről, Lipót Andrásról, hanem egy közösségről, aminek sok ember a tagja. De még szerencse, hogy az emberek általában kevés filozófiát olvasnak. Vagy ha mindenki tudna olvasni, akkor Marx meg Engels már tönkretették volna a kis világomat – mondta, és elnevette magát. – No, már itt is vagyunk – mutatott előre, a fák mögül kibújó lankás rész felé.

Ott volt előttük az első házak sora. A meszelt falak világítottak a napsütésben. A tetők zsindele kiszáradt, az út ismét porzani kezdett a lópatkók alatt. Az egyik ház hátsó udvarán egy kakas rövidet kukorékolt.

Leügettek az úton, és hamar be is értek a házak közé. Innen már nagyon közelinek tűnt az épülő, hatalmas templom. Súlyos fakeresztje szívta magába a napsugarakat, az állványokon férfiak dolgoztak, messziről is jól lehetett hallani, ahogy a szögek fején koppannak a kalapácsok. Harsányi elkapott néhány kiáltást is, amit a dolgozók szórtak egymásnak, amiből azt szűrte le, hogy a munka jól halad, nincs terhükre.

– Ez Kupacsvölgyhát – kezdte a polgármester. – Vagyis az volt, amíg nem egyesültek a falvak. Ez a második legöregebb a három faluból. Erre nagyon büszkék ám. – A templomra mutatott. – Isten szent háza. A saját kezükkel építik, abból, amit ez a vidék adni tud nekik. Fa, sár, kövek. Ugyan mi másra gondolhatott az Úr, amikor azt mondta, hogy ha felemeled a követ, megtalálász? Ezek a fiúk megemelik azt a követ, és még sokkal többet is. Egy részük dolgozik a földken, másik részük az illitet fejt, és mégis marad erejük, hogy építsék az Istenük házat. Csodálom őket.

– Van papjuk is? – kérdezte Harsányi.

– Igen, igen. Kövecs Pál prépost személyesen lesz jelen az egyházközösség életében, miután a templom elkészül. A fiúk

egy szerény, de barátságos paplakot is felhúznak neki. Illetve ha minden jól megy, lesz segédje is az elkövetkező években.

– Kicsoda?

– Egy fiú a faluból mondjuk, akit papnak adnak a szülei, vagy hasonló. Olyan, aki ismeri eléggé a közösséget, akiben meg tudnak bízni. Érti? Valaki, aki a szeretetével egyben tudja tartani őket. Én nem tudom őket Isten igéjével táplálni, nekem csak a pusztaszavaim vannak. Az embereknek szüksége van valakire, aki nem világi, mint én. Nem pénz és vízhólyagos tenyér. – Itt tartott pár másodperc szünetet. – Ez lesz a falu főtere. Így látom most magam előtt.

Mikor közel értek az építkezéshez, a fiúk az állványról lekiáltottak a polgármesternek.

– Jó napot, kegyelmes uram!

A polgármester visszakiáltott. Az állványok árnyékából egy fiatal lány sietett oda hozzájuk. Kezében kancsót és két poharat tartott.

– Hadd adjak egy kis vizet maguknak, kegyelmes uram – kezdte a lány –, tikkasztó a nap sugara máma is.

A két férfi bólintott.

A lány az egyik markában tartotta a két poharat, teletöltötte őket vízzel, a kancsót lerakta a földre, és egyesével felnyújtotta a vizet a lovasoknak. Harsányi elvette tőle a poharat, és végigmérte a lányt. Fiatal volt, napbarnított bőrű, mézszőke hajú. A vonásai erősek, nyaka és mellkasa fénylett az izzadságtól. Kiitták a poharat, és visszaadták a lánynak.

A polgármester még felkiáltott a munkásoknak, hogy szépen haladnak, ők visszaintettek, és a két férfi elfordította a lovát, haladtak át a városon.

– Látja a templom mellett azt a kis kertes részt? – kérdezte a polgármester.

– Igen – válaszolta Harsányi, hátrafordulva.

– Azért oda építik a templomot, mert a kertben, ott a nagy diófa alatt van az emlékművük.

– Milyen emlékmű? – kérdezte Harsányi.

– '48-as – mondta a férfi, és közben újranyújtotta a kialudt szivarját. – Nem sokat beszélnek róla. Titokban is tartják, ahogy észrevettem, pedig erre ugyan nem jár senki, akit zavarna. Annak idején a falvak négy legényt adtak Kossuth seregébe. A négyből kettő biztosan elesett, a szülei kaptak is levelet róla. Az egyik eltűnt a szőregi csatában. – A férfi elhallgatott, a nyelvére apró dohánydarab ragadt, kicsit szivogatta, aztán kiköpött oldalra.

– Mi történt a negyedikkel? – kérdezte Harsányi.

– Azt mondják, hogy Világosnál leszerelték mint honvédet, és felvértezték mint a császár katonáját. Fehérre cserélte az egyenruhát, persze akaratán kívül. Elvitték. Idegen vidékeken vívta a császár háborúit. Az anyja azt mondta, hogy egy ideig még kapta tőle a leveleket, de aztán elmaradtak.

– Meghalt?

– Nem tudni. Talán igen. Vagy ő is eltűnt. Vagy csak talált egy jobb világot, ahol leélheti harc nélkül a maradék éveit. Sok olyanról hallottam, aki csak csöndre vágyott.

– Élnek még a katonaszülők? – kíváncsiskodott Harsányi.

– Egy asszony még igen. Már öreg. Van vagy hetvenéves, de minden vasárnap kimegy az emlékműhöz. Egy kis házban lakik Bércesen. Majd megmutatom a házát, úgyis arra megyünk most. És az egyik katona testvére is itt van még. Ő a borbély. Nála jobb munkát nem végez senki, ezért kezeskedem magának.

– Megjegyzem magamnak – mondta Harsányi, és végigsimított az arcán, amit reggel borotvált simára. – Hogy hívják?

– Göde Gusztáv. Majd megismeri őt is. Ott van szemben a szalonja. – Lipót a főtér túloldalán lévő házra mutatott, előtte borbélyollós cégér himbálózott. – Valamelyik nap eljő-

vünk. Megborotvál minket, haját is igazít. De ha kell, a szemölcsöt is elköti lószőrrel. Fogat is híz.

– Azt hiszem, azzal még nincs gondom – mondta büszkén Harsányi.

– Arra van a kocsmá. Ott születnek a nagy dolgok. Lukács János a tulaj. Kupacsbérceken van a birtokuk. Az egyik leggazdagabb család a környéken. Gyümölcsöseik vannak, szőlőjük. Bort is termelnek. Azt ittuk az este.

– Akkor ez egy jó befektetés volt nekik.

– Nem szűkölködnek. Lukács szeret vadászni, és rajong a fegyverekért. Ahogy jómagam is. Látná, amikor kivonulunk! Mint egy hadsereg, annyi puská és pisztoly jár át a kezünk alatt.

– És az a szatócs? – kérdezte Harsányi az egyik házra mutatva.

– Az a Gáliscsék szatócsboltja – válaszolta a polgármester. – Az öreg Gáliscs Gergő viszi. A fia, Árpád, tanulni van Selmebányán. Az öreg egész életében csak kuporgatott, hogy a fiú tanulhasson. A gyerek viszont nem túl eszes. Birkózott a gimnáziummal is, de a pénz miatt mehetett még feljebb. Most az erdőszélre birkózik. De nekem van egy olyan gyanúm, hogy a gyerek hazá fog jönni ide, és átveszi a boltot, amikor az öreg már teljesen lerobban a munkában. Jobb is lesz neki itt, talán fog egy feleséget, és boldog élete lehet. Akiben nincs meg a tudós véna, azt felesleges erre a pályára erőltetni, úgyis csak csalódnia fog.

A polgármester elhallgatott, és beleszívott a szivarba, hogy izzon fel a parázs.

– Meg ott vannak Kammerék, Kupacsgerincen. Ők a legmódosabb földbirtokosok. Rengeteg erdejük van, meg egy fűrésztelepük és gyümölcsösök, ameddig a szem ellát, végig a lankákon. A lapályon meg kukoricát termelnek. Hát igen, Kammer Ágostot az Isten is vállalkozónak teremtette. A fa-

lu népe nagy becsben tartja a nevét. Bevallom, engem kevésbé kedvel, bár ezt nem szívesen mutatja ki. Ha nem lennék itt, és nem egyesítem a falvakat, ő lett volna Kupacsgerinc boldog polgármestere és első embere. De keresztülhúztam a számításait. A fia, az ifjabb Kammer Ágost is cseperedik már, ő fogja átvenni a vállalkozást. Most még csak tizenkét éves, de a gyerekek olyan gyorsan nőnek. Mint a gomba.

– Gondolja, hogy felér majd az apja tehetségéhez? – kérdezte Harsányi.

– Igen. Azt mondják, hogy még túl is fogja szárnyalni őt. Van szeme a dolgokhoz.

– Nem fél, hogy a babérjaira törnek Kammerék hamarosan?

– Talán így lesz, de egyelőre nálam vannak az igazi ütőkártyák. Igaz, hogy őket szereti a nép, de a szeretetből nem tudják eltartani a családjaikat, viszont az általam kínált munkából és bőségből viszont igen. Ha megkérdeznék, barátom, igen, egy ideig aggódtam amiatt, hogy nem szeretnek a népek, csak függnek tőlem. De mára megbékéltem azzal a középúttal, hogy a függőség szeretetét kapom tőlük. Ezt pedig el tudom fogadni.

Harsányi elnevette magát, és megcirógatta a lova nyakát, mert az fészkelődni kezdett alatta.

– Völgyhát lesz a központ – mormogta a polgármester. – Amott a téren vasárnaponta már tartják a vásárt.

Harsányi föntebb tolta a kalapját, és hátrafordult a nyeregben.

– Ott, az épülő templom mellett, a téren. Ki is köveztettem nekik azt a részt, hogy ne kelljen eső után a sárban tapicskolni. Persze az egész falut nem tudom kövezett úttal ellátni. Legalábbis egyelőre. – Ujjait a magasba emelte. – De ha minden számításunk helyes, akkor pár éven belül macskakő borítja majd az összes utcát. No, de menjünk tovább,

először Gerinc irányába. Visszafelé majd benézünk a kocsmába, szerintem akad pár jó falat a számunkra – mondta Lipót, és megindította a lovat.

A lópatkók fémesen kopácsolták végig a kövezett utcákat, majd elnémultak, amikor már a csupasz földbe verték nyomaikat a lovak. A faluközponttól távolabb eső házak kicsit szegényesebbnek is tűntek, a hosszú léckerítések megsűrűlt fája korhadásnak indult, a falakon megrepedezett a meszelés, és az eső barna nyomatokat fröccsentett a lábazatokra. Néhol kutyák ugattak fel és rohantak a kerítésnek, mikor ellovagoltak mellettük, néhol a kacsák és a gyöngyösök zajongtak. Harsányi a nyakát nyújtogatta, hogy bepillantson a kertekbe. Nem sokan voltak otthon. Az egyik ház hátsó udvarán egy ősz hajú, bajszos férfi hasogatta a fát egy nagy diófatuskón. Lecsapott a fejszével, a bükk kétfelé esett, és leborult a tuskóról. Az öreg felvette a földről a darabot, még egyszer kettőbe hasította, majd a fejszét beleállította a tuskóba, és kezébe vette a pipáját. Ahogy rágyújtott, kinézett a füstköd mögül, és meglátta a két lovat. Pőfékelt, és megemelte a kalapját. Harsányi és a polgármester ugyanígy tettek, de nem álltak meg. Egy másik kertben fiatal, napégette arcú fiú felhajtott ingujjal dolgozott. Mellette, a fűben három nyúl bunda hevert kiterítve, előtte egy állványon a negyedik jószág, felkötött lábakkal, lecsüngő fejjel és fülekkel. A gyerek félig már kifordította az irhájából. Ez az egy vadnyúl volt, és nem hurokkal fogták, hanem meglőtték söréttel. A bunda alól kibújt a rózsaszín húsa. Az oldalán kapta el a szórás, a sörét apró fekete lyukakat ütött vékony húsába, körülötte lilás vérömlenyek csattantak ki. Amikor meghalotta a lódobogást, a fiú is hátranézett a munkából, köszönt, majd mikor a polgármester visszaköszönt neki, újra nekilátott, és egy hirtelen mozdulattal lerántotta a nyúl bundáját. Közben a gyerek anyja is kijött a házból, egy nagy tállal

a kezében, meglötykölte párszor, aztán az elhasznált vizet a fűre öntötte. Az asszony arca felvidult, amikor meglátta a polgármestert, intett neki, igazított egyet a fejkendőjén, és visszament a házba.

Az utolsó ház után ismét fás rész következett, az út enyhén emelkedni kezdett, és a földben egyre több volt az elszórt kődarab, a gyökerek néhol olyan sűrűn futották át a talajt, mint káposztalevelet az erek. Minden tele volt vadnyomokkal; Harsányi nem tartotta magát nagy nyomolvasónak, de a vaddisznó, az őz és a szarvas nyomát még éppen meg tudta különböztetni. Emellett nagyobb lábnyomok is tarkították a terepet. Ezek ragadozók lehettek.

– A nyomokat nézi? – kérdezte Lipót András, amikor észrevette, hogy a férfi egyre a földet bámulja.

– Igen, de alig párat vélek felismerni belőle – vallotta be Harsányi.

– A legtöbb őz. Látja azt a kereket, öt vékony ujjal?

– Látom.

– Az borz. Nem a leggyakoribb, de van erre felé az is. A legnagyobb az medve. Szerencsés nap ez, ritkán látni ilyen nyomot. Jobb vigyázni vele. Látja, milyen mély a nyom? Hím, van vagy három mázsa. Ez csak eltévedt kóborló. Itt már nem élnek meg. De ha megkérdez egy idősebbet a faluból, azok még emlékeznek rá, hogy mindenféle mászkáltak a medvék az erdőben. – A férfi felemelte a puskáját. – Nem tanácsos szembe kerülni velük, mert tényleg csak ez állítja meg őket. Borzalmas erő van egy ilyen állatban. Ha meg nőstény, és a bocsait védi, akkor még egy jó találat sem elég neki. Maga ügyis fog az erdőben bóklászni, majd kap tőlem puskát, hogy ne legyen védtelen.

– Köszönöm.

– Tud lőni? – kérdezte Lipót gúnyosan.

– Elboldogulok vele, azt hiszem.

– Majd meglátjuk. Holnap reggel megjáratjuk a fegyvereket egy kicsit. Rájuk fér, mert csak a por lepi őket a falakon.

– Jól hangzik.

Lipót megállította a lovát. A földre mutatott.

– Van ott még farkas, meg kisebbek; róka, vadmacska. Ez egy átvonuló hely. Gondolom, a rókák jönnek be a faluba tyúkot lopni. A többi ragadozó meg errefelé közlekedik éjszaka, lejönnek a hegyről. Máshol csak azért nem látszik, mert nem állt meg ennyire a sár. Ha jövünk visszafelé, szólnunk kell a kocsmában, hogy medvenyomot láttunk, és vigyáznak az emberek. Onnan terjed a leggyorsabban a hír.

Pár percet lovagoltak fölfelé, aztán a polgármester megállította a lovát.

– Kicsit pihentessük őket, most jön a meredek rész. Nekem sem árt, ha kinyújtom a lábaimat. Ha sokat ülök a nyeregben, teljesen elmacskásodom. Mostanában a térdem sem az igazi, bár mondjuk, nem panaszkodhatom, negyven előtt semmi bajom sem volt.

Leszálltak a lóról, előrehajtották a kantárszárat, és úgy vezették az állatokat tovább. Harsányinak nem tűnt fel, hogy nagyon emelkedne az út, de neki is jólesett kinyújtania a lábait. Ezen a részen a bükkösök lombja valósággal bezárult a fejük felett, és nem lehetett mást hallani az egész környéken, csupán a levelek surrogását, ahogy az élek táncolnak és egymáshoz verődnek a szélben. Az illatok kellemesek voltak, megtelítették az ember tüdejét, az erdei madársereglet pedig szüntelen fújta a maga dalát. Néhol a lombkorona közt bevert a napsugár, és merev, lefelé dagadó gúlát terített az avarra, amiben millió porszemcse rajzott, akár molylepkék egy gázlámpa fényköre körül. A polgármester kissé lihegett, megoldotta ingét, homlokáról és nyakáról hosszú, tömött sávokban patakozott a veríték. Közben felértek egy nagyobb sziklához, ami egy fennsík szélén állt, félig a földbe fúródva.

Lipót megállt egy pillanatra, a sziklára ült, és hátranézett. Harsányi mellé lépett. A barna pej odanyomta fejét gazdájához, Lipót András pedig kötelességtudóan megsimogatta a lova homlokát, és horpaszát. Onnan, ahol ült, tökéletes kilátás nyílt Kupacsvölgyhátra. A nagy kereszt kicsúcsosodott a házak zsindeletetői közül, és olyan határozottan állt a napfényben, mint valami igehirdetés. Harsányi beleakasztotta a kantárszárat egyik ujjába, a lova kicsit odébb ment, és egy fűcsomót kezdett rágni. A falusi házak tejfehér festése szinte reszketett a délibábtól, az égen olyan gyorsan vonultak a báránnyelű foszlányai, mintha hajszolta volna őket valami láthatatlan úr, egy nagy ostorral a kezében. A polgármester egy kis mohát kapart le a szikla egy fehérre színeződött repedéséből, a zöld foszlányok a körme alatt sötétlettek, mikor előhúzott egy újabb szivart a zakója zsebéből, meggyújtott egy gyufát. Harsányi felnézett a fennsíkra. Már látszottak Kupacsgerinc házai.

– Néha csak elnézegetem ezt a helyet, innen a magasból. Soha életemben nem voltam ennyire közel semmihez. – A férfi hangja egy kicsit megremegett. – Ez néha megijeszt – tette hozzá.

– Az ember mindig fél a mélybe hullástól, amikor túl közel van az álmaihoz. Olyankor vagyunk a legesendőbbek. Egyszerre vagyunk Daidalosok, akik megalkotják a csodákat, és Ikaroszok, akik túl merészek, és ezért bukásra ítéltetnek. Azért félünk a magasság elérésétől, mert onnan hosszabb úton zuhanunk le, több mindent tudunk lerántani – mondta Harsányi színtelen hangon, és leguggolt, csizmájának finom bőre meggyűrődött és felnyikordult, a földről felvett egy kavicsot, aminek a közepén szürke rovátka futott végig. – A kőnek könnyű, csak fekszik a földön, árnyékot vet, és kivárja az évezredek ostromát, hogy porrá válhasson. Nekünk, embereknek világot kell alkotnunk, mert különben

fölöslegesnek érezzük a létünk. Nem gondolja, hogy csakis az szabadulhat meg az emberi lét kínjától, aki távol kerül a teremtéstől? Különben mi értelme lenne az egésznek? Akkor csak hold a holdra rakódna.

– Azt hiszem, hogy maga, barátom, az egy az ezerből, aki megéri, hogy miért is vagyok itt. Mehetünk? – kérdezte, és fűrgén felpattant a szikláról.

– Igen, készen állok. Azt hiszem, a lovak is szusszantak eleget.

Végiglovagoltak a fennsíkon. A dús erdőséghez képest itt kopár volt a terep, a sárgás földből fehéren türemkedtek ki a sziklák. A házak alapjait ezekből a fehéres sziklákból építették; valamikor régen, amikor még sem Lipót András, sem Harsányi Nándor nem voltak a világon, kiforgatták őket a földből, ékkel és hatalmas kalapácsokkal elhasították, és bevontatták a sziklákat azokra a helyekre, ahol most a házak állnak, újra földbe süllyesztették, mészhabarccsal össze-ragasztották, és a sziklák nyögik a házak és az évek súlyát.

Kupacsgerinc aprónak tűnt Völgyháthoz képest. Harsányinak úgy tűnt, hogy alig ötven ház áll a faluban, azoknak a legtöbbször is olyan szegényes volt, mint amik Völgyhát külső peremén épültek. A látkép viszont nem sokban tért el; a kertjükben dolgozó emberek, asszonyok, akik a mosott ruhát kiterítik hosszú állványokra, hogy a forró szél kiszárítsa őket. Lipót és Harsányi belovagoltak a házak közé. Nem voltak köves utcák, mindenhol kicsit sötétbarna volt a föld az esőtől. Egy helyen nagy halom mag szóródott ki, Harsányi arra gondolt, hogy biztos a molnárlegény volt figyelmetlen. A mellette álló ház kerítésén nagy lyuk tátongott, a kertből kirajzottak az utcára a csirkék, amik olyan bőszen csipegették a kiszóródott magvakat, hogy csak akkor ugrottak odébb, amikor a lovak már majdhogynem eltaposták őket. A fútca végén apró templom állt. Fala hófehér, egy tornya

volt, amit fából húztak fel. A kupola tetejére kakast formáló öntvényt erősítettek. Közelebb lovagoltak, és Harsányi leolvasta a feliratot, amit egy hosszú tölgyfalapra véstek fel: „Az Isten lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk (János 4, 24).”

Mikor elérték a falu szélét, Lipót András a távolba mutatott. Pár száz méterre hatalmas kúria állt a fennsík és az erdősáv határán. Egyik oldalról beért kukoricatáblák szegélyezték, másik oldalról gyümölcsös liget. Barack, szilva, alma és cseresznye hosszú sorai.

– Az a Kammer-birtok – mondta a polgármester. – Meg az erdő mindenhol a környékükön.

Harsányi fűttyentett egyet.

– Nem mondom, ez mesés gazdaság! Hogy oldják meg a szállítást? Ahogy észrevettem, nem könnyű az út felfelé – kérdezte Harsányi.

– Van egy lankásabb út, ami Völgyhát másik oldalán fut le. Csak meg akartam mutatni a vidéket, azért jöttünk erre. Ez szebb. Legalábbis nekem.

– Értem – nyugtázta Harsányi.

– Most nem mutatom be nekik. Lesz még arra idő. Meg különben is, csak akkor zavargok náluk, ha muszáj. Úgy látom, hogy készülnek az aratáshoz. Majd úgyis lesz egy falugyűlés, ahol bemutatom az egész közösségnek magát.

– Rendben.

– Errefelé nincs is más érdekes. Átme gyünk Kupacsbércesre. Az fontosabb, ott lesz a maga háza.

– Ez tényleg fontosabb – mondta mosolyogva Harsányi.

A két falurész meglepően közel volt egymáshoz, alig néhány perc lovaglásra. Közben csak a Hársfa-patakon kellett átkelni, amire a polgármester erős fahidat építtetett, amit akár nagyobb ár esetén is lehetett használni. Kupacsbérces házai már kicsit jobb állapotban voltak. Nagy részük nemré-

giben épült. Akik nem akartak a sűrűbben lakott Völgyhátra költözni, ide építkeztek. A házak portái hosszabban nyúltak el, a föld nem sárgás és köves volt, mint Gerincen, hanem fekete és termékeny. Az otthon lévő falusiak előjöttek és üdvözölték a polgármestert, biccentettek Harsányinak is.

A legmutatósbab ház előtt a polgármester megállította a lovát, és leszállt a nyeregből.

– Ez lesz a házam? – kérdezte Harsányi.

– Nem, dehog – mondta, majd odasúgta neki –, ennél sokkal jobb helyet szántam magának. Itt csak beköszönök a vadászok vezetőjének.

A lovát egy póznához kötötte, megigazította a mellényét, egy kendővel letörölte homlokáról a verítéket, és intett Harsányinak.

– Jöjjön, csak egy szóra ugrunk be – hadarta, és a kapuhoz sietett.

Harsányi kelletlenül szállt le a lóról, odakötötte a kantárt a polgármester lova mellé, levette a kalapját, megigazította a haját, és követte a férfit. Az megrántotta a kapu fölé rakott csengő szárát, és már nyitott is be a kapun.

Hosszú, verandás ház volt, zöld előkerttel. A verandán vörös muskátlik álltak minden tartóoszlop között, az oszlopokon lilaakác futott fel, vaskos száraival belekapaszkodva az ereszbe. Egy férfi ült az udvar közepén, faragott, díszes székben, kezében olajos rongydarab és egy puská, a szájában pipaszár. Amikor meghallotta, hogy beléptek a kapun, felnézett a puskacsőről, és pipáját a szék karfájára rakta le.

– Adjon Isten, Lóránt! – kiáltott oda neki Lipót András.

– Adjon Isten maguknak is – bólintott a férfi, oldalra dobta a rongyot, a puskát a széknek támasztotta, és felállt. – Mi szél hozta erre, polgármester uramat? – kérdezte, és arcára mosoly ült ki, acélkék szemei is felvidultak.

– Csak erre jártunk, és gondoltam, benézünk.

A férfi eléjük sétált. Gondosan nyírt őszes bajuszt horodott, barkóval, szépen fésült hajjal. Az inge és a nadrágja csupa fegyverolaj volt, akárcsak a kezei.

– Hadd mutassam be Harsányi Nándort – sietett a magyarázattal Lipót –, ő lesz az iskolai tanító.

– Á, örvendek – mondta a férfi. Harsányi csak ekkor látta meg az arcán végigfutó mély, lilás heget.

Harsányi kezét nyújtott felé.

– Vig Lóránt – kezdte, és a kezére pillantott. – Ha nem zavarja az urat, hogy csupa mocsok a kezem – szabadkozott a férfi.

– Az enyém sem tiszta – mondta Harsányi, és mélyen a férfi kék szemébe nézett.

Kezét ráztak.

– Jó markos legény – állapította meg Vig Lóránt, és elnevette magát. – Nem éppen ilyen kézre számítottam egy tudós embertől.

– Nekem ez jutott. A nevelőanyám is mindig azzal heccelt, hogy vigyázzak, mert olyan kezem van, mint egy fegyencnek. Csak nehogy igazá legyen – tette hozzá Harsányi, és halványan elmosolyodott.

A polgármester és Vig Lóránt egyszerre felröhögtek.

– Jöjjenek, üljenek le az urak! – invitálta őket a férfi.

– Nem akarnánk bepiszkolni a házba, egész nap úton vagyunk, inkább kint ülnénk le – mondta, és Harsányira nézett.

Az bólintott, mire Vig Lóránt bement, és kihozott két széket, és mikor a vendégei leültek, visszament a házba, és pár szót váltott valakivel, majd leült a kerti székébe, Lipót András mellé, és a szájába dugta a pipáját.

– Az asszony meg a lányom itthon vannak, mindjárt hoznak egy kis innivalót maguknak. Biztos kitikkadtak az út alatt – dörmögte Vig Lóránt, a hangja mély volt, és karcos.

– Az jól fog esni – mondta a polgármester –, bizony meleg lesz idén a nyárutó. Most láttuk, hogy a kukorica is szépen beért már.

– Be ám. Ad is munkát bőven, jön rá a vad, mintha osztaná. Az embereim hiába őrzik a terményt állandóan, az üregi nyúl felfúr bárhol, és dézsmál, az őzek is jönnek éjszaka, a vaddisznó meg egész utakat fúr a tengeribe – mondta, s közben egy gyufaszárral meglazította a dohányt pipájában, és újragyújtotta.

– Így a népeknek jut jó sok hús... ennyi vad után – tette hozzá Lipót.

– Nem panaszkodnak. Dolgozzák fel szépen, sok helyen már füstölik fel a nyulat, szárítják az őz húsát. Tegnap egy jókora vaddisznóba futottam bele. Ezzel a szépséggel – kezét a puskája csövére tette –, szép lukat lőttem a fejébe. Tróféának ugyan nem jó, de lent a kocsmában, a Lukácsné olyan ragut főzött belőle, hogy az egész falu rohanguál oda a tányérjával.

– Arrafelé megyünk vissza a kastélyba, gondoltam, beugrunk mi is – lelkenedett a polgármester.

– Olyan bitang nagy állat volt, hogy maradt a raguból mára is, azt mondják, az asszony felfőzte gulyásnak egy kis babbal.

Közben egy közepes termetű, hosszú ruhás, szőke asszony jött elő a házból, kezében egy kicsi asztallal.

– Isten hozta az urakat – mondta, és lerakta melléjük az asztalkát. A férfiak felálltak a székből.

– A polgármester urat ismered, a másik úr Harsányi Nándor, az új iskolai tanító – mondta Víg Lóránt az asszonynak. – A feleségem, Mária.

– Üdvözlöm – mondta szemérmesen az asszony, kicsit meghajolt, és visszament a házba.

A férfiak újra helyet foglaltak, a polgármester elővett egy szivart, és rágyújtott. A délután fényessége lassan kopni kez-

dett, és a nap elindult, hogy az alkonyat már a fenyvesek mögött érje.

– Hogy megy a sora a fiadnak Budapesten? – kérdezte a polgármester.

– Jól. Rendszeresen kapunk leveleket. Nagy terveik vannak, nőszülni készül. Valami nagyvilági lányt fogott magának. Vagy inkább a lány fogta meg őt, fene se tudja.

– Nem híz haza a szíve?

– A szíve még húzna haza, de az esze az már nem, ha érted, mire gondolok – mondta Víg Lóránt, és beleszívott egy nagyot a pipába.

– Én ne érteném – felelte nevetve a polgármester.

Az ajtóban feltűnt Vigné, a kezében egy tálcával, és azon két kancsóval. Mögötte egy lány egy másik tálcával, rajta lefelé fordított poharakkal. Harsányi a lányra nézett. Szalmaszőke haja volt, mandulavágású, acélkék szeme és finoman telt ajkai, bő keblei, amik felpolcolták felsőruháját. Odaértek, és lerakták a tálcákat az asztalra. Harsányi észrevette, hogy a polgármester végig a lányt nézte. A lány pedig végig Harsányit nézte. Mindhárom férfi ismét felkelt a székből.

Víg Lóránt odament a lányához, megfogta a kezét, és odavezette a vendégei elé.

– A lányom, Ida – kezdte –, a polgármester urat már ismered. – A lány mosolyogva bólintott. – Az úr pedig Harsányi Nándor, ő lesz az iskolai tanító – mondta a férfi.

Harsányi a lány kezéért nyúlt, ajkához emelte, és puha csókot lehelt rá. Ida arcán vörös tócsákként áradt szét a meglepődés. Lipót András szintén odalépett, és megcsókolta a lány kézfejét.

– Mit parancsolnak inni az urak? – kérdezte Ida kissé remegő hangon. – Tiszta, hideg vizet vagy fehérbort?

– Azt hiszem, az lesz a legjobb, ha a vízzel kezdünk – mondta a polgármester, és letörölte homlokáról a gyöngyöző verítéket.

– A víz jól fog esni – helyeselt Harsányi, és visszaült a székébe.

A lány felfordított két poharat, a keze mintha reszketett volna, teletöltötte vízzel őket, és a tálcán odavitte a két férfinak, aztán lerakta a tálcát, és az anyjával együtt a házba indultak. Mielőtt belépett volna az ajtón még hátrapillantott, mosolygott, és eltűnt a szoba félhomályában.

Már lovon voltak egy ideje, és éppen megkerülték a Lukács-birtokot, amikor a polgármester megtörte a hallgatást.

– Maga aztán ért a nők nyelvén, barátom, így szavak nélkül is – mondta, és elismerően megrázta a fejét.

– Mire gondol? – kérdezte Harsányi.

– A kis Víg Ida. Én már ismerem őket egy ideje, de akármit is csináltam vagy mondtam, még nem sikerült ilyen mosolyt kicsálnom a lánytól.

– Azt mondja?

– Igen. Oda van magáért.

– Vonzó teremtés.

– Meghiszem azt – helyeselt a polgármester. – Az apja pedig nagyon jó ember. Sokat dolgozik, felnevelte a fiát, tanulni küldte, és felnevelte Idát is. Most már a lány is betöltötte a tizenkilencet.

– És neki mit szán az apja? – kérdezte Harsányi.

– Férjet. Egy jó embert, amilyen ő maga is. Gyerekeket, egy szép életet.

Harsányi ezen elmélázott egy percet. Lipót András megállította a lovát.

– Nézze! – mutatott előre. – A régi Bercsény-birtok.

– És mi van ott? – kérdezte Harsányi.

– Az özvegy Bercsény-nét elvitte a télen a tüdőgyulladás, gyerek nincs, azóta a birtok üresen állt. A mai napig. Ez most már a Harsányi-birtok. Van hozzá egy kis darab föld, ha akarja egyszer művelni, meg itt az erdő, nem messze folyik a

Hársfa-patak is. De nézzük meg – mondta, elindult, de aztán gyorsan meg is állította a lovát. – Óvatosan a következő részen! Látja? – Az útra mutatott, ami a birtok felé vezetett. Keskeny volt, másfél szekér széles, a bal oldalán sziklafal húzódott, a jobb oldalán lejtős perem, amiről orgonásíp alakú, szürkésfehér kövek lógtak a mélybe, alatta jó tíz méter mélyen a patak kanyargott a sziklák közt. – A birtok bejárata nem túl előnyös, de legalább védett. Nem volt még sosem baj belőle, de nem árt az elővigyázatosság. A népek ördög-szántásnak nevezik az ilyen. Babonások borzalmasan. Sokan félnek is idejönni, azért maradt üresen a birtok, nem akarta senki megvenni. De maga tanult ember, nem ijed meg az olyasmitől, ami pusztán a teremtés műve.

– Nem én – mondta Harsányi, és lepillantott a sziklafalra, majd legyintett. – Egyébként nagyon szép.

A polgármester bólintott, majd megindította a lovát.

Egymás után mentek át a szűkebb útszakaszon, aztán a perem belefutott a fennsíkba. A zöldellő réten két keréknyomnyi földes, barnás csík jelezte, hogy a munkások, akik a házon dolgoztak, szépen kijárták az utat.

A polgármester Harsányira nézett, majd elmosolyodott, megbökte a lova oldalát, és megiramodott a ház felé. Harsányi szintén megsarkantyúzta a lovát, és utána eredt.

Leértek a házhoz. A tetőn barnára sült arcú ácsok dolgoztak. Gerendákat cseréltek, a ház mellett pedig két fiatal gyerek bakon gyalulta az újabb fenyőgerendákat. A polgármester leszállt a lóról, és intett nekik, hogy jöjjenek le a tetőről. Harsányi is leszállt a nyeregből, fogta a két kantárszárát, és egy földbe vert karóhoz pányváztta a lovaikat. A jószágok mohón vetették rá magukat a kövér, zöld fűre. Harsányi körülnézett. Az egész birtokot sűrű erdő határolta, bükkök és fenyők átláthatatlan, mélyzöld tengere, és az erdő felől lágy áramlással fújdogált a szél, a ház fölött gömb alakot öltő sere-

gélyraj dagasztotta a levegőt, hullámoztak párat, aztán átrendeződtek, és mint egy hadilobogó, odébb sodorta őket a szél. Harsányi hallotta a patak zúgását is, az erdő madarait, amik szokásuk szerint mondták a magukét, és hallotta, ahogy a munkások hadoválnak a polgármesternek arról, hogy mi kellene még, és miért nem fejezték még be a munkát a tetőn.

Harsányi belépett a házba. Nem volt túl nagy. Két kisebb szoba, egy előtér és konyha búbos kemencével. A tető egyelőre gerendák egymáshoz támasztott halmaza volt, amit ácskapcsokkal fűztek össze, rajtuk keresztül bevert a délutáni napsugár a szobákba, megvilágítva a feltáskásodott, lepergett meszelést, az ezüstös pókhálókat, a sarkokba behordott, rothadásnak indult leveleket. Az előző napi eső a nyitott tetőszerkezeten keresztül ömlött be a házba, feláztatta a döngölt földet a konyhában, és átnedvesítette a régi, lekoptatott hajópadlót a két szobában. Amikor Harsányi belépett a helyiségekbe, csizmája sarka alatt felnyikordultak a padlózati deszkalapjai, reccsenésük hosszú volt, és elnyújtott, mint egy távolról érkező sikoly. Középen kifúrt dióhéjak heverték halomban egy helyen, szürkék voltak, elvesztették színüket, és a héj belső oldalára összefonnyadt, sötétbarna dióbélmaradványok tapadtak. Harsányi arra gondolt, hogy biztosan patkány vagy valami erdei állat, pele vagy mókus hordozta be magának a diót a házba. Közben észrevehetően mozdultak az árnyak a helyiségekben, az egyre gyengülő nap már ferdén vert be a tetőgerendák közti réseken, narancssárgára festve a falakra kent csontszínűvé mélyült meszet. Átment a konyhába. A földön kiömlött liszt és cukor keveredett össze, a sparhelt fölött a falon hosszú, kormos égésnyom nyúlt el. A meszelésen barna zsírpecsétek, a konyhapulton egy elhasznált vágódeszka, lapján ezer rovátkát ejtettek a kések pengéi. A falra edénytartót szögeztek, rajta néhány csupor állt, oldalukon kiszőrösödött penész futott végig. Egyedül a kony-

hának volt plafonja, de az is beszakadt egy helyen, szürké-re rothadt szalmatöret csüngött lefelé belőle. Harsányi talált egy olajlámpát, amit egy falba vert szögbe raktak, ki tudja, mikor, és ottfelejtették, talán a láng is akkor hunyt ki belőle, amikor az utolsó cseppnyi égésanyagot is felszippanthatta a tartályból a kanóc. A lámpa üvegét elborította a korom. Harsányi leakasztotta a szögről, a lámpa tartófüle rozsdásan nyikorgott. Ráfűjt egyet, és a por, mint egy ürge lepke, szinte egészében leugrott a lámpáról. Felnyitotta az üvegét, fáradt, száraz olajszag áradt ki belőle, a kanóc összefonnyadva és összegömbölyödve rátapadt a lámpa aljára, úgy nézett ki, mint egy téli álmodó féreg, amit kifordítottak a földből. Lezárta a lámpa üvegburáját, és visszaakasztotta a szögbe. Átment az előszobába. A helyiségben, a döngölt földön átázott rongyszőnyeg hevert, ahogy Harsányi rálépett, csizmája körül szürkés vízfoltok jelentek meg, és sárbarna nyoma ott maradt mindenhol a szőttesben. A sarokban régi, öntöttvas kályha állt. A legértékesebb darab volt az egész házban, nem is illett ehhez a környezethez. Ittfelejtették. Harsányi kinyitotta az ajtaját, a huzat kevés hamut húzott ki belőle, ami elporlott a földre érve. Az égéstérben fekete facsonkok heverték a hamuágyon. Becsukta a kályha ajtaját. A szemközti falon feszület függött, egyszerű, fából faragott darab. Jézus arca és teste durvára volt kifaragva, úgy hagyták, ahogy a kés kimetszette, nem csiszolták, szépítették; szögletes arc és mellkas, lenyúló békaszerű lábak. Harsányi odament, egy kicsit igazított a feszületen, hogy egyenesen álljon, aztán hátralépett, megszemlélte és elmosolyodott.

Ló nyerített fel az udvaron. Amikor Harsányi kilépett a házból, a polgármester még mindig diskurált az ácsok vezetőjével. A két fiú, akik a gerendákat készítették elő, újabb fenyőrönköket emeltek a bakokra, az egyik szekercével lecsapkodta az apróbb kilógó ágcsonkokat, majd a másik vonókést

vett fel a földről, és elkezdte lehántani a fa kérgét. Ahogy húzta, a vonókés elnyújtott, öblös hang kíséretében nyúzta le a kérget, és amikor belevágott a fa húsába, apró tekervényes, fehér hánccsok hullottak le a földre, a munkások lábai mellé. A férfi felnézett, amikor lehántott egy réteget, társa hátrafordult. Harsányi biccentett nekik, mire azok bólintottak. Közben Lipót is végzett a beszédével, megveregette a munkások vezetőjének a vállát.

– Indulhatunk? – kérdezte Harsányi felé fordulva.

– Mehetünk. Hozom a lovakat – felelte Harsányi, és eloldozta a kantárszárakat a karótól, odavezette a polgármesterhez a lovát.

– Lassan elindult lefelé a nap. Még egy dolgot akarok megmutatni, aztán irány a kocsmá. Megkóstoljuk Lukácsné vaddisznógulyását.

– Remekül hangzik – mondta Harsányi.

A polgármester felült a nyeregbe, kicsit fészkelődött, megigazította a kalapját, majd füttyentett egyet a munkások felé.

– Jól van, fiúk, azt még hántsátok le, aztán pakoljatok, és irány haza! Ne hiányoljanak az asszonyok otthon.

Harsányi Nándor és Lipót András némán lovagoltak be az erdőbe, ami a birtokot szegélyezte. A fák közt már szürkület volt, oldalt végig a patak csörgedezett mellettük. Egy fertályórával később Harsányi megpillantott egy apró, másfél méter körüli lyukat egy mohás domb oldalában.

Leszálltak a lórá, és odamentek. A tárna bejáratánál a kövek síkosak voltak. Lentről áporodott levegő áramlott kifelé.

– Ez a falu jövője. Mármint az egyik – kezdte a polgármester. – Minél több helyen találunk illitet, annál több kitermelést nyithatunk meg. Szerencsére nem kell mélyre menni, sok van az anyagból itt fentebb is.

A polgármester elindult lefelé a patakhoz. Kicsit megiramodtak a lábai, ahogy leereszkedett a domboldalon.

– Jöjjön – intett Harsányinak.

Gyalogoltak egy keveset, és a patakparton megálltak. A patak embernnyi széles volt, ezen a részen nem túl mély, kristálytisztá, a tetején apró tajtékokat vert a víz. Egy nagyobb domolykóraj éppen elhúzott a benyúló fák alatt, egyik-másik rácsapott a vízbe hullott bogarakra, majd újra lemerültek. Hirtelen csobbant a víz, ahogy egy jó alkarnyi domolykó rávert egy vízre eső légyre, már csak a burványt lehetett látni, ahogy fordult, és gyorsan visszakúszott a rajba. Oldaluk ezüstösen csillogott, ahogy tartották magukat a sodrással szemben. Nem messze a víz kettévált, közrefogva egy kiemelkedő homokpadot, aminek a partját betérítette a lyukacsosra ázott uszadékfa. A szemközti oldalon, néhány lépésre a partszegélytől, megszürcült szobor állt. Fürtös hajú, finom vonású nőt ábrázolt, redős ruhában, a kezében egy kehellyel.

– Szent Borbála – mondta a polgármester, miközben rágyújtott. – Én kértem. Az egyik falubeli mester csinálta. Ügyes munkát végzett – tette hozzá, és elfújta a gyufát, majd a patakba pöckölte.

– A bányászok védőszentje – motyogta Harsányi.

– Bizony. Erőt ad a fiaimnak. Amíg vigyáz rájuk, kevésbé félnek a föld alá bújni. Rá is írtam a talapzatra, hogy „jó szerencsét”, de már kezd megenni az idő. Tudja, miért éppen ott áll?

– Nem, uram.

– Azon a részen mostuk át a patakot arany után. Semmit sem találtunk, csak egy kevés opált, de az nem sokat ér. Utána indítottuk meg a fúrást, amikor segítséget kaptunk, hogy mit és merre kutassunk. December negyedikén minden évben szünetel a munka, hogy a népek köszönetet mondhas-

sanak Szent Borbálának, amiért óvja a férjeiket a bányában. A leányok is szeretik ezt a napot. Már november végén almát dugnak az eresz alá, majd Borbála-napon a másik oldalára fordítják. Azt tartják, hogyha karácsonykor, az éjféli misére magukkal viszik az almát, aki először megszólítja őket, annak a családjából lesz a vőlegényük – Harsányira nézett, és elnevette magát. – Ilyenek ezek az egyszerű népek, mindenre van valami praktikájuk, majd meglátja maga is – mondta, beleszívott a szivarba, és hatalmas füstgömbbe csomagolta magukat. – Jöjjön, kicsit fentebb megyünk, ott van a híd.

A patak kisebb kanyarulata után felbukkant a híd. Igazából csak egy ósdi fatákolmány volt, amit a víz fölé húztak, jó néhány deszkáját cserélni kellett volna. Valaha arra szánták, hogy lóval is át lehessen rajta léptetni, de ebben az állapotában olyannak látszott, ami egy csapat gödölyét is nehezen bírna el. Átgyalogoltak a túloldalra. A fennsíkon apró, nem túl jól kijárt csapás vezetett az erdő felé.

Lipót a szivart tartó ujjával az erdő felé bökött.

– Az ösvény bevisz az erdőbe. Nincs nagyon jól kitakarítva. Gyalogszerrel kényelmesen járható, lovat már inkább vezetni kell. Ez a falu másik bejárata, de ezt tényleg csak a helybeliek használják és ismerik.

– Hova vezet? – kérdezte Harsányi.

– A régi várhoz. Vagyis ami maradt belőle – mondta a férfi. – Ott csatlakozik bele a Sárospatakra menő szekérútba. De ha arrafelé akadály lenne, akkor egy tapasztalt helybeli tudna az erdőn keresztül kerülni tovább a várrom érintése nélkül. Sokan ismerik még az utat, főleg az idősebbek. Ha érdekli magát, biztos lesz, aki elvezeti egészen a város határáig, az út érintése nélkül. Azok aztán kövek meg fák odva alapján mennek. – Eltöprengett egy pillanatra. – No, de induljunk hamar, erre felé gyorsan besötétedik. Jussunk el Lukácsnéhoz még világosban, onnan már hazavisznek a lovak.

Mire elértek Harsányi leendő házához, a munkások már elmentek, mindent bepakoltak a házba, csak egy magányos, félig kifaragott gerenda maradt a bakokon, a lehántolt kéreg alatt a fa már elkezdett barnulni, a fűben csiga alakúra összeugrott hánccs darabok heverték.

A nap közben a fák koronájához ért, és a vérvörös korong furcsa színekbe öltöztette az egész vidéket, majd miután néhány percet időzött a lombokban, lebukott a dombok mögé, és az alkonyat szürkén rászitált a falura.

Másnap hajnalban Béla besétált a polgármester házának az ajtaján. Marika pirkadatkor kinyitotta a bejáratot, hogy a friss huzat átjárhassa az egész házat. Béla a konyhába ment, és leült az asztalhoz, kalapját a mellette lévő székre dobta. A férfi tagjai fájdogáltak, főleg a térdét érezte, olyan volt, mintha satuban lenne, és egyre szorosabbra húzták volna. Kinyújtotta lábait, felrakta egy lócára, és kicsit hátradőlt. Marika egy tányért tett elé, amin egy darab rozskenyér, friss kecskesajt és egy kis füstölt szalonna volt. Miközben az öreg evett, elpanaszolta, hogy a térdei igencsak rendetlenkednek. Az asszony nem nagyon mondott rá semmit. A spájzba ment, és két üvegcsével jött vissza. Az egyikből néhány száraz levelet, a másiktól aszalt bogyókat vett ki. Amíg Béla evett, az asszony egy adag vizet forralt, és a forró vízzel nyakon öntötte a bogyós-leveles keveréket. Kellemes, gyümölcsös illat áradt szét a konyhában. Közben a férfi befejezte a reggelit, és elővette a pipáját, megtömte és rágyújtott. Beleszívott párat, köhögött, és felvette a kalapját, hogy elinduljon.

– Várjál, Béla! – szólt utána az asszony.

Egy zománcos bögre szájára szűrőt rakott, átengedte rajta a főzetet, amit a levelekből és az aszalt gyümölcsből kotyvasztott. Ujjai a kis bögre köré fonódtak, vékony bőrén átütöttek a kéken tekergőző erek, olyan volt, mintha a bőre alatt siklók tanyáztak volna. Letörölte a csupor aljára tapadt vizet, és odanyújtotta Bélának.

– Ezt igyad meg – mondta erélyesen. – Csak szederlevél meg ribiszke. Jót tesz. Öreganyám mindig azt mondta, hogy köszvényre a legjobb. Minden nap kell inni.

Béla átvette a bögrét, kellemesen melengette a tenyerét.

– Azt a franckarikát meg ne szívjad annyit! – mondta az asszony a pipára mutatva.

– Nem az a bajom – vont vállat Béla rutinosan, és belekortyolt a teába. – Jó keserű a löttye, anyám! – tette hozzá nevetve.

– Keserű a füled töve! – szólt vissza Marika. – Hová méész tovább? – kérdezte.

– A polgármester úr elküldött Patakra. Hírekért megyek, meg hozok egy vendéget.

– Újabb vendég? Máriám, és nekem mindig utoljára szól! – kapott a fejéhez az asszony.

– Nem mindegy az kendnek? Úgyis mindig egy regimetre főz. Legalább nem lesz olyan ez a hely, mint egy kísértetház – heccelte az öreg, és kiitta a bögrét, majd jól összehúzta a szemöldökét, mint aki savanyú almába harapott.

– Szentelen alak! – mondta kuncogva Marika. – Na, adja vissza a bögrémet, aztán eredjen a dolgára, vén lókötő!

Az öreg kísétált a házból, jókora füstködöt húzva maga után. Meg sem állt az istállóig. Először megnézte, hogy áll a heg a pej bokáján. Alig volt már észrevehető. Az öreg bólintott. Elővezette az utolsó állásból az idős, nyugodt mént, amivel a szekeret szokta húzatni, megzaboltatta a tenyeréből, aztán befogta a kocsi elé.

Szokása szerint elnézett a farkaskutya ketrece irányába. Az állat ilyen tájban már idegesen és éhesen járkált odabent, de most fel sem emelte a fejét a földről, még akkor sem, amikor Béla odakiáltott neki. A férfi megállította a szekeret, leugrott a bakról. Benézett a rácsok között. A farkaskutya hátal feküdt neki. Az öreg megrázta a rácsokat, de az továbbra sem mozdult. Béla körbesétálta a ketrecet, és benézett a másik oldalról. Az állat nyelve kilógott a földre, meredt volt, és fehér. Szemei mintha riadt görcsbe merevedtek volna, nem maradt bennük semmi élet. Olyannak tűntek, mint a polgármester preparátumainak szemei. A férfi visszasietett a

ketrec elejére, elhúzta a reteszt, belépett. A farkaskutya teste már félig megmeredt, Béla úgy sejtette, hogy valamikor éj-jel halhatott meg. Seb nem volt rajta sehol. Béla nem tudta mire vélni. Kiment a ketrecből, és egy jó nagy takarmányos zsákkal tért vissza, ráhúzta a tetemre, összekötötte, kihúzta a ketrecből, leguggolt, és a vállára emelte. Lassú léptekkel bebotorkált a fák közé, lerakta a zsákba csomagolt testet, majd visszament egy ásóért. Méretes gödröt ásott ki neki, eltemette, majd néhány kővel megjelölte a helyet.

Arra még volt ideje, hogy visszamenjen a házba, és elmondja Marikának, mi történt. Az asszony is értetlenül állt a dolog előtt. Este még a jószág viczorogva tömte magába az ősült megsavanyodott maradványait.

Még nem bújt ki az első napsugár a fák lombja mögül, amikor Béla meglódította a lovat, és a szekér csörögve kigurult a kastély udvarán, majd eltűnt a fák között az erdőben.

Harsányi a szobája ablakában ült. Elnyomta a cigarettáját, a csikket a kályha hamujába dobta. Korán volt még bármihez, a ház pedig zengett a polgármester horkolásától, aki jócskán benyakalt előző este a kocsmában.

Harsányi nem számított rá, de az este alkalma nyílt megismerni a falu lakosságának nagy részét, mivel a kocsmába való betérésüknek hamar híre ment. Lukácsné meg is jegyezte, hogy még nem volt ilyen jó forgalmuk, mióta kinyitották a helyet, pedig nem kis huzatjuk van a helyieknek. Így mondta szó szerint; „nem kis huzatjuk van”. Úgy alakult, hogy nem sokkal azelőtt, hogy beállt volna a sötétség, a két lovas, Harsányi és Lipót András betértek a helyre. Akkor még csak öten voltak odabent rajtuk kívül. A két fiatal kölyök, akik Harsányi jövendőbeli házánál hántolták a fenyőrönköket, egy bádogos cigány, akit a polgármester Sárospatakról szerződtetett az építkezésekhez, és a kocsmában egyik sarkában Tóth Gusztáv, a másikban Bognár Gábor, akik arról voltak híresek, hogy

szinte minden este ott ültek és egymással veszekedtek, átki-bálva a helyet. Tóth Gusztáv megrögzött monarchia-párti volt, ellenben Bognár Kossuth utolsó igaz híveként emlegette magát, és lépten-nyomon belekötött Tóth Gusztáv minden egyes szavába. Aztán a két ácskölyök elment a kollégák házaiba, hogy elvigyék a hírt a polgármesterről és az új tanítóról, erre azok is csatlakoztak hozzájuk, majd útközben kicsaltak mindenkit az otthonából, és este nyolcra mozdulni sem lehetett a csapszékben. S miután a bográcsból kimerték az utolsó kanál gulyást, a polgármester kihirdette, hogy mindenki a vendége. Lukács mérte a bort és a pálinkát, keverte a fröccsöt, Lukácsné hordta ki, és még lányuk, a kis Lukács Anna is besegített. A kislány tizenhárom volt, lángvörös hajú, pár vonásnyi nyári szeplővel az arcán. Lukácsné tudta, hogy a lánya szép és kisé koraérett, a nyáron nagyot nőtt, csípője kicsit szélesedett, mellei kikerekedtek és nyilvánvalóan domborodtak a ruhája alatt, ezért az asszony mindig maga mellett tartotta, a lány csak a kupákat vihette utána. A lányka szemérmesen kíséerte anyját, igyekezett kerülni a férfiak tekintetét. Később megérkezett Göde Gusztáv is, aki megeskette a polgármestert és Harsányit, hogy másnap reggel nála kezdenek a borbélyszalonban. Valamikor éjfél tájékán lassacskán teljesen kiürült a hely, az üres bogrács alatt maroknyi elszenesedett facsonkból gyéren szivárgott a füst, az összes asztalt elborították a kupák, a deszkapadló bortól volt ragacsos, ahogy az asztalok tetején is apró tócsákban álltak az ital karikái, a hamutartókban félig szívott csikkek hamvadtak. A kis Lukács Anna holtfáradtan aludt hátul, Lukácsné igyekezett rendet csinálni. Az utolsó asztalnál Bognár Gábor ült még egy kortynyi borral már vagy félórája. Egy másik asztalnál Harsányi és Lipót ült, hátukat nekivette a széktámlának, lábuk kinyújtva előre, csizmájukra sárgömbök keményedtek. Lipót András megfogta az asztalon álló gyertyát, és annak a lángjáról gyújtotta meg a szí-

varját. Őszes tincsei izzadtan lógtak kétoldalt, szemei tompák voltak, és vérágasak. Harsányi a korszója fülébe kapaszkodott. A többiekhez képest csak spicces volt. Bognár Gábor hirtelen talpra ugrott, megemelte kupáját, és azt kiáltotta, hogy éljen Kossuth Lajos. A polgármester felvett egy feles poharat az asztalról, amiben volt még pár cent pálinka, a magasba emelte és felhajtotta. Harsányi is kiitta az italát. Bognár ivott, majd lecsapta a kupát az asztallapra, amire Lukácsné felkapta a fejét. Bognár megfordult, és motyogott valamit magában, miközben kitámolygott az ajtón. Pár lépés múlva nagy reccsenés közepette belezuhant a kocsmát körülfontó szőlőlugasba. Lukács a pultra csapta a rongyot, és kifutott utána. „Ó, te Isten barma” – mondta, és vállra vette a férfit. Hazavitte. Utána Harsányi is felsegítette a polgármestert a lovára.

A hegyek kéken kezdtek előbukkanni a hajnal párája mögül, és volt egy pillanat, amikor érezhetően megindult a könnyű nyugati szél áramlása. Még legalább három óra hossza volt, mire el lehetett indulni a borbélyhoz. Az öreg Göde Gusztáv kényelmes ember volt, nem nyitott hét óra előtt soha.

Harsányi kirakta az asztalra a revolverét. Sodort egy cigarettát, rágyújtott, és oldalra borította a pisztoly dobját. Kiürítette a tölténytárat. A feje kicsit sajtott a bortól. A tisztítópálcával pepecselt tíz percet, jól átolajozta a dobban a töltényűröket, a pisztoly csövét, majd átdörzsölte kefével is. Belenézett a csőbe. Tiszta volt. Összeszerelte a fegyvert, egy ronggyal letörölgette róla a zsíros ujjlenyomatokat, és elpakolta a tisztítófelszerelést.

Fél órát tudott elütni a fegyvertakarítással. Utána gondosan megtisztította a cipőjét, fényesre suvickolta a csizmáját is, majd ő maga is megmosdott és felöltözött. Könnyű inget vett fel, és mikor a nyakkendőjét csomózta, hallotta, hogy a monoton horkolás abbamarad a házban. Hagyta, hogy a

polgármester menjen le előbb. Lentről Marika panaszos szavai, majd Lipót mély, de suttogóra fogott hangja szüremlett fel. Harsányi egy ideig az ajtóra tapasztott füllel hallgatta a pusmogást, aztán amikor elcsendesedtek odalent, kilépett a szobájából, direkt hangosan becsapta maga mögött az ajtót, és elindult lefelé a lépcsőn.

Mindketten kevés reggelit ettek; lágy tojást és kenyeret, a polgármester megivott egy pohár sűrű aludttejjet, de nem szolt egy szót sem egész reggeli alatt. Mikor végzett, felállt az asztaltól, elnézést kért, és kiment. Harsányi nyugodtan megette az utolsó falatokat, majd felkelt, és kilesett a függöny mögött. Még elkapta, ahogy a polgármester az istállók mögött elindult az erdőbe, ahová Béla a farkaskutyát temette.

Gyalog mentek le a faluba. Lassan sétáltak, élveztek, ahogy a nap lágyan a tarkójukra ül. A házak csendesek voltak, csak a baromfik neszezték, és néhol a kutyák ugattak fel, amikor arra jártak.

A polgármester szokatlanul csendes volt a gyalogút alatt is, kezeit a háta mögött összekulcsolva vonult, homlokán patakokba tömörült a veríték, néha mélyen felköhögött. Egész úton mereven bámult maga elé, és esze ágában sem volt rágyújtani.

A munkások már az állványon dolgoztak a templomnál, lent egy nagy fűrészszel ketten vágtak ketté egy hosszú gerendát. Amikor elmentek mellettük, Lipót András csak intett nekik, nem állt meg beszélgetni.

A borbélyszalon ajtaja nyitva volt, az öreg Göde Gusztáv kezében a hosszú szőrű cirokseprű sodorta kifelé az apró hajtincseket, amik összekeveredtek a helyiségben felgyűlt porral. A borbély fehérre keményített köpenyben volt, bajszát tökéletesen formára nyírta, fehér haja fényesen csillogott. Megállt egy pillanatra a seprű a kezében, oldalra fordította a fejét, és prüszkölt egyet. Kockás ruhazsebkendőbe törölte az orrát.

Amikor felnézett, meglátta a feléje közeledő két férfit.

A borotvakés lazán csúszott a marhabőrön, halk, sercegő hangot hallatva. Göde Gusztáv pontosan ötvenszer futtatta le és föl a kést a bőrdarabon, mígnem a penge fényesre fenődött. A polgármester beszappanozott arccal ült a kissé hátradöntött borbélyszékben. Mire az öreg az élező rituálé végére ért, Lipót András kicsit meg is hunyt. Göde Gusztáv a kezére terített egy fehér kendőt, majd köhintett egyet, mire a polgármester felriadt.

– Kezdünk, uram – mondta az öreg határozottan, ráncos nyakán megfeszültek a redők.

Nekifogott, szépen lassan húzta a kést a férfi arcán, először lefelé. Minden húzás után beletörölte a ruhadarabba a pengére gyűlt szappanmaradványokat. Amikor végzett, letörölte a polgármester arcát, kicsit lágyabb, vizezebb habot kevert, és újra beszappanozta az arcot. Most lentről fölfelé húzta a kést. A mozdulataiban évtizedek tudása lapult. Harmadjára keresztben borotvált, majd tisztára törölgette a polgármester arcát. Egyetlen sebet sem ejtett. Mikor a férfi haját igazította, észrevették, hogy az utcán nagy a jövés-menés. Az emberek mind egy irányba szaladtak.

– Mi lehet az? – motyogta a polgármester, miközben az ábrázatát mustrálta a tükörben, az arca a borotválás miatt húzódott kicsit.

– Valamiért összeszaladtak a népek – mondta Göde Gusztáv, és lassan lenyisszantott egy kiálló hajtincset a polgármester füle mellett. – Biztos érdekeset látnak. Összeszaladnak ilyenkor mindig, mint a nyulak etetéskor. Lehet, hogy Lukácsné megint olcsón adja a bort. Emlékszik, mi volt

két éve, kegyelmes uram? Ha még kitartott volna két napig a bor, akkor Lukácsékon kívül mindenki csődbe ment volna a faluban – idézte fel nevetve az öreg.

Harsányi felkelt a székéből, és odament az ablakhoz. Elhúzta a függöny szélét. Kinézett balra. Az emberek a főutcán vonultak, majd befordultak az egyik közbe.

– Mit lát, Harsányi? – kérdezte a polgármester, és oldalra billentette a fejét.

Az öreg borbély felszisszent.

– Ne rázza a fejét, uram! Élesek az ollóim, nem akarom fél füllel megrövidíteni. Aztán nem hallja majd az emberek panaszát – korholta mosolyogva Göde Gusztáv.

– Az lehet, nem is olyan nagy gond – mondta a polgármester.

– Tényleg? – vont vállat az öreg borbély. – Jöjjön, Harsányi, fogja meg, azt mondta, nyugodtan nyisszantsam le a fülit. – Az ollót a füle végére rakta. – No, mekkorára parancsolja, kegyelmes uram? – viccelődött.

– Vén lóköttő, ne bolondozzon! Ezek után, hogy üljön be fiatal barátunk a kése alá? – kacagott fel Lipót András.

– Nem vagyok az az ijedős fajta, ne aggódjon – válaszolta Harsányi. – És mindig van nálam kis kaliberű pisztoly a fülfelező borbélyok ellen – mondta kaján vigyorral.

Az öreg és a polgármester megmosolyogták őt.

– Valaki szerintem ide tart – mondta Harsányi, és közben kiengedte ujjai közül a függöny szarát. – Egy szakállas koma. Nem túl nyugodt az arckifejezése.

Közepes termetű, rongyos sapkás férfi lépett be az ajtón. Amikor meglátta, hogy kik vannak odabent, lekapta a sapkáját, amiből jó adag por rázódott ki a padlóra. Harsányi felismerte előző estéről.

– Jó napot, kegyelmes uram – szólta a polgármester felé biccentve.

– Mondjad, Jánoskám, mi a gond? Hova szalad mindenki? Csak nincs tűz? Vagy megint ellik Markóték tehene? – faggatta a polgármester.

– Nem, kegyelmes uram, de Markótéknál van.

– És mi az? – Lipót kitarta, majd összekulcsolta ujjait.

– Sose nem láttam még ilyet. Jobb, ha jönnek – mondta, és látták az arcán a rémületet.

– Jól van, János, indulunk – mondta a polgármester.

Lipót kikecmergett a székből, felvette a zakóját, és Harsányival meg a borbélyal együtt követték Jánost. A főutca kövéről hamar letértek a Rigó közbe. Markóték háza a harmadik volt a szűk kisutcában. A kertkapu nyitva állt. Beléptek egymás után, és rögtön meglátták, hogy a tyúkudivar mellett már jókora tömeg tolong. Markót Elemér, aki a legmagasabb ember volt a faluban, kimagaslott egy fejjel a többiek fölé. Arca tanácstalan volt, kopaszodó feje búbján vakargatta kunkori fekete hajmaradékát. Vállai olyan szélesek voltak, mint két másik legénynek egymás mellett. Messzebről alig észrevehetően ott állt, oldalába csimpaszkodva, a felesége is.

A polgármester előrement, és utat fűrt magának és Harsányinak a tömegen keresztül. A tyúkol közepén egy régi, halászok által használt vetőháló hevert, alatta vagy egy tucat kövér patkány visított és kínlódott. Harsányi csak néhány pillanattal később vette észre, hogy a patkányok farka össze van csomózódva, és mivel mindegyik ellenkező irányba menekülne, nem tudnak kijutni a háló alól. A patkánycsorda együtt hullámozott, borzalmas hangon vonyítottak, és fogukkal eszelősen téptek ki szálakat a hálóból.

Lipót András feltolta a kalapja karimáját a fejére, majd végigsimította frissen borotvált arcát. Érezte, hogy egy kis izzadság már kiült a bajusza helyére.

Markót meg a nagyobbik fia a tyúkolba ment. A tömeg kicsit közelebb nyomódott a kerítéshez. Markót a kacsaház

oldalából felvett egy jó húszkilós szikladarabot, és odament a hálóban vergődő patkánykirályhoz.

– Ha szólok, lerántod róluk a hálót – mondta a fiának.

A gyerek arca remegett.

– Ne félj tőlük – nyugtatta a gyereket Markót. – Most! – kiáltotta.

A fiú felrántotta a hálót, és félreugrott.

A patkánykirály próbált meglódulni, de a farkukat összefogó ökölnyi csomó visszarántotta őket középre. A loncsos, olajos bundájú rágcsálók még egyszer felvisítottak.

Markót a magasba emelte a követ, és rácsapta a patkányokra. Az állatok hangja azonnal elnémult, a kő alól minden oldalon kicsapott a vér, és lilásan fröcskölt rá a tyúkudivar földjére. Amikor levetette róluk a követ, csak egy nagy halom összekeveredett bél, vértől ragacsos, összecsomósodott bunda és formátlanra törött csont maradt utánuk. A kisfiú föléjük hajolt, szemei kikerekedtek.

Markót az emberek felé fordult.

– Megölték az összes csibét. Mindnek átharapták a nyakát – mondta.

Senki sem szólt egy szót sem, csak ingatták a fejüket.

Hamarosan elszállingóztak az emberek. Csak a polgármester és Harsányi maradtak Markótékkal. Lipót megnyugtatta őket, hogy ez csupán pusztaszerencse volt, nem rossz előjel. Harsányira nézett, és megbökte könyökével, hogy mint tudós ember segítsen neki meggyőzni az ijedt családot. Harsányi gyorsan reagált, és tartott egy hosszú szónoklatot arról, hogy a világban mennyi megmagyarázhatatlan dolog történik, és ha az ember a babonákat készpénznek veszi, akkor beengedi szívébe a kétséget és a retteget, ami keserűvé formálja a jövőjét. Még egy történetet is rögtönzött egy távoli rokonáról, akit a babonák kergettek az örületbe, és miután megháborodott, a felesége és a két fia éhkoppra jutott. Ezen

Markót eltöprengett, és számításba vette, hogy neki is két fia és egy felesége van, szóval a történet akár róla is szólhatna, és mint családjának feje ezt nem engedhette meg. Úgy váltak el a kapuban, hogy minden rendben lesz.

Mikor hallótávolságon kívül értek, Lipót megsúgta Harsányinak, hogy még soha életében nem látott ilyet. A férfi arcán tanácsalanság ült. Elmondta azt is, hogy nem sokkal korábban mások is panaszkodtak az elszaporodott patkányokra. Biztosra vette, hogy a mai nap után a falubeliek rossz előjelként fogják értelmezni a rágcsálók felbukkanását. Ebben Harsányi is egyetértett vele. Ahogy ballagtak az úton a polgármester szemei előtt csak a kövel összezúzott patkányrakás lebegett, nem mondta ki, de felkavarta a látvány.

Útközben megálltak a szénégetők mellett, akik éppen bontották le a füstölgő boksát, csípős szag terjengett körülöttük. A polgármester váltott velük is pár szót. A legények arca úszott a koromban, feketék voltak, mint a füstölgő széndarabok, amiket kikotortak a nagy dombból. Amíg a polgármester az idős munkavezetővel beszélgetett, a legények egy földre borult farönkre ültek, és körbeadták a dohányt, mindegyik kivett egy csipettel belőle, megsodorták a bagót, és egy szó nélkül pőfékeltek. Amikor Harsányira néztek, vigyorogtak, és fekete képükben világítottak csorba fogaik.

Délután Lipót körbement a házban, és a falakról levett néhány puskát, hátravitte őket egy magányos juharfa alá, ahol egy asztal állt. A puskákat elfektette az asztallapon. Kihordott még hat darab pisztolyt és egy lakkozott fadóbozt, amin aranypecsét volt. Majd még egy körben lőszereket és egy szaru lőport hozott magával. Végül Marika is megjelent egy tálcával, amin egy kancsó víz, egy kancsó fehérbor és két pohár volt.

Lipót negyedig töltötte a poharakat borral, aztán vizet lötyintett bele. Kicsit odébb húzódott az asztaltól, amin

nagy halomban álltak papírdobozokban a lőszeresek, és rágyújtott egy szivarra. Velük szemben, úgy húszméternyire, négy combvastagságú faoszlop állt, amiket a földbe ástak, és alul kövekkel támogattak körbe.

– Az lesz a cél – jelentette ki a polgármester, és nagy füstgömböt fújt ki a száján. – Rakunk pár bádogdobozt azoknak a tetejére. A doboz jó a pisztolynak. Puskával majd a tönkökre lövünk. Kicsi cél, de a puskák nagyon jók. Bár gondolom, nem rajong a fegyverekért, de nem árt, hogyha megtanul bánni velük. Főleg, hogy az erdőben akar majd kódorogni. A medve ritka, de a vadkan nagyon veszélyes, meg a kicsiket védő koca is. Farkas is van bőven, de azok nem nagyon támadnak, csak el kell ijeszteni őket. De az embernek enni is kell, néha le kell durrantani pár nyulat, fácánt. Nem gondolja? – kérdezte, és felhörpintette a poharának tartalmát.

– De, végül is igaza van – mondta Harsányi, miközben az asztalra fektetett puskákat nézegette.

– Lőtt már?

– Igen, volt már fegyver a kezemben – felelte nyugodtan Harsányi.

– No, majd meglátjuk, milyen fából faragták kendet!

A polgármester a földre dobta a szivarmaradványt, és rátaposott. Odalépett az asztalhoz, és kezét végighordozta a sorba fektetett pisztolyok fölött.

– Gyönyörű. Egyszerűen mesések. Ezek a Vadnyugat fegyverei. Hazai revolvért nem hoztam ki, az nekem kényelmes, úri fegyver. Ezeket mind hoztam magammal. Általában párban. Ott a legtöbb embernek két pisztolya van. Tudja, gyorsabb előrántani a másikat, mint újratölteni – mondta és nevetett.

– Látott lövöldözést? – kérdezte hirtelen Harsányi.

Lipót felnézett rá. Fél szemével hunyorgott, mert a nap éppen beletűzött a fa ágai közt.

Bólintott.

– Egyszer igen – kezdett bele a polgármester. – Egy kisvárosban voltam átutazóban. Éppen az utcán mentem, amikor ketten egymásnak mentek. Azt mondták a városiak, hogy valami nőügyön összevitakoztak. Biztos ugyanazt a kurvát szerették. De lényeg a lényeg, hogy először öltre mentek, aztán kerültek csak elő a pisztolyok. Régi Navy Colt volt mindkettőnél. Azokat még az 50-es évek elején gyártották. Tüzeltek, de kicsit ködös idő volt, és a feketelőpor olyan füstöt csinált a köddel egyesülve, hogy alig látták utána egymást. Csak a torkolattüzet lehetett látni messziről. Részegek voltak, és rohantak egymás felé. Úgy tizenöt lépésről talált az egyikük; a fickónak eltrafálta a vállát, mire az megbillent futás közben, és valahogy megpördült, és fordulás közben lőtt egyet. Képen találta a fickót.

– Az ellenfelét? – vetette közbe Harsányi.

– Nem – mondta Lipót elgondolkodva. – Valami szerencsétlent, aki a kocsmában az ablakból nézte az eseményeket. A golyó átment az üvegen, a szemén ment be oldalról, és a halántékán jött ki. Kész volt azonnal.

– És mi lett a másikkal?

– A vállon lőtt lerogyott, mert elszédült a fájdalomtól. A másik odaért elé, és úgy húsz centiről szétrobbantotta a fejét. Kis város volt, ott nem csinálnak ügyet az ilyesmi-ből. A két hullát elföldelték a köztemetőben, a harmadikat meg felkötötték. Csúnya akasztás volt. Lóra ültették, kötél a nyakába, aztán elindították a lovat. Nem tört el a nyaka azonnal, sokáig kínlódott, rugdosott összevissza a lábával, és egyre csak lilult a pofája, a szemei meg szinte kiestek a gödrükből. Utána észrevettem, hogy nagy, sötét folt terjeng a nadrágján. Össze is csinálta magát, amikor kiszenvedett a nyomorultja. Sose láttam azelőtt akasztást. De arrafelé tényleg nem volt egy nagy ügy. Mikor vége lett, a nép hazament, a hullát meg fennhagyták a fán pár napra.

– Ocsmány egy halál – jegyezte meg Harsányi.

– Az. Odaát nem éri meg bűnözőnek lenni, minden csibész számára tartanak fenn helyet a fákon. Aztán közszemlére teszik a hullájukat, hogy a maradéknak elmenjen a kedve. – A férfi töltött még egy pohár bort magának. Harsányi pohara még érintetlen volt. – Maga persze nem ezt az Amerikát látta. Kutatás a vadonban, fogadások a városban.

– A városban szerencsére kevés a fa, a művelt társaság pedig nem az a lövöldözős fajta. Kivéve néhány bolondot, akik nekiállnak párbajozni – vont vállat Harsányi.

Lipót belekortyolt a borba. Az arca kicsit vöröses árnyalatot kapott, szemei alatt tócsákban úszott szét a pirosság. Köhintett egyet, megtörölte a homlokát, és felvette az első pisztolyt az asztról.

– 45-ös Colt, 1873-as modell. Famarkolat. De ilyet biztos sokat látott odaát – legyintett, és kinyitott egy papírdobozt, az asztrára borította a tartalmát, és öt löszert számolt ki a markába. – Az első kört ezzel lőjük, ha nem gond. Mert ez a kedvencem.

– Persze – mondta Harsányi, meredten bámulva a pisztolyt.

A polgármester megcsörgette a löszereket a markában, és zsebre dugta. A pisztoly kakasán egyet billentett hátra. Kinyitotta a dobtár oldalán a töltőkaput, a zsebéből előhúzta az első löszert, becsúszta a töltényűrbe, s fordított egyet a dobon. Betárazta mind az öt golyót, majd hüvelykujjával a hatodik, üres töltényűrbe visszaengedte a kakas elsütő szegét.

– Ötöt táraztam be, ahogy a cowboyok csinálják, ne hogy lábon lőjük magunkat – újságolta nevetve a férfi. – Felpakolom a dobozokat, aztán kezdhetjük is.

– Rendben – mondta Harsányi, és arca mosolyra húzódott.

Lipót komótosan a cölöpökhöz ment, felvette a földről a szétszóródott, rozsdás bádogdobozokat, és felrakta az oszlopok tetejére. Harsányi figyelte közben, de tekintete folyton

az asztalon heverő fegyverekre tévedt. A golyók ott heverték szétszórva.

– Izgatott már, mi? – kérdezte nevetve Lipót. Harsányi észre sem vette, hogy visszaért mellé. Gyorsan felkapta a fejét, és bólintott. – Legyen a szűz kéz az első – mondta a polgármester, és Harsányi felé nyújtotta markolatla a pisztolyt.

Harsányi átvette tőle.

– Mi a jóslata, barátom? – kérdezte Lipót. – Négyből mennyi megy le?

– Ne feledje a kezdők szerencsáját – ugratta Harsányi.

– Nocsak! Ha ilyen merész, akkor ajánljon fogadást! – biztatta a polgármester.

– Felteszem az első havi járadékom – vágta rá azonnal Harsányi.

– Ki mondta, hogy lesz fizetése? – kérdezte Lipót.

Egy pillanatig csend állt be. Harsányi keze a markolatra feszült.

– Csak ugratom – legyintett Lipót András. – Állom a fogadást. Ha négyből négyet levisz, helyben odaadom a pénzt.

– Úgy legyen – nevetett Harsányi.

Felemelte a pisztolyt. Hüvelyujja a kakasra tapadt, négy apró kattantást hallott, mire az elsőtő billentyű pozícióba állt. Mutatóujjára rásimult a ravasz. A célgömböt az első dobozra állította.

– Kakasos a pisztoly – szakította félbe Lipót. – Minden lövés után fel kell húzni.

– Értem – felelte kurtán Harsányi.

Hunyorított. Tüzelt. Kezét kissé megdobta a pisztoly visszarúgása.

Az első oszlopról megpördülve repült le a doboz. Vékony szálú, fehér füst szivárgott ki a töltényűrből. Harsányi újra hátrahúzta a kakast. A középső doboz is lebecskázott.

Lipót arcáról leolvadt a mosoly.

A harmadikat az oldalán kapta el, az kicsit kifarolva bukkott le a fűbe. Harsányi ráemelte a pisztolyt a földön fekvő harmadik dobozra, mivel azt csak az oldalán találta el. Lőtt, és a golyó a talpa közepén lyukasztotta ki a dobozt.

– Egy lehetőség maradt, barátom! – nevetett a polgármester. – Lehet, nem volt okos elpazarolni azt a golyót?

Harsányi kibiztosította a pisztolyt, és lelőtte a negyedik dobozt, majd a füstölgő pisztolyt lerakta az asztalra.

Lipót András elnevette magát.

– Maga svindler! Egy frászt nem tud löni, még jó, hogy csak a havi fizetésébe fogadtam. Szép magától, hogy nem a bánya tulajdonjogát kérte.

– Csak szerencsém volt – mondta Harsányi. – Tényleg sosem lőttem Colttal.

– Ezt most nehezen hiszem el magának – vigyorgott Lipót.

– Tényleg, viszont azt nem állítottam, hogy más fegyver még nem volt a kezemben.

– Rendben, nézzük akkor a következőt! – Felvett az asztalról egy rövidebb csövű, kakasos puskát. – Spencer puská, 1861-ben gyártották. A polgárháborúban használták, de azóta is népszerű. Ez tusatáras, szóval innen kell adagolni. – A puskatus hátuljából kihúzott egy hosszú fémrúdnak látszó tölténytárat, és a tus hátulján nyílt lyukba négy töltényt csúsztatott be, majd visszacsúsztatta a tölténytárat. – A golyók benne vannak. Ez is alsókulcsos, azzal behúzza a lőszer, aztán kakas, és tüzelhet. Ha elsütötte, a kulccsal kiveti a töltényt, itt felül, és megint lőhet. Nézzük az oszlopokat. Dupla vagy semmi? – kérdezte nevetve.

– Állom – mondta Harsányi, és kicsit odébb lépett.

A polgármester a vállához támasztotta a puskát, lőtt. A golyó lyukat vágott az első oszlop tetejébe, faszálkák repültek szét a fűre. Tározott, a töltényhüvely megpörkölődve

és füstölögve kirepült a puska tetején. Lőtt. Találat. Táráztott. Lőtt. Találat.

– Ez eddig három – mondta dicsekedve a polgármester.

Kilőtte az utolsót. Az is talált.

– Úgy néz ki, egálban vagyunk – kezdte, és lerakta a puskát az asztalra.

– Marad a dupla vagy semmi? – kérdezte Harsányi.

– Marad. És jön a Winchester. – Felvette a puskát az asztalról. – Betárazza, amíg felrakom a dobozokat? Ebből – mutatott a lőszeres dobozra.

– Igen. Hogyne.

Lipót a cölöpökhöz ment, és felrakta a négy dobozt. Harsányi becsúszta a töltényeket a töltőkapun. Amikor a férfi visszaért mellé, töltött egy pohár bort.

– Ez így nem járja. Maga nem is ivott, így csak én gyengítem magam – mondta Lipót.

– Igaza van – helyeselt Harsányi, és egy hajtásra kiitta a poharát.

– Így már közelítünk – nevetett Lipót.

Harsányi a vállához emelte a puskát. Fél perc alatt leszedte mind a négy bádogdobozt. Az utolsó töltényhüvely a zakója hajtókájára hullott, apró fekete löpornyomot hagyva rajta, mielőtt a földre esett volna.

– Úgy látom, amerikai fegyverrel egyformán jól lövünk. Döntsön akkor a hazai! – Kézbe vett egy hosszabb, sötétbarna markolatú puskát. – Werndl-puska. Egylovétű, de remek szórakozás. Kicsit pepecselős az előzőekhez képest. Itt fölül tölt, kakas, lő, kizedi a töltényt, aztán megint tölt.

– Nézzük – mondta Harsányi.

– De előbb iszom egyet. – Lipót kiitta a poharát, és töltött. A feje egyre vörösebb lett.

Harsányi keze biztos volt, mind a négy dobozt lelőtte. A polgármester tudta, hogy ezen a körön ő már nem fog át-

csúszeni. Amikor a vállához vette a puskát, ki kellett támasztania a lábával, hogy ne szédelegjen odébb. Az első bádogra két löszert pazarolt el, a harmadikkal is éppen csak leszedte. A következő három dobozt már hiába lőtte le egyből, végül töltények alapján Harsányi nyert.

A polgármester töprengve összevonta a szemöldökét. Harsányi vigyorgott, és töltött magának egy pohárral.

– Gratulálok, barátom – mondta Lipót. – Nem csak a lövésben győzött le. Taktikusan mögöttem jár néhány itallal. Ami jár, az jár, kéthavi bérral tartozom magának már előre.

– Pusztán szerencsém volt. Más esetben nem nyertem volna.

– Hoztam valamit magának. – Felvette az asztalról a lazított dobozt, és odaadta Harsányinak. – Ez az ajándékom. Örülök, hogy itt van velünk.

Harsányi felnyitotta a dobozt. Kék bársonnyal volt kibélelve, a bársonyágyban egy vadonatúj Colt hevert. A markolata világosbarna fából készült. Harsányi kiemelte a dobozból, megforgatta a kezében, belenézett a töltényűrbe, jó alaposan megmustrálta a fegyvert.

– Gyönyörű pisztoly – mondta végül. – Királyi ajándék. Köszönöm, barátom – most először nevezte így Lipótot.

A szekér nem sokkal hét óra után bukkant ki az összecsukódó fák sűrűjéből. Béla egyik kezében a gyeplőt, másikban a pipáját fogta, és mikor a fogat kiért a tiszta terepre, odasuhintott a lónak, és meglódultak fölfelé a polgármester házához. A nyitott kocsi apró, ősz ember üldögélt. Sovány volt, vékony, térsziasárga arcbőre valóságos rátapadt a csontozatára, a szemei alatt sötét sávok húzódtak, orra szinte szabályos háromszög alakúnak látszott. Simára borotvált arca fénylett, haját oldalra fésülte. Egyszerű, katolikus papi reverendát viselt, kezeit egy sétatálcára gömbjén pihentette.

Amikor a szekér befordult a kastély udvarára, Lipót András a bejárati ajtóban állt, mögötte Harsányi is éppen kilépett a kúriából.

Béla odavezette a lovat, majd lefékezte a lépcsőknél. Leugrott a bakról, a kocsi oldalához ment, és kinyitotta az ajtót.

– Tisztelendő atyám – mondta a férfinak, és levette a kalapját, és a melléhez szorította.

A férfi felállt. Nem lehetett több százhatvan centinél, de arca olyan szigorúságot árasztott, hogy törékeny alkattól teljesen elterelte a figyelmet. Lelépett a kocsi lépcsőjén, megigazította ruháját, bölintott Bélának, majd odament Lipóthoz. Már előre nyújtotta a kezét.

– Szent Atyám – köszöntötte Lipót, és megrázta a kezét. – Örülök, hogy épségben megérkezett. Remélem, nem volt kellemetlen az út? – kérdezte.

Harsányinak feltűnt, hogy a polgármester mély, sokszor mennydörgő hangja hirtelen fátyolos, kissé mézesmázos lett.

– Szép út volt – mondta a pap. – Mindig is szerettem az erdőn keresztül utazni. Időt ad az elmélyülésre.

– Hadd mutassam be Harsányi Nándort, akiről már meséltem. Ő lesz az iskolai oktató. És nem melleleg egyéb irányú ügyeink is felkeltették az érdeklődését – odavezette a papot Harsányi elé.

– Csakugyan? – kérdezte az atya, és felvonta a szemöldökét.

– Isten hozta, atyám – mondta Harsányi, és kezet nyújtott a papnak.

– Örvendek a szerencsének, Kövecss Pál prépost vagyok. – Fogadta Harsányi kéznívítását. – Erős kézfogás. Kevésbé látszik tudósnek. Sokkal inkább bokszolónak – mondta a pap szigorú arccal.

A polgármester kényszeredetten nevetett.

– Sokszor mondják, de mindig azt felelem, hogy nem a szakma teszi az embert. Jézus Krisztust sem úgy képzelem, mint azokat a tagbaszakadt ácslegényeket, akik a házamon dolgoznak – rövid szünetet tartott, majd félmosollyal az arcán folytatta. – Eszerint ácsból is sokféle van.

Az atya elmosolyodott.

– Pimasz vagy, fiam – mondta. – Minek kereszteltek?

– Római katolikusnak, tisztelendő uram – vágta rá gyorsan Harsányi.

– Akkor mondj el este tíz Miatyánkot, amiért az Úr fiának nevét hiába a szádra vetted – mondta, és megveregette a férfi vállát.

Harsányi bölintott.

– Jöjjön be, atyám, sok hírem van – terelgette befelé a polgármester.

– Idővel, fiam – csendesítette le a férfit. – Előbb hadd nyújtsam ki a lábam. Az én koromban már nem olyan jó az ilyen merev helyzetben való hosszas ücsörgés. És nem mondom, ettől a hosszú úttól megéheztem jócskán.

– Marika már készen áll a vacsorával, amikor óhajtja kegyelmed, asztalhoz ülhetünk – hadarta Lipót.

– Az az áldott asszony! – kulcsolta össze kezeit a pap. – A császárság legjobb szakácsa, én mondom.

– Ahogy mondja, kegyelmes uram, ahogy mondja – mondta idegesen helyeselve a pap szavaihoz Lipót.

Harsányi mögöttük lépkedett. A házban sülték, hagyományos krumpli és párolt káposzta illata terjengett.

Odakint lassan lebukott a nap, mint vérben úszó tojás-sárgája csorgott rá a hegyek zöld kupolájára, és Béla megindította a fogatot az istálló felé, a ló nyerített egyet, és kecsesen bebillegett a kocsiszínbe.

Marika gondosan telirakta az asztalt gyertyákkal, a lángok fénygömbjei megvilágították a férfiak arcát, miközben ettek.

A prépost levágott egy combot a kacsáról, a tányérjára tette, és villával lefejtett a csontról egy adag omlós húst, a késével mellé halmozott egy kevés lilakáposztát, és a szájába tömte. Szemei egy pillanatra lecsukódtak, lassan rágott, mint aki azt akarja, hogy a falat örökké a szájában maradjon. A polgármester látszólag ideges volt, tíz percenként felugrált, és teletöltötte az atya poharát borral vagy vízzel. Ő maga is bőven fogyasztott, de jócskán vizezte a bort, a pálinkát pedig teljesen kihagyta az étkezés elején. Harsányi egy töltött gyöngytyúkból csipegetett. Sokszor felnézett, hogy a pap szeme órá téved-e evés közben, de a férfi csak a vajpuha kacsahússal volt elfoglalva. Nem is szóltak sokáig egymáshoz, csak a szürcsölés, rágás hangjai vertek lyukat az étkező némaságába. Aztán a prépost megszólalt, mikor lenyelt egy falatot.

– Miskolc odavan – mondta szárazon, és letette az evőeszközöket.

– Odavan? – ismételte összeráncolt homlokkal a polgármester.

– Elvitte az ár a várost.

– Hogyan? Mikor? – értetlenkedett Lipót.

– 31-én hajnalban. Egy hatalmas felhőszakadás után. A belváros teljesen megsemmisült, azt hallottam, hogy ötszáz halott is van. Álmukban érte őket az áradat, nem tudtak menekülni. Borzalmas tragédia – rázta a fejét a prépost, és ivott a vörösborból.

– Hihetetlen – mondta Harsányi.

– Pedig igaz – így a pap.

– Előző nap jöttem el Miskolcra. Alig hiszem el, hogy ha tovább maradok, biztosan én is ott veszem. A belvárosban szálltam meg – ingatta a fejét Harsányi, közben érezte, hogy a bokájától a füléig valami melengető érzés fut végig rajta.

– Az Úr megmentette az életét. Tervei vannak magával – kezdte a prépost. – Ahogy mondják, Isten útjai kifürkészhetetlenek. De egy bizonyos, elhozta ide hozzánk. Maga, fiam, még nagy tettekre van hivatva. Szereti magát az Isten.

Harsányi a borosüvegért nyúlt, teletöltötte a poharát, és ki is itta egy húzásra. Arcára olyan furcsa mosoly ült, ami még őt magát is meglepte.

– Bár tudom, hogy ezen a világon minden lény a születéstől a halál felé tart, mégis amikor ilyen közel vagyunk hozzá, akkor érezzük a legjobban a félelmet. Biztosan ez a gyöngytyúk is félt apróságoktól, zajoktól meg villámlástól, de amíg Marika kése nem metszette el a torkát, át sem futott a töpörödött agyán, hogy bármi nagyobb baj érheti – motyogta Harsányi, és töltött még egy pohár bort magának.

– Fiam, Isten a saját képére formált minket. De Ő az, aki ad és elvesz. Folyvást harcban áll a Sátánnal a lelkünkért. Ha mélyen a szívedbe tekintesz – hirtelen átváltott tegezésre –, megtalálod magadban az Úr szavait, és a félelem a haláltól elpárolog belőled.

Elhallgattak.

– De hogy másról is essen szó – kezdte a prépost, miközben letört egy nagy darabot a kenyérből –, mikor ülnek össze az *Ezüstrókák*? – kérdezte a polgármester felé fordulva.

– Igen, persze, már majd' elfeledtem. De újdonsült barátunk még nem tud a dolgról. – Itt Harsányira nézett, majd vissza az atyára. – Szóval...

– Szóval akkor be kell, hogy avassa őt – fejezte be mondatát a prépost, nyitott tenyerével Harsányi felé intett.

– Persze, igaza van, szentatyám – szabadkozott a polgármester.

Harsányi letette a kést és a villát.

– Az *Ezüstrókák* egy amolyan társaság féle, amit néhányan hoztunk létre egy nagyobb terv érdekében. Amolyan üzleti társulás. Azért hívjuk magunkat *Ezüstrókáknak*, mert mindenkinek lassan szép ősz lesz a haja – mondta, és deresedő hajára mutatott. – Időszakonként tudunk csak összeülni, mert többen messze élnek innen. Az üzleti társulás alapja az illit és a környék egyéb ásványkincseinek a kiaknázása. Vannak, akik azért fektetnek bele, mert a jövőben földet szeretnének itt, de valójában egy nagy fejlődő város felépülése a cél. Gondoljon csak bele; Háromkupacs mint a térség központja – mondta, és felkelt a székből, a komódhoz ment, szivart vett elő, rágyújtott. – Az iskola hamarosan kész, lesz helyben oktatás. És az elemi hat osztályos csak a kezdet, a maga vezetése alatt indulhat ismétlődő iskola is a tizenkét éven felülieknek, aztán felsőbb népiskola, amikor már sűrűbben lakott lesz a térség. Számításaink szerint ez tizenöt éven belül megtörténhet. Úgy kalkulálunk, hogy a mostani kitermelés és az építkezések egyre több embert igényelnek, így több család tud betelepülni, és ha az ütem marad, tizenöt év múlva pár ezer lakos már élhet itt. Persze meg kell ritkítani az erdőket a fennsíkon, hogy lehessen építkezni, ezért talán a birtokok kisebbek lesznek, de mivel a térséget kör-

beveszi az erdő, ezért szabadon tudunk terjeszkedni minden irányban. A népesség gyarapodása pedig magával hordozza a vállalkozói kedv növekedését is. Gondoljon bele; új befektetők tűnnek majd fel. Szállók, üzletek, fakitermelés és bányák, a hegyek gyomra még ki tudja, mit rejt, lehet, hogy idővel sokkal értékesebb kincsekre bukkanunk a környéken. Aztán műhelyek, gyárok. Senki sem mondta, hogy nem gyárthatunk majd itt is porcelánt.

– Kik a társaság tagjai? – kérdezte Harsányi.

A polgármester szívott a szivarból, kifújta a füstöt, és közben töltött egy pálinkát magának. Felhajtotta.

– Kövecs Pál prépost. Ő fogja vezetni a kupacsi egyházközséget. Gerhard Sweidl alezredes. A császári-királyi hadsereg tisztje. A környék felügyeletével van megbízva, de a haderőn kívül egyéb befektetések is érdeklik. Az állomáshelye Sárospatakon van. Sok mindenben tud segíteni az ügyünknek.

– Szóval egy magas rangú tiszt? – kérdezte Harsányi.

– Igen – mondta a polgármester. – A legjobb, ha minél magasabb körökből állnak az ügyünk mögött. Így például a sorozással már nincs gondunk. Mindenhova mennek, hogy begyűjtsék a kötelező számú embert, de nálunk valamiért nem járnak soha ilyen ügyben. Majd megtanulja, hogy milyen fontos egy ilyen szövetséges.

– Értem – szúrta közbe Harsányi.

– Albert Wertz, osztrák pénzember. Együtt mentünk annak idején Mexikóba. Sokat tanultam tőle is. Jelentős összegeket adományozott a közös alapba, hogy megépüljön a jövőben egy erdei vasút, ami áthidalja a lassú szállítmányozást a falvakból. És ide kapcsolódik Duccio Volante. Olasz mérnök, ő tervezte az új belvárost Háromkupacsra, most a vasút tervein dolgozik. És persze jómagam.

– Osztrákok, olaszok és magyarok együtt? – kérdezte Harsányi mosolyogva. – Egy nagy közös ügyért? Barátságban? Érde-

kes felállás. Úgy láttam, a falu közössége megosztott a császár-hoz való feltétlen bizalmában. Ezt a kérdést hogyan hidalják át?

– Nem kell minden részletet tudniuk – mondta halkán a polgármester.

– A népek nem az a dolga, hogy ideológiák vitájába bocsátkozzon. Dolgozzanak és éljenek boldogan, szeressék Isten országát – tette hozzá Kövecz Pál prépost. – A nép azt fogja csinálni, amit én mondok nekik. Azért helyeztek ide, hogy odaadó hitközösséget építsek.

– És a reformátusok? – kérdezte Harsányi. – Nem jelent gondot, hogy két közösség lesz?

– Hát igen, mint említettem, a Kammer-család befolyása alatt van Kupacs egy része. Igyekszünk őt is mellénk állítani – mondta a polgármester.

– És ha nem sikerül? Mi van, ha nem motiválja a pénz? – kérdezte Harsányi.

– Mindenkihez elvezet valamilyen út – suttogta a polgármester, és beleszívott a szivarba. – De róla még ráérünk gondolkodni. Még nem tudni, hogy a fiát milyen fából faragták, lehet, hogy könnyebben szót értünk majd vele a jövőben.

– És az iskola? – kérdezte Harsányi.

– Az iskolát az egyházfelekezet alapítja – mondta a prépost. – De nyilván bárki járhat majd oda. A tanítót az iskolaszék fogja megválasztani.

– Hányan? – kérdezte Harsányi.

– Kilenctagúnak kell lennie a szabályok szerint – tette hozzá a polgármester.

– És miből gondolják, hogy engem fognak megszavazni tanítónak, amikor nem is ismernek erre felé? Csak pár napja vagyok itt.

– Az iskolaszék azt teszi, amit én mondok nekik – szögezte le Kövecz Pál, az arca olyan komor lett, hogy Harsányi megértette, hogy tényleg nem történhet másképpen.

– Olyanok a tagjai, akik tudják, hogy a legjobbat akarjuk a városnak – súgta a polgármester, Harsányit egyre jobban idegesítette, hogy mióta a prépost megérkezett, sokkal furcsábban viselkedik.

– Kik? – kérdezte Harsányi.

– A tisztelendő úr – mutatott Kövecz Pálra –, jómagam, Márton Gábor lelkész, Lukács János, Göde Gusztáv, az öreg Gálics, Kammer Ágost, Víg Lóránt – itt elhallgatott.

– Ez eddig csak nyolc – jegyezte meg Harsányi.

– Ő, igen, persze, és Béla bácsi – vágta rá a polgármester.

– Mármint a maga lovásza? – értetlenkedett Harsányi.

– Igen.

– Nagy szaktudása van az ilyen ügyekben? – kérdezte mosolygva Harsányi.

– Igazából semmi, de hűséges és jó ember. Itt lakik születésétől fogva, a közösségben mindenki tiszteli és szereti. Nem fognak kételkedni semmiben, ha Béla bácsi is benne van.

A prépost Harsányira nézett, és közben a szájához emelte a poharát. Ajkain lilás foltok ültek a vörösbortól.

– Értem – nyugtázta Harsányi. – És Kammer? Nem fogja megvétózni a dolgokat, csak azért, hogy keresztbe tegyen?

– Nem – sóhajtott a prépost. – Neki is érdeke, hogy a gyerekei jó oktatást kapjanak, itt helyben. A fia számára az első, de van két kislánya is. És ott van Márton Gábor. Bár másik egyház égisze alatt végezzük a munkánk, de ő is tudja, hogy mi a jó a bárányainak.

– Mindenki mellettünk áll – vetett véget a kérdezgetésnek a polgármester.

Harsányi látta, hogy a két férfi teljesen eltökélt és magabiztos az ügyvel kapcsolatban. A polgármester vörösödő feje és a prépost csontos arca is ellenvetést nem tűrően csillogott a lassan csonkra égő gyertyák fényében.

– Rendben, uraim, ha Önök ilyen nyugodtak és bizonyosak a dolgukban, akkor én sem kételkedhetem tovább. – Poharát a magasba emelte. – Igyunk a sikeres vállalkozásokra.

Koccintottak. Ittak.

– Az iskola épülete mikor lesz kész? – kérdezte a prépost.

– Egy hét, talán kettő, ha esős idő jönne – vágta rá a polgármester. – A fiúk nagyon szépen dolgoznak. Elhíheti nekem.

– Téli időszakban heti öt órát számoljon, nyáriban pedig heti kettőt. Ez az elvárt gyakorlat. Nem lesz túl megterhelő, mellette nyugodtan tud majd kutatni a környéken, meg a könyvekbe mélyedni – mondta a prépost Harsányinak. – Csak egyszerű dolgok; olvasás, betűvetés, számtan. Nyáron ugye muszáj vagyunk jobban elengedni a gyerekeket, mert otthon kell, hogy dolgozzanak. Télen több idő lesz.

– Számíthat rám, tisztelendő atyám – mondta illedelmesen Harsányi.

– Rendben, fiam, reméltem, hogy ezt válaszolod. Az iskola épülete októberre álljon készen – fordult Lipóthoz.

– Októberre készen lesz. A fiúk a templomon dolgoznak, meg Harsányi úr házában. De megsürgetem őket.

– Jól van – nyugtázta a pap. – A lényeg, hogy a fagyok beállta előtt mindennek rendben kell lennie.

Erre mindenki egyetértően bólintott.

– Azt hiszem, kellőképpen kimerített ez a nap – mondta a prépost. – Elteszem magam holnapra.

Felkelt, elköszönt, és felballagott a lépcsőn.

Harsányi és a polgármester még töltöttek egy pohár whiskyt, elüldögéltek a vacsora romjai felett, míg Marika mindent ki nem hordott a konyhába. Hamarosan ők is elhagyták az étkezőt. A gyertyák lángjai belefulladtak az alattuk megállt viasztócsákba, a helyiség sötétségbe borult.

Két héttel később Harsányi háza elkészült. Vadonatúj barna zszindelytető pompázott rajta, a külső vakolatot újrameszelték, és a hirtelen ecsetvonásokkal felkent mészen úgy csorgott le a szeptemberi napfény, mint egy gyantacsepp a fa oldalán.

A férfi odabent pakolta ki a holmikat az utazóládákból. Az egyik ács külön a könyveinek gyalult polcokat, és a falra erősítette őket az előtérben. Harsányi felpakolta rá a könyveket. A ládákból kiszedte a ruhákat, de még a legnagyobbak is passzosak voltak széles vállaira. Ami túl kicsi volt, azt az első estén, amikor egyedül maradt a birtokon, egy nagy tűzőn elégette, a maradékot bepakolta a szekrényekbe. Kapóra jött neki a polgármestertől nyert fogadáspénz, és egyik nap belovagolt Sárospatakra, megvásárolta az új ruháit, kabátjait.

Az iskola még nem készült el, a tanítás megkezdésének az október 5-i dátumot jelölték ki. Addig még majdnem három hét volt hátra.

Közben a prépost is beköltözött a paplakba.

Harsányi a könyvekkel bíbelődött, és hallgatta, ahogy az udvaron a munkások darabolják a fát. Egy nagy bükkfatuskóra felrakták a karikára fűrészelt tűzifát, és az egyikük egy baltával rácsapott, mire a rönk háromba hasadt. A férfi fordított egyet rajta, megint rácsapott, és a fa négy darabban a földre esett. Egy fiatalabb fiú gyorsan összekapkodta, és a ház oldalához vitte a bükkfanyalábokat, és egy megkezdett rakás tetejére pakolta. A polgármester az előző napon, a városi gyűlésen meghirdette, hogy szükség van négy legényre, akik segítenek az új tanítónak tűzifát behordani télire. Kapásból nyolcan jelentkeztek, erre abban állapodtak meg, hogy egyik nap az egyik brigád megy, a következő nap a másik. Harsányi

kinézett az ablakon, a nagydarab baltás férfi éppen darabokra hasított egy újabb megtermett rönköt. Ketten fűrészelték, a legkisebb fiú pedig szedte és a helyére hordta a fadarabokat. A három idősebb végig heccelte a legényt, hogy igyekezzen jobban, mert a hordás a legkönnyebb munka. Harsányi hátrapillantott a könyvek halmára a ládáiban. Ami a kezében volt, ledobta a láda tetejére, és a kamrába ment. Lukácséktól kapott egy nagy hordó bort, teleengedett egy kisebb demizsont, és kiment az udvarra.

A férfiak éppen hangosan röhögtek, de amikor Harsányi megjelent, elhallgattak, és tisztelettudón levették a kalapjukat.

– Kegyelmes uram – mondta a tagbaszakadt baltás férfi, és bólintott.

– Jól haladnak – mondta Harsányi. – Annyit fát fölpa-kolnak nekem, hogy lehet két évig nem lesz gondom vele.

A baltás hátrafordult a két legényhez, akik a bak mellett álltak, kezükben megállt a fűrész.

– No, munkára, nem vágja föl magát! – kiáltott oda nekik, mire azok megragadták a hosszú, íves fűrész két fa fogantyúját, a nagy fűrészfogakat a megkezdett vágatba illesztették, és újra reszelni kezdték a fát. Minden rántásnál maroknyi forgácsot hintettek a letaposott fűbe. – Hidegek errefelé a telek a hegyekben. Megeszi ez a ház a fát, majd meglátja az úr. Bár most jól megcsinálták, szép lett ez nagyon – mondta a tetőt mustrálva a férfi.

– Igyanak egy kis bort – nyújtotta felé a demizsont Harsányi. – Lukácséktól való.

– Köszönjük, uram – mondta a férfi, fejszójét a tuskó oldalának támasztotta.

Átvette Harsányitól a bort, és intett a többieknek, hogy jöjjenek pihenni. Sorban ittak, utoljára a legfiatalabb. A fiú nem lehetett több tizenhatnál, az orra alatt szőkés, vékony

szálú bajusz pelyhedzett. Szájához emelte a flaskát, jól meghúzta, aztán elfintorodott, látszott, hogy végigfut rajta a hideg, karjai libabőrösek lettek. Az egyik férfi elvette tőle a demizsont, és gyengéden hátba veregette.

– Gyöngé még a legényke, mint a harmat. De majd meg erősödik. Ne is igyon többet, mert aztán elszédül. Így se jár fürgén a lába – mondta, majd hozzáfűzte. – Ilyenkor még tőgyemeleg tejen kéne élnie a kölöknek.

– Jól dolgozik az – mondta Harsányi. – Szépen gyarapszik a rakás a ház oldalában.

– Köszönöm, kegyelmes uram – mondta a fiú, a szemei és az orra alja elvörösödött.

– No, munkára, mielőtt mind berúgtok. – A baltás elvette tőlük a demizsont, visszadugaszolta, és lerakta a verandára.

A fiú felkapott néhány fadarabot, a két fűrész visszailleszt a bakok mellé. A baltás megdörzsölte a tenyereit, száraz bőre szinte sercegett, majd lesöpört néhány faháncsdarabkát a tuskó tetejéről. Harsányi mereven bámulta a fejsze fejét, a szürke, rücskös acélt és a fényesre fent élet. Nem is pislogott.

– Megpróbálhatom? – kérdezte a fejszére mutatva.

– Ezt, uram? – csodálkozott a baltás férfi.

– Igen. Előbb-utóbb úgyis magamnak kell, hogy csináljam. Nem várhatok mindig mások jóindulatára.

A baltás hátranézett a többiekre. Azok bambán bámultak vissza rá, majd elkezdtek húzni a fűrész, nehogy bármit is kelljen mondaniuk. A férfi a fejszéjére nézett, majd megvonta a vállát, felemelte, és Harsányi kezébe nyomta.

Helyet cseréltek. Harsányi a tuskó mellé állt, és feltúrte az inge ujját. A baltás férfi elhozott egy nagy, kerek rönköt a fűrészelőktől és a tuskó tetejére állította, aztán hátrább lépett, és feltolta kalapját a homlokára.

– Hogyan fogjak neki? – kérdezte Harsányi. Megemelte a szerszámot a levegőbe, ujjai ráfonódtak a nyélre.

– A fejszét fogja így – magyarázta a férfi Harsányinak, feltartott kezeit egymástól távolabb rakta a levegőben –, lendítse jól meg maga mögül, keresse a fán a repedést, mert ott hasad a legjobban. Tiszta erőből. Ha vastagabb, először a szélre, hogy repedjen, aztán kicsit bentebb, ha nem esett ketté. Ha meg vékonyka, elég lesz egyet odaszózni a közepére.

– Így? – kérdezte Harsányi, és a kezeit elrendezte a fejsze nyelén.

– Igen, az jó lesz úgy, nem is kell ennél nagyobb terpeszben állni. Csak tiszta erőből – tette hozzá.

– Mindig onnan hasítson, ahonnet a madár szarik! – kiáltotta oda az egyik fűrészkes ember.

– Elhallgass, te bolond! – ordított vissza a férfi Harsányi mellől.

– Ez mit jelent? – kérdezte Harsányi.

– Semmit, régi favágó szólás. No, de nézzük, milyen erőben van az úr, úgy látom, azért nem fújná el kendet a szél – sürgette a férfi Harsányit.

Harsányi pár másodpercig nézte a fát, a mélybe kúszó hajszáltrepedéseket a felszínén, az évgyűrűk köríveit. Érezte, ahogy melegség ömlik végig a tagjain, felkúszik a hátán, a vállain, a nyakán, a tarkóján, és nehéz verítékcseppekben ütözik ki a homlokán. Hátralendítette a fejszét, és tiszta erőből lesújtott. A tölgyrönk úgy repedt végig közepén, hogy a fejsze feje a tuskón koppant. A két fél oldalra borult. Harsányi felvette a földről az egyik felet, középen rávágott, mire az is kettőbe hullott. Jó száraz fa volt, a leváló szálkák szétpattantak belőle, néhány darabka több méterre is repült.

– Szép suhintás volt, úrfi! – mondta lelkesen a baltás férfi. – Lehet, ránk már itt nincs is szükség – viccelődött.

– Hozzon csak még egyet, hadd csapjam meg – mutatott Harsányi a halomba gurított rönkökre.

Harsányi még tíz darab rönköt hasított fel. A nap már vesztett az erejéből, de ahhoz még elég volt, hogy a férfi hátahoz tapassza az ingét a verítékkal. A fejszét belevágta a tuskóba, majd lihegve elment a demizsonért, és ivott, aztán a munkásoknak adta tovább a bort. A fiatal fiú összekapkodta a fahasábokat, és a helyére cipelte.

– Mondják, mit csinálnak, amikor nem dolgoznak? – kérdezte Harsányi a férfiaktól.

Azok egymásra néztek.

A fejszés szólalt meg, az volt a legidősebb, a vezetőjük.

– Munka után el szoktunk menni néha a Lukácsék kocsmájába. Vasárnap meg a templomba – mondta a férfi a fejét vakargatva.

– Meg néha horgászunk – vetette közbe az egyik fűrészkes.

– A pataokban? – kérdezte Harsányi.

– Ott hát. Van benne hal bőven. Pisztráng meg domolykó főleg. Jó a húruk. Amikor kimegyünk, meg szoktuk sütni parázson. Csak ki kell belezni, aztán botra húzni, és a parázs fölé rakni. Olyan porhanyós lesz a húsa, hogy elolvad az ember szájában. Az erdőben tud az ember vadászni is. Van puskája az úrnak?

– Van. A múlt héten nyertem el egyet fogadáson a polgármestertől. Kaptam hozzá vagy kétszáz löszert is.

Ez tényleg igaz volt. Lipót András felajánlotta, hogy tiszta fejjel egyenlítsenek az előző lövészet után, és az egyik 73-as Winchesterét tette fel biztosítéknak, Harsányi meg kéthavi bérét, ahogy előtte is. A verseny egész délután tartott, amíg a polgármester el nem vétett egy dobozt, és végül sava-nyú képpel nyújtotta át a puskát Harsányinak.

– Golyós puska? – kérdezte az egyik legény.

– Az. Nagy kaliberű – felelte Harsányi.

– Azzal akkor inkább szarvasra vagy vadkanra menjen, mert a nyulat meg a fácánt az szétszedi cafatokra, meg se nagyon találja – mondta a legény. – Egyszer az unokatestvérem rálőtt az apja puskájával egy fácánra, és csak a véres ködfoltot láttuk a levegőben meg a szétrepülő tollakat.

– Akkor mit javasol? – kérdezte Harsányi.

– Kell magának egy sörétes. Duplacsövű, hozzá madársörét meg kicsit nagyobb szemű a nyúlra.

– Az mindenképp kell ide. Egy ilyen birtokra, akár a galambokat ijesztgetni a vetéstől, akár másra – helyeselt az egyik fűrészkes férfi, és közben egy cigarettát sodorgatott. – Akar az úrfi majd földet? – kérdezte oldalra mutatva, ahol régi veteményes nyomai látszottak, de rajta már rég felfutott a gaz meg a tarack.

– Majd talán igen – vont vállat Harsányi.

A három férfi rágyújtott, és körbeadták a bort. A fiatal fiú vizet húzott a kútból, és belemerítette a csanakját.

– Á, kell ide egy asszony – mondta az egyik, a hallgatás után. – Egy jó dolgos, aki rendben tudja tartani a portát, veteményezik, meg ellátja magát. Ha tanít, meg a könyveket bújja, nem lesz sok ideje másra. Egy jó asszony elkél ide – ismételte el.

– Azt mondják? – kérdezte Harsányi.

Mindegyik bólintott.

– Ott van a Víg-lány – mondta a baltás férfi. – Az a legszébb az egész környéken, én mondom magának. Kegyelmes uramhoz illenék is. Fiatal, jó családból való menyecske.

A fiatal fiú felkapta a fejét.

– Ez a taknyos fülig belé van zúgva – mutatott a baltás a fiú, mire az egész arcában bevörösödött.

– Van már kérője? – kérdezte Harsányi.

– Ó, mi nem tudunk ilyesmit, egyszerű legények vagyunk. Mindegyik férfi egyetértően bólogatott.

– Akkor mit hallottak? – faggatózott tovább Harsányi.

– Csak pletykákat. A falusiak beszélnek ezt-azt – mondta a baltás férfi, és a szájához emelte a cigaretta maradványát, jellegzetesen fogta a hüvelyk- és a mutatóujja közt, a parázs a markában izzott fel.

– Az nem baj, abból lehet a legtöbbet megtudni. Mit mondanak a helyiek? – faggatózott Harsányi.

– Hát olyasmiket, hogy a Lipót úr szerette volna elvenni, de a lány apja túl idősnek találta hozzá, meg a lány sem repesett az örömtől, amikor csapta neki a szelet. Fiatal és szép. Gondolom, arra vár a család, hogy egy hozzá illő legény kérje meg. Az öreg Vignak van elég pénze meg földje, a polgármester vagyona nem kábította el. Tudja, nagyon óvja a lányát. A fia elvan tanulni, csak a lány van itthon. Vigyáz rá. De ez minden apa dolga. Én is óvom az enyémet. – A férfi megvonta a vállát, mint aki elmondott mindent a témáról.

– Egy lánya van? – kérdezte Harsányi.

– Egy lányom van, egy fiam. A fiú még kicsi. Csimpaszkodik még az anyja szoknyájába, de majd felnő, aztán férfit faragok belőle.

– És maguknak? – nézett Harsányi a másik kettőre.

Még fiatalabbak voltak. Húszévesnek saccolta őket.

– Egy fiú – mondta az egyik fűrészkes.

– És maga? – fordult Harsányi a másik fűrészkes felé.

– Még magam vagyok. De olyan sokan költöznek ide mostanában, biztosan hamarosan lesz asszonykám.

Elhallgattak.

– Munkára, emberek! – kiáltott fel a baltás, és kézbe fogta a fejszét.

Újra megindult a fűrész, kopogott a fejsze éle a rönkökön. Néhány óra múlva felaprították az összes tűzifának való, a fiatal kölyök pedig felpakolta a rakásra. A nyalábok már majdnem a zsindegy aljáig értek fel.

Harsányi a verandán ült, és hallgatta a fafeldolgozás hangjait, és közben egy kis pohár bort kortyolgatott. A fiúk két órával később készen voltak, a fűrészt és a fejszét meg a hasítóéket bepakolták a csűrbe. Harsányi egy teli demizson bort adott nekik. Megköszönték, és a baltás férfi felült a kordé bakjára, a másik három meg hátra. Vén öszvér állt a kordé előtt, nagyot böngött, amikor a férfi megsuhintotta a gyeplővel, hogy induljon meg. Göndör, csomós bundájában legyek serege tanyázott. Az állat ugrott egyet, és a kordé meglódult, hamarosan eltűntek a sziklafal mögött. Harsányi egyedül maradt a birtokon. Sodort egy cigarettát a verandán, hátát egy tartógerendának döntötte, keresztbe rakta csizmás lábait, és úgy pőfékelt.

Novemberben már kemény fagyok portyáztak a hegyek között, a föld jeges lett, és a szél porhivat kotorva járta végig a réteket, a csupasz sziklákat, a hegyek púpjait, és reggelente vaskos, csillogó dércsipke rakódott a fenyők tűleveleire.

Harsányi felkelt, és a kályhához ment. Egy vaslapáttal felkotorta a hamut. Maréknyi zsarátnok bukkant fel a szürke porból, és a beáramló levegőtől a narancssárga rögök izzani kezdtek. Rőzsét tört apróra, és rádobta a parázsra, majd fűjni kezdte. A csontszáraz gallydarabok gyorsan tüzet fogtak, fellángoltak. Amikor már lobogott a tűz, néhány nagyobb bükkfanyalábot fektetett rá, majd becsukta a kályhaajtót.

Az ablakokra jégvirág fagyott kívülről. Harsányi takarót terített a hátára, és kiment a ház elé. A fenyők magasságában terjengett a tejfölköd, a vidéken fagyos csend ült. Lesétált a verandáról. Érezte, hogy lábai kemény földön tapodnak.

Hirtelen egy vaskos bundájú farkas vált ki a ködből, lazán odaügetett pár méterre Harsányihoz. Egy pillanatig nézte a férfit, aztán megfordult, és visszaszaladt a ködbe. A férfi behátrált a házba, elővette a puskáját, és a biztonság kedvéért tíz töltényt tárazott be a Winchesterbe, és az ablakon keresztül figyelte, ahogy a felélénkülő szél megmozgatja, odébb sodorja a fennsíkon rekedt ködfoszlányokat. A farkas nem tért vissza, és nem jöttek újabbak sem. A férfi úgy gondolta, hogy az állat biztosan leszakadt a hordájától, ami éppen átvonult a hegyen. Eljött az ablaktól, és vitt egy adag paraszat a sparheltbe, hogy vizet forraljon. Amíg a víz felpezsgett, leszelt egy darabot a sonkából, ami a kamrában lógott egy rúdról, és tört az előző napi kenyérből hozzá. A szobák lassan

melegedni kezdtek, a víz felforrnt, és a férfi kikeverte a kávé magának.

Egy órával később bezárta maga mögött az ajtót. A kéményből lágyan kavargott kifelé a fekete füst. Lassan felszívódott a kora reggeli köd, és a fehérségből kibomlottak újra a környék megszokott formái.

Harsányi kivezette a lovat az istállóból. A mén türelmesen várt, amíg felnyergelte, rárakta a zablát, aztán a töltött puskáját a nyereg melletti tokba csúsztatta, és a felült a háttára. A pompás díszítésekkel kivert borjúbőr karabélytok a falusiak ajándéka volt, az első tanítási hét után kapta, mert látták, hogy mindig úgy lovagol az iskolához, hogy az ölében tartja a fegyvert. A bőrdíszműves véste az anyagba a mintát, ami a falut ábrázolta, mint egy térkép, csak domború volt, a takács felesége pedig angyali öltésekkel varrta a két oldalt egymáshoz.

A férfi kicsit fészkelődött a nyeregben, aztán ciccegett a lónak, jobbra húzta a kantárt, és elindult a faluba. Nyirkos szürkeség vette körül, és a föld fölött lebegő apró ködcseppek, amik odébb ugrottak, mikor a lovának patája rájuk tapodott. Az állat békésen caplatott, néha rövideket nyihogott. Harsányi kényelmesen elhelyezkedett a nyeregben, zsebéből elővette a dohányt meg a papírt, és sodort egy cigarettát. Éppen az ördögszántás mellett lovagolt el, s látta, hogy a fennsíkon, tőle jó puska lövésnyire egy csapat szarvasüő kotorászott a földben. Lova nyerített, mire a vadak felkapták a fejüket, megfordultak, és beszökkentek a fák közé. Fehér, pamacsos hátsójuk világított. A Hársfa-patak hangjai odahallatszottak. Álmosan csordogált a víz, és fentről csaknem látszottak a pisztrángok, ahogy a sodrásban állnak, hártyás farkúszójuk ringatózott az áttetsző patakvízben.

Amikor túljutott a meredélyen, sarkával megbökte a lovat, és a faluhatárig ügetett, ott aztán lefékezte az állatot.

A templom tornya kimagaslott az épületek közül, a többi ház kéményén füst szállt fel, a kertek kopárak és szürkéek voltak, csak a baromfik kapirgálták a földet néhány ehető falat után. Mire beért a házak közé, már jócskán átfázott, hiába vett télire vaskos, bundagallérral ellátott szövetkabátot. Az arca kipirult, az orrát alig érezte. Lovát egy karóhoz kötötte az iskolaépület elé, kinyitotta az ajtót, bement, és a teremben álló kályhában tüzet szított. Ahogy melegedett az idő, a jégvirágok sorban kezdtek leolvadni az ablakokról, fél óra múlva már a lehelete sem látszott, ahogy ült a székében, és várta, hogy a gyerekek megérkezzenek.

Igyekezett betartani a kívánalmakat, de az oktatási nap mindig túlfutott időben, és már délután volt, mire az utolsó tanuló is elindult haza az iskolából. A gyerekek által másnapra odahordott tűzifát bepakolta a sarokba, a tábláról letörölte a krétamaradványokat, kezet mosott, és bezárta az épületet.

Eloldozta a lovat a karótól, és kantárszáron vezetve elindult az utcákon.

Minden tanítás után Lukácsék fogadójába ment. Ott vacsorázott, ivott egy keveset, meghallgatta a helyiek történeteit és panaszait, aztán lóra ült, és hazalovagolt.

Aznap gyorsan sötétedett. Mire kikötötte a lovat a kocsmá előtti állványhoz, már szinte kimúlt az alkonyat, és a házak körvonalai eltűntek, kivéve az ablakokon kiszűrődő, tompa sárgás lámpafényt.

Belépett a helyre. Száraz meleg volt odabent, a kályhában lángolva égett a fa. A tűzhelyen lassan forrva főtt az örökragu. Harsányi arra tippelt, hogy az előző napi kacsasültet felfőzték ludaskásának.

Lukácsné a pult mögött állt, és egy poharat törölgetett. Lukács nem volt bent, a gyümölcsösük ügyeit intézte Sáros-patakon. A kis Lukács Anna ott sertepertélt az anyja körül,

szeplős arca felvidult, amikor meglátta a tanítóját az ajtóban. Lukácsné intett a férfinak, hogy foglaljon helyet. Harsányi leült a szokásos asztalához, ami kellően távol volt a tűzforró kályhától, hosszú kabátját a falra szerelt fogastra akasztotta, és rárakta a kalapját. Haja a fejére lapult kissé, le is volt nőve, ahogy mindenkinek a faluban, mióta Göde Gusztáv betegségbe esett. Az emberek aggódtak érte, mert az ő korában a tüdőgyulladás végződhetett rosszul is.

Az asszony lerakta a poharat, amivel bíbelődött, egy tálcára kancsó bort és vizet tett.

– Jó estét az úrnak – mondta Harsányinak, és lepakolta az asztalára a kancsókat és a poharat.

– Csókolom a kezét, drága! – Harsányi mindig így köszönt neki, erre az asszony orra elvörösödött, és alig bírta visszafogni a mosolygást. – Hogy szolgál az egészségük? – csevegett a férfi.

Közben intett Tóth Gusztávnak, aki a kocsma másik sarkában ült, és gyilkos pillantásokat vetett Bognárra, aki a kályhához legközelebbi asztalnál melengette köszvényes lábait.

– Jól vagyunk. A lány nagyon szépen olvas. Úgy sírok mindig, amikor felolvas a könyvekből. Legyen az bármi is – áradozott az asszony, és Harsányi látta, hogy a szemét befutja a könnyfátyol. – Hálát adok az Úrnak, hogy magát ideküldte nekünk – mondta az asszony, és közben lesöpört a vállára terített ronggyal néhány kenyérmorzsát az asztalról. – A tanító úrnak megvan-e mindene? – kérdezett vissza az asszony.

Harsányi bólintott.

– Sonkája, szalonnája kitart még? Meg a kolbász? – faggatta az asszony.

– Megvagyok. Szalámit vételeznék majd, mert arra rájártam, és gyorsan kifogyott a készletem. De a sózott hús is prima volt. Pompás reggeliket csapok odahaza – mesélte mosolyogva a férfi.

– Kell oda egy asszony magának, aki rendesen eteti. Le van soványodva, pedig én nagy kanállal főzök magának minden napra, de az egy vacsorával nehezen fogom felhizlalni.

Harsányi intett neki, hogy hajoljon közelebb.

– Ezeknek meg mi baja van már megint? – kérdezte Tóth meg Bognár felé bökve a fejével.

– Á, ne is mondja! – legyintett az asszony. – Elítették az agyukat azok a tesznyék. Megint hajba kaptak a császár miatt. Mint ha bármelyiküknek jobb lenne attól az élete, hogy van vagy nincs. Pálinkáztak is, szóval zsong a fejük az okosságtól. Az előbb már azt hittem, hogy egymásnak mennek. Halálra rémisztették a gyereket is, szóval megmondtam nekik, hogy vagy viselkednek, és elülnek egymástól messzire, vagy elhordják magukat haza.

– Ezek szerint maradtak – vont a nevetve a következtetést Harsányi.

– Igen – mondta az asszony, hátrapillantott, és ingatta a fejét. – Olyan durvák voltak, hogy azt hittem, késsel mennek egymásnak. Pont most nincs itt az uram. Amikor mindenkinek elmegy a maradék esze.

– Szóljon csak nekem, ha bármi baj van, majd beszélök velük – ajánlkozott Harsányi.

– Hagyja inkább, még magának is nekimennének ilyenkor. Láttam én már életemben sok piást, azokkal nehéz szót érteni. Majd hamarosan kizavarom őket, és bezárok. Odakint már azt csinálnak, amit csak akarnak egymással – itt szünetet tartott. – No, de hozom a vacsoráját! Már biztosan farkaséhes lehet az úr – mondta, és elriszált.

Harsányi töltött magának egy kis bort, és a másik asztalnál ülő férfiakat nézte. Bognár éppen elővett egy gyufát a skatulyából, hogy meggyújtsa a pipáját, Tóth Gusztáv kiitta a poharát.

Kivágódott a kocmaajtó, és beléptek a favágók. A nagydarab baltás fickó, aki Harsányinál dolgozott, a két fűrészkeszűvel a nyomában. Nyomukban bekotort a hideg szél. Az

ajtóban lerugdosták a forgácsot a csizmájukról, és igyekeztek leporolni a kabátjukat.

– Hé, az ajtó! – kiáltott rájuk Lukácsné. – Kieresztitek az összes meleget!

– Bocsánat, nagyasszony! – szabadkozott a nagydarab férfi, és intett a másik kettőnek, hogy igyekezzenek.

A kocsmá ajtaja becsukódott, de a betódult hideg szél végigszaladt Harsányi és a többiek hátán. A favágók leültek egy asztalhoz, és nekiláttak kipakolni a dohányzacskót, hogy cigarettát sodorjanak. Közben hangosan ugratták egymást, és felváltva nevettek.

Bognár Gábornak megrándult a bal szeme, tüszentett egyet, és összehúzta magán birkaszőr mellényét. Szájához emelte a poharát, kiitta. Pár csepp bor lefolyt sprőd, világosbarna szakállán. Szemei sárgásak voltak, és bárgyúk az italtól, száján barna foltokban ütött ki a vörösbort, orra előre csüngött, és meg volt duzzadva, mint egy túlrejt eper. Elfin-torodva nézett a hangoskodó favágókra.

– Tótok – motyogta maga elé, majd a padlódeszkára kö-pött egy rózsaszín nyálcsíkot, és a szájába vette a pipáját.

Erre néma csend lett. A nagydarab favágó hátrafordult a székén, a másik kettőnek megállt a kezében a cigarettapapír, Lukácsné kiejtette a kezéből a szedőkanalat. Tóth Gusztáv kimeredt szemekkel sandított oldalra. Harsányi töltött még egy pohárral, és kiitta egyből.

A három favágó egyszerre kelt fel a székből.

– Mit mondott, kegyelmed? – förmedt rá a nagydarab.

Harsányi látta, hogy az egyik favágó kihúzza a kését a tokjából, és az asztalra rakja. A másik levette a kalapját, és a székére tette.

Lukácsné elindult feléjük.

– Uraim, hogy vannak? – kérdezte Harsányi, a nagyda-rab férfi elé állva. – Bizonyára nem sértésnek szánta Bognár

úr. Szerintem nem éri meg bármi meggondolatlanságot el-követni egy apró félreértés miatt. Bognár úr bocsánatot kér, és mindenki élvezi tovább az esti megérdemelt pihenést. Iga-zam van? – kérdezte, de a kérdést mindenkinek címezte, aki csak bent volt a helyen. – Mit isznak az urak? – kezével intett nekik, hogy üljenek vissza.

Azok még egy fél percig nézték a sarokban kuporgó Bog-nárt, aki egyre kisebbre húzta össze magát, majd kibökte:

– Ne haragudjanak, nem úgy gondoltam – nyögte a férfi, közben markával olyan erősen szorította a kupáját, hogy az majdnem összeroppant.

A nagydarab férfi bólintott.

– Rendben, nem történt semmi – mondta Harsányira nézve.

Intett a fejével a másik kettőnek, hogy üljenek vissza. Mindhárman helyet foglaltak, és folytatták a cigarettasod-rást, majd rágyújtottak, és tovább beszélgettek.

Harsányi váltott velük pár szót arról, hogy ment az az-napi munka, megköszönte még egyszer, hogy olyan szépen ellátták tüzelővel télire, aztán visszaült az asztalához.

Lukácsné kilépett a söntés mögül, és fakanállal jókorát sózott Bognár fejére, majd a fülébe súgta, hogy „részeg bun-kó”, és kivonult, hogy felvegye az új vendégek rendelését. A nő nagyon fürgén mozgott, térült-fordult, kivitt Harsá-nyinak egy púposra szedett tányérral a gőzölgő ludaskásából, a favágóknak egy nagy kancsó bort és a poharakat.

A favágók úgy egy órát maradtak, elpusztítottak még egy kancsó bort, aztán hazamentek. Újra csak Bognár, Tóth Gusztáv és Harsányi maradtak a helyen. Lukácsné mosoga-tott. Tudta, hogy Harsányin kívül a másik kettő úgyis addig marad, amíg be nem zárja a boltot.

Harsányi pontban hétkor lépett ki a kocsmá ajtaján. Csillagpettyes volt az ég, tiszta hideg levegő vágta arcon,

amikor a lovához ment. Megsimogatta az állat nyakát. Szinte csak a ló homlokán lévő fehér folt világított. Felült rá, és belelovagolt a hullámozó, fekete sötétségbe.

Tóth Gusztáv fél órával később kelt fel az asztaltól, intett az asszonynak, és kibotorkált az ajtón, utána csípős huzat vágott be.

Lukácsné nem sokkal később felrázta Bognárt, akinek feje lassan a poharára billent. A férfi nekiborult az asztalnak, feldöntötte a kancsót, aztán lassan maga után húzva a lábait, kibotorkált az utcára. Lukácsné utánament, kinézett az ajtón. Láta, ahogy a férfi dülöngélve és köhécseve megy felfelé a főutcán. Összehúzta magán a kabátját, és bezárta a kocsma ajtaját.

Bognár egy régi nótát dúdolt magában, miközben kapaszkodott föl a Kupacsgerinc felé vezető erdei úton. Megállt egy pillanatra, egy fának támaszkodott, igyekezve megőrizni az egyensúlyát, és vizelni kezdett. A földről gőz szivárgott felfelé, a férfi pedig a csillagokra nézett fel. Olyan sok csillag volt az égen, amennyit csak ritkán lehet látni. A teliholdból is csak egy vékony sáv hiányzott már. Bognár megszívta a pipáját, a parázs megvilágította arcát. Lépett kettőt, majd elterült a porban. Pár perccel később tért magához, végigtapogatta a földet a pipa után, de nem találta. Úgy volt vele, hogy majd reggel visszajön és megkeresi. Feltápáskodott, leütögette a port a ruhájáról, és nekiveselkedett az emelkedőnek.

Lihegett, amikor felért a fennsíkra. Onnan, ahol állt, tisztán látszottak Kupacsgerinc fényei, a gyertyák fénygömbjei, amik az ablakokra feszültek. Bognár a jobb térdére támaszkodott, hogy lökjön egy kicsit előre magán. Meglódult és elindult.

A kar nagyon gyorsan fonódott rá a torkára. Kezeivel rácsimpaszkodott a vaskos alkarra, de erőt nem nagyon tudott kifejteni, érezte, ahogy a gégeje összepréselődik, nyelve kiló-

gott a szájából, nyál csorgott a szakállára, majd a kar szorult egyet a torkán, széles tenyér nyomta előre a fejét. Lassan elkezdett lefelé ereszkedni a teste, rádólt támadója mellkasára, és lábai még rúgtak néhányat, majd karjai a földre zuhantak.

Éjszaka fagyott, így Harsányi könnyen tudta vinni a testet, nem süllyedt bele a sárba. Bognár nem volt túl nagydarab ember, alacsony volt, és enyhén köpcös a bortól, de azért kimerült, mire lecipelte a domboldalról. A hullát a kovácsoltvas kerítésnek döntötte. A nő hold megvilágította a helyet, látszott, hogy a férfinak kidülledtek a szemei, nyelve lilára dagadtan lógott ki a szájából. Kicsit igazított rajta, hogy a feje ne bukjon folyton előre, majd előhúzta a vadászkését. Kivágott egy darabot a halott férfi ingéből, azzal fogta meg a lelőgyelvet, majd kihúzta, amennyire csak tudta, és a fogak előtt elmetsette. A vér feketén bukott ki a sebből, és folyt végig Bognár mellényén, összetapasztva a birkabunda szálait. A kivágott nyelvcsonkot a ruhadarabba csomagolta, és lerakta maga mellé.

Még sötét volt, amikor özvegy Takácsné Margit kikelt az ágyából. Szépen elrendezte a takarót, felverte a párnákat, elintézte a reggeli teendőit.

Már szürkült, amikor becsukta maga mögött a ház ajtaját, fejére terített egy vastag, fekete posztót, hogy ne fázzon, és elindult.

Vasárnap volt, ezért kevesen voltak még ébren. Markót a konyhájuk ablakából látta, amikor az öregasszony kifordult a Domolykó közből, és lassan bicegve végigcsoszogott a főutcán. Ebben nem volt semmi újdonság, mivel az asszony minden egyes reggel megtette ugyanezt az utat. Felkelt, feketébe öltözött, és az utcákon elcsoszogott az emlékműhöz, hogy eltűnt fiához beszéljen. Mivel öreg volt, senkit sem izgatott nagyon a dolog, úgy voltak vele, hogy az időseknek, akik már sok embert elvesztettek, vannak ilyen szokásaik.

Takácsné fázott, jól összehúzta magán rongyos kabátját, és aprókat lépve, botjára támaszkodva totyogott előre. A főutca macskakövei fagytól voltak síkosak, így az asszony lassabban haladt a megszokottnál. Az előző napinál erősebb szél hömpölygött a faluban, az ereszek és az ablakok dértől varasodtak meg. Az asszony nagyokat sóhajtott, és a lábai már görcsösen fájtak, mikor elhaladt a templom mellett.

Az emlékmű már csak pár száz méterre volt. Az asszony egyik szemére gyakorlatilag megvakult a hályog miatt, a másikkal is homályosan látott, közel kellett érnie, mire észrevette.

A sikolyra először a prépost jött elő.

Ott találta az öregasszonyt, térdre borulva, a botját szorongatva, és a sikolya olyan őrjítő volt, mint egy beteg varjú vijjogása.

Hamarosan a népek is összeszaladtak.

Az emlékművet derékig érő kovácsoltvas kerítés vette körbe, aminek a tetején húsz centinként nyílhegy alakú díszítések sorakoztak.

Bognár a fagyos földön ült, alatta fekete vérpatak, ami helyenként kocsonyásra dermedt a hidegben. Fejét hátulról, a tarkójánál felszúrták az egyik kerítésdísze, bal keze a földön feküdt, a tenyere fölfelé fordítva, benne két szemgolyója, gondosan úgy rendezve, hogy oldalra nézzenek az emlékműre. Nyitott szájában fagyott, fekete nyelvcsont, szakállát vörösre festette a kibugyogó vére, szemgödrei akár az üres árkok, kevés porhavat kotort bele a szél. Mellkasán hosszú vágásnyom, ami végigfutott a köldökéig, kiomló zsigerei a lábai közt halomban álltak. Másik keze kinyújtva, csuklójánál átszűrva egy kerítésvas, tenyerében a kivágott szíve, mintha nyújtaná előre. Pont szemben vele, az emlékmű oldalára, egyszerű betűkkel azt vészték; „Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje...”

Két asszony felsegítette a földről a hisztérikusan síró Takácsnét, és elvitték haza. Az ott maradt nők igyekeztek eltakarni az összesereglett gyerekek szemét, és hazakísérték őket onnan. A fiatal fiú, aki Harsányinál hordta a fát, közelebb lépett, hogy megnézzé a tetemet. Nyújtogatta a nyakát, hogy átlásson az egybegyűltekké vállai fölött, de hiába. Végül odafurakodott, de amint meglátta a hullát, elhányta magát. Sárgás, nyálkás levet köpött a cipői köré. Egy asszony őt is odébb vitte.

A férfiak nézték a testet, de sokan inkább elfordították a fejüket. Egy ácslegény elővezette a lovát a közeli házából. Nem volt nyergelve, csak a zablát rakta a szájába, becsatolta a kantárt, felpattant a hátára, és ellovagolt a polgármester házába.

Tóth Gusztáv álmában egy vijjogó madárral viaskodott. A madár egyre támadta, ő pedig egy vékony szálfával tartotta vissza, és mielőtt a fekete állat végképp a sarokba szorította volna, felébredt.

A házban hideg volt, látszott a lehelet. A férfinak borzasztóan hasogatott a feje az előző esti ivászattól, látta, hogy ruhástól dőlt bele az ágyába. Kimászott, és az udvarra ment, hogy könnyítsen magán, de a verandán megtorpant. Az utcán riadt emberek rohangáltak. Néha, valahonnan a távolból, felszakadt egy sikoly. A férfi a kapuhoz ment, kinyitotta. Éppen egy tízévesforma kölyök futott el a háza előtt.

– Mi folyik itt? – kérdezte tőle Tóth Gusztáv.

A fiú megállt. A fülei és az orra vörös volt a hidegtől. Szájából pára csik úszott elő, ahogy kapkodta a levegőt.

– A Bognárt megölték. Feltrancsírozták a nyomorultat. Takácsné találta meg, és az sikoltozik úgy, mint aki szellemet látott – hadarta lihegve a fiú.

Tóth Gusztáv arca ijedt lett.

– Mennem kell haza – mondta a kisfiú, és futásnak eredt.

A férfi becsukta maga mögött a kaput, és elindult a veranda felé. Észrevette, hogy van valami a küszöbe előtt. Lehajolt. Egy pipa volt, aminek a fája átázott a vértől. A „B.G.” monogramot vésték bele. A férfi tudta, hogy ez Bognár pipája, ezerszer látta már, amikor rágyújtott vele. A pipa alatt sötétbarna szövetdarab feküdt. A férfi megtapogatta. Rá volt fagyva a deszkára. Bement a házba, kihozott egy kést. Alányúlt a pengével, és sikerült is felfeszítenie. Bevitte a házba.

Miután rábukkant a nyelvcsokra, eldobta ijedtében, és a hálószobába sietett. Magához vette a tarisznyáját, az ágy alól

előszedte kevés spórolt pénzét és egy öreg revolvért. A pisztolyt megtöltötte, és a táskába nyomta. A kamrában levágott egy darab szalonnát, pálinkát töltött a laposüvegébe, és kinézett az ablakon, hogy mekkora a mozgás az utcán. Senki sem járt éppen arra. Az emberek nagy része az emlékműnél tolongott. Becsukta maga mögött a háza ajtaját, és kisurrant az utcára. Kalapját mélyen a szemébe húzta. Fölfelé ment, Kupacsbércecs irányába.

Az erdei úton szembetalálkozott egy kölyökkel, pár másodpercig nézték egymást, aztán a fiú leszaladt mellette a faluközpontba, Tóth Gusztáv pedig tovább kapaszkodott felfelé.

Két órával később már az erdei út végén járt, közel a várromhoz ereszkedett le a hegyoldalról. Körülnézett. Nem látott senkit. Lódobogás vagy szekérszaj semerről sem jött. Futva ment el a várrom mellett, és a szekérutat elkerülve bevette magát az erdőbe.

Futott, s mikor már nagyon kimerült, megpihent pár percre, aztán ismét nekiiramodott. Kezével csapta oldalra az elé nyúló ágakat, a kisebb gallyak összevagdosták az arcát. Így haladt, amíg le nem szállt az alkonyat.

Nem sokkal sötétedés előtt talált egy kisebb sziklahasadékot. Bemászott, és apró gallyakból tüzet rakott. A füst betöltötte a barlang belsejét, de az éjjeli szél behordott valamennyi friss levegőt. Fázott, összekuporodott, ivott a pálinkából, hogy ne hűljön ki, és magára csavarta a kabátját. A pisztolyt a kezében fogta hajnalig.

Még alig pislákkolt némi világosság, amikor előmászott az odúból. Előtte eltüntette a tűzrakás nyomain.

Aznap estére Sárospatakon volt.

Másnap hajnalban felkapaszkodott az első vonatra.

A járat Szerencsre ment.

Két nap múlva Pesten járkált a nyüzsgő utcákon. Katonának öreg lett volna, így beállt egy gőzhajóra szénlapátolónak. A hajó 1878-ban gördült ki egy horvát kikötőből. Tóth Gusztáv nem látta többé a Monarchiát.

1878. december 22-én, nem sokkal délután három óra után kezdődött meg az év legnagyobb havazása Háromkupacson. Harsányi kinézett az ablakán, és látta, ahogy a nagy, kövér pelyhek függönyként zúdulnak le az égből. Szinte látni lehetett minden hókristályt, mikor kékesen földet érnek, és belesimulnak az előtte lehullott hórétegbe. A kályha mellé húzta a hintaszékét, és úgy szivarozgatott, miközben besötétedett, és ült a szobában, nem gyújtott gyertyát, csak a szivar parazsának vöröse világított.

Reggel derékig érő hó fogadta.

Felöltözött, kiment a verandára egy bögre kávéval. A szűz hó eltakarta az utakat, a sziklákat, vaskos kötegekben rakódott a tetőre és a fákra. Szélcsend volt, a férfi szinte hallani vélte, ahogy az ereszről lecsüngő jégcsap reped egyet. Az üres bögre gőzölgött, ahogy lerakta maga mellé, a deszkázatra.

Talált még egy adag parazsat a kályhában, felszította a tüzet, és felmelengette a kezeit a forrósodó öntöttvas fölött, aztán a kamrából behozta a fegyverolajat meg egy rongyot. Leemelte a falról a puskáját, beült a hintaszékbe, és végigkente a fegyvert. Utána csak szivarozott, dobálta a fát a kályhába, és nézte az órát.

Nyolc után nem sokkal beszéd szűrődött be kintről, majd kopogtattak az ajtón. Harsányi kinyitotta. Ketten léptek be. Két megtermett férfi, bélelt kabátban, szőrmesapkában, szakállukon megállt a hó. Lecsatolták lábukról a gyékényből szőtt hótalpukat, a csizmájukról lerúgták a havat, és beléptek a házba.

– Jó reggelt, kegyelmes uram – mondta az idősebbik, és belelehelte a tenyerébe, hogy oldja a görcsöt.

– Jó reggelt, kegyelmes uram – ismételte a társa, az kicsivel alacsonyabb volt, de jó széles hátú, ugyanolyan tömött, gesztenyebarna szakállal.

Harsányi üdvözölte őket, aztán a konyhába ment, és két bögre forró kávéval tért vissza. A férfiak hálásan biccentettek, és a markukba fogták az átmelegedett bádögbögréket. Az idősebbik ivott, majd a bögre mögül fejével a puska felé bökött, ami a falnak támasztva állt.

– Jól van, látom, készült az úr – mondta. – Kell az ilyenkor, mi is hoztunk. Sose lehet azt tudni. Nagy a hó, hideg van, ha pár napig nem bújnak elő az állatok meg dög sincs, megbolondulhat a farkas, és nekimegy az embernek. Nagyon ritka, de ahogy mondják, az ördög sose alszik.

– Medvét nem láttak? – kérdezte Harsányi.

– Mi ugyan nem, de a Víg úr azt mondta tegnap, hogy voltak nyomok a hóban, valahol a Bérces fölötti erdőben. Az öreg meg tudja a dolgát biztosan, nem keverné össze a nyomokat – mondta, és belesüröcsölt az italba.

– Borzot azt láttunk, rókát is bőven – vágta közbe a másik férfi, de aztán el is hallgatott. Az arca bárgyú volt, kerek és pirosposzsgás.

Harsányi bólintott, a szobába ment, előhozott egy doboz töltényt, néhányat betárazott a puskába, egy tucatot pedig a zsebébe sülyesztett.

A két férfi a puskáját nézte.

– Pompás fegyver, uram – mondta a nagyobbik.

– Az ám! Büszke vagyok rá! – Leült a hintaszékbe, és igazgatni kezdte a bakancsát. – És mondják, merre indulunk?

– Majd a bánya után bemegyünk az erdőbe. A hóban már jól látszanak a nyomok. Ilyenkor nagyon aktívak a kis dögök. Először ellenőrizzük a csapdákat, aztán követjük a nyomokat. Ha megvan, akkor kifüstöljük. Hoztunk magának valamit – tette hozzá a férfi. – Andriska, eredjél csak, hozdad be!

A férfi fordult, kiment az ajtón, és azonnal vissza is tért, a kezében nagy kerek hótalpat tartott. Harsányi felé nyújtotta. Az nyúlt érte, és átvette.

– Ez kell majd magának – mondta a férfi. – Odakint nem lehet csak úgy mászkálni, mert elsüllyed az ember a hóban. Ez a gyékény megtartja. Majd ha kimegyünk, felcsatoljuk a bakancsra. Remélem, bírni fogja, kegyelmes uram! Mi gyorsan járunk, és sokat megyünk – vakarta a fejét a nagydarab férfi.

– Bírni fogom – vágta rá Harsányi. – Megerősített az iteni élet – nevetett.

– Jól van akkor, kegyelmes uram. Ha gondolja az úr, indulhatunk is, ha nem akarunk kint éjszakázni a vadonban.

A verandán felcsatolták a hótalpakat, a hátukra vették a puskáikat, majd ittak egy korty pálinkát, hogy ne érezzék úgy a hideget, és nekivágtak.

Friss volt a hó, de a talpakkal nem süllyedtek el, mégsem volt könnyű a járás. A két férfi nagy tempót diktált, Harsányi nem is értette, hogy tudnak ilyen jól tájékozódni, amikor minden egyformán fehér.

Már az erdő mélyén jártak, amerre Harsányi még nem merészkedett. A nagydarab ment elől, kezében botot fogott, és azzal szabályozta a lépteit. Harsányinak olybá tűnt, hogy a hó nem is csak ropog, hanem szabályosan törik a talpuk alatt. Minden vadnyomokkal volt teli. A legtöbbje csülkösvad. Körülötte elszórva ragadozók nyomai és apró madárlábak háromszögei. A szarvasok és őzek sok helyen megkostolták a fák kergét.

A távolból vinnyogó, nyüszítő hang hallatszott. A két férfi gyorsított a léptein. Harsányi lihegve követte őket. Hamarosan közel értek a hanghoz. Két vaskos fa törzse közé ékelték a csapdájukat. A felezett rönkök össze voltak csapódva, és beszorították az állat hátsó combjait, ami még eszelő-

sebben vonyított, amikor meglátta az embereket, és ide-oda verte magát. A combjából kiálló törött csontja hasogatta fel a húsát. Alatta a hó vörös volt.

Az öregebbik férfi Harsányi elé lépett, a mellkasára tette a kezét.

– Csak óvatosan. Ilyenkor a legbolondabbak – mondta. – Kölyök toportyánféreg. Kisfarkas. A bolondja belement a nyestcsapdánkba, úgy látom, szétverte a combját. Nem szabad közel menni, mert addig ficáncol, amíg belénk nem mar.

A férfi leemelte a hátáról a puskáját. Egy méterre megközelítette a vergődő állatot. Duplacsövű puskája volt, 12-es söréttel töltve. Felhúzta az egyik kakast, célzott és lőtt. Az állat túlságosan mozgott, így a füle alja és a torka között csapódott be a szórás nagy része. Hátrabilent a feje, rángott párat, és összefröcskölte vérrel a havat, majd elernyed a teste.

– Ostoba állatja. A dögmókusra ment rá. Rajta is vezett, bár láttunk már olyat, hogy inkább lerágta a lábát, csak szabaduljon el. Ez viszont nem tudta. A bundája jó lesz valamire, nézze, milyen szép mintázatú lett volna – mutatta Harsányinak a férfi, kitémasztották a csapdát, és egy zsákba rakta a tetemet. – Meglátjuk, mit találunk a többi csapdában. De már nem jöttünk hiába ma sem!

Visszaállították a csapdát, a döglött mókust helyre igazították, és mentek tovább. Lépteik üteme cseppet sem lassult.

A következő csapda üres volt, nem is csapódott le, a rönkök közé tyúkzsigereket raktak, amik egy csomóban álltak, csúcsosra merevedve a résben. Az öregebbik férfi szemügyre vette a helyet. Nem látott nyomokat. Közben az ég furcsa színezetet kezdett öltetni, először minden fehér lett, majd ólomszürke fellegek kúsztak be a hegyek csúcsai felől. A férfiak megindultak a harmadik csapdához. Nem volt messze, s már méterekről látszódott, hogy le van csapódva. A súlyos, felezett cserrönkök közül egy barna, lompos farkok lógott ki.

– A fűrjtojas – mondta az idősebbik férfi. – Ez mindig beválik, nem tud neki ellenállni. A mohó kis disznaja – nevetett.

Kifeszítették a csapdát. Benne agyonnyomott kifejlett nyest feküdt. Szája csukva volt, apró, tûhegyes fogai kilógtak, szemét mintha még mindig összeszorította volna. A farönk világosbarna húsába beleázott a jószág vére. Kivették a dögöt, beledobták a zsákba a farkaskölyök mellé, és visszaállították a csapdát. Az összeroppant tojas helyére újat raktak. Harsányinak valamiért Tóth Gusztáv jutott az eszébe. Arca mosolyra húzódott.

A falubeliek azóta is beszéltek róla. A gyilkosság és Tóth Gusztáv eltűnése felrázta az embereket. Sosem történt még bűntény a faluban. A három favágót, akiknek ugyanazon az estén összetűzése támadt Bognárral, az ügyben felmentették. Persze nem volt tárgyalás vagy bármi, csak a nép és a köztudat mentette fel őket. Mindegyiknek igazolta valaki a hazatértét, még jóval azelőttől, hogy Bognár elhagyta volna a csehót. Harsányi szóba sem került, mivel Lukácsné tanúsította, hogy megvédte Bognárt a feldühödött favágóktól, és ő is hamarabb hazatért. Ugyan őt senki sem tudta igazolni hazatérte kapcsán, mivel egyedül élt, de amikor önként ajánlkozott, hogy vallomást tegyen, Lipót András ezt azonnal elutasította, mondván, hogy kezeskedik a barátjáért. A falubeliekben fel sem merült egyébként a tanító bárminek felelőssége. Viszont Tóth Gusztáv már igen. A holttest megtalálása után két órával kopogtattak az ajtaján. Hárman voltak, fegyvertelenül, de készen arra, hogy azonnal lefogják és megkötözzék. Mikor senki sem nyitott ajtót, egy farönkkel betörték. A házban megtalálták Bognár vérfoltos pipáját és a kivágott nyelvcsonkot. Mire a hírek körbeértek, kitálaták, hogy mi legyen, és a keresőcsapatok utána indultak volna, már kezdett alkonyodni, a keresést hajnalra halasztották. Addigra Tóth Gusztávnak már túl sok előnye volt.

Egyszer ugyan nagyon közel voltak hozzá, tudtukon kívül persze. Sárospatakon, ahol a férfi meghúzta magát éjszakára, egy utcával kerültk el, valamint a keresőbrigád még egy hibát vétett. Este, miután a rendőrök pihenni küldték őket, egy mulatóban alaposan eláztak, és reggel csak később értek ki a vasútállomásra, mint tervezték. Tóth Gusztáv az első vonatra kapaszkodott fel. A három férfi egész nap az állomáson várta. Másnap ismét. Azután kénytelenek voltak elkönyvelni, hogy más menekülőutat választott, feladták, és visszamentek Háromkupacra. A helyiek azóta óvatosabbak voltak. Éjjelente nem járkált senki az utcákon, a gyerekeket nem engedték olyan szabadon bókászni, hosszú idő telt el, mire elfogadták a tényt, hogy Tóth Gusztáv bolond lenne visszatérni, hogy önként vegye a nyakába a hurkot.

Az öregebbik nyestvadász férfi intett Harsányinak, hogy megállnak. Közben a halszürke égből elkezdett lassú pelyhekben hullani a hó. Az ujjával fölfelé bökött, a fenyők lombja felé. A fiatalabbik férfi leemelte válláról a puskáját. Kiskaliberű, egylövetű karabély volt. Elővett a zsebéből egy löszert, betárazta, hátrahúzta a fegyver kakasát. Az öregebbik férfi és Harsányi leguggoltak és figyeltek. A másik férfi egy fa mögé állt, a puskát odaszorította a törzsnek, mereven nézte a célgömböt. Lehelete ívesen kúszott ki ajkai közül, miközben az irányzékkal babrált. Harsányi figyelt, de nem látott semmit. Hirtelen apró pukkanás hallatszott, a fegyver csövéből füst szivárgott elő. Egy öreg fenyő gúla alakú lombján apró test bucskázott lefelé, néhány nagyobb ág megdobta, aztán belezuhant a hóba.

– Ördögi lövész a kölyök – suttozta Harsányinak az öregebbik vadász. – Innen telibe verni az ágak közt azt az apró lófászt, ezt nevezem sasszemnek.

A másik férfi, akit kölyöknek hívott, legalább negyvenéves volt. Elvette a puskát a fától, az ellőtt hüvelyt kiürítette.

A forró, réz tok belezuhant a hóba, és azonnal elolvadt körülötte minden, és lesüllyedt a jó félméteres hó mélyére.

A következő kilométereken még három nyestet lőtt a férfi. Harsányi megállapította, hogy tényleg ördögien jó lövész. A zsák alja kivörösödött az állatok véréből.

Utána két harkályodúban találtak nyestet. A fiatalabbik rőzseköteget gyűjtött meg, és befüstölt a lyukon keresztül, míg az állat ki nem rohant, ekkor az öregebbik egy nagyobb villával agyonszúrta, és beletömte a zsákba. A második nem adta magát olyan könnyen. Nem nagyon akart előrohanni a füsttől, így megkérték Harsányit, hogy egy husággal csapkodja a fa oldalát. Ezt már nem bírta a jószág, kirozott visítva, s meg sem állt a villa középső hegyéig. Vértől ragacsosan, ernyedten hullott a zsákba.

Ekkorra a hóesés elkezdett beállni. A nyestezők úgy döntöttek, hogy vissza kell fordulni. A hazaúton is ugyanolyan gyorsan vonultak, mint odafelé. Ígéretet tettek Harsányinak, hogy majd hóolvadás után eljönnek újra, és megmutatják tüzetesebben az erdei utakat.

Már szürkült, amikor intettek Harsányinak a háza előtt, és szedték a hótalpaikat, hogy minél gyorsabban hazaérjenek.

Szenteste, nem sokkal sötétedés előtt érkezett meg a lovaszán Harsányi háza elé. A bakon Béla ült. Bajszára ráfagyott a dér, és bekormányozta a lovat egészen az ajtóhoz. Harsányi a legszebb öltönyében és kabátjában volt, fényes cipőben, simára borotválva, frissen mosott hajjal. Kilépett a házból, felkapaszkodott a bakra Béla mellé, az megindította a lovat, és a szán darabosan elkezdett csúszni a havon. Reggel a polgármester emberei utat ástak a hóban Harsányi házáig, aztán visszafordultak, és megtisztították a forgalmasabb utcákat a faluban, így a szán viszonylag gyorsan haladt az úton. A sziklaperemhez érve Béla óvatosságból visszafogta kissé a lovat. Amikor elhaladtak az ördögstantás mellett, az öreg megrázta a fejét, és a mélybe köpött egyet.

– Egyszer valaki a nyakát szegi ezen a nyomorult meredélyen – dörmögte a férfi.

– Már felvettem Lipót úrnak, hogy építsünk legalább egy gerendakorlátot a szélére – mondta Harsányi.

– Helyes – bólintott az öreg.

– Talán majd tavasszal, hóolvadás után.

Elhallgattak.

Odalent a lapályon lágyan csobogott a patak, felszínén vékony jégártya nyújtózott. Minden hófehér volt, és a távolban látszottak a vonuló őzek, amint szügyig merülve verkszik át magukat a fennsíkon. Az erdőbe tartottak, kikutatni a hó alatt rekedt fagyott falatokat.

Kupacsbércecs házai fényárban úsztak, a kémények ontották magukból a kormot. Mindenki sütött-főzött, és telerakták gyertyákkal a házat, a gyerekek az ablakokhoz tódultak, amikor a szán elhúzott a házuk előtt. Harsányi látta,

ahogy felugranak a búbos kemence oldalától, kezükben gőzölgő buktával, letörlik az üvegről a párát, majd mosolyognak, csorba tejfoghíjas mosollyal, és intenek a tanítójuknak.

A falu főterén, a templom mellett, hatalmas fenyőfa állt, rajta szalagok, füzérek. Dőlt kifelé az ajtón a por, ahogy az asszonyok seperték a deszkapadlót, csinosították ki a templomot az éjféli misére.

Béla a szán oldalába hosszú rudat tűzött, azon tartotta a petróleumlámpát. Kicsit visszafogta a lovat, hogy ne rázkódjon úgy a szán, leakasztotta a lámpát, meggyújtotta, és felrakta a rúdra. A szürkületben a lámpa fénye szinte szabályos kört formált, és ahogy a rúdon libegett, az erdőre vetülő sárga gömb bejárta a bokrok és a fák törzsét, megvillant a havon, majd a ló farán, Harsányi és Béla arcán, majd újra visszaimbolygott az erdőre. Harsányi összehúzta magán a kabátot, szájából vaskos páraoktógek omlottak.

Negyedóra múlva felértek a polgármester házához. Az udvarról itt is szépen eltakarították egy kocsinyi részen a havat. A maradék középen állt, hegynyi halomban, várva az olvadást, hogy járhatatlan sártengerré változtasson mindent a környéken.

A szán a kastély bejárati ajtaja előtt állt meg. Harsányi felkelt ültéből, megköszönte Bélának, majd leereszkedett a bakról. Ahogy belökte a bejárati ajtót, meleg és ételszag vágta arcon. A kályhák tele voltak rakva fával, Marika a konyhában szorgoskodott. Harsányi körülnézett. Hallotta Lipót András hangját, de őt magát nem látta. Valahol a konyhában lehetett, úgy tűnt, mintha Marikának adná ki a feladatokat az este további részére.

Harsányi bentebb ment, a kabátját levette, és felrakta az egyik fogásra. Benézett az étkezőterembe. Az asztal terítve volt, gyertyák égtek mindenhol. Az egyik széken apró, deres hajú férfi üldögélt.

– Jó estét, szentatyám – köszönt oda Harsányi a prépostnak.

– Jó estét, fiam – mondta a prépost, majd rámutatott az egyik székre. – Ülj csak le, a barátunk hamarosan visszatér.

Harsányi leült, kicsit fészkelődött a széken. A pap őt nézte. Mélyen ülő sötét szemei, szederjes arca rátapadt Harsányira, aki úgy érezte, hogy az is kellemesebb lenne, ha egy pióca szívna a szemgolyóját.

– Jól megy a tanítás – jelentette ki a prépost. – Azt mondják – tette hozzá kis szünet után.

– Igen. Úgy érzem, a gyerekek jól haladnak. A kicsik örülnek mindennek, persze egy részüknek csak a jószág meg a játék jár a fejében.

– Ez mindig így van – nyugtázta a pap. – Isten bárányai nem egyformák. Ettől olyan szép a nyáj, és sosem un rá az emberfia, hogy őrizze őket.

– A felsősök között van néhány gyerek, akik szerintem jól haladnak – mondta Harsányi, és átnyúlt az asztalon, bort töltött egy pohárba, majd a prépost felé mutatta az üveget.

– Köszönöm, fiam, kérek. – A poharát odatolta Harsányi elé. – Tehetségesek? – kérdezte a pap.

– Igen. Fogékonyak bizonyultak a latinra, az irodalomra.

– Kicsoda? – faggatózott a prépost, közben előrehajolt, és az asztalon összefonta ujjait.

– A kis Kammer-fíú például. Ha nem lenne birtokuk és nagy vállalkozásuk, biztos papnak adhatná az apja – mondta Harsányi, és elmosolyodott.

– Végül is ez nem olyan rossz ötlet – dűnnyögte maga elé meredve az atya.

Harsányi ivott a borból, és elégedetten tette le a poharát. Az üveg oldalán vékony csík vörösbor folyt le, majd a pohártalp széle után találkozott a fehérre keményített terítővel. A prépost mélyen elgondolkozott.

A polgármester ekkor lépett be. Még a terem ajtajából visszakiáltott valamit Marikának. Az arca vörös volt, látszott rajta, hogy szalonspicces. Szélesen mosolygott. Harsányi felkelt a székből, amikor a férfi odaért hozzájuk.

– Boldog karácsonyt, barátom! – mondta a polgármester, és megszorította Harsányi kezét. Átható alkohol- és szivar-szaga volt.

A polgármester nem ült le, hanem a komódhoz sétált, közben a szivarja maradékát elnyomta egy hamutálban. A csikk egyik oldala még füstölgött, tekervényes kékes csóva emelkedett belőle a plafon felé. A prépost elhessegette a füstöt, és direkt megkaparta torkát. Lipót közben elővett egy üveget.

– Ezt mostanra tartogattam – mondta büszkén, és egy tálcáról elvett három közepes poharat. – Ez rum. Azt mondják, hogy ez a kalózos itala. Hoztam legutóbb egy üveggel.

Deci körül töltött mindhárom pohárba, és kiosztotta az italokat. A prépost a kezébe vette, beleszagolt, majd elfintorodott.

– Boldog karácsonyt, barátaim! – mondta a polgármester.

Közben Marika elkezdte róni a köreit. Tálcával be, vissza, újabb tálcával be, amíg az asztal rogyásig tele nem lett süttekkel. Középen vörösre sült kismalac kapott helyet, szájában almával.

– Fiatal barátunk valami érdekes dolgot mondott az előbb – mondta az atya, miközben nekiláttak az evésnek.

– Nocsak – vont a szemöldökét a polgármester. – Mivel kapcsolatban?

– Azt mondja, az ifjú Kammer-gyerek élénken érdeklődik a latin és az irodalom iránt. Kiváló papnövendék lehetne belőle. Talán megfontolhatnánk, hogy segítünk neki – itt úgy tett, mint aki keresi a szavakat –, hogy úgy mondjam, eligazodni a hivatás megtalálásának rögs útján. Ha a fiú pap-

nak áll, az egy remek dolog a közösségnek. Úgyis szükségem lesz hamarosan egy tanulóra, aki majd átveszi a közösség lelki vezetését, ha én már nem leszek itt.

A polgármester elgondolkozott, majd a szájába tömött egy darab malacpecsenyét, rágott, és közben felfelé nézett.

– Hát igen – mondta Lipót –, ez tényleg mindenkinek jó lenne. Több gond is megoldódna vele. Ebben az esetben az úrfi nem vihetné tovább atyja ügyeit, és valószínűleg az unokatestvére lenne az új örökös, aki talán könnyebben rávehető, hogy egy szebb összegért cserébe megszabaduljon a gazdálkodás és földművelés terheitől. Jól gondolom, Harsányi? A fiú nem éppen született vállalkozó? – fordult a polgármester Harsányi felé.

– Ha fogalmazhatok nyersen, uram, annyi esze van, mint egy cseszlének – mondta Harsányi.

– Igen, ez lesz a találó szó – szögezte le Lipót András nevetve.

A vacsora végeztével Marika behozta a bejglit. Az öregasszony boldognak tűnt. Arcán kisimultak a csordában megült ráncok, világosbarna szemei fényesek lettek, ahogy azt magyarázta, hogy a diós bejgli a rontások ellen véd, a mákos pedig bőséget hoz a házba. Erre Lipót András boldogan felbőgött, orra egyre vörösebb lett, mire kiürült a rumosüveg. Harsányi csak ekkor vette észre, hogy Marika keze remeg. Az asszony gyorsan a háta mögé kapta a kezeit, finoman meghajolt, és visszament a konyhába megetetni Bélát is.

A szán először tíz órakor vergődött le Kupacsvölgyhátra, hogy a prépostot elvigye a templomba, és az felkészülhessen az éjféli misére. Pontban tizenegykor Béla újra a kastély kapujában állt. Lova felnyerített, szájából ömlött a pára. Harsányi és Lipót jól beöltözve felültek a szánra. Mindketten ittasak voltak. Lipót eléggé, Harsányi csak módjával. Útközben a polgármester érzelmes hangulatában dűnnyögött ar-

ról, hogy tavasszal nagy munkálatokba akar kezdeni, aztán a szeme könnyfátyolos lett, és a némán világító óra meredt, ami végignyúlt az éjszakában.

Mire odaértek, már szállingóztak a népek a templomba, néhányan odakint álldogáltak, és a nagy karácsonyfát nézték.

– Látom, tetszik a népeknek a fenyőfa – mondta büszkén Lipót András, mikor a szán leért a templomtérré.

– Úgy látom – helyeselt Harsányi.

– A sógorok már egy ideje állítanak. Nekünk meg annyi a fenyőnk, amennyit csak akarunk. Gondoltam, legyen nekünk is karácsonyfánk – mondta a férfi, és leszállt a szánról, megigazította magán csukaszürke kabátját, és elindultak a templomkapu felé.

Harsányi látta, hogy nem sokkal előttük megy be az épületbe Víg Lóránt, a felesége és a lányuk, Ida. A lány egyszerű és szép ruhát viselt, jól be volt öltözve, nehogy megfázzon, arcát pirosasra csípte a fagy, kalapja alól kizubogott hosszú, szőke haja. Apjába karolva ment a sorok között, és leültek a harmadik sorban.

Lipót András elől foglalt helyet. Harsányi mellé ült. A polgármester válla mögött hátrasandított. Onnan pontosan látta Idát, végigjáratta tekintetét a lány mandulaív szeméin, az ujjain, ahogy azok a zsoltároskönyv kiválasztott soraira szorulnak.

A prépost a szószékre lépett, kinyitotta maga előtt a könyvet.

Amikor vége lett, az emberek elindultak kifelé. Víg Lóránt és a családját a sor közepén ült, időbe telt, mire ki tudtak szabadulni. Lipót András közben az egyik falubelivel beszélgetett. Harsányi megigazította a kabátja hajtókáját, lenézett a cipőire, kalapját a kezébe fogta, és odament Víg Lóránthoz.

– Hogy szolgál az egészsége, uram? – kérdezte Harsányi széles mosollyal az arcán.

– Köszönöm, remekül vagyok – mondta a férfi, és közben elindult kifelé az épületről, de csak totyogva lehetett haladni a nagy tömeg miatt.

– Milyen a vadállomány? – csevegett tovább Harsányi.

– Jól elszaporodtak tavaly az őzek, szóval lőjük szépen, hogy tavasszal legyen szaporulat. Fontosak a borjak, tudja, Harsányi. Az övék lesz a jövő.

– Igen, uram. A fia házasodik már?

– Hamarosan esküvőt ülnék, ha az Isten is úgy akarja. Bár még nem láttam azt a lányt, de ha a fiam azt mondja, hogy érdemes rá, hogy asszonya legyen, akkor én boldog vagyok, meg a feleségem is. Ha az embernek gyereke lesz, utána mindig arra gondol, hogy annak jól menjen a sora. Szép életet éljenek az utódai. Aztán egyszer csak hazajön az a fiú.

– Biztosan így lesz – bólogatott Harsányi.

Már majdnem a templom kapujában voltak, a rés úgy szippantotta ki az embereket az utcára, mint egy hatalmas, vaspántokkal kipreparált száj.

Odaértek.

Víg Lóránt kilépett az ajtón, karján feleségével. Ida mögójük maradt, és hirtelen ott találta magát Harsányi oldalán. A lány elmosolyodott, és finom főhajtással megköszönte, amikor Harsányi előreengedte az ajtóban. Egészen a kocsijukig kísérte őket.

– Boldog karácsonyt, fiam – mondta végül Víg Lóránt, és kezet nyújtott Harsányinak.

– Boldog karácsonyt, kegyelmes uram – ismételte a férfi. Vigné is köszönt, majd fellépett a férje mellé a kocsira.

Harsányi nyújtotta a kezét Idának, hogy feleségítse a lépésőn, és mikor a lány közel volt hozzá, a fülébe súgott:

– Kegyed rakott almát az eresz alá?

Hajnalodott.

Párás, szürke fellegek keveredtek a mindent elborító, holdtalan feketeségbe. Az ég kormos, lerongyolódott ponyvának látszott. A ház mellett elterülő fenyvesből nyikorgó hangok szűrődtek ki – a fák mintha a fogukat csikorgatták volna.

Harsányi Nándor furcsa, gondterhelt álomból ébredt fel. Megtapogatta a lepedőt. Átizzadta. Verítékező, nyirkos alakja beleivódott a hófehérre keményített szövetbe. Mellette felesége halkán neszezett álmában. Valami távoli világban járt még.

A szürkület kezdte lassan feltölteni a szobát, kirajzolódtak a körvonalak, a bútorok sziluettjei. Harsányi a feleségére nézett. Egy percre belevesztett a vonásaiba. Gyönyörű nő volt – szalmaszőke haj, mélyen ülő kék szemek, csodás ajkak, páratlan alkat. A nő imádta a férjét. Talán az imádat még nem is elég erős szó arra, hogy mit is érzett iránta, sokkal inkább bálványozta. Pedig a templomban az atya sokszor elharsogta, hogy a bálványimádás az egyik legsúlyosabb az elkövethető vétkek közül. Az asszony ezt tartotta is. Titkon mégis sokszor súgta bele a sötétbe – amikor csak ketten voltak, Isten és ő –, hogy ha lehetett volna választani Isten után még egy istent, akkor neki bizony a férje lenne az.

A férfi tudta ezt, úgy is, hogy az asszony sosem osztotta meg vele. Egyszerűen érezte.

Odakint, az erdő peremének tájkán, felüvöltött egy farkas. Keserű csaholása akár a visszhang remegett végig a völgyön, ahogy a farka többi tagja is rázendített a vonyításra. Nem volt semmi különös benne, errefelé nem hatotta meg az ilyen a népeket.

A férfi óvatosan kibújt a paplan alól, a szobából szinte nesztelenül surrant ki, betéve maga után az ajtót. A kályhában még parázsolt a tűz, a vörösen csillogó zsarátnokból felcsapott egy-egy apró lángocska. Megfogott két gyertyánfanyalábot, és a parázsra dobta őket. Nézte, ahogy először elkezdi nyalogatni a hasábokat a tűz, majd feltámadtak a lángnyelvek, és beborították a száraz fákat.

Becsukta a kályha ajtaját.

Gyorsan mozgott a sötét házbelsőben is, magára vette a kabátját, csizmába bújt, és kilépett az udvarra.

Csípős hajnal volt, a felforgatott föld több helyütt párállott, és úgy tűnt, a hegyoldal felől lomhán ereszkedik le a köd, hogy reggelre tejfelsűrűségű fehérségbe burkolja az egész fennsíkot.

A kiteglázott ösvényen lépdelt a csűr felé, de nem nyitott be, az ajtóban megállt, és visszanezett a házára. A kémény bágyadtan pöfékelt, a zindelyek hódfarkain meg-megcsurgott már az ezüstös hajnalpára. Az újabb vonyításokból arra következtetett, hogy a farkasfalka vonul tovább – tudta, ilyenkor lassan haladnak, sokszor megállnak és felordítanak, hogy kijelöljék helyüket a hullámzó sötétségben.

A férfi érezte, ahogy a hideg végigfut a testén, legjobban a lábai fáztak. Ettől hirtelen jött vizezési inger tört rá. Odébb ment pár métert, és felesége rögsre ásott konyhakertjének földjére engedte vizét. A gőzölgő sugár pengéként hasította ketté a fekete földlabdákat, és árkot vágva sodorta a saras levet a mélyedések felé.

Miután végzett, a csűrbe ment.

Odabent sötét volt még, csupán az oldalfalak deszkázataán ütött be egy kevés szürkesség. Az ajtó melletti kámpóról leakasztotta az olajlámpát. Kabátja zsebéből előkotort egy gyufát, fejével végigszántotta a deszkafalat, fellobbant a láng. Meggyújtotta a lámpás kanócat, rácsukta az üvegburát. Jellegzetes, égett olajszag töltötte be a csűrt. Hátrament, és az

egyik tartógerenda nagyobb repedéséből görbített vasszöggel kihalászott egy rozsdás, apró fiókkulcsot. A szerszámos szekrény legfelső vasfiókját nyitotta. Bedugta a zárba, elforgatta. A zár nehézkesen, darabosan nyílt. A fiókból kivett egy ütött-kopott fémdobozt, amire a Monarchia címerét nyomták, kinyitotta, és a tartalmát a pultra öntötte. Hosszú, rezes, ezüstös fejű vadásztöltények hullottak a pultra, szabályosan csilingeltek. A puskát két ácskapoccsal erősítette fel magasra, nehogy a kölykök hozzáférjenek. A fegyver ugyan töltetlen volt, de így érezte biztonságosnak. A karabély megszolgálta az árát már régen, sok sikeres vadászatot megélt, hátultöltős, dupla billenős csövű, sörétes volt. Tusának fája csillogott, vasalkatrészei a rendszeres olajozástól épek maradtak, a cső és a két ravasz meg a két kakas is meghazudtolták volna korukat.

Zsebre vágott négy töltényt, elfújta a lámpást, és kilopózott a csűrből. Úgy látta, sokáig időzött bent, mert már mindent kezdett beborítani a szürkület. A farkasok is elhallgattak, elkotródtak valahova, egy távoli, sűrű erdőségbe, ahol békében átvészselhetik a következő nappalt.

Harsányi szaporázta lépteit, tudta, hogy nem késlekedhet sokáig – bármelyik pillanatban örült lármába kezdhetnek a kakasok. Előtte végeznie kellett.

A bejárati ajtóban megállt, lebillentette a fegyver csövét, egy-egy 12-es sörétest csúsztatott a töltényűrbe, visszacsukta, és felhúzta mindkét kakast.

Gyorsan lépett be a házba, árnyékként mozgott, másodpercek alatt a hálószobában volt.

Felesége ugyanúgy aludt az ágyban, ahogy otthagya fél órával korábban – ajkai résnyire nyitva, halkán szuszogott, mélyen nyomta az álom.

Közel lépett az ágy széléhez, megemelte a puskát, csövét tíz centire az asszony arcához közelítette. A célgömbön keresztül az angyali arcot figyelte, az alvó szépséget. A halán-

tékára célzott, ujjá az első ravaszon csúszott végig, marka a mordály fájára tapadt, szíve alig vert, szeme hunyorított, fokuszált a szürkületben egyre tisztábban kivethető célra.

Így állt percekig, talán három is eltelt. Érezte, hogy ujjá a ravaszra izzadt, tenyere is nyirkosan csúszott a fegyver markolatán.

Leemelte válláról a puskát, ujjá a ravasz mögé siklott. Megfordult, és kiment a szobából.

Megállt a kályha előtt. Az ontotta magából a meleget, ha közel húzódott hozzá az ember. Megvakarta a homlokát, kezei bűzlöttek a fegyverolaj fémes szagától.

Oldalra fordította a fejét, a kisebbik szoba felé. Ott aludtak a fiai. Az egyik hatéves volt, a másik pár nap múlva töltötte az ötöt. Kabátja zsebébe túrt, megmarkolta az ott maradt két töltényt. Olyan erősen szorította meg őket, hogy a tenyere szinte görcsbe rándult. A puska kakasai még mindig fel voltak húzva, tüzelésre készen állt a fegyver. Egy ilyen szerszám tíz centis lőtávból bármiből darált húst csinál. Még a lövések dörrenéseit sem kell nagyon lepleznie, mivel vasárnap lévén a környéken már valószínűleg elindultak a vadászok fácánt vagy foglyot lőni a leveshez. Senki sem figyel, hányszor durrannak a puskák.

Elindult a fiúk szobája felé.

Keze már a kilincsen pihent, de mégis meggondolta magát. A vályogfálnak vetette a hátát, mély levegőt vett, és a puska csövét a szájába vette. A hideg vascső a fogai alatt csikorgott, nyála gyorsan körbefolyt a fémen, és lecsorgott az állára. Egyik kezével alul támasztotta a tust, másik keze hüvelykjét pedig rászorította az első ravaszra.

„Egy marék sörét is bőven elég lesz – gondolta –, eltűnök, szétszóródom.”

Állt így, akár egy görcsbe merevedett öreg ló, aztán kirántotta a fegyvercsövet a szájából, és kisetett a bejárati ajtón.

A csűr felé lépkedve nagyokat köpött, hogy a fémes-olajos ízt kiürítse a szájából. A fegyverből kivette a golyókat, majd visszarakta őket a dobozba, és bezárta a fiókba, a kulcsot elrejtette a gerenda repedésébe. A puskát visszaakasztotta az ácskapcsokra, bezárta a csűr, és visszasietett a házba.

Lerúgta a csizmáit, kabátját a fogasra akasztotta, leguggolt a kályha elé, a piszkafával felkavarta a parazsat, és még pár hasábot dobott rá. Ahogy becsukta a kályha ajtaját hallotta, hogy a kakas elkezd kukorékolni.

A felesége aludt.

Megemelte a dunyhát, és visszabújt az asszony mellé. Lehunyta a szemeit. A nő átfordult és ránézett.

– Hideg a lába. Merre járt még ilyen korán? – kérdezte az asszony.

– Csak rám tört a szükség – mondta a férfi, majd megköszörülte a torkát, s folytatta. – Odakint már virrad. Szép ködös napunk lesz megint – tette hozzá Harsányi, még mindig csukott szemmel.

– Ma vasárnap van, nem kell dolgoznia. Hamarosan kelek, és nekilátok az ételnek, vágok tyúkot, majd a fiúk segítenek pucolni. Ha gondolja, járjon egyet az erdőben. Tudna egy kicsit elmélkedni.

– Rendben – nyugtázta a férfi, és föntebb húzta a takarót, egészen a nyakáig.

Az asszony mocorgott, a lábait odanyomta a férfiéhez.

– Elvisz minket a templomba a misére? – kérdezte a nő.

– Igen, természetesen, ha kívánja – felelte unottan Harsányi, és kinyitotta a szemeit.

– Köszönöm – mondta az asszony, megdörgölte a szemét, lehajtogatta magáról a dunyhát, belelépett a papucsába.

A férfi nézte, ahogy a nő kikel az ágyból, megigazítja magán az éjszakától szétzilált hálóruhát. Pucér vállának gömbjei féhéren világítottak. A nő gyorsan mozgott már ilyenkor

is. A férfi a plafont bámulta, és hallgatta, ahogy a felesége vizet tölt a mosdótálba, és megmosakszik, majd elkezd sertepertélni a konyhában.

A távolból elhaló lövések hangja vert visszhangot a fennsíkon át. A vadászok javában dolgoztak, hullottak a foglyok és fácánok. A feleségek otthon forralták a vizet a kospasztáshoz, és elővették a vérestálakat.

Kisvártatva a fiúk is felébredtek. Harsányi hallotta, ahogy a gyerekei kicsattognak a konyhába, és szóba elegyednek az anyjukkal. A fiúk éhesek voltak.

A ház megtelt hangokkal.

Harsányi Nándor levelezői tagsága a Magyar Tudományos Akadémiában 1879-ben szűnt meg hivatalosan. Ekkor érkezett egy levél a jellegzetes kézírásával, miszerint egyéb irányú munkái miatt szüneteltetni kívánja a tudományos élet művelését. A kérvényének helyt adtak. Sosem tudni meg, hogy a levél írója, vagyis Harsányi Nándor, az akkori Harsányi Nándor volt a legtökéletesebb hamisító, aki valaha élt, vagy csak pusztá figyelmetlenség történt. Így 1879-ben az utolsó szál, ami papíron Harsányi Nándort a Háromkupacson kívüli élethez kötötte, végérvényesen elszakadt. Harsányi Nándor, a tudós, a mirmekológus, vállalkozó lett, a hivatalos iratokon a Háromkupacsi Illitbányászati Részvénytársaság tagja. A tulajdoni hányada minden kitermelt kiló illit és egyéb ásvány után 5%-ra rúgott. Tekintetbe véve a kupacsi illit bányászatának előrehaladását és az újabb tárna nyitását, ez szép summának bizonyult. Harsányi megtehetette, hogy 1884-ben már ne kérjen pénzt a tanításért, és az egyre öregebb és betegesebb prépost örömére pro bono lássa el a megtisztelő feladatot. Ezenkívül létezett még Harsányi Nándor, a férj és családapa. A környék legszebb nőjének, a lazúrkék szemű Idának a párja és két fiuk gyámolítója. Az üzlet okán rövidebb-hosszabb utakra indult, tavasszal és nyáron, amikor az utak járhatóak voltak, és a korábban megszokott erdei bolyongásról azután sem mondott le, hogy családja lett. Amikor a kedve úgy hozta, hátára vette a puskáját, a zsebébe nyomott egy adag töltényt, és elindult a hegyekbe.

1884 novemberének végén az öreg Margit bábaasszony a felszereléseit dobálta össze a táskájába. A háza előtt egy fiú várta, aki egy öszvért tartott kantáron, és lopva jobbra-balra tekintett, nehogy valaki meglássa. Az öregasszony kisvártatva betette maga mögött a ház ajtaját, és kilépett a kapun. A fiú elvette a táskáját, és segített neki felülni az öszvérré. Borongós alkonyat kúszott a falura, a házakban már égtek a lámpák és a gyertyák, hó nem hullott még, de a föld fagyott volt, és a jeges szelek robajlóan törtek meg a házak oldalán, a véletlenül nyitva hagyott ablakzsindelyeket lecsavarták a pántokról. A fiú összehúzta magán a szörmemellényét, és nekiveselkedett, hogy az öszvért megindítsa az úton. A jószág egy ideig tiltakozott, de aztán nagyot bőgve megindult. Az utcákon nem járt senki, hamarosan köréjük dagadt a sötétség. A fiú meggyújtotta az olajlámpását, feltartotta, és úgy vezette az öszvért maga után.

Kupacsbércesen minden ablakzsindely csukva volt, hogy a szél ne tudjon bebújni a réseken. A fiú gyorsított a léptein, igyekezett az öszvért is rábírní az ütemre. A bábaasszony fölébe húzta prémsapkáját, amikor egy nagyobb fuvallat átvágott a fennsík tetején.

Az asszony ujjai és lábai elgémberedtek, mire a birtokhoz értek. A házban világos volt. A fiú lesegítette az asszonyt az öszvér hátáról, a kantárt egy karóra csomózta, és bevezette a bábát a házba. Odabent forró levegő csapott az arcukba, a kályhákban nagy tüzek égtek, a lángok falták a vaskos tölgyfanyalábokat. Az asszony és a fiú szinte egyszerre borzongtak végig, mikor a meleg körülvette a testüket.

A lépcsőn Lukács János alakja tűnt fel. Szemöldöke bizonyos volt, és ősz, a bajuszában, akár a kerítésfogak, sora-

koztak a fehér szálak, szeme alatt sötét árkok mélyültek. Kicsit részeg volt a bortól.

Odabicegett hozzájuk. Csúnyán megsérült a bal lábán a legutóbbi vadászatkor.

– Köszönöm, hogy eljött, Margit! Az Isten áldja! – hálázkodott a férfi.

Az asszony bólintott.

– Hol a lány? – kérdezte, az arca szinte nem is rezdült, barna és téztszerű volt.

– Fönn az emeleten – mondta a férfi, majd hátrafordult a fiúhoz. – Köszönöm, fiam, vidd hátra az istállóba a jószágot, aztán a konyhán kapsz enni, inni, és jövök a fizetségeddel.

Karon vezette az asszonyt a szobához. Az ajtó résnyire nyitva volt. Beléptek.

A helyiségben félhomály volt, benne nagy ágy állt, rajta vörös hajzuhatag közepén egy kivörösödött arcú, szeplős lány feküdt. Tekintete elnyűtt volt, ajkait véresre szaggatta fogával, mellkasa pirosan lüktetett. Hasának gömbje ütemesen emelkedett és süllyedt. Ahogy a lány levette tekintetét a plafonról, a bábaasszony látta szemében a felgyűlt könnyeket.

Az ágy szélén Lukácsné ült, kezével szorította a lánya kezét, és közben a homlokára hideg borogatást nyomott. A szobában még egy cselédlány állt, mézfehér arccal bámulva az eseményeket.

Mindenki a belépőkre nézett. Lukácsné arca megkönynyebbült. Lukács Anna lehunyta egy pillanatra a szemeit.

A bábaasszony odament az ágyhoz, kézfejjével végigsimított a lány lázban égő orcáján, és azt súgta neki, hogy minden rendben lesz. Erre a lány bólintott, a bába elszalasztotta a cselédlányt, hogy forraljon vizet, és hozzon tiszta rongyokat.

Miután a cselédlány elszaladt, Lukács János is kilépett a helyiségből, és becsukta maga mögött az ajtót. Lement a

lépcsőn, és az előtérben rágyújtott a pipájára, majd felhajtott fél deci körtepálinkát, és a konyhába sietett. A kisfiú ott ült az öreg szakácsasszonnyal, és éppen egy nagy karéj lekváros kenyeret tömött magába. Lukács leült melléjük, megvárta, amíg a fiú befejezi az evést.

– Jól laktál, fiam? – kérdezte a kölyöktől.

A fiú inge sarkával letörölte a szája sarkára kenődött lekvárt, és bólintott.

– Szeretsz itt nálunk? – faggatta tovább a férfi.

– Igen, uram, nagyon.

Lukács elmosolyodott.

– Adjon neki egy nagy pohár tejet – szólt hátra a szakácsnőnek.

Az asszony egy pohárba szűrőt rakott, majd egy nagy kancsóból átöntötte rajta a tejet, hogy a fölét felfogja.

A fiú átvette a poharat. A tej gyorsan lecsúszott a torkán.

– Jól van – kezdte Lukács. – Ma este nagyon sokat tettél a családért.

– Szívesen tettem – mondta lelkesen a fiú.

– Tudom, fiam, jó gyerek vagy. Ezért kérek még egy szíveséget.

– Kérjen bármit az úr, megcsinálom! – ajánlkozott a fiú.

– Azt szeretném, ha majd hajnalban, vagy amikor kell, visszavinnéd Margitkát a házába. Úgy, ahogy hoztad, ügyesen. Visszaviszed, aztán hazavezeted az öszvért, és erről senkinek nem szólsz egy szót sem. Nem járt itt nálunk Margitka, meg senki sem.

A férfi elővett egy bankjegyet a zsebéből, kisimította, és lerakta az asztalra.

– Ez a tiéd lesz – mondta a férfi. – Aztán ha megtartod a titkot, akkor egy ugyanilyen minden hónapban a tiéd. Jó tanuló vagy, úgy hallom? – kérdezte a férfi.

A fiú bólintott.

– Én is az voltam – mondta a férfi. – Ha jó tanuló vagy, akkor ki tudod majd számolni, hogy mennyi ilyen vándorol hozzád akkor egy évben. – A fiú már nyitotta volna a száját. – Nem kell megmondani, tudom, hogy tudod. Csak gondolkozz el rajta. Ha ügyesen dolgozol, és a titkot is megőrzöd, akkor eljön az idő, amikor elég ilyened lesz, hogy vegyél magadnak egy kis darab földet, lehet majd saját állatod. Szereted az állatokat, ugye? – kérdezte Lukács hátradőlve a székén.

A fiú boldogan bólintott.

– Jól van – megcirógatta a fejét. – Rendes fiú vagy. Akkor áll az alku? Ahogy megbeszéltük? – kérdezte, és odatolta a fiú kezéhez a bankjegyet.

– Igen, kegyelmes uram – mondta a fiú, kezébe vette a pénzt.

Lukács felkelt a székből, elindult a lépcső felé, nagy füstoszlopokat pöfögve ki maga mögé.

Néhány órával később Lukács Anna a fájdalomtól ájul-tan aludt az ágyban. A csecsemő egy nagy köteg golycsba csavarva szuszogott Lukácsné karjában, majd a nő az ágyra rakta. A bábaasszony a kellékeit pakolta össze. Hajnali három volt, mire a bába kilépett a szobából, Lukácsné kísérté le a lépcsőn.

– Köszönjük, Margitka, megmentette a lányunk életét – hálálkodott Lukácsné.

– Ez a dolgom – válaszolta az asszony. – Mivel senki sem látta a lányt régóta, és az éjszaka közepén csempésztek ide, gondolom, hogy a gyermek születése nem kívánt öröm a házban – jegyezte meg epésen az öregasszony.

Lukácsné nem mondott semmit.

– Értem – nyugtázta a bábaasszony. – Én már sok mindent láttam életemben. Nem botránkoztatnak meg a dolgok. A Kammer-fiúnak a fattya? – kérdezte mélyen Lukácsné szemébe nézve.

– Miből gondolja, hogy az? – hőkölt hátra Lukácsné.

– Ugyan, kegyelmes asszonyom, öreg vagyok, de nekem is van fülem, és megvan a magamhoz való eszem. Mindenki arról pusmog, hogy farsangkor ezek összekavarodtak a Kammer-fiúval. Tudja, amikor eltűntek egy időre, és a maga férje meg az öreg Kammer majdnem egymás torkának mentek. Innen már könnyű összerakni a balesetet. Szóval, kegyelmes Lukácsné asszony... – mondta gunyorosan elnyújtott hangon a bába –, ez egyszerű kérdés, a Kammer fattya?

– Az.

– Köszönöm, hogy őszinte volt. Én hallgatni fogok. Maga csak ügyeljen a gyerekére. Lassan fognak begyógyulni a sebei. Ha utána gyulladása lesz, és belázasodik, csomagoljon be egy gerezd jó erős fokhagymát gézbe, azt kell a hüvelyébe tenni. Az majd elmulasztja neki. – Megrázta a fejét. – Szegény kislány.

Lukács lépett oda hozzájuk, még éppen elcsípte az utolsó szavakat.

– Köszönjük, asszonyom. Én nem vagyok hálátlan ember – mondta a férfi, és vaskos pénzköteget nyújtott át az asszonynak.

A bába megmustrálta a pénzt, majd elvette, és beledobta a táskájába, arca undok fintorba torzult.

– Különbén gyöngö csecsemő, nagyon valószínű, hogy meg sem éri a holnapot – vágta oda, és elindult a kijárat felé, ahol a didergő fiú és az öszvér várta.

Amikor az öszvér meg az asszony és a fiú eltűntek a lefelé vezető úton, Lukács János és a felesége felmentek az emeletre. Benyitottak a lányuk szobájába. Lukács Anna ugyanúgy aludt az ágyban, ahogy otthagyták. A csecsemő is az ágyon volt, szóltanul feküdt, csíkra húzott szemeivel, és mintha valami láthatatlan dolog után nyúlt volna ököllbe szorult kis kezével.

Lukács becsukta az ajtót, karon fogta a feleségét, és odébb vitte a folyosó végére.

– Cselekedni kell – kezdte a férfi, és nagyot szívott a pipájába.

– Mit akar csinálni, kegyelmed? – kérdezte elkerekedett szemmel az asszony.

– A Kammer gyereke. Ezt ő is tudja. Az öreg Kammer is tudja. Ha megmarad a gyerek, és velem bármi történik, mindent elvesznek tőlünk. Az unokája, hiába fattyú. Rajta keresztül fog igényt formálni a földjeinkre. Hát nem érti, kegyelmed? Az ifjabb Kammer Ágostot hiába tudták eltüntetni a képből ezzel a papi marhasággal, ha itt egy újabb örökös. Ráadásul a mi lányunktól. Ez katasztrófa – mondta, és a homlokához nyomta a tenyerét. – Ha ez a gyerek itt marad, az a családunk fennmaradását veszélyezteti.

– Csak nem ölhetjük meg! – ságta felháborodottan az asszony.

– Hova gondol? – háborodott fel a férfi. – Nem vagyunk gyerekgyilkosok. De hallotta, mit mondott Margitka? A baba nagyon gyöngé, azt mondta, valószínűleg meg sem éli a holnapot. Mi van, ha így történt? – Lukács kitárta a karjait.

– Mire gondol, uram? – kérdezte a felesége.

– Anna nem is látta őt, mert elájult szinte azonnal. Azt mondjuk, hogy a csecsemő meghalt. A cselédlány nem fog beszélni, Margitka megkapta a magáét, a fiú is. Azt javaslom, hogy bízzuk Istenre a gyerek sorsát. Vigyük ki.

A nő arca elkomorodott.

– Maga nincs eszénél – állapította meg a nő.

– Inkább maga nincs, ha nem érti, miről beszélek. Ez itt Kammer unokája. Ismeri őt! Ha a gyerek itt marad, garantálom magának, hogy hamar földönfutók leszünk. Akar földet túrni a munkások között, akik eddig magának dolgoztak? El tudja viselni a megaláztatást? És Anna? Vége a nagy álmok-

nak, Kammer elveszi tőle a gyereket, és ott marad... elhagyott nő, a fattyú anyja. Én ezt nem bírnám – szögezte le a férfi.

Az asszony szeme idegesen járt.

– Ha egyetért velem, most kell cselekedni. Még hajnal előtt, mert ha Anna felébred, és meglátja a gyereket, sosem engedi, hogy megtegyük ezt, akár szolgálja az érdekeit, akár nem. Nos? – húzta fel idegesen a száját Lukács. – Szorít minket az idő. Még a nagy reggeli mocorgás előtt meg kell ezt ejteni – toporgott a férfi.

A nő arca rémült volt, nem tudta, mit tegyen. Félt. Aztán a férje megfogta a kezét, kicsit megszorította, és rámosolygott.

– Rendben – nyögte ki a nő.

– Jól van – mondta a férfi. – Sajnos én nem mehetek, ezzel a lábbal nem jutok messzire. Másban pedig ez esetben nem bízhatunk.

Az asszony némán bólintott. Arca fénylett a könnyektől.

A feketeségben csak a gyolcsok világítottak, amibe a csecsemőt csavarták bele. Lukácsné mégis rutinosan kelt át a sziklás részekben, lassan lépdelt, ahol a gyökerek sűrűn futottak át mindent, gyorsan suhant, ahol csak az avar csörgése kísérte. Az egyik fáról bagoly vijjogott rá, amikor elhaladt mellette. A nő hátrafordult ijedten, majd kis híján elesett egy korhadt farönkben, ami előtte terült végig. Jeges hideg volt, fagyos földön taposott. Nem hagyott lábnyomokat maga után.

Már kiszürkült minden, mire olyan távol ért, hogy az erdő fái mögött nem látszottak Kupacsvölgyhát épületei, és felkelt a nap, mire olyan messze ért, ahonnan már a templom tornya sem volt több elmosódott pacánál. Mélyen az erdőben járt, ahol talán még nem is volt előtte. Sírt, és rohant előre, magához szorítva a kisdedet. Akkor volt a leghidegebb, amikor a nap első sugarai ráfolytak a fenyők kupolájára. Az asszony sűrűn kapkodta a levegőt, lehelete tömbökben kullo-

gott mögötte. A baba nem ébredt fel, kipirult arcának csak egy részlete látszott ki a posztó alól.

Lukácsné egy apró sziklahasadéknál állt meg. Benézett. A föld nyirkos volt odabent, kevés száraz, bordó levelet kottort be a szél, amik egy halomban rothadtak a sarokban. Keserű sárszag áradt ki bentről. A nő leguggolt, és a csecsemőt a barlang földjére rakta. Nézte egy darabig, aztán hirtelen az arcához kapta mindkét kezét, és hisztérikusan sírni kezdett. A földre rogyott, könnyei rácsöpögtek a pólyára, térdein érezte a hideg sarat. Még egyszer megsimította a kisdud hasát, aztán felkelt, és elindult hazafelé.

Könnyei nem álltak el, csak amikor átlépte a birtok határát. A csúrból kihozott egy szekercét, a felpakolt rőzséből kihúzott két nagyobb, vaskosabb szálát. Az egyiket rövidebbre vágta, és kötéllel keresztet készített a botokból. Ott verte bele a földbe, ahol a birtok határa találkozott az erdővel, közvetlenül egy vaddiófa alatt. Kör alakban felverte a fagyos földet a balta élével. Addig csapkodta, amíg a tenyerén véres hólyagok nem nőttek, és a baltanyél sikamlós lett a kezei alatt, akkor aztán halomba kaparta körmeivel a földrögöket.

Harsányi egy mohás szikla mögül nézte, ahogy Lukácsné zokogva távolodik a barlangtól. Jó ideje üldögélt ott, és az aszszony úgy el volt foglalva a feladatával, hogy nem vette észre a férfit, de nem is gondolta, hogy bárki járhat hajnalban ilyen mélyen az erdőben. Harsányi a kő oldalán elnyomta a cigarettáját, és még egy óráig nézte a barlangot. Nem jött vissza senki. Hallotta, ahogy a csecsemő halk gőgicsélése sírásba megy át, ami meg-megszakadozott, amikor apró tüdejéből kifogyott a levegő. A férfi leereszkedett a barlanghoz. A baba ott verdesett a karjaival, sártól mocskos pólyában, kicsi szája nagyra nyílvá, és sírt, egyre csak sírt. A férfi leguggolt, és szemügre vette a babát. Közben rágyújtott egy újabb cigarettára, kiszedte a nyelvére tapadt dohánycsíkokat, és figyelte, ahogy a baba sír és szünetel, sír és szünetel. Belenyomta a csikket a sárba, az szisszent egyet, és a papír megszívta magát a sár levével. Harsányi kinyitotta a táskáját. Töltények voltak benne, a pisztolya, nyúzóké és egyéb vadászszerszámok, valamint egy kisebb bőrből készült erszény. Abban tűk sorakoztak, egész nagyoktól a hajszálvékonyig. Ujjával végigpörgette a tűket, és kihúzta a legkisebb, legvékonyabb szárút. A hegye tökéletes volt. Felkelt, és szemeit a földre tapasztva keresgélt. Néhány méterrel odébb talált egy adag nem olyan régi vaddisznó ganéjt. Hajnalban hagyhatta az állat, mert még alig volt megkeményedve. A tűt belemártotta a ganéjba. Addig tunkolta, amíg a fémre elég mennyiségű apró darabka ragadt. Azzal ment vissza a csecsemőhöz, lehajolt hozzá, és fütyörészve kitapogatta a baba kutacsát.

Hajnalban a kutyák vad lármába kezdtek, majd hirtelen elhallgattak a Lukács-birtokon. Közben a kakasok is kukorékoltak,

torkukból ércesen kavargott fel az ének. Lukács és a felesége az ágyban voltak. Egyikük sem tudott aludni az éjjel. Nem szóltak egymáshoz, csak feküdtek az ágyban, és nézték a fekete plafont.

Váratlanul ideges zörgetés hallatszott a hálószobájuk ajtaján. A kislány apró keze püfölte úgy a nehéz tölgyfát. Lukács felkelt, de rossz lába miatt nem tudott odaugrani az ajtóhoz, a felesége megelőzte. Kitérte az ajtót. A kislány kapkodta a levegőt, arca hamuszürkére változott, szeméből csíkból szivárgott a könny.

– Kegyelmes uram – nyögte, és megint elkezdte szaporítani a lélegzetét, kicsi mellkasa föl-alá ugrált.

– Mondjad, fiam – intett neki Lukács, és odasántikált az ajtóhoz.

– A csecsemő – bökte ki a fiú, de a hangja azonnal elcsuklott.

Lukácsné lehajolt hozzá, és erősen megragadta a karjait.

– Milyen csecsemő? – ordította a fiú arcába.

– Odalenn van az ajtóban. Az úrnő kislánya van a küszöbön. Halálra rémültem, nem tudtam, mit csináljak, felzörgettem ezért, kegyelmes asszonyom, magukat. Ne haragudjanak rám – kérlelte a fiú, és sírva fakadt.

Az asszony elengedte a fiú karjait, lerohant a lépcsőn. Lukács bicegett utána, ahogy csak tudott. Mire leért, az asszony már a veranda deszkázatán ült, kezében a babával, aki piros arccal szuszogott a sötétbarnára koszlott pólójában. Lukács arcából kifutott a vér. Odasántikált az asszonyhoz, ránézett a kezében ringó gyerekekre, nem szólt semmit, megfordult, bement a szekrényhez, kivette a körtepálínkat. Re-megett a keze, ahogy töltött, körbelocsolta a poharat, mire csurig tudta önteni. Kiitta egy húzásra, és újra töltött, újra ivott. Aztán egy székhez ment, leült, és kezeibe temette az arcát. Közben a nő behozta a babát a melegre. Szoroson ölelte magához. Felmentek az emeletre.

A férfi úgy talált rájuk egy órával később, hogy az asszony a gyerekekhez beszélt. Halkan könnyezve kérte a bocsánatát, simogatta, cirógatta az arcát.

– Hogyan? – Lukács nem tudott mást kinyögni.

– Isten csodát tett – mondta ellentmondást nem tűrően az asszony, és megigazgatta a baba friss, fehér ruháját.

– Isten? – kérdezett vissza Lukács.

– Igen. Elköveltük a bűnt, de megbocsátott nekünk. Új esélyt kaptunk. És többet nem fogunk hibázni. Ő most már Isten gyermeke. Óvjuk, felneveljük. Az unokánk – mondta a nő selymes hangon, mintha csak a gyermekhez beszélne, nem is nézett fel a férjére.

– És ha pusztán meglátta magát valaki? – kérdezte a férfi még mindig értetlenkedve.

– Hogy képzeli? – Az asszony most felnézett Lukácsra. Szemei lángba borultak. – Kétkedik az Istenben? Gyalázatos. Hagyjon magamra, és vigye tőlem messzire az istenkáromlását – kiabálta az asszony.

Lukács bólintott, és becsukta maga után az ajtót. Ahogy ment lefelé a lépcsőn, először az jutott az eszébe, hogy mit fog mondani Annának, amikor az felébred? Hogyan mondja meg, hogy a gyermeke feltámadt, és reggel a küszöbre telepedett, mint az úr angyala? Aztán arra gondolt, hogy ki láthatta meg a feleségét. Lukács már egy ideje túl volt az Úristen adta kényelemes elméleteken. Tudta, hogy valaki a bolondját járattja velük. De ki az, és miért így intézte a dolgot? Ha nem jelentette fel, akkor zsarolni akarja? Vagy még rosszabb. Talán már az öreg Kammer is tudja, hogy mi történt. Az pedig mindennél rosszabb. Leült a hintaszékébe, megtömte a pipáját, és csak bámult kifelé az ablakon. Lassú havazás kezdődött.

A baba estére lázasodott be. Másnap reggelre halott volt. Apró teste egérszürkén hevert a kiságyban, ujjait görcsösen marokra szorította.

Lukács maga ment ki a birtokra. Csákányt és ásót cipelt a hátán, úgy bicegett végig az úton. Megtalálta a helyet, ahol a felesége megkaparta a földet és felállította a keresztet. Belevágta a csákányt a földbe. Egész délelőtt ásott, és végül jó mély árkot kapart ki a szakadó hóesésben. Visszament a házba, bebugyolálta a babát a golycsokba, és eltemette. A nő által eszkábált keresztet a földhalom mögé szúrta vissza.

Két nappal később Lukács felébredt az ágyban. Reggel volt, és vaskos hórétteg feküdt a tájon. A felesége helye üres volt az ágy túlsó oldalán. Csupán testének körvonala látszott a dunyha alatt. Lukács lerúgta a takarót, kikelt az ágyból, kabátot vett fel, és lement az emeletről. A házban nem talált senkit. Kinyitotta az ajtót. A verandára bekotorta a havat a szél, tisztán kivehetőek voltak a csupasz talpnyomok a hóban. Hátra tartottak, az erdő felé. A férfi összerántotta magát a kabátot, és sántikálva követte a nyompárt. Egyre gyorsabban szedte a lábait, a fájdalom kikapcsolt a fejében.

A fagytól megkeményedett kötél fémesen nyikorgott a diófa ágán. Alatta, a kisbaba sírjának földpúpját úgy takarta be a hó, mint a legtisztább pólya. Lukácsné lábai jegesek és kékeszürkék voltak. A férfi az arcához ölelte a talpakat, és úgy sírt, hogy hang nem jött ki a torkán.

– Borzalmas ez az egész – mormolta maga elé Lipót András, majd beleszívott a szivarba. – Még mindig nem tértem magamhoz. Hogy történhettek meg ezek? Egyszerűen nem értem. Hol van ilyenkor az Isten? – tette fel végül a kérdést.

A polgármester dolgozószobájában ültek Harsányival. Lipót az asztala mögött, Harsányi egy székből vele szemben. Harsányi lepöccintette a centis hamut cigarettája végéről a hamutálba.

– Lehet, hogy a közelmúlt eseményei alapján újjá kell fogalmaznunk az Istenről alkotott képünket. Most, hogy a prépost úr nincs itt, azt mondom, hogy Isten talán csak megteremtette nekünk a világot, aztán itt hagyott minket, és elment a dolgára. Mert ha tényleg figyelne, akkor nem történhetne ilyesmi – mondta Harsányi, és elnyomta a csikket, majd a whiskyért nyúlt.

– Az öreg Lukács összeomlott. Állítólag megnémult, azóta egy szót sem szólt. Még szerencse, hogy a Kammer-gyerek messze van a papneveldeben, mert talán pusztá kézzel tekerte volna ki a nyakát, hogy ezt okozta. De arra még én sem számítottam, hogy bánatában hozzáadja a lányát Gálics Árpádhoz – itt szünetet tartott. – Mi értelme volt? Nyert egy nem túl előnyös vejet egy szatócsbolttal.

– Talán könnyű pusztán a Kammer-fiút hibáztatni. Ő is csak egy volt ennek az ügynek a sok résztvevője közül – elhallgatott egy pillanatra. – A kocsma azóta is zárva tart – jegyezte meg aztán Harsányi. – Azt mondták a faluban, hogy Lukács Anna vinné tovább az üzletet, de az öreg lezáratta a helyet, a felesége emléke miatt.

– Hallottam én is. Gyorsak a pletykák – mondta Lipót András. – Se nem tartja nyitva, se nem adja el. Pókmulató lett belőle.

– Pedig legénykoromban milyen jókat ettem ott – nevetett Harsányi.

– Emlékszik még, amikor először voltunk ott? – kérdezte merengően Lipót.

– Persze. Sok év telt el azóta. És tudja, mi a furcsa? Pár percnél tűnt az egész.

Lipót ezen eltűnődött. Kihúzta a dugót a palackból, és újratöltötte a poharakat. Alig egy deci maradt az üvegben.

– Jól osztottuk be. Ez volt az utolsó üveg. Még jó, hogy hamarosan utazom, és fel tudom tölteni a készleteket. Tudja, barátom, az jut most eszembe, hogy mi is nemesedtünk az évekkkel, pont, mint ez a lőre – elmélkedett a férfi, és meglötykölte az italt a pohárban, a bronzszínű nedű pár cseppje feltapadt a pohár oldalára.

A polgármesteren erősen látszott a kor. Haja szinte teljesen megőszült, felszedett jó néhány kilót, szemei sárgásak voltak, alattuk vaskos sötét árkok nőttek, az orrhegye lilásan lefelé fitytyedő uborkára hasonlított, fekete mitesszerek sorakoztak rajta.

– Túl gyorsan telik az idő – fűzte hozzá Harsányi. – Főleg mostanában.

– Igen, szerintem is. Úgy érzem, hogy jobban megvisel az idő. Azt hiszem visszavonhatatlanul öregszem – mondta Lipót.

– Csak idősödik. Az nem jelent sokat. Attól, hogy a bükkfán egyre sűrűbben sorakoznak az évgyűrűk, még nem jelenti azt, hogy nem állja ugyanolyan szilajul a szelet. És mi is csak olyanok vagyunk, mint a fák; magtól porig nyújtózunk.

– Akkor azt mondja, barátom, hogy Istennek ehhez semmi köze, pusztán a természet kegyetlen törvényei által sújtva éljük az életünket? – tudakolta a polgármester, és kitöltötte a poharakba az üveg tartalmát.

Harsányi tiltakozón rázta meg a fejét.

– A természet nem kegyetlen, épphogy igazságos, válogat, megújít, ugyanúgy szereti azt, amit életben hagy, és azt is, amit elpusztít, ebben különbözik az embertől. Mi nem tudunk szeretve pusztítani – mondta a férfi, és meggyújtott egy újabb cigarettát.

A polgármester kortyolt egyet az italából.

– Maga, Nándor, megfosztja ezek szerint Istent az igazságosság jogától? Azt nem lehet; egész életünkben azt halljuk, hogy Ő az, aki ad és elvesz – jelentette ki szilárdan a polgármester.

– Szerintem Isten már túllépett az igazságosság fogalmán. Valami többre képes annál. Képes arra, amire mi nem vagyunk, hogy végignézze a pusztulást. Az ember ösztönösen tenni akarna valamit. Mint a hangyák, ha megengedi, hogy éppen ezzel példálózzak. Ha szétrúg egy hangyabolyt, azt látja, ahogy a dolgozók mentik a menthetőt, viszik a királynőt, a tojásokat, hogy egy másik helyen újjá tudják építeni a világukat. Mi is tennénk, és ezt is tesszük, ha veszély van. Az élethez való akarat erősebb mindennél. Isten nem értheti ezt, mert nem hal meg soha. Isten idő nélküli, ezért nem is érezhet olyan dolgokat, mint az igazság vagy boldogság. Ugyan mi tenne boldoggá valakit, aki a pusztá gondolatával világokat képes alkotni? Ez alapján csak akkor volt igazságos, amikor Ádámot és Évát kiűzette a Paradicsomból, mert megszegték az utasítását. Az azóta eltelt történelmünk nem azt jeleníti meg, hogy nagyon mélyen foglalkoztatná az igazság kérdésköre – mondta Harsányi, és elmosolyodott.

Lipót András nevetett, és így szólt:

– Maga igazi pogány! Hál' Istennek, hogy csak később jön a prépost, mert ezért a monológért biztosan rákoppintana a fejére a botjával.

Bezörgettek az ajtón.

– Jöjjön – kiáltott ki a polgármester.

Béla belépett, és gyorsan lekapta a kalapját, mielőtt megszólalt.

– Meghoztam Kövecs atyát – jelentette be. – Hellyel kínáltam az étkezőben, ahogy kérte az úr.

– Köszönöm, Béla – mondta Lipót, és intett a férfinak, hogy elmehet.

A polgármester felhajtotta az italát, és felkelt a székéből, összegombolta a zakóját. Mögötte a falon újabb újságkivágások sorakoztak. Az egyik az angol-zulu háborúról számolt be, és Napóleon Lajos francia császári herceg haláláról, akit a zulu harcosok lándzsái küldtek a másvilágra. És Harsányinak megakadt a szeme egy híren, ami arról számolt be, hogy egy fiatal amerikai gazda hatalmas olajmezőre bukkant a farmján. Az újságkivágáson a férfi is rajta volt. Halvány fényképen pözölt a farmon, kantáros nadrágban és kalapban, mögötte pedig már látszottak a szivattyúk, amivel elkezdték a kitermelést. A cikk címe az volt: „Birkatenyésztőből milliomos”.

Harsányi követte a polgármester gyors lépteit a folyosón, és hamar beértek az ebédlőbe. A prépost az asztalnál ült. Most még apróbbnak tűnt. Arca szinte fehér volt, szemei mintha mélyedésekben ültek volna, és a szemfehérjét teljes egészében átszőtték a vérágak. A férfi rövid göndör haja zsírosan tapadt a fejére, fejbőre néhol fehéren virított a kopasz foltoknál. Bort kortyolgatott, és látszott, hogy a keze nagyon remeg. A két férfi belépett az étkezőbe.

A prépost felemelte a fejét, és megpróbált felkelni a székéből, de Lipót gyorsan odaért hozzá, a vállára tette a kezét, és szelíden visszanyomta a székbe.

– Maradjon csak, szentatyám – tette hozzá, és teletöltötte a férfi poharát vörösborral.

– Szentatyám – üdvözölte Harsányi, majd helyet foglalt.

– A többiek? – kérdezte a prépost.

– Bármelyik pillanatban betoppantathat a kocsi – válaszolta neki Lipót András.

– Csodálkoztam, hogy nem Bélát küldte eléjük – jegyezte meg a prépost, majd köhögni kezdett.

Zsebkendőt szorított a szája elé. Amikor véget ért a roham, letörölte az arcára csapódott nyálat, és ivott egy korty bort.

– Kímélem már az öreget – kezdte Lipót. – Lehet már vagy nyolcvanéves. Nem való már neki az ilyen hosszú út. Napokig zötykölődni, várni, és közben kiszolgálni az urakat. Elég neki bőven, hogy nekem ugrál mindenhová.

– Ebben igaza van – helyeselt a prépost. – Maga igaz keresztény, barátom – tette hozzá kissé gunyorosan a prépost.

Harsányi nem szólt, csak bólintott, mikor a pap ránézett.

– Hamarosan itt lesznek, és azt hiszem, igencsak jó híreket hoznak, majd meglátja, kegyelmes uram – mondta Lipót a papnak.

– Örülök. Bár a jó hír engem már kevésbé vigasztal – mondta a prépost. – Nem hiszem, hogy megérem, mire elkészülnek itt a dolgok. Ilyen az, amikor az ember túl későn vág bele nagy dolgokba. Pedig szerettem volna látni, hogy mivé lesz a művünk.

– Ne mondjon ilyeneket, szentatyám! – torkollta le a polgármester. – Sokáig fog még élni – tette hozzá, de amikor a férfire nézett, a szemei elsomorodtak.

Kivágódott a bejárati ajtó, és Béla besietett az étkezőbe.

– Itt vannak, kegyelmes uram! – kiáltotta. – Most fut be a hintó az udvarra!

Lipót András felugrott, és elindult az udvarra. Harsányi ott maradt az öreg pappal. Csendesen iszogatták a bort. Az atya szemhéjai bágyadtan hajlottak lefelé, aztán felnézett a férfire, és mosolyt erőltetett az arcára.

A polgármester háza megtelt hangokkal. A férfi hadart, és egyre invitálta a vendégeket az étkezőbe. Lehet, csupán

azért, amiről korábban beszélgettek, de most mindenki ténylegesen öregebbnek tűnt, mint a két évvel ezelőtti látogatáskor. Lipót félreállt az ajtóból, és betessékelte a férfiakat.

Elsőként Albert Wertz gróf lépett be. Az ő magas, szikár alakján fogtak legkevésbé az évek. Pofaszakálla dús, göndör és galambszürke volt, szemei barnák, közepen kerek kopasz folt virított a feje búbján, így a szakálla egybenőtt körben megmaradt hajával, és úgy nézett ki, mint aki egy furcsa tarkóra és arcra szerelhető sisakot hordana. Fekete, drága öltönyt viselt, fehér selyemmellénnyel és inggel. Kezében gombos végű sétapálcát tartott. Mögötte az alacsonyabb Duccio Volante sétált be a helyiségbe. Kerek arca csupaszra volt borotválva, mint mindig. Ránézésre sokat hízott az elmúlt két évben, és lógó barna képével leginkább egy fajtiszta úri kutyára hasonlított. A zakójának gombjai ki voltak engedve, nehogy véletlenül lepattanjanak, amikor leül. A harmadik férfi nagyjából ugyanúgy nézett ki, mint amikor Harsányi először találkozott vele. Gondosan nyírt, fehér bajusz, tömött, szigorú szemöldök, vékony ajkak, bagótól sárgás fogak, kihúzott járása valamennyire ellensúlyozta kerekedő hasát. Csukaszürke egyenruhát viselt, gondosan kifényesített gombokkal, váll-lapján, a szürke szöveten jól látszott a három bronz csillag.

Harsányi először Albert Wertzet köszöntötte, majd olaszul Volante-ét, aztán kezét rázott Gerhart Sweidl alezredessel.

– Herr Oberst! – mondta, mikor nyújtotta tenyerét a férfi felé. – Hogy van, uram?

– Kitűnően, barátom – felelte a férfi németül, és megrázta Harsányi kezét. – Úgy látom, itt maga az egyetlen, akin egy cseppet sem fog az idő.

– Csak látszatra – védekezett Harsányi. – Már nem mozgok ugyanúgy, mint régen. A fácánt sem találom telibe hatvan yardról.

– Ugyan, láttam löni – legyintett Sweidl. – Legszívesebben besoroznám a mesterlövész alakulatba. Kezddetne hadnagyként vagy főhadnagyként.

Lipót lépett oda melléjük.

– De Herr Oberst, ne mondjon ilyet! Az kéne még, hogy erre sor kerüljön! Az háborút jelentene – mondta a polgármester, és elnevette magát.

– Tudom én, csak ugratom a fiatal barátunkat. Sosem éltünk még ilyen nyugodt időket. A katonáim unatkoznak, lassan mindegyik megtanulja csukott szemmel osztani meg keverni a kártyát. A rendőrségnek sincs sok dolga. Évek óta akasztás sem volt.

– Hála Istennek – mondta Harsányi. – Ez azt jelenti, hogy hóhért sem kell fizetni.

Közben Volante letelepedett Kövecz Pál mellé, és a két férfi csendesen elkezdett olaszul beszélgetni. Albert Wertz odacsapódott Harsányihoz, Lipóthoz és az alezredeshez. Lefutották a kötelező köröket, aztán asztalhoz ültek. Lipót először mindenkinek töltött a helyi cseresznyepálinkából, majd vizet és bort kínált, és elviharzott a konyha felé. Miután legurították az erős pálinkát, Kövecz kivételével mindenki rágyújtott. Sweidl a nadrágja zsebébe túrt, majd Harsányi felé nyújtotta a cigarettatárcáját, Wertz és Volante szivarra gyújtottak. A helyiség megtelt lassan gomolygó füsttel, közben halk beszélgetés zajlott németül. Duccio Volante néha olaszul is szólt külön a préposthoz. Mikor a polgármester visszatért, a szobában már vaskos füstköd állt, ezért először az ablakokhoz ment, és kitartha őket. A huzat körbejárta a helyiséget, és fellibbentette a füstöt, ami elindult a plafon felé, majd tekeregve kiszippantódott az ablakon.

Marika elkezdte behordani a tálakat. Az öregasszony lassan, nehézkesen lépkedett, a nagyobb tálakat már Béla cipelte helyette. Először három tálcára elosztott szarvassült

került az asztalra, azt követte a tört krumpli, a párolt káposzta és a savanyított dinnye, uborka meg a frissen sült, ropogós héjú kenyér. Béla aztán behozott egy icce fehér- és egy icce vörösbort.

A vacsora alatt nem sok szó esett. A férfiak dicsérték Marika főztjét, Volante azzal viccelődött, hogy Marika a legnyomósabb ok, amiért megteszik ezt a hosszú utat. Volante többnyire Róma és Bécs között utazgatott, és különböző helyekre ment kiküldetésbe. Albert Wertz igazi nagyvilági életet élt Bécsben, csak akkor hagyta el a várost és persze szeretőinek végtelen sorát, hogyha nagyon muszáj volt. Sweidl gyakrabban járt arra, néha hivatalból körbejárta díszkíséretével a vidéket, hogy az önkéntes falusi népfelkelők megtartsák-e a kijelölt lögyakorlatokat.

Utoljára Marika az aranygaluskát szervírozta. Miközben a desszertet ették, Albert Wertz szólalt meg.

– Kellenének ide akácok – mondta, és a villájával belemártott egy darab kalácsot a tejsodóba. – Nagyon hasznos. Jól érzi magát az éghajlaton, a fája remek tüzelőnek, építkezéshez, a virága elsőrangú a méheknek. Azt beszélik, hogy ez lesz a századvég egyik legnagyobb befektetése. Nem utolsósorban vasúti talpfának is kiváló – fejtette ki a férfi, majd a szájába lapátolta a süteményt.

Lipót András letette a villáját, hátradőlt a székében, és rágyújtott, elfújta a gyufát, és a hamutálba dobta.

– Akácok? – kérdezett vissza.

– Igen – szólt közbe Sweidl. – Az egyik unokafivérem is belevágott úgy tíz éve. Azóta szép erdői vannak, szokott külden akácmézet. Ha elér a göthösség, mindig azt eszem, néhány nap alatt kihúz a legrosszabb betegségből is.

– Érdekes – motyogta a polgármester.

– Látja, még az Oberst is egyetért velem – gúnyolódott Wertz. – Ilyen pedig nem sűrűn fordult eddig elő.

– Tegyük fel, hogy belevágok – kezdett bele szónoklatába Lipót –, és telepítetek, mondjuk – ujjával a levegőben hadonászott –, tízezer csemetét, mikorra térülne meg a befektetésem?

– Ezt nem így kell nézni – legyintett rá Wertz. – A vállalkozó a jövőnek dolgozik.

– Akkor is harminc év, mire abból kitermelhető fák lesznek, hol leszek én már akkor? – vetette fel Lipót.

– Reméljük, hogy itt, csak még fehérebb hajjal – szúrta oda Harsányi.

– Kevésbé hiszek én abban – mondta a polgármester.

Ivott egy kortyot, újragyújtotta kialudt szivarját.

– Ha már belekezdünk az üzletbe, kíváncsi lennék, hogy haladnak a dolgok a vasút körül? – szólt közbe Volante, tört némettel.

A polgármester fészkelődött egyet a székében, és Harsányira nézett.

– Voltak gondok tavaly – vágott bele Lipót.

– Éspedig? – vont a fel szemöldökét Volante.

– Túl kemény volt a tél, és az egyik helyen, ahol átvágtuk a sziklákat, omlás történt. Azóta nem volt még erőforrás kitakarítani, a fagy is károkat okozott a lefektetett sínekben. Nem haladunk rózsásan – rázta meg a fejét a férfi.

– Mi van kész? – szólt közbe Wertz.

A polgármester megköszörülte a torkát.

– A bányától indulva körülbelül egy kilométer a járható szakasz.

– Az bizony nem túl sok – jegyezte meg Wertz. – Elég sok pénzünk áll ebben a vasútban, Herr.

– Nekem nem kell mondania – háritott Lipót. – Én vagyok az, akinek a leginkább érdeke, hogy a szállítás minél gyorsabb legyen. A termelés folyamatosan jobb mutatókat hoz. Ezen a vasúton áll minden most már.

– Miért nem vezényel oda egy századot, Sweidl! Úgy is azt mondta, hogy az emberei unatkoznak. Akkor a kártya helyett valami hasznosat is csinálnának – bökte oldalba Wertz a melléte ülő katonát.

– Ne nevetessen, Albert! Én a császári-királyi hadsereg tisztje vagyok. Nem mozgathatom csak úgy a katonákat. Micsoda szalagcím lenne belőle! „A magas rangú tiszt magánvasutat építtet a Monarchia katonáival” – kezével vonalat húzott a levegőbe. – Remélem, nem gondolta komolyan.

Wertz vállat vont, és az italába temetkezett.

– Ne aggódjanak az urak – mondta megnyugtató hangon Lipót. – Ha azt mondom, hogy a vasút kész lesz, akkor kész is lesz. Az én embereim nagyon értik a dolgukat, csak nem mindig dolgoznak nekünk a körülmények.

A prépost megköszörülte a torkát.

– Isten útjai kifürkészhetetlenek – mondta.

Mindenki elhallgatott, és a férfira néztek.

– A helyiek jó emberek, és szorgalmas munkások. Tudják, hogy ettől függ a jövőjük, a családjuk boldogulása. Áhítattal dolgoznak, a szívüket követik, nem a parancsokat, amiket adnak nekik. Higgyék el, amit Lipót úr mond! Hamar újraindul a munka, és mire legközelebb jönnek, már lát-szódik az eredmény. Bízom benne, hogy a haladás ütemes lesz, és még én is utazhatom egyszer a vonattal. – Az utolsó szó után újabb erős köhögőroham kapta el.

A férfiak bólítottak. Néhány percre megenyhültek, és némán szívták a szivart, itták a bort, hallgatták, ahogy a huzat körbejár a házban, és amiként a szél tekergeti a bükkök húsos leveleit az erdőben.

1888 júniusa

Ifjabb Kammer Ágot az íróasztalnál ült, és visszacsúsztatta a levelet a borítékba, miután másodjára is elolvasta. A huzattól ficánkoló gyertyafény elé tartotta a borítékot, és elolvasta újra a feladót, mert azt hitte, rosszul látja. Sok hivatalos papíron látta már régen a kacifántos, díszes betűket, így azonnal ráismert Lipót András írásképe. A levél arról tájékoztatta, hogy Kövecs Pál az írás keletése előtt egy héttel elhunyt, és kérte, hogy látogasson haza a temetésre, valamint kilátásba helyezte a megüresedett parókia átvételét, illetve az egyházközség gyámolítására kérte fel a fiút. Kammer azért olvasta újra a levelet, mert a sorok mögött nem ismert rá a polgármesterre, akiről mindig azt gondolta, hogy gyűlöli őt és a családját. Végül tanácstalanul csúsztatta vissza a levelet a borítékba.

Feszületet szögeztek a falra, szemben az ajtóval. Kammer térdre ereszkedett, és elmondta a szokásos esti imát, ahogy elvárták tőle, majd az asztalhoz ment, elfújta a gyertyát, és lefeküdt aludni.

Amikor felébredt, a napsütés már betódult kis ablakán, és egyenesen az ágya végére vetült, ahol a talpai pihentek. A meleg csiklandozta a lábait. Először a kancsóból vizet öntött a mosdótálba, megmosta a hónalját, a nyakát. Arcán kékesen ütött ki a friss borosta. Beszappanozta a bőrét, gyorsan végighúzta párszor a borotvakést rajta, majd kitapogatta fejbűbján a tonzúrát, és csak úgy szárazon végigfuttatta a borotvát a kopaszra nyírt részen. Utána felöltötte a reverendát, kifényesítette a cipőjét, ruhája nyakába rakta a kollárét,

elővette a Lipót Andrástól kapott levelet, és kilépett a helyiségből.

Sietve ment végig a folyosókon, majd kiért a belső udvarra, az oszlopokkal körülhatárolt térre. A fehérre meszelt falak ragyogtak a napfényben. Az udvaron egy pap beszélgett két bencés szerzetessel. Kammer illedelmesen üdvözölte őket, majd ment tovább.

A megbeszéltek szerint pontban kilenckor kopogtatott a feljebbvalója ajtaján.

– Jöjjön, Kammer – szólt a hang, a csukott ajtón keresztül.

Belépett a szobába. A főesperes az asztalánál ült, körülötte nagy halmokban álltak az intézni való ügyek dokumentumai. Vele szemben, az asztal túloldalán egy pap ült, akit Kammer ismert látásból.

– „Laudetur Iesus Christus!” – hajtott fejet Kammer Ágost, amikor az asztal elé lépett.

– „In aeternum, Amen” – felelte a főesperes. – Üljön le, Kammer – mutatott rá az üres székre a férfi.

Senki sem szólt egy szót sem, amíg Kammer helyet nem foglalt. A főesperes szigorú, varjúszerű arca rezdült egy kicsit, amikor a fiú a szék lábát megnyikorogtatta a padlón. A férfi megigazította szemüvegét, és odébb tolt egy iratköteget az asztalon, majd keresztbe fonta az ujjait, és Kammerre nézett. A másik pap kicsit oldalra fordult a székében, kezeit a derekán pihentette.

– Nos, kérte a meghallgatását, Kammer-diakónus. Milyen ügyben? – tette fel a kérdést a főesperes.

– Szentatyám, ezt a levelet kaptam a szülőfalumból – mondta a fiú, és átnyújtotta az irományt a férfinak.

A főesperes unott arccal elvette a levelet, és olvasni kezdte, közben idegesen igazgatta a szemüvegét, ami csúszkált le az orrán, ha lefelé nézett. A másik pap mozdulatlan arccal figyelte hol Kammert, hol a feljebbvalóját.

A férfi a levél végére ért, majd maga elé dobta az asztalra.

– Természetesen tudunk Kövecs prépost haláláról – vágta oda fölényeskedő hangon. – Azt hiszem, hamarabb kapom meg az ilyen értesüléseket, mint egy diakónus. Mit akar most ezzel? – kérdezte a fiútól.

– Szeretnék egy időre hazautazni – felelte lesütött szemmel Kammer.

A főesperes újra a kezébe vette a levelet.

– Nem egy polgármester fogja eldönteni, hogy ki veszi át a plébániát, főleg nem egy fiú, aki még fel sincs szentelve papnak. Hallatlan! – fakadt ki a férfi, és újra az asztalra vágta a levelet.

Kammer nem szólt egy szót sem.

– Megmondom, mi fog történni – kezdte a főesperes, lát-szott, hogy egy kékes ér dagadni kezd a halántékán. – Maga, Kammer, elutazhat haza, hogy látogatást tegyen, és részt vegyen a temetésen. De szó sincs olyanról, hogy bármilyen tisztséget felvegyen a helyi plébánián.

Kammer felnézett. A főesperes arca paprikavörös volt. Oldalra nézett. A másik pap mozdulatlan arccal nézte őt.

– Úgy van – erősítette meg a főesperes. – Daróc atya volt olyan szíves, és elvállalta ezt a szolgálatot. El fogja kíséрни magát, hogy a dolgok rendben menjenek, és még csak senkinek eszébe se jusson, hogy beleüti az orrát laikusként az egyház dolgaiba. Hivatalosan maga temetésre és rokonlátogatásra kap engedélyt, az egyházi teendőket Daróc atya fogja ellátni. – A levelet visszanyújtotta a fiúnak. – Ezt tudom ajánlani. Remélem, érthető voltam?

– Természetesen, szentatyám – mondta a fiú, és elvette a papírt. – Köszönettel tartozom – fűzte hozzá.

– Itt a szabadságlevele. – A főesperes aláírt egy dokumentumot, pecsétviaszt olvasztott a gyertyalángon, borítékba rakta a papírt, és lezárta a pecséttel. – Most mehet készülni – mutatott az ajtóra a férfi.

Kammer felkelt a székről, meghajolt, és kiment a szobából. Öt nappal később Háromkupacson voltak Daróc atyával. A tömeg a temetőben tolongott, felekezettől függetlenül, hogy a végső útjára kísérsje Kövecss Pál prépostot. A férfi bebalzsamozott testét koporsóba helyezték, és úgy vitték a vállukon a sírgödörhöz. Elöl Daróc atya vonult, mögötte ifjabb Kammer Ágost diakónus és a falu népe. A prépost végakarata szerint a háromkupacsi temetőben kell nyugalomra hajtania a fejét, a parókia mögött, ahol a sír fölé nyúlhatnak ágaikkal a gesztenyefák. A gödör mellett nagy halom hant állt, a nép felsorakozott. Háromkupacs temetője újabb emberrel gazdagodott. Kövecss Pál is megtért teremetőjéhez, ahogy az elmúlt években a polgármester öreg lovásza, Béla, özvegy Takácsné, Víg Lóránt és felesége, és Lukács János is. Utóbbi halálával Gálics Árpádnak, mint Lukács Anna törvényes férjének, hatalmas birtok és gazdagság vándorolt a kezére. Gálics és Gálicsné azóta Anna szüleinek óriási, régi házában laktak. Az öreg Kammer, aki nem messze állt Gálicstól és Lukács Annától, a férfit pillantott, és kövérkés, pirospozsgás arcába nézve tudta, hogy a birtok legkésőbb fél éven belül az övé lesz. Lukács Annát nem tekintette ellenfélnek, mivel a lány olyan epekedő pillantással tapadt a reverendát viselő ifjabb Kammerre, hogy abból szintisztán látszott, sosem ártana a családjának sem. Lipót András és Harsányi nem messze álltak a sírgödörtől. Finom anyagú, fekete öltönyük elütött a falusiak által viselt kopottas zakók hadától. Kalapjukat mindketten hátul összekulcsolt kezükben tartották. Harsányi az ifjabb Kammer Ágostot figyelte a szeme sarkából. A fiú behunytt szemmel imádkozott Daróc atya mellett, aki a búcsúztatást mondta. Aztán amikor megkérte a segédeket, hogy eresszék a földbe a koporsót, és mindenki a lefelé süllýedő fadobozra figyelt, ifjabb Kammer Ágost Lukács Annára sandított. Harsányi elkapta a pillantást, és magában elégedetten elmoso-

lyodott. A koporsó megpihent a gödör alján, felhúzták a köteleket, és a négy férfi óvatos lapátolással elkezdte betemetni a sírt. A falusiak még maradtak egy kicsit, aztán a tömeg elkezdett eloszlni. Harsányi és a polgármester még álltak egy ideig a friss sírhant fölött, majd odamentek Daróc atyához és ifjabb Kammerhez. Lipót megköszönte nekik, hogy levezették a szertartást, mire Daróc félrevonta a polgármestert.

Harsányi ott maradt Kammerrel.

– Nehéz napok ezek – mondta Harsányi. – Kövecss atya a legfontosabb ember volt az egész faluban. Nem tudom, hogy mi lesz nélküle. Az embereknek szükségük van valakire, aki óvja a lelküket, meghallgatja a gondjaikat, a gyónásukat. – Harsányi a fejét rázta.

Kammer helyeslőn bólintott.

– Remélem, olyan ember kerül ide, aki úgy érti majd a helyieket, ahogy a prépost tette. Nekem még várnom kell a kinevezésemre. Azért jött velem a presbiter – mondta Kammer, és Daróc atya felé nézett, majd lehorgasztotta a fejét.

– Tiszta szívemből remélem, hogy nem bántad meg azt, hogy reverendát öltöttél – vágott közbe hirtelen Harsányi. – Emlékszem még, hogy milyenek voltak gyerekként. Folyton azzal ijesztgettétek egymást az iskolában, hogy az alkonnyati ég felhői megmutatják a sátán birodalmának a határát.

Kammer elmosolyodott.

– Igen, emlékszem én is – mondta. – A kölykök képzelete határtalan.

– És most? Még mindig úgy gondolja, hogy az Isten csatázik a lelkünkért az ördöggel? És az ég a csatátér? – kérdezte Harsányi a fiútól.

– Sok minden változott bennem. Azt hiszem, a hivatás kiölte belőlem a gyermeki kíváncsiság egy részét. Tizenkét évesen úgy gondoltam Istenre, ahogy akartam, most már inkább úgy, ahogy kell gondolnom rá – felelte Kammer.

Harsányi elmosolyodott.

– Este beszélgethetnénk egy kicsit, ha van kedved hozzá, mint a régi időkben – javasolta.

– Rendben, köszönöm – mondta a fiú, és kezét nyújtott Harsányinak.

– Majd belépek a parókiára – hátranézett, hogy hallja-e valaki – egy üveg jó itallal – súgta.

Kammer biztatóan bólogatott.

Mialatt Harsányiek megbeszélték az estét, alig húsz méterrel odébb Daróc atya szigorú arccal szólt a polgármesterhez:

– A főesperes üzenetét hozom Önnek – mondta a férfi gépies hangon.

– Rendben, atyám, hallgatom – felelte Lipót András tisztelettudóan.

– A szentatya azt kéri, hogy a jövőben ne avatkozzék bele az egyház ügyeibe. Levele meglehetősen zavart keltett az ifjú Kammer diakónus lelkében. A fiú a fejébe vette, hogy ő lehet a helyi plébánia papja – darálta színtelen hangon a pap.

– Levelem? – kérdezett vissza a polgármester.

– Igen. Ön közel egy hete levelet küldött az ifjú Kammer diakónusnak, amiben felkérte, hogy legyen a háromkupacsi közösség papja.

– Ez valami tévedés lesz – védekezett a polgármester. – Én nem küldtem neki semmilyen levelet. Küldtem a prépost haláláról jelentést a főesperességnek, de másnak nem. Főleg nem Kammernek – rázta a fejét a polgármester. – Itt valami tévedés lesz.

– Kétlem – folytatta a pap, akit meglehetősen zavart, hogy a polgármester félbeszakította. – Én csak tájékoztatom a főesperes nevében az ügyről. És a szíves kérelmét adom át, hogy a jövőben engedje, hogy az egyház ügyeiben az egyház járhasson el. Ez a feltétele a helyi plébánia fennmaradásának.

A polgármester homlokán vad táncba kezdtek a ráncok.

– Fenyegtetnek engem? Hogy megvonják a néptől a valósi gyakorlatot, ha valami nem úgy történik, ahogy maguk akarják? – kérdezte emelt hangon a polgármester.

– Szó sincs ilyenről – mentegetőzött a pap.

– De igen. Azt hiszem, hogy ebben jártasabb vagyok maguknál. Ez az én városom, azért lehet itt az egyházuk, mert én megengedtem, és személyesen jártam közben, hogy templom épülhessen itt. Az én embereim, az én templomom – súgta fenyegetően Lipót. – Rendeljenek új papot ide, nem számít, ki az. Itt a nép a fontos – szünetet tartott, és nagy levegőt vett, majd kifújta. – Remélem, érthető voltam. Ne próbáljanak még egyszer zsarolni – elmosolyodott, és a kezét a pap felé nyújtotta. – További szép napot, szentatyám! – mondta a férfi illedelmes hangon. Megfordult, és odasétált Harsányihoz és az ifjabb Kammerhez.

Az este nagy szél kíséretében borult a tájra. Úgy húztak át a fekete felhők az égen, hogy nem lehetett látni a csillagokat. A fák ágai recsegve vonaglottak, a házak ablakzsindelyeit becsukták, az utcákon egy ember sem járt. Mindenki úgy érezte, hogy bármelyik pillanatban eleredhet az eső. De az eső nem jött, csak tolta maga előtt a süvítő szeleket.

Daróc atya elfoglalta Kövecsszécs prépost régi hálószobáját a parókián, és elmondta az imát, majd lefekvéshez készülődött. A másik helyiségben Harsányi és ifjabb Kammer beszélgettek. Nem szűrődött át egy hang sem a vaskos falakon, amíg Daróc atya rá nem zendített a borzalmasan recsegős horkolásra.

Harsányi töltött még egy pohárral a pálinkából, majd odatolta Kammer elé. A fiú már szédelgett, nem is nagyon ivott életében tömény alkoholt.

– Szeret engem – dadogta a részeg fiú. – Még mindig szeret engem, tudja?

– Igen, szerintem is így van. Úgy néz rád, ahogy csak egy szerelmes tud nézni – helyeselt Harsányi. – Azért is kérdeztem, hogy megbántad-e a reverendát?

– Megbántam. Nincs nap, hogy ne bánnám – vallotta be a fiú megtörve. – De apám sosem engedte volna, hogy elvegyem. Túl sok benne a gyűlölet, pedig Lukács már halott.

– Még nem késő visszakozni – mondta Harsányi. – Most még nem vagy felszentelt pap.

– De Anna már Gálics felesége. Sosem válna el. Nem bírná a szegényt. Ott van a gyerekük is. Ez a történet már nem végződhet másképp. Engem felszentelnek, és elmegyek egy távoli helyre, ahol nem kell ezen gondolkoznom. Más nőt úgysem akarnék magam mellé. Csak őt – jelentette ki a fiú.

– Ilyen sok év után is ugyanúgy szereted?

– Igen – mondta a fiú, a pálinka kioldotta a könnyeit.

– Majd én segítek neked. A világon semmi sem állhat a szerelem útjába. Hát nem emlékszel, amikor olvastuk Ovidiust az iskolában?

– De igen, uram – mondta a fiú.

– A szerelemre – Harsányi a magasba emelte a poharát.

A fiú odakoccintotta a magáét, majd felhajtotta az italt. Lerakta a poharat az asztalra. A szemei fátyolosak lettek, kezével próbált előrenyúlni, de csak lelökte a poharát a földre, ami nagyot csattanva darabokra tört a kövön. A fiú szájából hosszú nyálcsóva indult meg, aztán átbukott az asztalon, és hasal elterült a padlón. Harsányi hátradőlt a székében, keresztbe tette a lábait, majd felhajtotta, ami maradt a poharában. Pár percig még üldögélt ott, és nézte a gyűrött pózban elheverő fiút, aztán felkelt a székről, átlépte a fiút, és kísétált az ajtón.

A folyosók sötétek voltak, a falakon álló gyertyatartókban apró csonkok pihentek, oldalukon rojtos, merev viaszvirágok lógtak. Mindent betöltött Daróc atya horkolása, ami a vaskos tölgyajtón keresztül is dübörgő volt. Harsányi rányomott a kilincstre, belökte az ajtót. Az atya horkantott egyet, szájában cuppogott a nyál, majd halkabb szuszogásra váltott. A férfi odament az ágyához, a csizmája szárából vékony pengéjű nyúzókést húzott elő. A mozdulat villámgyors volt. Az atya nyakán szájszerű seb nyílt, aminek az alján lilán lüktetettek az elmetszett érfalak. Vére ütemesen fröcskölt ki a sebből a fehér takaróra. Nyakához kapott, de nem tudta lefogni a megnyílt ereket. Harsányi marokra fogta a kést, és a hosszú pengét háromszor belevágta a férfi mellkasába, mire annak teste megmerevedett egy pillanatra, aztán elernyedett. A nyakát szorító keze az ágy mellé hullott.

Harsányi beletörölte a kést a paplanba, majd kísétált a szobából.

Gálics Árpád rövid beszélgetést folytatott a feleségével, mielőtt elvonult aludni. A háló felé menet még benézett a gyerekszobába. Kisfiuk a hátára fordulva szuszogott az ágyban. Apja nézte egy ideig. A gyerek egyszer nagyot nyögött álmában, megrázkódott a teste, kezét az arcához tartotta, aztán a kicsi kar erőtlenül visszahullott a test mellé. A férfi rátette a kezét a gyerek mellkasára. Szíve erősen vert. Megsimogatta a fiú haját, és kiment a szobából. Miközben hálóruhába öltözött, azon gondolkozott, amit a felesége mondott neki a konyhában. Az asszony zaklatottnak látszott, és arról hadovált, hogy vajon Isten elfordítja-e a közösségtől az arcát, ha földi helytartója meghal. Majd rögtön utána hangnemet váltott, a kétségbeesetről elméledő lett, és arról kezdett beszélni, hogy a papi hivatás mekkora elköteleződést igényel, amit csak a legtisztább lelkű emberek tudnak megtenni. Gálics némán hallgatta végig az asszonyt. Közben azon járt az agya, hogy a nő vajon azt tervezi-e, hogy megszökik az ifjú Kammerrel, amíg az itt van a faluban. Félt, hogyha ez megtörténne, esetleg a gyermeket is magával vinné. Gálics imádkozta a fiút. Az jutott eszébe, hogy nem tudna úgy élni, hogy a fiú valahol máshol, egy másik emberrel van a világban. Hogy ne kelljen ezekre gondolni, lefekvés előtt hirtelenjében bekapott két decit az apósa által régen főzetett körtepálinkából, és attól ágyának is esett. Minden forogni kezdett, és a férfi a párnába kapaszkodott, hogy a szédülés ki ne húzza fektéből, de fél óra múlva már kiütve aludt. Álmában látta a feleségét és a fiát, amint egy vonatról integetnek neki, és hiába kiáltott nekik, a torkából nem jött elő egy árva szó sem. Némán ordított az elvonuló szerelvénnyel, miközben furcsán nyomódtak össze rémálmának falai, és úgy érezte, a fulladás kerülgeti.

Ifjabb Kammer Ágost reggel arra riadt, hogy a hátán lecsorog a veríték. Pont oda kapta a napot, ami az ablakon át

rávetült. A fal felé fordulva feküdt, és a feje borzalmasan sajgott. Átördült a másik oldalára, majd riadtan ugrott fel az ágyról. A lepedőn alvadt, barnás vértócsában egy szív hevert. A fiú ijedtében kimenekült a szobából. Kezei ragacsosak voltak a vértől, ahogy reverendája is. A folyosókat futva szelte át, majd mikor a nagyterembe ért, földre rogyott. Az oltáron Lukács Anna feküdt. Meztelen testén minden véres volt, a szegycsontja alatt hosszú vágás futott végig a köldökéig. Hosszú, lángvörös haja az oltár két oldalán csüngött a földre. Szemei csukva voltak. Arca olyan volt, mintha csak aludna. Kammer odakúszott hozzá, megfogta lelógó kezét, és úgy sírt, az oltárnak borítva hátát. Amikor feltápáskodott, meglátta szemben a feszületet. A nagy kereszten Daróc atya lógott, vére patakként terjedt lefelé a falon. Csuklóinál és bokájánál kötözték oda, valamint a homlokánál, hogy a feje ne bukjon le, hanem előre nézzen a padokra és a templomkapura. Az ő szeme nyitva volt.

Az ajtó kitarult, bevert a napfény, és egy idősebb asszony lépett be. Abban a másodpercben, amikor meglátta az oltár előtt ülő, csuromvér Kammert és a két holttestet, torkaszakadtából ordítani kezdett, és kirohant az épületből.

Kammer meg sem mozdult, keze görcsösen rászorult Lukács Anna kezére, térdeit maga elé húzta, és homlokát ráborította a térdkalácsaira.

Ugyanebben a pózban talált rá a falusi férfiaktól szervezett csapat, akik berontottak a templomba, volt, aki puskával, volt, aki baltával a kezében. Amikor beléptek, gyorsan keresztet vetettek, és elképedt arccal közelítették meg a Kammer-fiút. Kammer nem védekezett, arca hamuszürke volt, ahogy lefejtették kezét a halott lány kezéről. Talpra állították, rányomták az egyik padra, és egy régi vasbéklyóval hátrabilincseltek a kezeit, majd kivezték a templomból.

Idősebb Kammer Ágost keményen odavert a lónak, úgy vágta át a falu főutcáján. Az állat lábai pörögtek, patkói olyan hangosan verték a macskaköveket, hogy a közeli házak lakói kinéztek az ablakaikon.

Amikor az iskola épületéhez ért, leugrott a lóról, és az ajtóhoz rohant. Két puskás falusi állta el a bejáratot.

– Engedjete be, beszélni akarok veled! – kiáltott rájuk Kammer, de a férfiak nem tángítottak a bejáratból.

– Engedjétek be – szólt oda a polgármester, mire a férfiak szétváltak, utat nyitva a házba.

Kammer a polgármesterre nézett, és biccentett egyet.

– Várjon – mondta az egyik őr, és áttapogatta Kammert, nehogy valamit becsempésszen a fiának. – Jól van – mondta mogorván. – Mehet.

Idősebb Kammer Ágost besietett.

A lova szabadon poroszkált az utcán, az egyik őr letámasztotta a puskáját a falhoz, elkapta a ló kantárát, és odakötötte a ház melletti cölöphöz.

Ifjabb Kammer Ágost a fal aljában ült. Fölötte a falba vaskarikát vertek, azon fűzték át a bilincshez rögzített láncokat. A fiú mereven bámult ki az ablakon. Arcán csorogtak a könnyek, a szemei körül vörösre csípte bőrét a só. Ajka egy helyen végig volt repedve, feketére hegesedett a húsa. A szoba másik sarkában egy újabb falusi ült, ölében egy öreg revolverrel.

Az öreg Kammer odalépett az őrhöz, valamit sustorgott vele, mire a férfi megvonta a vállát, cigarettát dugott a szájába, és kiment a szobából. A fiú feltápáskodott a padlóról. Amikor apja odaért hozzá, szorosán átölelte. A fiúról levették a reverendát, és csak egy fehér ing volt rajta, ami már jócskán

össze volt mocskolva, apja azt gondolta, hogy biztosan megempergették a porban, mielőtt behozták az iskola helyiségébe. Az apa kibomlott az ölelésből, és megveregette a fiú arcát.

– Ez képtelenség – mondta a férfi. – Nem akarom elhinni. Nem akarom – ismételte el a férfi, és megrángatta a fiú inggallérját.

– Nem én voltam – hebegte a fiú. – Szerettem őt – szipogott, és szeméből újra könnyek csordultak elő.

– Tudom, fiam. De ezt most senki sem hiszi el rajtad kívül. Minden egyértelműnek tűnik. És a kivágott szív? – a férfi feje lebukott, mély levegőt vett, hogy folytatni tudja. – Még csak nem is hallottam soha ilyen mocskokról.

– Szerettem őt – kiáltotta a fiú sírva.

Az apja arcon ütötte.

– Azt mondták, hogy megbecstelenítették a lányt. Megbecstelenítették – mondta, és a falhoz lökte a fiút. – Mindenki tudott rólatok, ez egy kis falu. És azt is tudták, hogy nem jószántadból mentél papnak. Látták az atyát a kereszten. A véredet akarják, nem érted? Te meg szerelemről beszélsz itt nekem! Teljesen elvette az eszed az a ringyó? – kiáltotta az öreg, borostás arca valósággal reszketett.

A fiú a falnak döntötte a fejét, és gyűlölettel nézett az apjára.

– Te bolond! – mondta a férfi. – Senki sincs, aki igazoljon. A gyilkosoknak kötéll jár. A pusztá szavad minden bizonyíték ellen. Hiába vagy diakónus, itt van egy halott pap is!

– Harsányi Nándor majd tud igazolni. Ott volt velem a parókián estig – vetette oda dacosan a fiú.

– Harsányi nincs a városban, már tegnap este elutazott Patakra – mondta csüggedten az öreg Kammer. – Lehet, hogy volt a parókián, de az éjszaka hosszú. Senki sem fog hinni egy ilyen mesének.

A dac nem akart múlni a fiú arcáról.

– Megmondom, mi lesz – kezdte suttogón az apa. – Este vissza fogok jönni ide. Velem lesz két emberem, leütjük ezt a három pojacát, kapsz egy lovat, és eltűnsz. Adok pénzt, külföldre mész, és soha többé nem jössz vissza a Monarchiába.

– Nem tehetem – mondta szilárdan a fiú. – Ártatlan vagyok. Ha elfutok, azzal elismerem, hogy én követtem el. Aztán téged kötnek fel, amiért segítettél. Tisztára kell mosnom a család nevét.

– Miről beszélsz? Meg fogsz halni, hát nem érted? – ripakodott rá az apja. – Ez egyenes út a bitóhoz!

– Bízom Istenben és az emberekben. Az igazság utat talál. Nem lesz semmi gond – mondta a fiú, és felszegte a fejét. – Őr! – kiáltotta.

A férfi belépett a szobába.

– Menj most, apám! Köszönöm, hogy eljöttél, de itt a törvénynek kell igazságot szolgáltatnia. Nem dönthetsz örökké helyettem – mondta a fiú, és visszaült a földre, láncai fémesen csörömpöltek.

Az öreg Kammer földbe gyökerezett lábakkal állt.

– Holnapra itt lesz egy osztag zsandár – mondta halkán a fiúnak. – Elvisznek magukkal. Utána magadra maradsz, fiú!

Ifjabb Kammer bólintott, majd elfordította fejét az ablak felé.

– Köszönöm, hogy benézett, apám. Minden jót Önnek. Az Isten áldja – felelte szenvtelenül a fiú, oda sem fordította arcát az apja felé.

A férfi megrázta a fejét, motyogott valamit magában, és kilépett a helyiségből. Odakint nem szólt senkihez, leoldotta lova kantárját a cölöpről, felszállt rá, és elvágtatott.

Hajnaltól az öreg Kammer a lován ülve várt a Kupacs-völgyhát melletti bozótosban. Két férfi volt vele, mindkettőjük arcát csuklya takarta. Az iskola épületét figyelték. Ugyanúgy két ór állt előtte, mindkettőnél puská volt. Be-

szélgettek és cigarettáztak, az ajtó fölé helyezett olajlámpák fénye megvilágította arcukat. Mikor Kammerék már nekiindultak volna a bozótosból, újabb négy puskás érkezett, és szóba elegyedtek az őrökkel. A vadászok voltak, akik éppen elindultak az erdőbe. A férfiak nem hagyták ott a beszélgetést, csak amikor már megvirradt. Kammer nem támadott. Az utcán már mászkáltak az emberek. Megfordította a lovat, intett a két másiknak, és ellovagoltak.

Egy órával később a kocsúton platós szekér jelent meg. Izmos ígásló húzta a kocsit, amin tíz csendőr ült, a válluknak puskát támasztottak. Már messziről látszottak a fekete, kakastollas kalapok. Amikor a főtérre értek, a hajtó megállította a lovat, a csendőrök leugrottak a platóról, és felsorakoztak. Lipót András fogadta őket. A csendőrosztag parancsnoka kezét rázott vele, majd Lipót bevezette az iskola épületébe. A többi csendőr addig körbevette az épületet.

A főtéren kisebb tömeg verődött össze. Mindenki látni akarta, hogy mi fog történni. Lipót és a csendőrparancsnok kiléptek az épületből, a parancsnok intett két emberének, akik bementek. Lipót szivarral kínálta a parancsnokot. Rágyújtottak. Közben a két csendőr kivezette az ifjabb Kammer az épületből. A fiú régóta odabent volt, így kezeit a szemé elé kapta, amikor a napfényre értek vele. Kezeit elől bilincseltek össze, bokáira is vashétköz került, így járása inkább kacszzerű totyogásra emlékeztetett.

Az emberek előrenyomultak, hogy jobban láthassák, amint elvezetik a foglyot. Amikor a fiút felültették a szekér platójára, kiszakadtak az első hangok a tömegből.

– Ártatlan! – kiáltotta valaki. – Engedjék szabadon! – jött a következő kiáltás.

Hirtelen egy kövér, kopasz férfi nyakon ragadott egy fiatalabb fiút, és azt ordította az arcába, hogy „megbűnhődik a gyilkos”. Az emberek egymásnak feszültek.

Újra lódobogás hallatszott. A főutcán Gálics Árpád üggett le barna pej lován. Az állat izzadt, fújtatott, amikor közel ért, és a férfi megfékezte. Lipót András kiállt az utca közepére Gálics elé.

– Ugye nem fog semmi ostobaságot csinálni, Árpád? – kérdezte a polgármester.

– Nem, uram, nincs nálam fegyver – felelte, és felemelte zakója szárait. – Csak látni akarom, ahogy elviszik ezt a gyilkost – Az emberek felé fordult. – Ez a férfi megölt a feleségem, és megölt egy papot még ugyanazon az estén. Azt fogja kapni, amit megérdemel, erről gondoskodom. Kötéllel a nyakában végzi, még akkor is, ha minden vagyonom rámegy a perre, nem számít, ha egy bárányon sem marad a végén. – Kantárt szorongató kezét a magasba emelte. – Isten engem úgy segítjen! – mondta, a szemei izzottak.

Az emberek felbődültek, akár egy csorda, és ujjal mutogattak a szekéren reszkető fiú felé. Gálics odalovagolt. Kammer igyekezett kerülni a tekintetét. Gálics lova toporzékolt, mert a férfi idegesen rángatta a zablát a szájában. A ló leírt egy kört, majd mikor újra Kammer felé nézett, Gálics Árpád az arcába köpött, megsarkantyúzta a lovat, és elvágta a Kupacsbércecs irányába.

Újabb kiáltások szakadtak ki a zúgolódásból. Néhány aszszony azt kiabálta: „Ágost, Ágost, az Isten óvjon!”, de hangjukat hamar elnyelte a tömeg kiabálása, a mocskolódo szavak.

A csendőrök felpattantak a szekér platójára, kettő kivételével. Azok puskával a kezükben a polgármester mellett álltak. A csendőrparancsnok intett Lipótnak, majd felült a bakra, a hajtó mellé, és a szekér elindult Sárospatak felé az úton.

A tárgyalóteremben meleg volt, annak ellenére, hogy az ablakokon egész nap keresztvizet közlekedett. Mindenki csatagosra izzadta magát azokban a forró nyári napokban.

Az ügy olyan egyértelmű volt, hogy a bíróság nem is akart vele sok időt elpazarolni. A védelem Harsányi tanúvallomására alapozott, aki megerősítette, hogy estig ifjabb Kammer Ágosttal iszogató, és a presbiter még életben volt, mert a horkolása betöltötte a parókiát, de mivel az este további részéről más információt nem tudott adni, ezért a bíróság úgy ítélte, hogy a vallomásában nincsen semmi, ami felmentő lehet Kammer számára. A tanúk padján megfordult az idősebb Kammer, valamint Kammerné, és néhány falubeli, akik csak a fiú tiszta jelleméről tudtak igazolást adni, de a bünténnel kapcsolatban semmi érdemlegeset nem tudtak hozzátenni.

Ezzel szemben a vád seregnyi tanúja megkérdőjelezhetetlen bizonyítékok sorával támasztotta alá Kammer bűnöségét. A vád még a főesperest is beidézttette, aki elmondta, hogy Kammer Ágosttal több ízben is voltak gondok, többször kételyeit fejezte ki az egyházi hierarchiával kapcsolatban, megkérdőjelezte feljebbvalóinak döntéseit, utasításait. De mégis a tárgyalás legdrámaiabb pontja Gálics Árpád vallomása volt, aki kendőzetlenül fedte fel felesége és Kammer kapcsolatát, majd magából kikelve ordította az ifjabb Kammer felé, hogy elvette gyermeke anyját, és hozzátette, hogy reméli, örökké a pokolban senyved majd ezért a gaztettért.

A bíróság úgy gondolta, hogy ezzel az üggyel fölösleges az időt húzni. Korányi főbíró, aki az emelvényen foglalt helyet, letörölte homlokáról a verítéket, és így szólt:

– A vádlott álljon fel az ítélet kihirdetésére.

Ifjabb Kammer Ágost és védőügyvédje egyszerre álltak fel, a széket kicsit hátrébb tolták maguk mögött.

– A bíróság ifjabb Kammer Ágostot előre megfontolt szándékkal, bestiális kegyetlenséggel végrehajtott gyilkosság elkövetésében bűnösnek találta. Mivel Ön már betöltötte a huszadik életévét, halálbüntetést szab ki Önre a bíróság, melyet az 1878-as törvényeknek megfelelően kötél által kell végrehajtani. Az ítélet végrehajtása ellen királyi kegyelemért folyamodhat. Isten irgalmazzon a lelkének! – mondta a bíró, és berekesztette az ülést.

Ifjabb Kammer Ágost reszkető lábakkal állt tovább, amíg el nem vezették. Láncai hosszan, gyötrelmesen csörögtek végig a folyosókon.

Kammer ügyvédje rögvest sürgönyözött az udvari kancelláriára, hogy kegyelmet kérjen a fiúnak. A válasz hamar megérkezett; a kegyelmi kérelmet visszautasították.

A fiút reggel elővezették újra, és a bíróság közölte vele, hogy az uralkodó elutasította a kegyelmi kérvényét, így az ítéletet a következő napon ugyanebben az időben végre fogják hajtani. Kammert két ór támogatva oldalról, mert a lábaitól hirtelen kiszállt minden erő, és megrogyott a teste. Talpra állították, és úgy fogták, amíg a bíró befejezte a beszédét, majd kivezették. A lábait úgy húzta maga után, mint egy lesántult állat, ahogy végigvitték az addigra már túl jól ismert folyosókon.

A zárkát, amiben már majdnem két hónapja élt, mire visszaért, átalakították. Középre egy nagy asztalt állítottak be az örök. Fehér lepellet takarták le, és a közepére tettek egy régi, fekete feszületet. Az asztal két oldalára gyertyát raktak. Mikor a fiúról levették a láncokat, az befeküdt az ágyba, a fal felé fordulva.

Harsányi csizmájának sarka hangosan kopogott a padló kövezetén, a falakról visszapattantak az ütések, és végigfu-

tottak az épületben. Mindenből dohos, penészes szag áradt, a falakon derékmagassáig kúszott fel a salétrom, és fodros, zöldes virágmintákat hagyott maga után. Az őr előtte vonult, kezében csörgette a kulcsosomót, és a cellák rácsain végigzörgette a kulcsokat összefogó vaskarikát. A tömlöcök üresek voltak, kivéve az utolsót, ahonnan gyér gyertyafény szivárgott ki. Kammer Ágost az ágyon feküdt még mindig, arccal a fal felé fordulva. A porkoláb odavert egyet az egyik rácsra a kulcskarikával, majd bedugta a megfelelőt a zárba, és kitárta a cella ajtaját. Harsányi lehúzta a fejét, és belépett a penészes zugba.

– Kinn leszek az udvaron, ha kellek – mondta az őr, és lassan kicammogott a folyosóról.

Kammer megfordult, és csodálkozó arccal felült az ágyban.

– Maga? – kérdezte.

– Igen – felelte Harsányi. – Megengeded, hogy leüljek? – kérdezte a bekészített székre mutatva.

– Kérem, jöjjön – intett Kammer a kopott faszékre mutatva, és ő is az asztalhoz ült.

A fiú inge szürkésre színeződött a kosztól és az izzadságtól. Mielőtt az asztalhoz ült, begombolta az inget, és betúrte a nadrágjába.

– Eljött hozzám? – hitetlenkedett még mindig a fiú.

– Eljöttem. Elvileg csak rokonok jöhetnek be, de kijártam a bírónál, hogy kapjak egy negyedórát veled.

– Azt hittem, apám eljön – mondta fejét lehorgasztva a fiú. – Nem is volt még alkalmam megköszönni, hogy kiállt értem a tárgyaláson. Csak maga meg a szüleim hisznek nekem.

– Apád el fog jönni – nyugtatta Harsányi.

– Nem vagyok biztos benne.

– Én igen. Figyelj rám – kezdte Harsányi, és közelebb hajolt a fiúhoz. – Mivel egy katolikus pap haláláról is szó van, ezért senki nem volt hajlandó vállalni, hogy bejöjjön

hozzád, de sikerült elhoznom Kupacsról Márton Gábort, ő protestáns, de hajlandó volt rá, hogy meghallgassa a gyónásodat, és...

– Azt hiszem, hogy aki ilyen helyzetben van, ne válogasson. Különb is békét kötöttem Istennel, felekezett ide vagy oda – vágott a szavába Kammer.

– Helyes. Szinte gyerekkorod óta ismerlek téged. Láttam, ahogy felnősz. Mindig tudtam, hogy szerelmes vagy Annába. Hinni akarok az ártatlanságodban, de az a sok borzalom, amit hallottunk... – itt megrázta a fejét –, mondd el nekem, mi történt valójában azon az estén?

Kammer a kezeibe temette az arcát.

– Mi értelme már? – nézett fel.

– Tudni akarom, hogy itt, mindennek a végén megesküszöl-e nekem tiszta lelkiületedre, hogy nem te voltál? – kérdezte Harsányi, érces hangja kitöltötte a helyet.

– Csak arra emlékszem, hogy a parókián beszélgettünk és ittunk, aztán reggel felébredtem az ágyban. Egy dolog van csupán, amit nem mondtam el a bíróságon.

– Éspedig? – kérdezte Harsányi, keze az asztal alatt csizmájába csúszott, és rámarkolt a kis törre, amit oda rejtett.

– Egy dologra emlékszem. Miután elaludtam, furcsa álom volt. Láttam magamat, de a kezeim és a bőröm öregebbnek tűnt. Nem volt rajtam reverenda. És láttam Annát. Együtt voltunk egy távoli helyen. A hajában virágok függtek, és ahogy rám nézett, tudtam, hogy szeret, ugyanúgy, ahogy én őt. Biztosan csak egy álom volt – súgta végül.

Harsányi elengedte a tör markolatát, kezét visszarakta az asztalra.

– Ártatlanságot gyónsz majd tiszta szívvel? – kérdezte a fiútól.

– Igen. A lelkiésznek csak a halál terhén kell átsegítenie, kevés apró bűnöm van, ami alól feloldozhat.

Odakintről bekiáltott a porkoláb.

– Héj, lejárt az idő! Szedje magát az úr – majd elindult befelé, és ugyanúgy végigzörgette a kulcskarikával a cellák rácsait.

– Modortalan egy alak – súgta Harsányi a fiúnak, majd megszorította a kezét.

Kammer elsírta magát, és hisztérikusan csimpaszkodott a férfi kezébe, úgy, hogy ujjai már fehéredni kezdtek. A szem alatti sötét gödrök megteltek könnyel, arca remegett, akár egy csikó villámláskor.

– Nagyon félek – nyögte ki a fiú.

– Itt leszek holnap reggel – mondta Harsányi, és visszaszorította a fiú kezét. – Nem leszel egyedül.

A rabőr odaért a cellához.

– Zárom. Megy vagy marad? – kérdezte Harsányitól, és elnevette magát.

Harsányi kilépett a zugból, mögötte becsukódott a nehéz, rácsos ajtó, kattant a zár. A porkoláb megszívta az orrát, és a sarokba köpött. Kammer a rácsoknak feszült, még onnan is fogta Harsányi kezét.

– No, jól van, jöjjön az úr! – tessékelté kifelé az őr.

Elindultak kifelé. Az őr megint végigzörgette a rácsokat. Miközben járt, nagyokat szuszogott, és néha fújtatott. Nagydarab férfi volt, kerek pókhassal, sebhelyes pofával.

– Ne dőljön be neki! – mondta Harsányinak, amikor kiértek a napfénybe. – Mind ilyen. Megcsinálják, aztán megírnak, amikor már érzik, hogy a kötél a nyakukra vándorol. Mocskos kutyák – tette hozzá, és kiköpött oldalra, egy kerek nyálcsepp az állára tapadt.

Harsányi grimaszolt egyet neki, majd elindult a lovához.

Másnap hajnalban nehezen akart felkelni a nap. Szürke fellegek tódultak a város fölé, feltámadt a szél is. Hamarosan leesett egy kevés eső, de a pár perces zivatart gyorsan magá-

ba kapkodta a por, és csak apró pöttyöknek tűnt a csapadék a megyeháza udvarán.

A bakó két segédje a bitófát készítették elő, a hóhér pedig megcsomózta a kötelet. Harsányi és Lipót András akkor ment végig a megyeháza udvarán, amikor a hóhér éppen felmászott a lajtorján, hogy a bitófa tetején lévő kampóba akassza a hurkot. Közben a segédek nekitolták a cölöp aljának a falépcsőt. A hóhér rájuk nézett. Teljesen átlagos férfi volt, negyven év körüli, sovány, csontos arcú. Szemei kissé kidülledtek a szemgödreiből, szájában sodort cigaretta füstölgött, miközben úgy igazgatta a hurkot, mint más a nyakendőjét.

A két férfi bement az épületbe, a törvényszék termében kellett megjelenniük. Mire odaértek, már ott volt mindenki. A bíró, a jegyző, az alispán, a szolgabíró és a városi kapitány egy körben álltak, és szivarozgatva beszélgettek. Kezükben kávé gőzölgött. Tőlük nem messze a két törvényszéki orvos álldogált, akik valamilyen új kutatás eredményét vitatták meg. A királyi ügyész és Kammer Ágost ügyvédje az ablak mellett álltak, és az udvart nézték. Először Lipót András lépett be a terembe, majd Harsányi követte.

A királyi ügyész az órájára nézett. Tíz perccel jártak nyolc előtt.

– Jöjjenek – hívta őket az ügyész. – Parancsolnak esetleg valamit?

– Nem, köszönjük – mondta Lipót András, és már kutatott a zakója zsebében a szivarja után, de nem talált semmit.

A bíró mindkettőjüket cigarettával kínálta. Vettek a tárcából, és rágyújtottak. Közben az ügyész egy dokumentummal mászkált.

– Megállapítom, hogy valamennyi meghívott jelen van – kezdte a királyi ügyész. – Induljunk akkor le az udvarra – mondta, és kinyitotta az ajtót a férfiak előtt.

Levonultak az udvarra, és nem messze a bitófától felsorakoztak, még egy utolsót szívtak a cigarettából és a szivarból, majd mindenki eldobta a csikket, és eltaposta. Senki nem szólt. A tömlőc bejáratánál két fegyveres őr állt. A bíró az órájára nézett, majd odamutatta az ügyésznek, mire az bólintott. A bíró intett a két őrnek, és azok eltűntek a sötét folyosón. Hallatszott bentről, ahogy kattan a kulcs a zárban, és nyikorogva nyílik a vasajtó. Fél perc múlva felbukkant az ajtóban, a két őr fogásában, ifjabb Kammer Ágost. Mögöttük Márton Gábor lelkész haladt, lehajtott fejjel.

Amikor a fiú meglátta a bitófát és a hóhért a létra tetején, lábai elernyedtek, és a földre zuhant. A két őr felemelte a porból, és vitték tovább. Lábra nem bírt állni, így cipője orra szabályos árkot vágott a porba. Nagy nehezen odavonszolták a megjelentek elé. Talpra állították, és két oldalról a karja alá fogtak, hogy ne essen össze.

A bíró lépett elő, kihajtott egy papírt, és felolvasta újra a bíróság ítéletét, majd elmondta azt is újra, hogy a királyi kegyelemért benyújtott kérelmét elutasították, így az ítélet végrehajtásra kerül.

– Ebben az utolsó percben béküljön ki Istenével és a társadalommal – mondta a bíró, összehajtogatta a papírt, a zakója zsebébe süllyesztette, és intett fejével a hóhérségédeknek, hogy vegyék át a fiút.

Olyan gyorsan történt, hogy a férfiak szinte már csak azt vették észre, hogy a fiú lábai alól kiszalad a falépcső, majd a keze még önkéntelenül megemelkedett, mintha nyúlna valamiért, aztán csontos reccsenés hallatszott, ahogy a hóhér eltörte a nyakát.

A két segéd odébb állt, a bakó lemászott a létráról.

A fiú feje a mellkasára bukva állt. Arca lila volt.

Az egyik orvos odasétált, kibontotta mocskos ingét, és kezét a mellkasára tapasztotta, összeráncolta szemeit, majd

felhajtotta a fiú szemhéját. Amikor végzett, visszament a többiekhez. A könnyű szél megmozgatta a koszfoltos ingnyakát a fiú mozdulatlan mellkasa fölött.

– Halott – jelentette ki színtelen hangon az orvos.

– Rendben – mondta a bíró, és újra az órájára pillantott.

– Akkor fél óra.

A hóhér a segédeivel kezdett diskurálni, a többiek újra csoportokba verődtek, és rágyújtottak. Az udvar visszhangzott a beszélgetéstől.

Lipót és Harsányi megsürgették a lovaikat, és a végére teljesen kimerült jószágok alkonyatra Háromkupacs közelébe vitték őket. Ahogy átértek az alsó patak hídon, megittak, és pár percet pihentettek, hogy az utolsó szakaszra megint meg tudják hajtani a lovakat. Napnyugtára a régi várromnál voltak. Az utolsó sugarak vérvörösre festették a gaz közt heverő sziklákat, az erdő fái közt pedig elkezdődött az ismerős alkonyati morajlás. A várrom fölött egerészölyv körözött.

A romok mellett lefékeztek a lovakat, hogy az elgurult köveken nehogy bokájukat szegjék. Az állatok nagyokat fújattak, a polgármester lova felnyerített, és megrázta fekete sörényét. A férfi a ló nyakára rakta a kezét, hogy nyugtassa.

Pár kavics gurult le a fűbe, ahogy a fiú kiugrott a falmaradvány mögül. Lipót felismerte azonnal, így messzebről is. A lovászfíú volt, akit Béla halála után vett fel.

– Polgármester uram! – kiabálta a fiú, és integetve oldalazott le a falról, majd a fűbe huppanva futásnak eredt a két lovas felé.

– Mit keresel te itt? – kérdezte Lipót. – Ilyenkor etetned kéne, meg Marikának segíteni. Á, te naplopó! – mondta a férfi, és elnevette magát.

A fiú odaért, és lihegve hadarni kezdett:

– Kegyelmes uram, nagy baj van!

– Micsoda, az Istenért, beszélj, fiú! – ripakodott rá türelmetlenül Lipót.

– Emberek jöttek. Betörték a ház ajtaját. Félrelökték Marika nénémet, engem meg elkaptak, hogy adjam oda a fegyvereket. – A fiú könnyezni kezdett. – Nem tudtam mit tenni, azt hittem, bántani fogják Marika nénémet.

– Mi a jó fene történt? – zihálta idegesen a polgármester.
 – Elvitték a puskákat, pisztolyokat meg a lőszert is. Nem maradt semmi – bökte ki félve a gyerek. – Marika néném szalasztott el ide, hogy szóljak magának, amikor visszaér, hogy a faluban elszabadult a pokol. Mindenhol fegyveresek mászkálnak. A két csendőrt elkapták, és az iskolában tartják fogva.

– Micsoda? – dörrent fel Lipót.

– De hát ez katasztrófa – súgta maga elé Harsányi.

– A dolgozószobámba is bejutottak? – kérdezte Lipót a fiútól.

– Igen, de nem találtak semmit, csak szétdobálták a papírokat, meg elvitték az italokat, amit találtak odabent. Közben rám meg Marika nénémre fegyvert fogtak odakint. Azt mondták, árulók vagyunk, hogy magának dolgozunk. Az öreg Göde Gusztáv bácsi szembeszállt velük az utcán, hogy ne csinálják a csetepatét, erre Kammer egyik embere fejbe vágta a puskatussal. Őt is az iskolába zárták a két csendőrrel...

– Az az átkozott Kammer! – A polgármester oldalra köpött. – Tudhattam volna, hogy nem hagyja annyiban. A fejébe vette, hogy miattam ítélték el a gyereket. Azt hiszi az a bolond, ha nem hívom ide a csendőröket, és nem vitetem el, akkor nem végzik ki a fiút. Most így áll bosszút.

– Elment az esze – állapította meg Harsányi. – Hogy vette rá a népet, hogy mellé szegődjenek? Nem tőlünk függ mindenki? – kérdezte.

A polgármester szemei idegesen jártak.

– Fiú, eredj haza Marika nénédhez, de ne mondd senkinek, hogy láttál minket! Ha kérdezik, mondd, hogy besötétedett, de nem jöttem vissza. Maradjatok a kastélyban! Zárkózzatok be! Körülnézek és jövök – mondta a férfi, és megsarkantyúzta a lovát.

Letértek a főútról, belovagoltak a fák közé. Itt leszálltak a nyeregből, és száron vezették tovább a lovakat. Harsányi a karabélytokból előhúzta a puskáját, és ellenőrizte, hogy töltve van-e.

– Nos, hogyan tudta maga mellé állítani az embereket az öreg Kammer? – erősködött Harsányi.

A polgármester nem válaszolt továbbra sem. Elhajtott egy ágat, ami elé hajolt.

Harsányi megállt. A puska fenyegető volt a kezében.

Lipót is megállt, amikor meghallotta, hogy mögötte elhalt a csörte. Visszafordult.

– Lukács János csendestárs volt a bányában, a vasútban, mindenben. Papíron résztulajdonosa a társaságnak.

Harsányi egy pillanatra elgondolkozott, majd elmosolyodott.

– Hát persze – mondta rezzenéstelen arccal.

– Lukács halálakor a tulajdoni hányada a lányára és így Gálicsra is szállt. Azon a napon, amikor az ifjabb Kammer elvitték, Gálics a főtérre lovagolt, de végül csak leköpte a fiút, és elment.

– A tárgyaláson tett vallomása után két nappal a fiával együtt elhagyta Háromkupacsot – állapította meg Harsányi.

– Igen. Előtte megkereste az öreg Kammer, aki elmondta neki, hogy megtagadta a fiát, és egy visszautasíthatatlan összeget kínált a volt Lukács-birtokért, a házért, és akkor persze még nem tudta, de a társaság résztulajdonáért is.

– Ezzel az öreg Kammer lett a legnagyobb befolyású földbirtokos a környéken. És Gálicsot nem zavarta, hogy mit tett az öreg fia?

– Nem tanult mellettem eleget, barátom? Mindennek megvan az ára ezen a világon. A gyásznak és a gyűlöletnek is. És így minden emberünk részben Kammer embere is lett – egészítette ki a polgármester. – Biztosan már tervezgette

egy ideje ezt, és ez volt a legjobb alkalom rá. Egyikünk sem volt itt, hogy megakadályozza.

– A fia akasztásának a napján – dűnnyögte Harsányi.

– Az öreg Kammer nem olyan, mint maga vagy én. Nincs benne kegyelet vagy szeretet, ha üzletről van szó. Bosszúból csinálta az egészet. Most, gondolom, az a terve, hogy a fegyveresek segítségével elűz engem, aztán amikor sarokba szorultam, kivásárol. Az embereket könnyű fellázítani. Csak a fülükbe kell csöpögtetni, hogy nem jó úgy, ahogy most van, lehetne több a pénz, könnyebb a munka, meg adni kell néhány üveg piát, és máris kész a hadsereg. Így volt Mexikóban is – vicsozogta haragtól kidülledt szemekkel –, de én nem leszek mártír.

– Nem – mondta Harsányi. – Maga végre kiderítheti, hogy az arany vagy az ólom az erősebb. Most kettéesik az idő voltra és leszre. Ettől a perctől egyik nagyobb hatással van a másikra, mint azt gondolná. Megmérettetik minden, amiért eddig dolgozott, és meglátja, hogy a hálát a nép talán ólommal méri.

Lipót arca vörös volt, szemei könnyesek, lüktettek bennük a vérerek.

– Én fogok győzni! – mondta, és ökölbe szorított kezével belebokszolt a tenyerébe.

– Meglátjuk. Először nézzünk körül, hányan vannak, aztán kitalálunk valamit. Nálam elrejtőzünk, virradatkor lemegyünk a faluba. Meg kell nézнем az otthoniakat. Magánál nem kezdhetünk, biztosan ott várnak magára. Először a fiúnak oda kell érnie, hogy megnyugtassa őket, hogy nem tért vissza, akkor el fognak kotródni.

Kivezették a lovakat a sűrűből, és újra nyeregbe ültek. Telihold volt. Ezüstös fény világította meg az utat. Lépésben mentek fel a patakig. A baglyok huhogása és a víz csobogása ráült a környék csöndjére. A bánya környéke üres volt. Tudták, hogy Kammer onnan is elhívta a munkásokat, és valószínűleg felfegyverezte őket. A bányászok kerestek a legrosszabbul.

Mielőtt Harsányi birtokára értek, leszálltak a lóról, kikötötték őket egy kerítéscölöphöz, és gyalog mentek tovább. Harsányi a vállára fektette a puskáját, és átvette rajta a karjait. Úgy sétálgatott, mint egy kubikus munkaszünet idején. Amikor kiértek a dombok takarásából, látták, hogy a ház körül minden normálisnak látszik. Az ablakokra sápadt lámpafény tapadt, és ahogy vágta át a hűvös fűvön, a tücskök tirádája körbefonta őket. Nem messze a háztól megálltak. Harsányi cigarettára gyújtott, és megkínálta Lipótot is. Guggoltak és figyeltek. Az ablakok tükre mögött néha felvillant egy alak; a gyerekek bent szaladgáltak. Kisvártatva feltűnt Ida is. Rajtuk kívül nem lehetett más odabent.

Amikor Harsányi belépett az ajtón, a felesége a nyakába ugrott, és percekig csókolgatta, ölelte, majd amikor észbe kapott, hogy a polgármester őket nézi, elrendezte a ruháját, és elmosolyodott.

– Hál' Istennek hogy jól van, kegyelmes uram! – mondta a férfinak.

A két gyerek közben apja lábára csavarodott. A férfi a falnak támasztotta a puskáját, és megmondta a fiúknak, hogy ne nyúljanak hozzá, mert töltve van, aztán leült, és a gyerekek köré ülték, kérdezték, merre járt.

– Üljön le, kérem – hívogatta Ida a polgármestert. – Adom a vacsorájukat azonnal.

A polgármester nem sokat evett. Harsányi falt. Lipót egy kevés húst meg tört krumplit leeröltetett, aztán inkább a hideg bort nyakalta.

– A fiú? – kérdezte suttogva Ida.

Harsányi felnézett, és mikor látta, hogy a gyerekek jól elvannak a játékaikkal a sarokban, így szólt:

– Meghalt. Gyors volt. Talán nem sokat szenvedett – mondta, és letört egy darabot a kenyérből, feltörölte a hús zsíráját a tányér széléről, és a szájába dobta a falatot.

– Tud valamit a faluról? – kérdezte Lipót, miután magába ürített egy újabb pohár bort.

– Nem sokat, csak amit mondtak, akik jöttek erre délután – felelte az asszony.

– És mit mondanak? – kérdezte Harsányi.

– A két csendőrt elfogták. Állítólag összeszólkóztak Kammer néhány emberével, valami verekedés is volt tán, aztán lefegyverezték őket, és bezárták.

– Az öreg Göde? – vágott közbe Lipót.

– Azt mondják, meghalt. De nem mondták bizonyosra. Lehet, hogy csak pletyka. Jól fejbe verték. Tán csak azért mondják az emberek, hogy meghalt, mert azóta nem látták. Ott van ő is az iskolában. – Az asszony a fejét ingatta. – Inkább börtön az már, mint iskola.

– Nem hallotta, hogy hányan lehetnek? – kérdezte Lipót.

– Délután olyan húszan lehetek, aztán csatlakoztak hozzájuk a bányászok meg a favágók. De sokan elmenekültek. Bérces szinte teljesen kiürült. Völgyhát főterén vannak a fegyveresek – mondta Ida.

– Legalább harmincan vannak – szögezte le Lipót.

– Harminc fegyveres. Ha a fiú igazat mondott, és tényleg elvittek mindent tőlem, akkor mindenkinek jutott lőfegyver.

– Így van – mondta Harsányi, és eltolta maga elől az üres tányért, majd a poharáért nyúlt. – Az nagyon sok. Nem tehetünk semmit. Csak egy dolog jöhet szóba – tette hozzá.

– Mire gondol? – kérdezte Lipót.

– Sweidl – jelentette ki Harsányi.

– Katonai beavatkozás? – értetlenkedett a polgármester.

– Ez itt egy felkelés maga ellen. Ráadásul most már fegyveres. Két dolgot tehetünk: vagy Patakra lovagolunk, és Sweidl beavatkozását kérjük, vagy átengedjük Kammernek a falut. Ha hagyja Kammert, akkor is el kell mennie.

– Nem megyek el – csapott az asztalra a polgármester. Ida felkapta a fejét, a gyerekek is odanéztek. – Ne haragudjanak! – szabadkozott a férfi. – Nem mehetek el. Ezt a falut én építettem. Itt semmi nem volt, mielőtt idejöttem. A legtöbb embernek kukoricakására sem tellett. És most elüldöznének? – hergelte magát tovább. – Miért érdemlem ezt? Mondják meg nekem? Tán rosszul bántam velük? Igaz, nem fizetek agyon senkit, de sok a kiadásom is. Biztosítottam az életüket, mindent megtettem, hogy boldogok legyenek – mondta a férfi, és kezeibe temette az arcát.

– Ez így van, most mégis az életére törnek. Sok ember dobta már el a becsületét pár üres szóért. Miért lennének a helyiek különbek? – tette fel a kérdést Harsányi.

A polgármester kiitta a bort a pohárból, felnézett a plafonra, és nagyot sóhajtott.

– Mit vársz még tőlem, Istenem? – kérdezte elcsukló, részeg hangon.

– Aludjon egy kicsit – mondta Harsányi a férfinak. – Holnap nehéz napunk lesz.

Virradat előtt indultak útnak. Ameddig tudtak, lóval mentek, aztán bevették magukat az erdőbe, ahol Harsányi vezette a polgármestert, át mindenem keresztül. A férfi jól kiismerte magát a szürkeségben is, tudta, hogy mikor merre menjenek, és hamar Lipót birtokára értek. Ott bomlottak ki a bozótból, ahol az istállók álltak. A lovakat elhajtották, üresen álltak a karámok. Harsányi körülnézett, de nem látott sehol senkit. A házba indult először. Mikor visszaért a házból, a polgármesterre a sok éve kimúlt farkasának ketrecnél talált rá. Lipót meredten bámulta az üres kennelt, az apró gödröket a földben, amiket még az állat kapart oda.

Harsányi elvonta onnan a férfit. Lipót meg sem szólalt. Akkor sem, amikor a házhoz értek.

A bejárati ajtó pácolt tölgyfáján csík alakú baltavágások sorakoztak, a kilincset leverték. Az ajtó nyitva volt. Belép-

tek. Szilánkokra tört vázák, felhasított festmények heverték a padlón. A szobák ajtóit berúgták, épphogy csak lógtak a zsanérokon. Minden fiókot kihúztak és kiforgattak, az üveges szekrényeket betörték, szétdobálták a könyveket. Az asztalokon néhány üres whiskys üveg hevert felborulva. Az emeleten ugyanez fogadta őket. A falakon csak a tartóvasak sorakoztak, a fegyvereknek hűlt helye volt. Nem kímélték a trófeákat sem. Fejüket lecsapták karddal, majd elrúgták a folyosó végére. Itt is minden szobát átkutattak.

Lipót megrázta a fejét, mint aki nem hiszi el, hogy ez az egész megtörtént. Sarkon fordult, és lement a földszintre. Gyorsan lépkedett, Harsányi alig tudta utolérni. A dolgozóban talált rá. Karjaival nekifeszült a súlyos asztalnak. Odébb tolta. Alatta, a padlóba alig észrevehető rekeszt rejtettek. Abban egy Bauche-féle széf volt. A férfi kivett egy kulcsot a zsebéből, kinyitotta a széfet. A rekesz tele volt pénzkötegekkel. Rengeteg pénz került elő. Harsányi meg sem tudta tippelni, mennyi lehetett benne. Lipót előszedett a romok közül egy bőrtáskát, beledobálta a pénzkötegeket, becsukta a táskát, majd visszazárta a széfet, ráhúzta az asztalt, és felkelt a földről.

Mikor kifelé mentek, a konyhai átjáróban megjelent Marika és a lovászfű. Az asszony arca riadt volt, és gyűrött, kezei be voltak bugyolálva gézzel, és nagyon reszkettek. A fiú mellette állt, igyekezett lefogni az asszony rángatózó kezét.

– Kegyelmes uram – suttogta az asszony.

– Jól vannak? – fordult feléjük Lipót.

– Igen, kegyelmes uram – mondta Marika, szája erőltetett mosolyra húzódott. – Maguk is jól vannak? – kérdezett vissza.

– Igen. Mi történt a kezével? – mutatott az asszony felé Lipót.

Az asszony nem válaszolt.

– Azok az átkozottak! – szólt dühösen a fiú. – Kammer emberei tüzes vasat adtak a kezébe. Azt mondták, tűzpróba

alá kell vetni az asszonyt, mert a gonoszt szolgálja. Részegek voltak, a sparheltben felhevítettek egy piszkavasat, és rányomták a tenyerére. Közben nevettek – hadarta a fiú, s közben könnyezett.

Egy pillanatig csend lett.

– Elmennek az urak? – kérdezte végül Marika.

– Csak egy kis időre – felelte Lipót András. – Gyorsan rendet csinálunk, ne aggódjon. Pár nap az egész. Remélem.

– Mi hová menjünk? – kérdezte Marika. – Félek, hogy visszajönnek.

– Torlaszolják el az ajtót. Maradt annyi élelem, hogy egy ideig ne legyen gond?

– Igen, kegyelmes uram. Találok ezt-azt – mondta az asszony.

– Jól van. A fiú majd vigyáz magára, ne féljen. Ápolja majd a kezeit, hogy gyorsan felgyógyuljon. Igaz, kölyök? – Megborzolta a gyerek haját.

– Számíthat rám, kegyelmes uram – mondta a gyerek.

– Csak pár nap, és minden a régi lesz – nyugtatta őket Lipót, és kísértáltak az ajtón.

A fiú behajtotta az ajtót, de a zsanérok feszültek, és folyton visszalökődött. Még hallották, ahogy a gyerek egy komódot tol a bejáratba.

Harsányi ment elől. Puskáját végig a keze ügyében tartotta. Lassan kelt át az erdőn, folyton a lába elé nézve, nehogy akár egy követ is arrébb lökjön. Az elmúlt tíz évben olyan ügyesen megtanult az erdőkből járni, akár egy vadászó macska. Egy szikla mögött telepedtek le, ahonnan rá lehetett látni a főtérre. Harsányi elővette a távcsövet, amit magukkal hoztak a polgármester házából. Belenézett. A templom körül álldogáltak páran. Puska volt a hátukra szíjazva. Mellette, a főtéren, még négyen vonultak, akár egy őrző. Ketten az iskola ajtajában álltak őrt. A faluba vezető szekérútra kocsit

toltak keresztben, hogy elállja az utat, és két oldalt csak a kukoricán lehessen átrappolni. A szekérbarikádon három férfi üldögélt, az árnyékban még ketten.

– Legalább tizenöt fegyverest számoltam – mondta Harsányi, mikor elvette szeme elől a távcsövet. – Elbarikádozták a bevezető utat. Az iskolánál és a főtéren ört állnak. Talán az iskolaépületben vannak még, a többiek meg, gondolom, a többi épületben szétszóródva. Most ébrednek. Biztosan sűrűn váltják a posztokon az embereket, mert napközben forróság van. Úgy tűnik, csak ebből az irányból várnak támadást. Kupacsgerinc felől ugye nem tudnak jönni, Bércest meg nem őrzik. Tudják, hogy senki sem ismeri a hátsó utat. Persze, abban nem lehetünk biztosak, hogy később sem rendel oda embereket Kammer.

A polgármester fújtatott.

Harsányi újra a látcsőbe meredt.

– Igen – kezdte –, a barikádnál vannak a Henry-puskák és egy Winchester.

– Istenem. Ez a Kammer megőrült. Harcolni akar? De ki ellen? Ha tegnap belovagolunk, szitává lőnek a saját fegyvereimmel? – hitetlenkedett Lipót.

– Valószínűleg – felelte kurtán Harsányi. – Ott van Kammer – mondta hirtelen. – Most ér oda az iskolához.

– Hadd nézzem – kapta ki a távcsövet Harsányi kezéből. – Igen, látom. Az a kurvapeccér – leengedte a távcsövet, és oldalra gördült. – Eltalálja innen? – kérdezte merev tekintettel.

– Innen? Az csoda lenne. Ha maradt volna egy Sharps puská, azzal le tudnám szedni, de mindent elvittek a házból – mondta Harsányi. – Különben meg mi értelme lenne? Akkor ő lenne mártír.

– Akkor mit tegyek? – kérdezte a polgármester.

– Csak Sweidl maradt – válaszolta Harsányi.

Az íróasztal mögött pödört, fekete bajszos, szikár férfi ült, éppen egy levelet olvasott monoklival, ujjai közt szivar füstölgött.

Lipót András és Harsányi Nándor az asztal előtt álltak, nem kaptak engedélyt arra, hogy leüljenek, a férfi rájuk fel sem nézett az olvasásból, mióta beléptek a szobába. Lehajszolta a szivart, kiejtette a szeméből a monoklit, és felnézett rájuk. A levelet a többi dokumentumra tette, és szépen eligazgatta.

– Tessék, uraim – szólt németül a férfi, majd szájába dugta a szivarvéget.

A két férfi leült.

– Mit tehetek Önökért?

– Én Lipót András vagyok, Háromkupacs polgármestere – kezdett bele németül Lipót.

– Igen, igen, hát persze – vágott bele szavába a férfi. – Herr Oberst Sweidl szokta emlegetni magát.

– Nos, azért jöttem az alezredeshez, mert régóta barátok vagyunk, és a segítségére lenne szükségem – mondta Lipót.

– Oberst Sweidl nincs itt – felelte kurtán a férfi. – Bécsbe rendelték hivatalos ügyben. Legalább egy hónapig távol lesz. Persze, ahogy a bürokrácia működik, lehet, hogy tovább.

Lipót arca elsápadt.

– Oberst Sweidl távolléte rémisztette meg ennyire, uram? – modoroskodott a férfi.

– Nekem létfontosságú ügyben kell vele beszélnem – mondta Lipót. Harsányi némán ült mellette.

– Mint mondtam, Oberst Sweidl nincs itt – jelentette ki újra, és összezsápta a tenyereit. – Hálás lennék ér-

te, ha feltárná előttem látogatása okát. Jelenleg én vagyok felhatalmazva Sweidl minden hatáskörével. – Megérintette az állát, összeráncolta a szemöldökét. – Bár ezt lehet, hogy nem közölték odakint Önökkel. Eric von Freudenberg százados vagyok.

– Értem – súgta Lipót, és megköszöri a torkát.

Belekezdett az események lefestésébe, különös tekintettel a fegyverekre, amivel a lázadók rendelkeznek, és tapintatosan elhallgatva, hogy milyen bányászati érdekek miatt robbant ki a szembenállás.

Von Freudenberg arca és szeme a beszámoló közben különböző árnyalatokat vett fel, majd egy ponton megrázkódott a bajsza, a tiszt felugrott a székéből, öklével az asztalra sújtott, és elordította magát.

– Maga megőrült? – ordította. – Képes így előadni itt nekem, hogy lázongás tört ki az én körzetemben, és maga csak így üldögél nyugodtan. Bergmann! – kiáltott az ajtó felé.

Gyors, kopogó léptek hallatszottak, majd kopogtattak, és nyílt az ajtó. Az őrmester volt az, aki bevezette Lipótot és Harsányit a szobába.

– Herr Hauptmann? – csapta össze sarkait.

– Bergmann, nincs több ügy ma, és hívja össze a harmadik század szakasparancsnokait! Most! – utasította a százados.

– Parancs, Herr Hauptmann – mondta a férfi, és kivonult a szobából.

Freudenberg az ablak felé fordult, idegesen szívta a szivarját. Másik kezét a háta mögé szorította.

– Nem fog az én körzetemben egy újabb szabadságharc kirobbanni – mondta Freudenberg, és megfordult feléjük.

– Bocsásson meg, Herr Hauptmann, de ezek csak parasztok meg munkások, elég lesz rájuk ijeszteni, és szétszaladnak – próbálta csitítani a polgármester.

Freudenberg elnyomta szivarját a hamutálban.

– Maga hájas barom! – mondta rángó szemmel. – Nem fog nekem utasításokat adni. Ha akarom, odamegyek, és a szart is kilövetem a parasztaiból, ha egy puskát is meglátok, vagy akár egy békegalambot elereszt valaki. Megértette, polgármester? – kérdezte nagyon lassan, és Lipót arcába hajolva.

Lipót bólintott, és félrevonta a tekintetét.

– Bergmann! – kiáltotta újfent.

Kopogtak, és belépett az altiszt, összezsápta a csizmasarkait.

– Herr Hauptmann?

– Bergmann őrmester, a két úr a vendégünk – kezdte, elővett egy újabb szivart, rágyújtott, és folytatta. – Szépen el fognak nekünk mondani mindent a bájos kis falujukról, és addig a vendégszeretetünket élvezik, amíg oda nem érünk a főtérre sértetlenül – mondta, és elmosolyodott.

– Vegyem úgy, hogy letartóztat minket? – kérdezte Lipót.

– Vegye úgy, maga szarzsák, hogy nem bízom magukban. – Freudenberg a szivart tartó kezének kisujjával feléjük bökött. – El fogom fojtani ezt a villongást, ha kell, magukkal együtt. Bergmann őrmester!

– Herr Hauptmann?

– Tüntesse el a szemem elől őket – mondta a százados, és megint az ablak felé fordult.

– Erre! – mutatott Bergmann az ajtóra.

Lipót és Harsányi követtek kifelé.

A folyosón két fegyveres katona csapódott mögéjük, és követtek őket egészen a kaszárnya szélső épületéig, ahol betertették őket egy szobába.

A hadoszlop úgy kanyargott fölfelé az erdei úton, mint egy sikló. Ütemes léptükre felverődött az útra rakódott por. A harmadik század gyakorlott, kitanult bakákból állt, azért választotta őket Freudenberg az invázióra. Az első szakasz haladt elől. Utánuk lovagolt Freudenberg, mellette Kálnok Ottó hadnagy, mögöttük Lipót András és hozzá közel Bergmann őrmester. Nem sokkal a lovak mögött a második szakasz, aztán két ígáslovak által húzott szekér, amin annak a két régebbi hegyi háromfontos lövegnek a felszerelései voltak, amiket Freudenberg gyorsan össze tudott szervezni. Aztán a tüzerek vonultak, és mögöttük a harmadik szakasz zárta a hadoszlopot.

Harsányi még első este meg tudott szökní Lipót segítségével, amikor váltásnál kihasználta az őrség figyelmetlenségét. A férfi elvitte a lovát, és egész éjjel úton volt, hogy Freudenberg előtt jóval Háromkupa csra érjen, és a polgármester kérésének megfelelően próbálja jobb belátásra bírni az embereket. Lipót nem szökött meg vele, nem volt hova mennie.

Freudenberg egész úton csöndben volt. Lipót ugyan csak a hátát látta, meg a fülei mögött hátraizkoló szüntelen szivarfüstöt. Előreküldött néhány lovas, hogy mérjék fel a helyzetet, de azok még nem tértek vissza. A Hársfa-patak első hídjánál álltak meg vizet vételezni és lovakat itatni. A patak sodra apró fehér fodrokat köpött az áttetsző víztükörre, a bakák megtöltötték a kulacsokat és a nagy tömlőket, megitták a lovakat. Közben a meleg nyári erdő árnyékai rájuk telepedtek. A forróságtól kimerült katonák patakvízbe mártott kendőket csavartak a nyakukra, hogy fellelegezzenek. Nem volt túl sok idejük, a szakaszvezetők hamar sorakozót rendeltek, és a nagy sikló újra mozgásba lendült.

A jágerek kezük ügyében tartották hosszú csövű puskákat, azzal pásztázták az oldalt elterülő bozótost, a gömb alakú cserjéket, és a gyanús fedezéket nyújtó sziklák környékét. De nem találkoztak egy lélekkel sem útközben. Freudenberg persze gyanakvó volt, főleg Harsányi szökése után. Meggyőződése volt, hogy bármelyik pillanatban rajtuk üthet egy rakás „puskás paraszt”, ahogy ő nevezte a falusiakat. Nem tudott hatni rá Lipót sem, aki úri becsület szavát adta, hogy Harsányi tud majd hatni a népre, és csak azért ment előre, hogy segítse a százados ügyét. Erre Freudenberg csak annyit válaszolt: „ha még egy szót szól, kirúgom a fogait, aztán ülhet bilincsben az ágyúcsövek mellett a platón”. Ezután természetesen a mindig nagyhangú Lipót elcsendesült, és magába roskadva, szomjosan, izzadva tűrte az emelkedő ösvény és az augusztusi nap kínjait.

Lassan haladtak, alkonyatra érték el a várrmot.

Freudenberg elrendelte a tábor felállítását. A három szakasz széteszlott, és a falmaradványokon belül táborot vertek. Hamarosan már égtek a tüzek, fölötté a bográcsokban szerény vacsora melegedett, és a bakát előszedték csajkáikat, hogy sorban álljanak. A százados sátra a régi várudvaron kapott helyet, közvetlenül a várkapolna tejféhér romkövei mellett. A férfi a sátor előtt szivarozott, amíg előkészítették a vacsoráját. Ekkor futottak be a felderítők. Lepattantak a lórol, átadták őket a bakáknak ellátásra, aztán szalutáltak a századosnak. Intett, hogy kövessék a sátorba.

Mikor Lipót odaért, már javában zajlott a tisztek megbeszélése. Freudenberg a térkép fölött görnyedt, Kálnok tőle balra, a szakaszvezetők egymás mellett sorakoztak. Az egyik felderítő, egy kölyökképpű tizedes éppen a falu két bejáratáról beszélt.

Lipótot bekísérte Bergmann, az őrmester beállt a szakaszvezetők mellé. A polgármester félrehúzódott.

– Erre van a másik út, rosszul járható, de ló nélkül át lehet vágni, ha végigverekedjük ott magunkat, átjutunk a pa-

takhoz, onnan egy bánya mellett jó nagy kerülővel a házakhoz lehet jutni, onnan a főter galoppban talán egy óra vagy kevesebb. De akkor a fiúk, mire odaérnek, ki lesznek merülve. Nehéz a terep. Itt – mutatott rá a főtérra a térképen –, a hátsó út felé néző barikád áll. Körülbelül tíz fegyveres őrzi. A bevezető szekérutat is barikád torlaszolja el, ott is fegyveresek vannak, de mindenféle lézengenek a puskások a főtér körül. A nép nem mocorog. Biztos a templomban vannak, vagy bezárkóztak otthonra.

Freudenberg megszívta a szivart, és kifújta a füstöt.

– Szóval két barikád, civilek talán közepén a templomban, puskások mindenhol – lehamuzott a földre, és Lipótra nézett. – Egyszerű falusiak, mi? Maga ostobának néz engem – dörmögte. – De nem baj, így is megoldjuk – mondta.

Körbejárta a térképet, idegesen pöcögtette a szivarját, a hamu a földre pergett.

– Magaslatok, tizedes? – utasította Freudenberg további jelentésre az altisztet.

– Itt és itt – mutatott rá két helyre.

– Milyen messze? – kérdezett vissza a százados.

– Négy- vagy ötszáz méterre a főtértől – válaszolta a tiszt.

Lipót szemében félelem gyulladt.

– A két löveget oda helyezzük – kezdte Freudenberg. – Az első szakasz a főúton fog előrenyomulni. De csak akkor indulnak meg, amikor a második szakasz már majdnem elérte a túloldalról a főteret. Itt – bökött ujjával a térkép egy pontjára –, a kukoricában nem tudjuk, mi van. Lehet, hogy lapulnak ott is patkányok, és csak azt várják, hogy beszéljünk közüjük. A harmadik szakasz indul elsőnek bajonettel, az út két oldala mellett az erdőben nyomulnak előre, majd a kukoricán átvágnak csöndesen, és lőállást vesznek fel. Az első szakasz a jelre megindul az úton, és felveszi a helyzetét a

barikáddal szemben. Ha nem adják fel, akkor az első löveggel megnyitjuk a barikádot, aztán a harmadik szakasz oldalról szétszórja őket, az első szakasz átvág a barikádon, és a harmadikkal egyesülve benyomul a főtérra. Közben a második szakasz előtt a másik löveg átvágja a barikádot, és azok is benyomulnak. Így harapófogóba szorítjuk a bandát, valahol itt – ujjával a lap fölött körözött –, a templom, az iskola és a többi környékén. Ne felejtsük el, hogy az iskolában foglyok vannak, akik még lehet, hogy élnek. Ha minden úgy lesz, ahogy Lipót úr ígérte, akkor a népek a templomba vonultak. Már mint akik nem akarnak hadakozni velünk, szóval azt hagyják. Ha a polgármester úrnak igaza van – itt gúnyosan megnyomta a szavakat –, akkor beszélünk, elveszük a fegyvereket, lefogunk pár gazfickót, és durrogtatás nélkül elvonulunk. Jól mondom, Herr? – fordult Lipót András felé.

– Igen, Herr Hauptmann, így lesz – fogadkozott Lipót.

– Helyes – csapta össze a térképet hirtelen Freudenberg –, akkor több dolga itt nincs magának – intett Bergmannak, hogy vezesse ki a polgármestert. – Még valami, Herr – szólt utána a százados. – Ha véletlenül mégis embert vesztenék, vagy tűzharcra kerülne a sor, akkor tudja, hogy az embereim életét kell elsődlegesnek tekintenem?

Lipót ideges szemmel bólintott, kifordult a sátorból, és elvonult a fekhelyére.

– Lelépni – mondta Freudenberg az embereinek. – De mielőtt elfelejteném! Ma nincs ital. A tiszteknek sem. Nem tudjuk, mivel állunk szemben. Nem akarok másnapos, ideges embereket odalenn a völgyben. Itt egy puskalövésen múlhat minden. Megértették?

– Igen, Herr Hauptmann! – kiáltották kórusban.

Freudenberg intett nekik. Mindenki kivonult a sátorból, kivéve Kálnok Ottót. A férfi olyan magas volt, hogy mindig oda kellett figyelnie, nehogy egy tetőrúdba beverje a fejét.

Levette sapkáját, megigazította hátrasimított hollófekete haját, és megköszörülte a torkát.

– Herr Hauptmann – szólította meg a századost.

– Mit akar, Leutnant Kálnok? – fordult felé Freudenberg, miközben ledobta sapkáját a tábori ágyra.

– Ha megengedi, Herr Hauptmann, csak annyit, hogy maga szerint ellenállnak majd a falusiak? Szerintem nem kellene olyan kemény kézzel bánni velük, végül is...

– Végül is micsoda, Leutnant Kálnok? – kérdezte vérben forgó szemekkel Freudenberg. – Döntse el, hogy kinek az oldalán áll! Bár maga magyar. Ebben az ügyben nem bízhatok magában.

– De, Herr Hauptmann... – fogott bele Kálnok, de megint elcsendesítette a százados.

– Az én nagyapám maguk ellen harcolva halt meg, és több más rokonom is. Maguk mind ugyanolyanok. Lázadoznak örökké. Semmi sem jó. Ha én dönthettem volna, nem lett volna kiegyezés. A korona alattvalójaként besorakoznak szépen a császár alá.

Freudenberg megfordult, elővett egy üveg bort, és töltött magának a poharába. Kálnok nem szólt egy szót sem, mereven bámulta a századost.

– Leléphet, ha nincs több hozzáfűznivalója – intett Kálnoknak.

A férfi tisztelgett, megfordult, és felnyitotta a sátor ajtaját. Freudenberg utánaszólt.

– Leutnant!

Kálnok megfordult.

– Maga holnap reggel itt marad a táborban az őrséggel és az utánpótlással. – A százados közben beült a székébe, majd belekortyolt a borba, és kényelmesen felpolcolta a lábait.

– Ahogy óhajtja, Herr Hauptmann! – mondta, és el-sétált.

Harsányi a bánya fölötti egyik nagyobb szikláról figyelte, ahogy a felderítő lovasok visszatérnek az erdőbe. Nagy csörtével hatoltak be a fák közé. Útjukat letört ágak, földbe taposott nyomok, és lóganéj jelezte. Körülbelül ötszáz méterrel járt mögöttük, zaj nélkül futott, fától-fáig haladt. A Winchestere a hátára volt szíjazva. Ahogy futott, a fegyver agya ütemesen verte a derekát. Pont akkor állt meg az erdő egyik utolsó fája mögött, amikor a felderítőket vezető tizedes belépett Freudenberg sátrába. Harsányi leült a fa tövébe, hátáról levette a puskát, egy kőnek támasztotta, és rágyújtott. Láta, ahogy a katonák mozgolódnak, és elkezdenek a vacsorához felsorakozni.

Sötétedett. A táborban felpakolták a tüzeket, hogy ne fázzanak estére, morajlott a vidék a beszélgetéstől, a néha felcsendülő szomorú balladáktól, amit páran csak dűnnyögtek, néhányan fennhangon énekeltek, mások pedig csak tűzbe révedő tekintettel hallgattak.

Mikor besötétedett, az égre kirajzott az összes csillag. A hegyek sötét árnyai beleolvadtak az éjszakába, mint tinta a vér. Néha hallatszott, ahogy egy bagoly huhog, vagy valami éjszakai állat lábai alatt roppantak a száraz gallyak, de éjfélre elcsendesedtek a tábori dalok, és a duruzsolás is megszűnt abból az irányból.

A feketeségben egy árny osont a tábor felé. Világítottak a fűbe gyökerezett mészkövek, mint az útjelzők a sötétben, és Harsányi hang nélkül ugrálta át a köveket, lopakodott a fűben. A puskáját az erdőben hagyta. Öt perc alatt beért a tábor szélére. Már messziről kifigyelte, hogy milyen nyomvonalat követnek az örök. Egy fiatal baka strázsált fel s alá a leomlott őrtorony kövezete mellett. Egy méter volt, amikor a fal mi-

att takarásba került. Harsányi elkapta a nyakát, és így annak meglepetésében kiáltani sem volt ideje. Összeroppantotta a géégjét. A fiú a földre rogyott, puskája nekikoppant a köveknek. Harsányi felnézett a faltöredék mögött. A másik űr éppen a gyufával babrál, hogy rágyújtson, így nem vett észre semmit. Harsányi a puskát és a katona övét a fal mellett hagyta, majd a számára könnyű testet a vállára vette, és elindult vele.

Szürkült, amikor átvágott az erdőn. Futott, egyik kezében a puská, a másikban a táskája. Amikor a patakhöz ért, a Szent Borbála-szobor mellett a vízhez ment. Levette véres ingét, és egy bokorba dobta. A vörös pecsétetes posztó az ágakra tapadt, és mint egy mocskos zászló feszült rá a szélre. Lemosta kezeit, arcát és mellkasát. Elővette a táskájából egy tiszta inget, felvette, és futott tovább. A csípős reggeli levegő átjárta a testét, és mire a házhoz ért, bőre hűvös volt, akár egy gőtéé. A nap éppen felbukkant a hegy mögött, és mint egy hatalmas tojássárgája folyt rá mindenre.

Bezörgetett az ajtón. A puskát és a táskát félredobta. Gyors léptek közeledtek. Ida ajtót nyitott.

– Nándor – ölelte át a férfit. – Már nem tudtam elképzelni, hogy mi történt. Istenemre, hol volt? – kérdezte az asszony, és közben potyogtak a könnyei.

– Most nincs idő erre, Ida! – szakította félbe erélyesen. – Gyorsan keltse a gyerekeket, ne pakoljon semmit, addig befogom a lovat a kocsira elé – mondta, és rohant volna is tovább, de az asszony megfogta a karját.

– De hát mi folyik itt? – értetlenkedett.

– A katonaság. Erre fognak átvonulni. Senkinek sem kegyelmeznek, csak azoknak, akik a templomban vannak. A falut bekerítették, nem tudunk kijutni, ott kell átvészelnünk az ostromot. Utána majd mindent megbeszélünk, de most kérem, siessen, nincs sok időnk – mondta, és betessékelte az asszonyt a házba.

Harsányi átfutott az istállóba, kivezette az egyik lovat, és mire ráadta a hámat, már ott volt a nagyobbik fia, hogy segítsen neki. Negyedóra múlva a szekér indulásra készen állt, a férfi a veranda elé kormányozta, ott lefékezte, leugrott a bakról, és a házba rohant.

Ida éppen a kisebbik fiút toltta maga előtt, hogy az álmos szemű gyerek minél hamarabb kiérjen a házból. Harsányi a komód fiókjából elővette a lőszeret, teletöltötte a zsebeit a Colt-hoz valókkal, és zsebre vágott egy doboz Winchester-lőszert is.

A nő és a két gyerek a kocsin ültek.

– A bakhoz – mondta az asszonynak. – Maga vezet. Én lóval megyek majd. Előbb el kell intéznem pár dolgot. Nagyon fontos – utasította Harsányi.

– De Nándor! – rimázkodott a nő.

– Menjenek, kérem, most nincs idő erre. Menjenek a templomba, rejtőzzenek el, egy-két óra, és én is ott leszek. Kérem, menjen már gyorsan! – mondta.

A nő kinyújtotta a kezét felé. Harsányi megfogta a kezét, megcsókolta, aztán tenyérrel rávert a ló farára, és elordította magát. Az állat megindult, a szekér dőcögve követte. Az asszony és a két gyerek hátrafelé fordulva nézték apjukat, amíg a szekér el nem indult az emelkedőn.

Harsányi elővette a pisztolyát, betárazta néhány pillanat alatt, és az övébe dugta. Ekkor hallotta meg a robajlást. Lőnyerítés, és olyan hang, mint amikor egy rakás gerenda leborul. Eloldotta a lóva kantárját a kikötőtől, felugrott rá, oda-csapott, és elvágtatott a zaj irányába.

A szekér az ördögszántás aljában hevert deszkáira törve. Felésege a sziklák között, a két gyerek a kocsira maradványai alatt. A ló még hátsó lábával kalimpált néhányat, majd elernyed. Hosszú vérpatak szivárgott a mozdulatlan testekből, és kígyózott le a csupasz sziklákon, hogy alul elnyelje a föld. A sziklaperem szélén az akáckorlát kettétörve fityegett a magasban.

Harsányi lova hátrált, toporzékolt és prűszkölt. Két méterre tőlük hosszú, tarka vipera tekergőzött a földön. A férfi előhúzta a pisztolyát, felrántotta a kakast. Lőtt. Az első golyó a kígyó mellett ütött lyukat a porba, a második kettévágta az állatot. A fejrész vonaglott. Harsányi leszállt a nyeregből, odament mellé, és közlelőle beleeresztette a tár maradékát. Az állat cafatokra hullott. Visszadugta a pisztolyt az övébe. Kiállt a sziklaperemre.

Felkelt a nap. A lapályon megregettette a magasra nőtt fűszálakat a szél. Háromkupacs házai elmosódottan, szürkésen látszottak még egy percig, aztán határozott körvonalakat öltöttek, és beleremegtek, ahogy a délibáb rájuk feküdt. Harsányi lenézett még egyszer az ördögszántásra, majd felült a lovára, megfordította, és visszalovagolt a házához.

Leugrott a nyeregből, bement a házba. Felvett egy zakót, kalapot, a nyakába akasztotta a medált, amit még tíz éve kapott a polgármestertől, elrakta a pénzköteget, amit egy könyv kivágott belsejében rejtegetett, majd fogta az olajlámpát, és a verandára ment. Meggyújtott egy szál gyufát, fellobbantotta a kanócot, és behajította a lámpát a padlóra. Az üveg széttört, és a tűz, mint egy kancsó víz csattant szét a deszkákon. Pár pillanat múlva lángolt az egész ház. Az ablakok hangosan robbantak ki a hőtől. Harsányi lehúzta az ujjáról a jegygyűrűjét, és bedobta a lángok közé. Visszaült a lóra, ami hátrahőkölt a felcsapó lángok láttán.

A bányához lovagolt, majd tovább az erdő felé. Amikor a faszorhoz ért, leszállt, rávágott a lóra, hogy az induljon meg. Nézte, ahogy az állat visszaüget a ház felé. A domb mögöl tölcsérszerű, fekete füst kavargott elő.

Odahallatszott, ahogy a táborban elindulnak az alakulatok a falu felé.

Harsányi Nándor megfordult, és futva bevette magát az erdőbe.

HARMADIK RÉSZ

EXODUS

A fiatal baka teste egy fának kötözve állt. Homlokát odacsomózták, hogy ne bukjon le a feje. Pucér mellkasa sötétvörös volt a rászáradt vértől. Szegycsonttól köldökig fel volt metszve. Belei a földön heverték egy kupacban, és legyek lakmározta belőle. Nyakában tábla lógott, rajta felirattal:

„Halál a császár minden katonájára.”

Freudenberg megkukult a dühtől. Szemei szinte kidüledtek a koponyájából. Eltelt néhány perc, mire megszólalt.

– Mit írtak oda? – kérdezte Kálnoktól.

A férfi szintén mereven állt.

– Leutnant! – kiáltott rá Freudenberg.

Kálnok lefordította neki németre.

A százados a fiúra mutatott.

– Vágják le onnan! – adta parancsba, majd megfordult, és elindult a tábor felé.

Fél óra múlva a század hadrendben állt, a szakaszvezetők kiadták a parancsokat. Freudenberg kilépett a sátrából. Csukaszürke uniformisban volt, tollas kalapban, az oldalán karddal. Az altisztek és Kálnok hadnagy várták a parancsait. A százados bajsza hetykén kanyarodott fölfelé mindkét oldalt, a dühtől vér szökött az arcába. Beleszívott még egyet a szivarjába, majd eldobta, és fényesre pucolt csizmájával beletaposta a földbe a csikket.

– Bergmann! – kiáltotta Freudenberg.

– Herr Hauptmann? – szalutált a férfi.

– A lövegek a helyükön?

– Igen, Herr Hauptmann. Tüzelésre készek bármikor – hadarta az őrmester.

Kálnok szólni akart, de Freudenberg észrevette és leintette, majd végignézett az egységeken. A század nagyobb része a vár alatti tisztáson sorakozott fel, nem messze az erdőtől. Jól látszottak a lövegek is az emelkedőn. A lobogók a rúd mellett pihentek. Szinte szélcsend volt, és némaság borult a tájra.

– Leutnant Kálnok! – szólt a hadnagyhoz Freudenberg.
– Miért hiányosak az alakulatok? – kérdezte emelt hangon.

– Herr Hauptmann – kezdte a mentegetőzést Kálnok –, a magyar bakák egy része vonakodik a földijeikkel való megütközéstől. Ők a táborban maradtak – felelte végül Kálnok, kis habozás után.

– Jobb is így! – vágta rá a százados. – Nincs szükségem a magyarokra egy ilyen ügyben. Maradjanak a táborban a maga parancsnoksága alatt. Ők képezik a tartalékot. Ha bármi történne. A parancsmegtagadás tényét majd később rendezük – tette hozzá.

Bergmann közben a százados elé vezette a lovát, fogta a kantárt, amíg a férfi felszállt a nyeregbe, és elhelyezkedett. Freudenberg megigazította a kalapjának szíját az állán, kézbe vette a kantárt.

– De azt hiszem, hogy a helyiek minden talányra megadták a választ az este – mormogta Freudenberg, és nézte, ahogy közben viszik el mögöttük a hullazsákba csavart bakát. – Bergmann!

– Herr Hauptmann?

– Maga gondoskodik róla, Feldwebel, hogy Lipót úrral ne legyen gond, amíg az ügy véget nem ér – adta ki a százados, majd megfordította lovát, és leügetett a tisztásra.

A második szakasz pár percen belül eltűnt az oldalsó erdei úton. Messziről is lehetett hallani a csörtét, amit a katonák csaptak maguk körül. Freudenberg most már nem csinált ügyet abból, hogy hogyan érkeznek meg, de a tiszteteknek és altiszteteknek azt adta parancsba, hogy legkésőbb

három órán belül legyen a kezükön a falu, és a lázongásért felelősek legyenek láncra verve. Negyedórával a második szakasz elvonulása után a harmadik is lassan felsorakozott az erdei úton. Mögöttük a legtapasztaltabbak, az első szakasz emberei álltak. Egyszerre indultak. A két hadegység arcvonalala között csak pár méter húzódott. Még látszódott pár percig, ahogy Freudenberg, lovas kíséretével, eltűnik az erdőben, aztán a bakancsok robajlását is elnyelte a távolság.

Kálnok idegesen járkált a táborban, a harcot megtagadott bakák között. A férfiak a köveken ültek, és várták, hogy a csajkájukban forrósodjon a víz, a tábortüzek paraszán. Kálnok elment egy kisebb csapatba verődött katona mellett, akik biccentettek felé, majd visszasüppedt tekintetük a forró kávéba. A hadnagy elővette a zsebóráját. Több mint egy óra telt el, amióta a kettes szakasz elindult a hátbatámadás irányában. Visszanyomta az órát a zsebébe, és cigarettát kezdett sodorni, de a kezei úgy remegtek, hogy folyton a földre szórta a dohányt.

Bergmann két őrt állított a polgármester mellé. Lipót egy sziklafal aljában ült. Arca szurtos volt, kezein már vörös csíkokat dörzsöltek a bilincs szárai. Fejét a falnak vetve várt. Szíve vadul vert. Igyekezett elterelni a figyelmét; hallgatta a hullámokban meginduló tücsökdalt a mezőről, a fákra telepedett énekesmadarakat. Lehunyta szemmel belélegezte az illatokat. Száradó lóhere, mezei virágok és az erdőből kiáradó szellő, ami egy szinte víztelen hónap után porzó avarillatot árasztott.

– Polgármester úr? – Kálnok a férfi mellé guggolt.

Lipót kinyitotta a szemét. A napsugarak pont oldalról vertek be a várromba, így rögtön maga elé kapta a kezét. A hadnagy cigarettát nyújtott felé. Lipót bólintott és elvette, majd a meggyújtott gyufa felé célozta szájával a bagót.

– Köszönöm – mondta a polgármester, és kifújta orrán a füstöt. – Mit gondol, hadnagy úr, békésen lezajlott? – kérdezte a polgármester. – Már sok idő eltelt, és semmi jel.

– Bízom benne, uram. Bízom benne – ismételte el Kálnok, és közben megemelte sapkáját, és letörölte homlokáról az izzadtságot.

– Honnan valósi, hadnagy úr? – faggatta a polgármester.

– Szolnokról. De sok éve nem voltam otthon – felelte a tisz, és kidörzsölte a parazsat a porban a cigarettavégből.

– Messzire sodorta a sors – mosolyodott el Lipót.

– Mint a katonákat általában – mondta diplomatikusan Kálnok.

Lövés dördült el a távolban. Csak egy apró pukkanásnak hallatszott ilyen messze, de pár másodpercen belül megszólaltak mindenhol a puskák. Úgy ropogtak, mint petárdák tűzijáték idején.

Kálnok Ottó talpra ugrott. A polgármester is felkelt volna, de a két ór visszanyomta a földre. Nyakát nyújtogatva próbált látni valamit, ijedt szemmel nézett Kálnokra, aki ide-oda sétált a falak vonalában. Amikor megindult volna, Bergmann őrmester elé állt, és figyelmeztette, hogy parancsba kapta a maradást.

Már jó pár perce lőttek, amikor hirtelen eldőrdült az első löveg. A robbanást az összes hegy visszhangozta, és az éles robaj körbetáncolta az erdőket. Mindenhol menekülő madárrajok vágódtak a levegőbe, és tébolyultan hullámoztak, akár a zászló az orkánban. Kisvártatva a másik löveg is dörrent. Majd sorozatban leadtak még néhány lövést, elnyomva a puskák szüntelen zaját. Az erdő fölött fekete füstfelleg kezdett tekeredni.

Kálnok félrelökte Bergmann őrmestert, aki az egyik régi falnak borult, majd a hadnagy a lovához futott, felugrott rá, és vágóban indult el a faluba vezető úton.

Mire a falu közelébe ért, elhallgattak a fegyverek. Az út mellett kétméteres lángokkal égett a száraz kukoricás, a székernyomban egymás után feküdtek a halottak. Mundérjukat vér pecsételte vörösre. Ahol több halott volt egy helyen, kis tócsákba tömörült a vér. Utánuk a barikád maradványai égtek, középen robbantotta ketté a löveg az építményt. A szétrepülő, meggyulladt deszkák lobbantották lángra a kukoricát. A romok között megperzselődött, szenes testek heverték, vagy repesektől szétmállott hullák hátraborulva, arcukon görcsös, pillanatnyi fájdalom. Egyszerű falusiak voltak. Talán bányászok vagy földművesek, ácsok. Kálnok pokoli forróságot érzett, ahogy elhaladt a parázsló maradványok mellett. Mikor kiléptetett a füstködből, elé tárult a falu főtere. Mindenhol halottak feküdtek, nagy vérkörívrrel körülvéve. Itt már csupán néhány mozdulatlan katonát látott. A legtöbb falusi volt. Jó néhány nő is. Az épületek, amik a főtér környékén voltak, romokban álltak, soknak lángolt a zsindegy a tetején. Találatot kapott a templom is, az egyik falon barlangszájnyi lyuk tángott, a vakolat fentről szitált lefelé. Az iskola épülete szinte teljesen összedőlt. Két férfi feküdt előtte a macskakövön. Kálnok észrevette, hogy a lángok sorban csapnak fel a házakból, néhány helyről kirugdossák a katonák az embereket az utcára, és terelik egy tömegbe. A hegy felől is füst gomolygott. A férfi úgy sejtette, hogy a falu másik két régióját is feldúlták.

A főtér mellett nagy halomban fegyverek álltak, a katonák pedig befelé lökdösték az embereket a tér közepére. Kálnok belovagolt az iskolához, majd leszállt a lováról, és elengedte a kantárszárát. A bakák gyűrűje mögött véres és mocskos falusiak álltak, térdre ereszkedve. Már senkinél sem volt fegyver.

Kálnok igyekezett utat törni a katonák között.

– Utat, engedjenek át! – kiabálta németül.

Mikor kiért a gyűrűből, meglátta Freudenberget. A százados egy régi széken üldögélt, jobb lábát derékszögbe fektette a másikon, és éppen egy égő romfával gyújtotta meg a szivarját. Vele szemben egy beomlott épület lerongyolódott, tejszőke mészfala előtt negyvenes, izmos férfi állt. Kezei hátra voltak kötve, egy tizedes éppen kerek, piros ruhadarabot tűzött a szíve elé. Amikor elkészült, megfordult, és a századoshoz masírozott.

– Kész, Herr Hauptmann! – harsogta a tizedes.

Freudenberg megszívta még egyszer a szivart, majd az égő fadarabot eldobta, ráfújt a szivarra, és felnézett.

– Pompás, Korporal! – mondta Freudenberg a tizedesnek. – Kezdjék – adta ki a parancsot.

A tizedes vezényelt, mire négy katona lépett ki a sorból, vállukon a puskájukkal.

Kálnok odaverekedte magát a századoshoz.

– Herr Hauptmann! – kiáltotta. – Maga teljesen megőrült? Mit képzél, mit csinál itt?

Ketten rögtön odaugrottak, és hátraszorították a hadnagy kezét. Freudenberg felkelt a székből, odalépett hozzá, és a homlokának nyomta a revolverét.

– Parancsot adtam magának, Leutnant, hogy maradjon a táborban, vagy tévedek? – kérdezte a százados, és a pisztoly csövével apró köröket írt le a férfi homlokán. – Úgy tűnik, hogy megszegte a parancsomat. Én itt most rendet teszek, aztán számolok magával is a táborban. De maradjon egy kicsit még. Láthatja, hogy söpröm ki a szemetet. Korporal – kiáltotta Freudenberg az altisztnek.

A négy lövész közelebb lépett, vállukhoz emelték a puskat. Az altiszt vezényszavára egyszerre tüzeltek. Kerek, vörös vérpacák csapódtak a meszelésre. A férfi a falnak vágódott, pont ott, ahol a golyók is nyomot hagytak, aztán lecsúszott,

vércsíkot húzva maga után. A lövészek a földre ürítették a füstölgő töltényhüvelyeket. Addig két baka megfogta a holttestet, és kivitték oldalra.

– A következő a felkelés vezetője – mondta Freudenberg. – Már jön is.

Idősebb Kammer Ágost jobb orcáján nagy vágott seb volt, inge csurom véresen, szakadtan lengett mellkasán. Ősz, vékony szálú haját mozgatta a szél. A falhoz állították, a tizedes a szívére rakta a vörös szövetet. Kammer kihúzta magát, arcán megfeszültek az izmok.

Az osztag tüzelt. Két golyó csapódott a vállaiiba, egy kicsivel a vörös rongydarab alá. A negyedik lövedék a falba vájódott. Feje előrebukott, térdre esett, majd eldőlt oldalra. Őt is kivitték oldalra.

Kálnok végignézte, ahogy a maradék négy vezetőt is főbe lövik.

Az utolsó volt a legrosszabb. A bakák már nem koncentráltak, egy a combjába fúródott, egy a vállába, a másik kettő a falba. Térdre rogyott, és ordított a fájdalomtól. A tizedes ugrott oda, közvetlen közélről fejbe lőtte.

Mikor vége lett, a százados intett, hogy engedjék el Kálnokot. Az megigazította egyenruháját, nem szólt egy szót sem. Elfordult, és átverekedte magát a tömeg gyűrűjén. Megkereste a lovát, felült, és visszalovagolt a táborba.

A nap folyamán a katonák hatalmas gödröt ástak, ott, ahol a szénégetők boksái álltak korábban. Egész nap fel s alá jártak a szekerek a halottakkal, mígnem az egész gödör megtelt. Visszahányták rá a földet. A faluban kódorgó árva gyerekeket összefogdosták, kivéve azokat, akik elbújtak az erdőkből. Még sötétedéskor is izzottak a gerendák és támfák a faluban. Az utcák üresek voltak, és némák.

Kálnok Ottó hadnagy átvágott a mulatozó, éneklő katonák között, és meg sem állt Freudenberg sátráig. Mikor beron-

tott, a férfi éppen az arcát mosta egy tál vízben. Felnézett, majd mintha észre sem vette volna, hogy bejött valaki, újra vizet lötykölt az arcába, majd egy törölközőt szorított a homlokára.

– Óhajt valamit, Leutnant? – kérdezte Kálnoktól, és lehörpintett egy pohár körtesnapszot.

– Herr Hauptmann – mondta Kálnok, miután megköszöri a torkát. – Csak azért jöttem, hogy tudassam Önnel, miután visszaérünk az állomáshelyre, feljelentést fogok tenni Ön ellen gyilkosság miatt. Maga civileket lövetett főbe tárgyalás nélkül. Ezért hadbírótság elé fog kerülni.

Freudenberg szivarra gyújtott. Hosszan szívta meg, és hosszan eresztette ki a füstöt.

– Maga nem volt ott, Leutnant – mutatott felé vészjóslóan a százados –, fogalma sincs, mi miért történt.

– A gyilkosságra nincs mentség, Herr Hauptmann – szögezte le a hadnagy, majd megfordult, hogy kilépjen a sátorból.

– Tudja, mi a baja magának? – vágta utána Freudenberg. Kálnok visszafordult.

– Maga egy gyáva, tehetetlen alak. Maga rossz katona. A katona teszi a dolgát, de maga erre képtelen. Mindig is az volt. Nem akartam, hogy alám osszák be, de így történt. Bánom, hogy megismertem – mondta Freudenberg.

– Én is, Herr Hauptmann – vetette oda Kálnok, és kiment a sátorból.

Még hajnalban, amikor a bakák részegen szunyókáltak a parázs mellett, és a hold még javában világított az égen, Eric von Freudenberg százados felemelte a sátra ajtaját. Civil kabátot húzott az egyenruhájára, oldalán csak a pisztolya volt. Nyerget rakott a lovára, és száron vezette le a várfal mellett a fűben. Mikor az útra ért, felült a nyeregbe, és ügetésben lovagolt el. Mire az első katona is felébredt, már kilométerekre járt onnan.

Lipót András lehorgaszott fejfelé ült a fal tövében. Kezéről már lekerültek a bilincsek, a pántok lilás nyomot hagytak csuklóján. A kezében egy üveg körtesnapszot szorongatott, abból kortyolt. Reggel volt. Kezdett megint melegedni az idő.

– Freudenberg megszökött – mondta neki Kálnok. – Kijátszotta az órséget. Egyszerűen eltűnt – mondta a hadnagy, és a fejét ringatta.

– És most mi lesz? – kérdezte Lipót.

– Én vagyok a parancsnok. Vissza kell vezetnem a századot. Mármint ami megmaradt belőle.

Lipót bólogatott, majd az erdő felé nézett. A füst még mindig gomolygott a falu irányából. Meghúzta az üveget.

– Maga mit csinál? – kérdezte Kálnok.

– A faluba megyek. Meg kell nézmem, hogy mi maradt ott – mondta Lipót.

– Én elengedem. Maga Freudenberg foglya volt, de most én vagyok a parancsnok. Nincs szükségem fogolyra. A gyerekeket elvisszük. Árvaházban a helyük. Nem kóborolhatnak az erdőben, mint a vadak. A papoknál legalább kapnak enni.

– Mit fog csinálni, ha visszaér? – kérdezte Lipót.

– A hadbírótság elé viszem az ügyet. Freudenberg ezt nem viheti el száron. Ha elítélik, biztosan kivégzik.

– És el fogják? – kérdezte reménykedve Lipót.

Kálnok megrázta a fejét.

– Nem hiszem. Ha maradt egy csöpp esze, már útban van Lengyelország felé, és soha nem jön vissza.

Lipót András felkelt a földről, ivott egy korty italt, majd a combja mellé engedte le az üveget. Szeme vörös volt, arca

nyúzott. Nem aludt egy percet sem az éjjel. Kezet nyújtott Kálnoknak.

A tiszt viszonzta a kézfogást.

– Maga jó ember – mondta Lipót. – Isten Önnel – tette hozzá, és lesétált a katonák között a domb aljára, átmászott a fal maradványán, és útnak indult gyalog Háromkupacs felé.

Mielőtt a szekérút befordult volna teljesen az erdőbe, még visszanézett, és látta, ahogy a szakaszok sorakoznak az úton, és a tábori felszereléseket felpakolják a szekerekre, aztán előre fordult, és begyalogolt a fák közé.

Mindent beburkolt a füst és az égett hús szaga. Édeskés hullabűz is terjengett. A tüzek már leégtek. Leomlott gerendák és szelemenfák égés nélkül füstölögtek, bokáig érő hamu szitáló ágyán. A templomba besütött a nap a kirobantott résen keresztül. Felborult padok, törmelékkel borított padló fogadta Lipótot. Az oltárra rászakadt egy tetőgerenda. A falon lógó feszület sértetlen volt. A férfi nézte egy ideig a Jézus-torzót, aztán a templomkapun át kiment az épületből.

Az utcákon sétált. Még mindenhol ott voltak a véres tócsák, amiket már félig beivott a föld. Úgy nézett ki a főtér, mint egy piros pettyes terítő. A kiégett házak berúgott ajtóinak maradványát hajtogatta a szél, az udvarokon leölt állatokat legyek hada lepté. Az egyik helyen felpuffedt fehér üsző hevert az udvari gyepen, valósággal feketének látszott, úgy zsongtak rajta a döglegyek. Nem találkozott emberrel. A Domolykó köz bejárata előtt egy almásderes ló legelt a kerítés aljában nőtt fűből. Fel volt nyergelve. Valaki az utolsó pillanatban menekülőre akarta fogni, de akkor már késő volt. Lipót lassan közelített. A ló felnézett, aztán újra rágcsálni kezdte a fűvet. A férfi megfogta a kantárszárat, végigsimította a ló nyakán és horpaszán. Amikor úgy érezte, hogy az állat kellőképpen nyugodt, felült, és elindította felfelé.

Kupacsgerinc szintén elpusztult. A katonák felgyújtották Kammer házát bosszúból, a többi házat pedig csak heccből, hogy leverjék az ellenállást. A református templom megmaradt, de üres volt, a népeket elhurcolták belőle a főtérre. Márton Gábor nem volt a faluban, még Sárospatakon intézte az ügyeit. Nem is tudott az ostromról.

A lelehangolóbb Kupacsbércecs volt, pedig ez a falurész maradt a legépebben. Talán éppen ezért. Az üres házak ablakain szabadon járt a szél. Lipót végigügetett az utcán. Amikor az ördögszántás közelébe ért, már látta a levegőben libegő, törött korlátot. Odalovagolt. Könnyei megállíthatatlanul törtek elő, a mélyben fekvő testek láttán. A fiatalasszony szőke fürtjeit mozgatta a szél, a kisgyerekek mintha kinyúltak volna valamiért a szekér romjai alól.

Harsányi lova a házuk előtt kapirgált. Oldalán a falusiak által készített bőr karabélytok, benne a Winchester. Lipót leszállt a lóról. Belépett a ház romjai közé. Az üszkös gerendák, rovátkoltra égett csonkjaiból még szivárgott a vékony szálú füst. Odabent minden elhamvadt, a falakra felmászott a tűz égésnyoma. Föntről a csupasz ég kéken ütött be a romokra. Lipót a szekrényhez ment. Ráfogott egy megfeketedett könyvre, de az hamuvá mállott, és kipergett az ujjai közül.

A bányánál sem fogadta más. Berobbantották a lejáratot, és az egymásra zuhanó kövek résnyi lyukat sem engedtek a bejutásra. Minek is akart volna már bejutni oda bárki is? A fékező a lejárattal mellett állt. Rozsdás vaskorongjai mereven mutattak az erdő felé. A belőle kifutó sínek néhány méterig ezüstösen csillogtak a napfényben, aztán nagy koromfekete kráter következett. Felrobbantották.

Mikor a férfi visszaért a főtérre, és elhaladt a templom mellett, meglátott egy kisfiút, aki az utcán sétált. Szőke, szeplős kölyök volt, foszlott gatyában és ingben. Mielőtt Li-

pót odalovagolhatott volna hozzá, megfordult, és beszaladt a fák közé. Másodpercek alatt eltűnt a férfi szemei elől.

A vadászkastély állt. Az ajtaján ugyanúgy ott voltak a balták vágásnyomai, de az ajtó nyikorogva dőlt előre és hátra, ahogy a huzat mozgatni tudta addig, amíg meg nem szorult. Benyomta az ajtót. Lova az udvaron poroszkált és felnyerített. A férfi csizmája alatt nyikorgott a deszkapadló. Néhány lépést tett az előszobában. A szeme sarkából észrevett valamit, és hátrahőkölt. Marika és a kisfiú álltak a konyhába való átjáró folyosó ajtajában.

A férfi térdre rogyott, és leült a padlóra. Marika odacsozogott, megszurkült gézbe csomagolt, remegő kezét a férfi hátára tette, és hagyta, hogy Lipót úgy csimpaszkodjon a lábába, akár egy kisgyerek.

Lipót Andrást Miskolcon érte Kálnok Ottó főhadnagy levele. Megírta benne az előléptetésének körülményeit, és néhány sort arról, hogy az árvák jó helyen vannak. Beszámolt arról is, hogy a hadbírótság helyt adott a feljelentésének, és az ő és más katonák tanúvallomása alapján Freudenbergert távollétében golyó és lőpor általi halálra ítélték. Hozzátette, hogy ez kegyelemnek számít, és így a férfi elkerüli a megalázó akasztást. Ezen felül az életben maradt falusiak földet kaptak egy másik helyen a koronától, és így az ügyet el tudták csendesen intézni, a nép nem szerzett róla tudomást.

Az események után néhány nappal beállt az esős évszak, és a domború hantot, ahová elföldelték a halottakat, a föld szintjére mosta a csapódó vízsugár. Következő tavasszal már élénkzöld vadfű lepté el a helyet, és nem különbözött bármelyik másiktól a környéken.

Kálnok levele után egy nappal Lipót a szállóban összepakolta a ruháit és az iratait. Minden más holmija már útban volt a főváros felé.

Hét évvel később Lipót András Budapesten, egy kellemes májusi napon, hivatalos volt egy nagy társasági eseményre. Azt mondták, hogy csodát fog látni. Valóban csodának is érezte, ahogy a fehér ponyván életre keltek a mozdulatok. Az akkor hatvanas éveiben járó, fehér hajú férfi gyermekien csillogó szemmel nézte végig a pár perces filmeket.

Másnap a Teréz körúton sétált. Átlagos nap volt. Az eget galambszürke felhők borították, és az emberek esernyővel a hónuk alatt mászkáltak az utcákon, mert mindenki azt mondta, hogy délután bőrig áznak majd. Délután volt, de az esőcseppeket még valami megnevezhetetlen erő az égből

tartotta, és Lipót András a macskakövön lépkedett, a szél lebegtette a zakója szarait.

A pályaudvar előtt járt éppen, és szivart vett elő a zakózsebéből, majd átkutatta a nadrágzsebeit gyufa után. Először sehol sem találta, de aztán meglelt. Meggyújtott egy gyufát, de azt elfújta a szél. Megfordult, hogy hátát vesse a csapkodó szellőnek, úgy gyújtott rá. Mikor visszafordult, egy hintó húzott el mellette. Lipót hátrakarta a fejét. Egy férfi és egy nő sziluettje látszódott a szemcsés szürkességben. A kocsis nagyon hajszolta a lovat, és mire Lipót utánuk indulhatott volna, már messze jártak.

A férfi arra gondolt, hogy biztosan a képzelete űz tréfát vele, nem ülhetett Harsányi a kocsin, csak egy ember, aki nagyon hasonlított rá. Nézte még egy kicsit az egyre távolodó hintót, a két benne ülő alak már elkenődött pacává vált számára, majd megfordult, és tovább sétált a körúton, a hintót pedig elnyelte a sűrűsödő forgalom árja. Lipót megrázta a fejét, elfogadta, hogy a képzelete tévesztette meg, mert tudta, hogy barátja egy háromkupacsi tömegsírban fekszik, méterekkel a föld alatt.

A filmiparban eltöltött évek nem voltak kegyesek Lipót Andrásához. Egyre jobban érezte magán az idő múlását, és miután a Tanácsköztársaság rezsimje bezáratta a filmszínházát, újra gondolt egy merészet, és a maradék vagyonával visszament Amerikába. Mindenki, aki akart valamit kezdeni a filmmel, akkoriban odament. Így Lipót is ezt tette.

New Yorkban szállt ki a hajóból, aztán vonattal szelte át az irdatlan kontinenst. Útközben egyszer még látott egy cowboyt, aki a síkságon terelte a marhákat, oldalán a tokban Colt fénylett, és kalapját megemelve intett a mellette lassan, füstöt köhögve elguruló szerelvénynek.

Los Angelesben gyors karriert futott be. A pénz ott is csak pénz, és egy évvel később befejeződtek első filmjének

vágási munkálatai. Csak miután a füstködös vetítőteremben megnézte a készre vágott filmet, ébredt rá, hogy a történet főhőse pont olyan, mint Harsányi Nándor. Nézte a sebesen pörgő képkockákat, hallgatta, ahogy a filmszínház árkában a zenekar húzza hozzá a kíséretet, és a vásznon megjelennek a végtelen amerikai préri nagytotáljai. Közben olyan napok jártak a fejében, amelyeknek már az emléke is szürkésre kopott.

A premier után egy héttel halt meg. Sétált az utcán, a forró és nyüzsgő hollywoodi utcán, és a botja kiesett a kezéből. Mire bárki odalépett volna hozzá, már nem élt.

EPILOGUS

A birtokra bevezető út göröngyös volt, és az előző napi eső miatt a gödrökben tócsák keletkeztek. Volt, amelyik már kiszáradt, és a sár kicserepesedett a napon, és volt, amelyikben még állt pár ujjnyi langyos víz. Az iszapszagú pocsoló szélén tarka varangyok napoztak, és amikor a két lovas elléptetett mellettük, hangos csobbanással belevetették magukat a vízbe. Felkavarodott a sár a tócsa alján, és olyan lassan kezdett terjengeni, mint a kávéba csöppentett tejszín, és a békák lehültek benne, és feljöttek a felszínre, hogy csak két szemüket kidugva megnézzék, merre tartanak a lovasok.

Csendőrök voltak. Az egyenruha alatt izzadtak, és nem győzték emelgetni a kakastollas kalapot, hogy csatagos hajukat kiszáírta a pusztai szél. Fél óra alatt érték el a bekötőút végét, és a hatalmas, lecsüngő bimbókkal telenőtt rózsalugas alatt átlovagolva beléptettek az udvarra.

Ötvenes, bajuszos férfi kapálta a gazt az egyik felásott és elgereblyezett parcellában. Amikor a lovasok odaértek elé, felnézett, és a kapanyélre támaszkodott. Feltolta a szalmakalapját, inge ujjával letörölte a homlokát.

- Adjon Isten! – köszönt rá a férfirra az egyik csendőr.
- Adjon Isten maguknak is – köszönt vissza a férfi.

Azok leszálltak a lóról, és kikötötték a kantárt egy állványhoz.

– Mi járatban az urak? – kérdezte a férfi, miközben egy karónak támasztotta a kapát, és kikászálódott a földről.

– Jambpeek Gábornéhoz jöttünk, hivatalos nyomozást folytatunk – mondta az egyik csendőr, aki tisztí felvarrót viselt, és meglöbögött egy borítékot a férfi szeme előtt.

– A Jambpeekné után nyomoznak? – nevetett a férfi. – Ez biztosan valami tévedés lesz.

– Eridjen, oszt szóljon neki! Ne üsse bele az orrát! – hordta le a tiszt, a másik csendőr némán állt mögötte.

A férfi mentegetően felemelte a kezeit.

– Ahogy kívánják az urak – kezdte, és elindult a ház felé –, de biztosan tévesen kutakodnak. Az az asszony talpig becsületes – mormogta, de már csak maga elé.

A csendőrök az előszobában várakoztak. Szemrevételezték a drága holmikat a házban, és fel-alá járkáltak, hogy elüssék az időt.

Néhány perc múlva negyvenes finom hölgy lépett ki az egyik szobából. Elegáns, hosszú ruhát viselt, a haja kontyba volt tűzve. Megköszönte a kertésznek, hogy szólt neki, majd visszaengedte dolgozni.

Az asszony Jambpeek Gáborné volt.

A két csendőrt az étkezőbe vezette, és ott helyet kínálta őket, de azok nem akartak leülni, azt mondták, csak összekoszolnák a finom szövetet a széken. A tiszt pecséttel lezárt borítékot adott át Jambpeeknének. Az asszony értetlen arcra vette át a levelet, majd feltörte a pecsétet, kihajtogatta, és olvasni kezdte. Először vörösödni kezdett az arca, ahogy a vér beleszökött, és homlokán csíkszerű ráncok tűntek fel, majd elfehéredett hirtelen, és remegő kézzel ráejtette a levelet az asztalra.

Hivatalos értesítés volt arról, hogy férje, Jambpeek Gábor automobil-szerencsétlenség következtében az életét veszítette egy Fiuméhez közeli útszakaszon.

Az első reakciója az volt, hogy ez biztosan valami tévedés lehet, mert az ő férje Olaszországban van kiküldetésben, és még csak soha nem is nagyon látott autóbil, nemhogy ő vezesse. A csendőrtiszt biztosította az asszonyt, hogy a horvát hatóság sajnálatosan nem tévedett, mivel a férjét azono-

sították a nála talált útlevelel és anyakönyvi kivonat alapján, valamint a táskájában megtalálták a feleségétől, vagyis ebből a házból érkezett leveleket is. A csendőr elmondta, hogy az ügy igen kényes, mivel a férfi nem volt egyedül az autóban. Vele együtt halt meg a balesetben egy bécsi baronesse, aki egy éve szökött meg otthonról, és a családja azóta kutat utána. Hogy milyen kapcsolatban állt a két elhunyt, arról nem tudtak felvilágosítást adni a csendőrök.

Jambpeeknére ezen a ponton valami furcsa, tompa fülzúgás tört rá, és a következő percekben nem fogott fel semmit abból, amit a csendőrtiszt neki mondott. A férfi rá is kérdezett, hogy érti-e, amit mond. Az asszony megrázta a fejét, kezei remegtek, könnyei már tócsába gyűltek az asztalon. A tiszt elismételte, hogy a horvát hatóságok, miután azonosították a két elhunytat, a holttest nyári tárolása és a szállítás lehetetlensége miatt elhamvasztották a férjét, és a hamvakat tartalmazó urnát, valamint a férfi személyes tárgyait hamarosan az asszony rendelkezésére bocsájtják, így megadhatja neki a végtisztességet.

A csendőrtiszt részvétet nyilvánított, majd elköszöntek, és magára hagyták az asszonyt.

Egy héttel később megérkeztek a férje hamvai. Az urna dísztelen volt. Egyszerű, fehér kerámiából készült, keresztet nyomtak rá, és pár fodros virágmintát. Visszakapta a férfi iratait, a táskáját, és a baleset napján nála talált tárgyakat. A jegygyűrűjét, a zsebóráját és egy ezüstláncot, amin egy medál lógott. A fehér medálon domború madáralak kapott helyet. Az asszony felemelte a láncot, a medál pörgött párat, és szembefordult újra vele. Órákig nézegette a medált, de továbbra sem értett semmit.

Két hét múlva egy rendőrnnyomozó érkezett a Jambpeek-birtokra. Harmincéves alig múlt, barna bajusza és dohánybarna szeme mégis idősebb megjelenést kölcsönzött

neki. Határozott volt, ahogy a kávé itta a csészéből, határozottan tartotta el a kisujját a mozdulat közben, ahogy a drága családi porcelán az ajkaihoz ért, megtörölte bajuszát, és elővett egy kis alakú, fekete bőrborítású noteszt. Töltőtollát tintába mártotta, és feljegyzett pár dolgot, majd letette maga elé keresztben az írót, és Jambpeeknére nézett. A jómódú bécsi család megbízásából nyitotta meg az ügy aktáját, és arra szeretett volna választ kapni, hogy tudott-e esetlegesen arról, hogy miért utazott a fiatal bécsi baronesse a férjével egy autóban a horvát tengerparton. Az asszony értetlen arccal bámult rá. Egy ideje már nehezebbre esett a pusztai beszéd is. A rendőrnnyomozó kényelmesen rágyújtott egy cigarettára, és maga elé húzta az ólomkristály hamutálat. Így telt el legalább egy óra. Végül az asszony hebegő hangon elmondta, hogy fogalma sincs arról, hogy kicsoda az osztrák lány, és arról sem, hogy mit keresett a férjével. A nyomozó tapintatosan azt kérdezte, hogy biztosan nem volt-e a család barátja a lány. Mikor az asszony most először habozás nélkül megrázta a fejét, valamit lekörmölt a jegyzetfüzetébe, elnyomta az utolsó cigaretta végét, részvétet nyilvánított és elment.

Többé nem jött senki ezzel kapcsolatban.

A lánya a temetés után visszaköltözött a házba, hogy anyja ne legyen egyedül. Jambpeek Melinda elmúlt húsz, és a szülei által bérelt budapesti lakásban lakott, és a pesti irodalmi körök körül sertepertélt. Nem volt még házas, és az anyja hívására rögtön hazatért a birtokra. Így éltek utána együtt.

Jambpeek Gáborné az elkövetkező években szinte minden nap kiment a férje sírjához, a birtok végi temetőbe. A férfi ott nyugodott az apja és a nagyapja meg a dédapja mellett egy öreg, repedezett kérgű kőrisfa árnyékában. Ide sétált ki minden nap az asszony, és amikor senki sem látta, beszélt a fakó márványhoz, ami alatt a hamvak pihentek. Olyan választ akart, amit a holtak már nem adhatnak. Mi-

ért halt meg? Ki volt a lány? Miért történt az egész? Senkinek sem beszélt arról, amit a nyomozás során elmondtak neki. Lányának azt mondta, hogy az apja egy automobil próbaútja során halt meg.

Négy évvel később az asszony is leköltözött a családi sírba. A lánya mindig azt mondogatta, hogy a szegény anyukát a bánat vitte el. Utána jó időre egyedül maradt a lány a hatalmas, üres házban, a régi bútorok és illatok között. Szülei emlékét nem hozta ki semmiből a hamulúg sem.

Hajnalodott.

Homokot szitáló, lágy szél kavargott mindenfelé odakint.

Jambpeek Melinda furcsa, gondterhelt álomból ébredt az ágyában. A reggelt a szokásos dolgokkal ütötte el. Miközben reggelizett, megérkezett a városból az izgatott lovászfú, és a lány kezébe adta az újságot. Az első oldalon hatalmas betűkkel számoltak be a trónörökös ellen elkövetett merényletről. A lány elolvasta a hírt, és pár percig némán nézett ki az ablakon, sajnálatot érzett az uralkodó iránt. Utána fordított egy lapot. A következő nagy hír az volt, hogy az Adria horvát szakaszán ismét felbukkant egy hatalmas cápa, ami megtámadott egy gyanútlan fürdőzőt, és a cikk figyelmes írója felszólította a lakosságot arra, hogy óvakodjanak a bestiától, mivel az bármikor újra lecsaphat. A lány végigolvasta a többi hírt is, majd összehajította az újságot, és messzebb lökte magától az asztalon.

Reggeli után a kertbe ment. A kertész ollójával lemetsett egy csokorra való rózsát a bokrokról, és elindult a birtok határa felé.

A szülei sírján, a márvány virágtartókban elszáradt virágcsookrok szédelegtek. Kivette őket, elfelezte a rózsacsokrot, amit szedett, és az anyjának és apjának egyformán rakott belőle. Az esti kisebb vihar levert pár levelet a kőrisről,

és az apja sírjára szórta. A lány lesöpörte a leveleket a márványról, majd a sír melletti padra telepedett.

Miközben ott ült, az jutott az eszébe, hogy a rózsák mutatnak a legszebben a sírokon. Ezek a vörös, tömött szirmogömbök, amik olyan szépek, mikor reggel nyitnak a nap felé.

Üldögélt még ott egy ideig, aztán felkelt, kinyújtotta elzsibbadt lábait, és lassan sétált vissza a házba.

Néha útközben belekapott hajába a júniusi szél.

– VÉGE –

Tartalom

Prológus	7
--------------------	---

Első rész

Érkezés

1	15
2	23
3	39
4	41
5	52
6	58
7	62

Második rész

A falu az erdő mélyén

1	75
2	88
3	95
4	103
5	107
6	132
7	138
8	150
9	159
10	167
11	176
12	178
13	180
14	187
15	194

16	200
17	201
18	209
19	213
20	223
21	230
22	234
23	239
24	247
25	257
26	260
27	265

Harmadik rész

Exodus

1	271
2	275
3	279
4	283

Epilógus	287
----------	-----

Napkút Kiadó Kft.
1027 Budapest, Fazekas u. 10–14.
Telefon: (1) 787-5889
Mobil: (70) 617-8231
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Szerkesztő
Tóth Ramóna Mirill

Szöveggondozó
Kütsön Nikolett

Tördelőszerkesztő
Szondi Bence

A címlapon:
© Nyoman Sudiasa: *Marah* (2019)
www.katemu.org

Nyomdai kivitelezés
Érdi Rózsa Nyomda

ISBN 978 615 6409 82 9